

Hibler

Т. Б. 4/92

УНИВ. БИБЛИОТЕКА
Ф. И. Бр. 14327

Q. CURTI RUFII

HISTORICARUM

ALEXANDRI MAGNI

MACEDONIS

LIBRI QUI SUPERSUNT

2

E. HEDICKE

7 RECENSUIT

ACCEDIT TABULA GEOGRAPHICA



BEROLINI

APUD WEIDMANNOS

MDCCLXXVII

REF. 1000 d. 1000
H. H.

PRAEFATIO.

Quae ratio in emendandis Q. Curti Rufi historiis sequenda sit, quoniam alio loco accuratius exponam, hic sufficit monuisse omnem emendationem a codicibus Bernensi (no. 451), Florentino (plot. LXIII cod. 35), Leidensi (no. 137), Parisino (no. 5716), Vossiano (Q. 20) repetendam esse. adparent quidem in his quoque codicibus hic illic interpolationis vestigia, tamen illa labe liberi sunt quae saeculo maxime XIII vel XV reliquos foede corrupit. eidem autem in duos ordines segregandi sunt, quorum alter diligentius, alter negligentius scriptus est. alter complectitur codices Bernensem, Florentinum, Leidensem, Vossianum, alter iam solum Parisinum: sed videntur eiusdem ordinis fuisse Modi codex Coloniensis et aliquot codices, quorum paucae tantum schedae supersunt: dico Darmstadiensem, Virceburgensem, Vindobonensem, unde intellegitur codicis archetypi quem vocant scripturam cognosci e consensu utriusque ordinis: ubi dissentiunt ordines considerandum est, quid sequendum videatur.

Iam exponendum est, quod consilium in hac editione se-



Carolus Sintenis dico — iam non possum, quoniam cum ante hos quattuor menses dira mortis necessitate correptum esse sciunt legentque mecum omnes qui his literis operam dant.

Scrpsi Servestae Anhaltinorum 16. Augusto a. MDCCLXVII.

Q. CURTI RUFII
HISTORIARUM
ALEXANDRI MAGNI
MACEDONIS
LIBRI QUI SUPERSUNT

NOTAE:

- A*: codices *BFLPSV* sive universi sive quot quoque loco servati sunt.
B: cod. Bernensis 451 saec. X.
C: codices *BFLP* sive universi sive quot quoque loco servati sunt.
F: cod. Florentinus plus LXIII cod. 35 saec. XI (incipit a verbis III, 10, 6 *sic gladio futurum opus*).
I: codices interpolati.
L: cod. Leidensis 137 saec. X.
P: cod. Parisinus 5716 saec. VIII.
S: schedae Vindobonenses 492 (hist. prof. 622) saec. X (continent verba X, 8, 22 *id inperatrum est usque ad finem*).
V: cod. Vossianus Q. 29 saec. X.
 * : litteram crasam indicat.

Q. CURTI RUFII

HISTORIARUM

ALEXANDRI MAGNI

MACEDONIS

LIBER III.

- (1) Inter haec Alexander ad conducendum ex Peloponneso mi- 1.
 litem Cleandro cum pecunia misso Lyciae Pamphyliaeque rebus 2.
 compositis ad urbem Cefaeas exercitum admovit. Media illa 2
 tempestate moenia interfluebat Marsyas amnis, fabulosis Grae- 3
 corum carminibus inclitus. Fons eius ex summo montis cacu- 3
 mine excurrens in subiectam petram magno strepitu aquarum 4
 cadit: inde diffusus circumiectos rigat campos, liquidus et suas 4
 dumtaxat undas trabens. Itaque color eius placido mari similis 4
 locum poetarum mendacio fecit: quippe traditum est nymphas 4
 amore amnis retentas in illa rupe considerare. Ceterum quamdiu 5
 intra muros fluit, nomen suum retinet: at cum extra munimenta 5
 se evolvit, maiore vi ac mole agentem undas Lycum 5
 appellant. Alexander quidem urbem deslitutam ab suis intrat, 6
 arcem vero, in quam confugerant, oppugnare adortus caduce- 6
 15 atorem praemisit, qui denuntiaret, ni dederent, ipsos ultima
 esse passuros. Illi caduceatorem in turrem et situ et opere 7
 multum editam ductum, quanta esset altitudo, intueri iubent
 ac nuntiare Alexandro, non eadem ipsum et incolas aestimatio-
 nem munimenta metiri: se scire inexpugnabiles esse, ad ulti-

Q. Curti Rufii historiae Alexandri Magni Macedonis liber III scripti:
 CURTI RUFII HISTORIAM INCIPIT LIBER TERTIUS *F*, inscriptio libri nulla
 est in *BLP*, *F* ab initio mutilus incipit demum a verbis III, 10, 6
 'vix gladio.' — 1. Peloponneso Zarotus: peloponneso *A*. — 4. Marsyas
P: marsus *C*.



8 hastae, quidam lignum igni duraverant. Hos quoque duo milia
 9 equitum ex eadem gente comitata sunt. A Caspio mari octo
 10 milium pedester exercitus venerat, ducenti equites. Cum is
 11 erant ignobilis aliae gentes: duo milia peditum, equitum dupli-
 12 cem paraverant numerum. His copiis triginta milia Graecorum
 13 mercede conducta egregiae inventutis adiecta. Nam Bactrianos
 14 et Sogdianos et Indos ceterosque rubri maris accolas, ignota
 15 etiam ipsi gentium nomina, festinatim prohibebat acciri. Nec
 16 quicquam illi minus quam multitudo militum defuit. Cuius
 17 tum universae aspectu admodum laetus purpuratis solita vani-
 18 tate spem eius inflantibus conversus ad Charidemum Athenien-
 19 sem, belli peritum et ob exitum infestum Alexandro — quippe
 20 Athenis inhente eo fuerat expulsus — percontari coepit, sa-
 21 tisne ei videretur instructus ad obtinendum hostem? At ille et
 22 suae sortis et regiae superbiae obditus, "Verum," inquit, "et
 23 tu forsitan audire noles et ego, nisi nunc dixeris, alias nequi-
 24 quam confitebor. Hic tanti apparatus exercitus, haec tot gen-
 25 tium et totius Orientis excita sedibus suis moles finitimis potest
 26 esse terribilis: nitet purpura aureoque, fulget armis et opulencia,
 27 quantam, qui oculis non subicere, animis concipere non possunt.
 28 Sed Macedonum acies, torva sane et inculta, clipeis hastisque
 29 immobiles cuneos et conferta robora virorum tegit. Ipsi pha-
 30 langem vocant, peditum stabile agmen: vir viro, armis arma
 31 conserta sunt: ad nutum momentis intenti sequi signa, ordines
 32 servare didicerunt. Quod imperatur, omnes exaudiant: obste-
 33 rere, circumire, discurrere in cornu, mutare pugnam non
 34 teneri putes, adhuc illa disciplina paupertate magistra stetit.
 35 Fatigatus humus culidae est: cibum, quem occupati parant, sa-
 36 tial: tempora somni artiora, quam noctis sunt. Iam Thessali
 37 equites et Arcanae Aetolique, invicta bello manus, fundis,
 38 credo, et hastis igne duratis repellentur? Pari robore opus est.
 39 In illa terra, quae hos genuit, auxilia quaerenda sunt: argen-
 40 tum istae alque aurum ad conducendum militem mitte." Erat
 41 Dareo mite ac tractabile ingenium, nisi etiam naturam plerumque
 42 fortuna corrumperet. Itaque veritatis impatiens hospitem ac
 43 supplicem, tunc cummaxime utilia suadentem, abstrahi iussit

1. hastae Zaretus: istae A. — 2. comitata Lower: comitata A.
 — 3. milium C: milia P. — 4. is P: hui C. — 5. expulsus C: spul-
 sus P. — 6. noles Bothius: nois A. — 7. subicere C: subicere P.
 — 22. legit I: teget A. — 26. P loquens est propter chartam dis-
 cissam a verbis non duces usque ad § 19 vociferantem. — 34. istec
 correcti: istad A.

ad capitale supplicium. Ille ne tum quidem libertatis oblitus, 18
 "Habeo," inquit, "paratum mortis meae ultorem: expetet poenas
 consilii mei spreti is ipse, contra quem tibi suasi. Tu quidem
 licentia regni tui subito mutatus documentum eris posteris,
 5 homines, cum se permisere fortunae, etiam naturam dedisere."
 Haec vociferantem, quibus imperatum erat, iugulant. Sera 19
 deinde paenitentia subit regem ac vera dixisse confessus sepe-
 20 liri cum iussit.

(6) Thymodes erat, Mentoris filius, impiger iuvenis: cui prae-III
 10 ceptum est a rege, ut omnes peregrinos milites, in quibus plurimum
 habebat spei, a Pharnabazo acciperet, opera eorum usurus in
 bello: ipsi Pharnabazo tradit imperium, quod antea Memnoni
 dederat.

Anxium de instantibus curis agitantem etiam per somnum 2
 15 species imminuentium rerum, sive illas agritudine, sive divinatione
 animi praesagentis accessit. Castra Alexandri magno ignis 3
 fulgore conculcere et visa sunt et paulo post Alexander adduci
 ad ipsum in eo vestis habitus, quo ipse fuisset, equo deinde
 per Babylona vectus subito cum ipso equo oculis esse subductus,
 20 Ad haec vates varia interpretatione curam distinxerant: alii
 laetum id regi somnium esse dicebant, quod castra hostium
 arsisset, quod Alexandrum deposita regia veste in Persico et
 vulgari habitu perductum esse vidisset, quidam non: augura 5
 25 bantur quippe industria Macedonum castra sive fulgorem Alexandro
 26 potendere: quem regnum Asiae occupaturum esse, haud ambigere,
 quoniam in eodem habitu Dareus fuisset, cum appellatus
 est rex. Vetera quoque omnia, ut fere, sollicitudo revocaverat: 6
 27 recensebant enim Dareum in principio imperii vaginam acinacis
 Persicum iussisse habitum in eam formam, qua Graeci uteren-
 28 tur, protinusque Chaldaeos interpretatos, imperium Persarum
 29 ad eos transiturum, quorum arma esset imitatus. Ceterum ipse 7
 et vatum responso, quod edebatur in vulgus, et specie, quae
 per somnum oblata erat, admodum laetus castra ad Euphratem
 (7) moveri iubet. Patrio more Persarum traditum est orto sole 8
 35 denum procedere. Die iam industri signum et tabernaculo regis

3. Is P: os. C. — 7. subit I: subit A. — 8. Thymodes Freins-
 hemius: thimodes A. — 10. est os. P. — ut os. P. — 11. Pharna-
 bazo Aldus: pharnabazo A, item ex. seq. — 16. accessit correcti: accessit
 A. — 19. Babylona Zumptius: babilonem A. — subductus Modius:
 subductum A. — 24. industria P: industria C. — 25. quem Frobenius:
 quae A. — occupaturum esse, haud ambigere Frobenius: occupare ha-
 buisset haud ambigere rei A. — 27. omnia I: omnia A (omnis L). —
 34. moveri Freinsheimius: movere A.



lucina dabatur. Super tabernaculum, unde ab omnibus con-
 spici possent, imago solis crystallo inclusa fulgebant. Ordo autem
 9 agminis erat talis. Ignis, quem ipsi sacrum et aeternum voca-
 bant, argenteis altaribus praeferebatur. Magi proximi patrum
 10 carmen canebant. Magos trecenti et sexaginta quinque iuvenes
 5 sequebantur punicis amictibus velati, diebus totius anni paucis
 numero: quippe Persis quoque in totidem dies descriptus est
 11 annus. Currum deinde Iovi sacratum albescentes vehebant equi:
 hos eximiae magnitudinis equus, quem Solis appellabant, seque-
 12 batur. Aureae virgae et albae vestes regentes equos adornabant.
 13 Haud procul erant vehicula decem milia auro argenteoque cae-
 14 lata. Sequebatur haec equitatae duodecim gentium variis armis
 et moribus. Proximi ibant, quos Persae Immortales vocant, ad
 15 decem milia. Cultus voluptariae barbarae non alios magis hone-
 stabat: illi aureos torques, illi vestem auro distinctam habebant
 16 manicataeque tunicae, gemmis etiam adornatas. Exiguo inter-
 17 vallo, quos cognatos regis appellat, decem et quinque milia
 18 hominum. Haec vero turba muliebriter propemodum culta,
 19 luxu magis quam decoris armis conspicua erat. Doryphoroe
 20 vocabantur proximum his agmen, soliti vestem excipere regalem.
 21 Hi currum regis antebant, quo ipse eminentes vehebatur. Utrum-
 22 que currus latus decorum simulacra ex auro argenteoque expressa
 23 decorabant: distinguere internerentes gemmae iugum, ex quo
 24 eminebant duo aerea simulacra cubitalia avorum, alterum Nini,
 25 alterum Béli. Inter haec aquilam auream pinnas extendenti
 26 simulacrum sacraverant. Cultus regis inter omnia luxuria nota-
 27 batur: purpureae tunicae medium album intextum erat, pallam
 28 auro distinctam aurei accipitres, velut rostris inter se concur-
 29 rent, adornabant, et zona aurea muliebriter cinctus acinaces
 30 suspenderat, cui ex gemma vagina erat. Cidarim Persae voca-
 31 bant regium capitis insigne: hoc caerulea fascia albo distincta
 32 circumibat. Currum decem milia hastatorum sequebantur: hastas
 33 argenteo exornatas, spicula auro praefixa gestabant. Dextra
 34 laevaque regem ducenti ferme nobilissimi propinquorum comi-
 35 tabantur. Harum agmen claudubatur triginta milibus peditum,
 36 quos equi regis cccc sequebantur. Intervallo deinde unius stadii
 matrem Darei Sisigambim currus vehebat, et in alio erat coniunx,

2. possent I: possit A. — 3. *F. lacunosus est propter chartam dis-*
cessam a verbis agminis erat usque ad § 14 muliebriter. — 6. punicis
Aldus: punicis A. — 19. *Doryphoroe Zumptius: doriphoroe A* — 24.
avorum Scaevola: quorum A. — alterum Nini, alterum Béli *Scaevola: al-*
terum alterum belli A. — 26. sacraverant] sacraverant P. — 33. spi-
 cula] spicula P. — 35. triginta milibus *Lauer: milibus om. A.*

Turba feminarum reginas comitantium equis vectabatur. Quin-
 10 decim deinde, quas armamaxas appellabant, sequebantur. In
 his erant liberi regis et qui educabant eos spadonumque grex,
 11 haud sane illis gentibus vilis. Tum regiae pelices trecentae et 24
 5 sexaginta vehebantur, et ipsae regali cultu ornatae. Post quas
 pecuniam regis sexcenti muli et trecenti camelii vehebant praesidio
 sagittariorum prosequente. Propinquorum amicorumque con- 25
 iuges huic agmini proximae laxarumque et calionum greges vehe-
 bantur. Ultimi erant cum suis quinque ducibus, qui cogerent
 10 agmen, leviter armati. Contra si quis aciem Macedonum in- 26
 tueretur, dispar facies erit equis virisque non auro, non dis-
 colorati veste, sed ferro atque aere fulgentibus. Agmen et stare 27
 paratum et sequi, nec turba nec sarcinis praegrave, intentum
 ad ducis non signum modo, sed etiam nutum. Et castris locus
 15 et exercitum commentus suppetebat. Ergo Alexandro in acie 28
 miles non defuit: Dareus, tantae multitudinis rex, loci, in quo
 pugnavit, angustiis redactus est ad paucitatem, quam in hoste
 contempserat.

(9) Interea Alexander Abistamene Cappadociae praeposito Cili-
 29 ciam petens cum omnibus copiis in regionem, quae castra Cyri
 appellatur, pervenerat. Stativa illic habuerat Cyrus, cum ad-
 30 versus Croesum in Lydiam duceret. Aberat ea regio quin- 2
 31 quaginta stadia ab aditu, quo Ciliciam intramus: Pylas incolae
 dicunt artissimas fauces, munimenta, quae manu ponimus, na- 3
 32 turali sito imitante. Igitur Arsames, qui Ciliciam praerant, re- 3
 33 putans, quid initio belli Manno suavisset, quondam salubre
 34 consilium sero exequi statuit: igni ferroque Ciliciam vastat, ut
 35 hosti solitudinem faciat: quidquid usui potest esse corruptum,
 sterile ac nudum solum, quod tueri nequibat, relicturns. Sed 4
 36 longe utilius fuit angustias aditus, qui Ciliciam aperit, valido
 37 occupare praesidio iugumque opportune itineri imminens ob-
 38 tinere, unde inultus subeuntem hostem aut prohibere aut oppri-
 39 mere poluisset: tunc paucis, qui callibus praesiderent, relictis 5
 40 retro ipse concessit, populatur terrae, quam a populationibus
 41 vindicare debebat. Ergo qui relicti erant, proditos se rati ne

2. armamaxas *Aldus: urmaxas A.* — 3. qui] quae P. — educabant
 I: educabant PF. ducebant BL. — 4. Tum L: tunc BPF. — 5. ipsae
Zarotus: ipsi A. — 8. proximae *Zarotus: proximae A.* — 9. quinque
Muetzellius: quinque A. — 11. facies *Scaevola: acies A.* — 19. Abistamene
Zarotus: abistamene A. — Ciliciam *Aldus: ecliam A.* — 20. in regionem
Aldus: in om. A. — 23. stadia] stadia P. — Ciliciam *Zarotus: cilicium P.*
cyliciam C. — Pylas *Aldus: pylas A.* — 33. tunc *Lauer: nunc A.* —
 35. debebat P: debebat C. — ne conspectum P: nec conspectum C.



conspicuum quidem hostis sustinere valuerunt, cum vel pauciores
6 locum obtinere potuissent. Namque perpetuo iugo montis asperis(10)
ac praerupti Cilicia includitur: quod cum a mari adsurgat, velut
7 sinu quodam flexuque curvatum, rursus altero cornu in diver-
8 sam litus excurrit. Per hoc dorsum, qua maxime introrsus 5
9 mari cedit, asperi tres aditus et perangiti sunt, quarum uno
10 Cilicia intranda est. Campestris eadem, qua vergit ad mare,
planitiem eius crebris distinguuntibus rivis: Pyramus et Cydnus
11 meliti amnes flunt. Cydnus non spatio aquarum, sed liquore
12 memorabilis, torpente leni tractu e fontibus labens puro solo
13 excipitur, nec torrentes incurrant, qui placide manantis alveum
14 turbant: itaque incorruptus idemque frigidissimus, quippe multa
15 riparum amoenitate inumbratus, ubique fontibus suis similis in
16 mare evadit. Multa in ea regione monumenta vulgata carmini-
bus vetustas excedat. Monstrabantur urbium sodes Lyrnessi
17 et Thebes, Typhonis quoque specus et Corycium nemus, ubi
18 crocum gignitur, ceteraque, in quibus nihil praeter famam du-
19 raverat.

11 Alexander fauces iugis, quae Pylae appellantur, intravit. Con-
templatus locorum situm non alias magis dicitur admiratus esse 20
felicitatem suam: obrui potuisse vel saxis confitebatur, si fuissent,
12 qui in subeuntes propellerent. Iter vix quaternos capiebat ar-
13 matos: dorsum montis imminebat viae, non angustae modo,
sed plerumque praeruptae, crebris obrerrantibus rivis, qui ex
14 radicibus montium manant. Thracas tamen leviter armatos 25
praecedere iusserat scrutarique calles, ne occultus hostis in
subeuntes erumperet. Sagittariorum quoque manus occupaverat
15 iugum: intentos arcus habebant monti, non iter ipsos ire,
16 sed proelium. Hoc modo agmen pervenit ad urbem Tarson,
17 cui tum maxime Persae subiegebant ignem, ne opulentum oppi-
18 dum hostis invaderet. Ad ille Parmenione ad inlabendum in-
19 cendium cum expedita manu praemisso, postquam barbaros ad-
20 ventum suorum fugatos esse cognovit, urbem a se conservatam
21 intrat.

V. Medium Cydnus amnis, de quo paulo ante dictum est, inter-(12)
fluit, et tunc aestas erat, cuius calor non aliam magis quam 36
Ciliciae oram vapore solis accendit, et dici fervidissimum tempus
2 esse coepit. Pulvere simul ac sudore perfusum regem invi-
3 tavit liquor fluminis, ut calidum adhuc corpus ablueret. Itaque

16. Typhonis Modius: thipontis A. — 19. quae B?: quod LPF. — 22.
in subeuntes Aldus: in ov. A. — 29. Tarson B? tharson LPF. — 31. Parmenione B?: permenione LPF. — 38. esse coepit Orellius: excoepit A.

veste deposita in conspectu agminis — decorum quoque futurum
ratus, si ostendisset suis, levi et parabili cultu corporis se esse
contentum — descendit in flumen. Vixque ingressi subito 3
4 horrore artus rigere coeperunt, pallor deinde saltus est et
5 totum propemodum corpus vitalis calor liquit. Expiranti simi- 4
6 lem ministri manu excipiunt nec satis compositem mentis in
tabernaculum deferunt. Ingens sollicitudo et paene iam luctus
7 in castris erat. Flentes querebantur, in tanto impetu cursaque 5
8 rerum omnis aetatis ac memoriae clarissimum regem non in
9 acie saltem, non ab hoste deiectum, sed abluentem aqua corpus
10 ereptum esse et extinctum. Instare Dareum, victorem, ante- 6
11 quam vidisset hostem. Sibi easdem terras, quas victoria peras-
12 grassent, repetendas: omnia aut ipsos aut hostes populos:
13 per vastas solitudines, etiamsi nemo insequi velit, euntes fame 7
14 atque inopia debellari posse. Quem signum daturum fugitivi-
15 bus? quem ausurum Alexandro succedere? Iam ut ad Helles-
16 pontum fuga penetrarint, classem, qua transeant, qua praepa- 8
17 paraturum? Rursus in ipsum regem misericordia versa illum 5
18 florem inventae, illam vim animi, eundem regem et commilitem
19 (12)divelli a se et abrupti inmemores sui querebantur. Inter haec 9
20 liberius meare spiritus coeperat, adiebatque rex oculos et
21 psalium redeunte animo circumstantes amicos agnoverat, laxa-
22 taque vis morbi ob hoc solum videbatur, quia magnitudinem
23 mali sentiebat. Animi autem aegritudo corpus urgebat, quippe 10
24 Dareum quinto die in Cilicia fore nuntiabatur. Vincium ergo
25 se tradi et tantam victoriam eripi sibi ex manibus obscurare
26 et ignobili morte in tabernaculo extingui se querebatur. Ad 11
27 missisque amicis pariter ac medicis, 'In quo me,' inquit, 'arti-
28 culo rerum mearum fortunaprehenderit, cernitis. Strepitum
29 hostium armorum exaudire mihi videor et, qui ultro intuli
30 bellum, iam provocor. Dareus ergo cum tam superbas litteras 12
31 scriberet, fortunam meam in consilio habuit: sed neququam,
32 si mihi arbitrio meo curari licet. Lenta remedia et segnes 13
33 medicos non expectant tempora mea: vel mori strenue quam
34 tarde convalescere mihi melius est. Proinde, si quid opis,
35 si quid artis in medicis est, sciant, me non tam mortis quam
36 belli remedium querere.' Ingentem omnibus incusserat curam 14
37 tam praecipis temeritas eius. Ergo pro se quisque precari coe-
38 pere, ne festinatione periculum angere, sed esset in potestate
39 medentium: inexpecta remedia haud iniuria ipsis esse suspecta, 15

10. deiection) iectum P. — 17. penetrarint Bothius: penetrarent A.
— 23. ob hoc Junius: ad hoc A.



cum ad perniciem eius etiam a latere ipsius pecunia sollicitaretur hostis. Quippe Dareus mille talenta inferiori Alexandri daturum se pronuntiarı inisset. Itaque ne ausurum quidem quemquam arbitrabantur experiri remedium, quod propter novitatem posset esse suspectum.

VI. Erat inter nobiles medicos ex Macedonia regem secutus¹⁴ Philippus, natione Acarnan, fidus admodum regi: puero comes et custos salutis datus non ut regem modo, sed etiam ut alumnus nım eximia caritate diligebat. Is non praecipit se, sed strenuum remedium adferre tantamque vim morbi potione medicata levaturum esse promisit. Nulli promissum eius placebat praeter ipsum, cuius periculo pollicebatur. Omnia quippe facilius quam moram perpeti poterat: arma et acies in oculis erant, et victoriam in eo positam esse arbitrabatur, si tantum ante signa stare potuisset, id ipsum, quod post diem tertium medicamentum sumpturus esset — ita enim medicus praedixerat — aegre ferens. Inter haec a Parmenione, fidissimum purpuratorum, litteras accipit, quibus ei denuntiabat, ne salutem suam Philippo committeret: mille talentis a Dareo et spe nuptiarum sororis eius esse corruptum. Ingentem animo sollicitudinem litterae²⁰ inusserant, et, quidquid in utramque partem aut metus aut spes subiecerat, secreta aestimatione pensabat. Bibere perseverem? ut, si venenum datum fuerit, ne immerito quidem, quidquid acciderit, evenisse videatur? Damnum medici fidem? in tabernaculo ergo me opprimi patiar? At satius est alieno me mori²⁵ scelere, quam metu nostro. Diu animo in diversa versato nulli, quid scriptum esset, enuntiat epistolamque sigillo anulı sui impresso pulvino, cui incubabat, subiecit. Inter has cogitationes¹⁵ biduo absumpso inluxit a medico destinatus dies, et ille cum poculo, in quo medicamentum diluerat, intravit. Quo viso³⁰ Alexander levato corpore in cubili epistolam a Parmenione missam sinistra manu tenens accipit poculum et haurit interritus: tum epistolam legere Philippum iubet nec a vultu legentis movit oculos, ratus, aliquas conscientiae notas in ipso ore posse deprehendere. Ille epistola perfecta plus indignationis quam pavoris ostendit: proiectisque amiculo et litteris ante lectum,³⁵ 'Rex,' inquit, 'semper quidem spiritibus meus ex te pependit, sed nunc vere, arbitror, sacro et venerabili ore trahitur. Crimen parricidii, quod mihi obiectum est, tua salus diluet: servatus a me vitam mihi dederis: oro quaesque, omisso metu patere⁴⁰

7. Acarnan *Aldus*: acarnan *A.* — 24. acciderit] sciderit *P.* — 31. cubili *J.*: cubile *A.* — 40. omisso *P.*: amisso *C.*

medicamentum concipi venis: laxa paulisper animam, quem intempestiva sollicitudine amici sane fideles, sed molesti seduli turbant.' Non securum modo haec vox, sed etiam laetum regem ac plenum bonae spei fecit. Itaque, 'Si di,' inquit, 'Philippe,¹² tibi permisissent, quo modo maxime velles animum experiri meum, alio profecto voluisses, sed certiore, quam expertus es, ne optasses quidem. Haec epistola accepta tamen, quod dilueras, bibi: et nunc crede, me non minus pro tua fide quam pro mea salute esse sollicitum.' Haec elocutus dextram Philippo offerat.¹⁶ Ceteram tanta vim medicamentis fuit, ut, quae secuta sunt, articulationem Parmenionis adjuverint. Interclusus spiritus ardebat. Nec Philippus quicquam inexpectum omisit: ille formosae corpori admovit, ille torpentem nunc cibi, nunc vini odore excitavit. Atque ut primum mentis competens esse sensit,¹⁵ modo matris sororumque, modo tantae victoriae adpropinquantis admonere non destitit. Ut vero medicamentum se diffudit in¹⁶ venas, et sensim toto corpore salubritas percipi potuit, primum animus vigorem suum, deinde corpus quoque expectatione maturius recuperavit: quippe post tertium diem, quam in hoc statu²⁰ fuerat, in conspectum militum venit. Nec avidius ipsum regem quam Philippum intuebatur exercitus: pro se quoque dextram eius amplexi grates habebant velut praesenti deo. Namque laud facile dictu est, praeter ingentem illi genti erga reges suos venerationem, quantum huius utique regis vel admirationis dediti²⁵ fuerint vel caritate flagaverint. Iam primum nihil sine divina opae adgredi videbatur: nam cum praesto esset ubique fortuna, temeritas in gloriam cessarat. Aetas quoque vix tantis matura¹⁹ rebus, sed abunde sufficiens omnia eius opera honestabat. Et quae leviora haberi solent, plerumque in re militari gratiora³⁰ vulgo sunt, exercitatio corporis inter ipsos, cultus habitusque paulum a privato abhorrens, militaris vigor: quis ille vel ingenii dotibus vel animi artibus, ut pariter carus ac venerandus esset, effecerat.

(17) At Dareus nuntio de adversa vultudine eius accepto cele-¹⁷ ritate, quantum capere tam grave agmen poterat, ad Euphratem contendit iunctoque eo pontibus quinque tamen diebus traiecit exercitum Cilicium occupare festinans. Iam Alexander² viribus corporis receptis ad urbem Solos pervenerat: cuius

5. modo maxime *C.*: maxime modo *P.* — 6. profecto *Lauer*: profectum *A.* — 9. ebrius *P.*: locutus *C.* — 17. percipi potuit *C.*: percipit *P.* — 23. dicta *B.*: dictum *LPB.* — 24. dediti *Lauer*: desiderii *A.* — 26. fortana *Lauer*: fortunae *A.* — 29. in re] om. *P.* — 32. venerandus *Lauer*: verecundus *A.* — 35. Euphrates *Snakenburgius*: eufrates *A.*

potitus ducentis talentis multae nomine exactis arci praesidium militum inposuit. Vota deinde pro salute suscepta per ludum atque otium reddens ostendit, quam fiducia barbaros sperneret: quippe Aesculapio et Minervae ludos celebravit. Spectanti nuntius laetus adfertur Halicarnaso Persas acie a suis esse superatos, Myndios quoque et Cannios et pleraque tractus eius suae facta dionis. Igitur edito spectaculo ludico castrisque motis et Pyramo amne ponte iuncto ad urbem Mallum pervenit, inde alteris castris ad oppidum Castabulum. Ibi Parmenio regi occurrit: praemisus erat ad explorandum iter saltus, per quem ad urbem Isson nomine penetrandum erit. Atque ille angustiis eius occupatis et praesidio medico relicto Isson quoque desertant a barbaris ceperat. Inde progressus deturbatis, qui interiora montium obsidebant, praesidii cuncta firmavit occupatoque itinere, sicut paulo ante dictum est, idem et auctor et nuntius venit. Isson deinde rex copias admovit: ubi consilio habito, utrumne ultra progrediendum foret, an ibi opperendi essent novi milites, quos ex Macedonia adventare constabat, Parmenio non alium locum proelio aptiorem esse censebat. Quippe illic utriusque regis copias numero futuras pares, cum angustiae multitudinem non caperent: plantiemi ipsis camposque esse vitandos, ubi circumiri, ubi ancipiti acie opprimi possent: timere, ne non virtute hostium, sed lassitudine sua vincerentur: Persas recentes subinde successuros, si laxius stare potissent. Facile ratio tam salubris consilia accepta est. Itaque inter angustias saltus hostem opperiri statuit.

Erat in exercitu regis Sisenens Perses: quondam a praetore Aegypti missus ad Philippum donisque et omni honore cultus exilium patriae sede mutaverat: secutus deinde in Asiam Alexandrum inter fideles suos habebatur. Huic epistolam Cretenis miles obsegnatam antlo, cuius signum haud sane notum erat, tradidit. Nabarzanes, praetor Darei, miserat eam hortabaturque Sisenem, ut dignum aliquid nobilitate atque maioribus suis eferret: magno id ei apud regem honori fore. Has litteras Sisenens, utpote innoxias, ad Alexandrum saepe deferre temptavit, sed cum tot curis apparatusque belli regem videret argueri, aptius subinde tempus expectans suspensionem inibi scelesti consilii praebuit. Namque epistola, priusquam ei redderetur, in manus Alexandri pervenerat, lectamque eam [et] ignoti anuli

5. Halicarnaso scripti: aliearnaso A. — 10. praemisus erat *correci*: praemisera A. — 17. utrumne] utui P. — 22. ancipiti] anticipiti P. — 23. possent I: possint A. — 32. Nabarzanes P: nabarzanis C. — 33. maioribus *Acidalius*: moribus A. — 39. [et] ignoti *Zaretus*.

sigillo impresso Siseni dari iusserat ad aestimandam fidem barbari. Qui quia per complures dies non adierat regem, scelesto consilio eam visus est suppressisse et in agmine a Cretenisibus haud dubie iussu regis occisus.

Imque Graeci milites, quos Thymodes a Pharnabazo acceperat, praecipua spes et propemodum unica, ad Dareum pervenerant. Hi magnopere suadebant, ut retro abiret spatiososque Mesopotamiae campos repeteret: si id consilium damnavit, at ille divideret saltum copias innumerabiles neu sub unum fortunae ictum totas vires regni cadere pateretur. Minus hoc regi quam purpuratis eius displicebat: ancipitem fidem et mercede venalem in proditionem imminere, et dividi non ob aliud copias velle, quam ut ipsi in diversa digressi, si quid commissum esset, traderent Alexandro: nihil tutius fore, quam circumdatos eos exercitu toto obrui telis, documentum non inultae perfidiae futuros. At Dareus, ut erat sanctus ac mitis, se vero tantum facinus negat esse facturum, ut suam secutos fidem, suos milites iubeat trucidari. Quem deinde amplius nationum exterarum salutem suam crediturum sibi, si tot militum sanguine inbuisset manus? Neminem stolidum consilium capite laere debere: defuturos enim, qui suaderent, si suasisse periculosum esset. Denique ipsos cotidie ad se advocari in consilium variasque sententias dicere, nec tamen melioris fidei haberi, qui prudentius suaserit. Itaque Graecis nuntiarum iubet, ipsum quidem benevolentiae illorum gratias agere, ceterum, si retro ire pergat, haud dubie regnum hostibus traditurum. Fama bella stare et eum, qui recedat, fingere credi. Trahendi vero belli viis ullam esse rationem. Tanta enim multitudo, utique cum iam hiems instaret, in regione vasta et invicem a suis atque hoste vexata non suffectura alimenta. Ne dividi quidem copias posse servato more maiorum, qui universas vires discrimini bellorum semper obtulerint. Et hercule, terribilem antea regem et absentia sua ad vanam fiduciam elatum, postquam adventare se senserit, eorum pro temerario factum, delituisse inter angustias saltus rita ignobilium ferarum, quae strepitum praetererentium auditu silvarum latebris se occultent. Iam etiam ipsitudinis simulatione frustrari suos poplites. Sed non amplius visum esse passurum detractare certamen: in illo specu, in quem pavidi recessissent, oppressurum esse cunctantes. Haec magnificentius iactata

5. Thymodes *Froinshemius*: thimodes A. — Pharnabazo *Aldus*: barnabazo A. — 7. Hi *Lauer*: hi A. — 12. in proditionem *correci*: in om. A. — 22. ad se] a se P. — 24. nuntiarum I: nuntiare A. — 36. occultent *Acidalius*: occultent A.

quam verius. Ceterum pecunia omni rerumque pretiosissimis⁽²⁰⁾
 Damasco Syriae cum modico praesidio militum missis, reli-
 quas copias in Ciliciam duxit, insequentibus more patrio agmen
 coniunge ac matre. Virgines quoque cum parvo filio comita-
 13 bantur patrem. Forte eadem nocte et Alexander ad fauces, 5
 quibus Syria aditur, et Dareus ad eum locum, quem Amiancus
 14 Pylas vocant, perrenit. Nec dubitavit Persae, quam Isso relictam,
 quam ceperant, Macedones fugerent: nam etiam saucii quidam
 et invalidi, qui agmen non poterant persequi, excepti erant. 10
 15 Quos omnis instinctu purpuratorum barbara feritate saevientium
 praecisis adustusque manibus circumdedit, ut copias suas nosce-
 rent, satisque omnibus spectatis nuntiare, quae vidisset, regi
 16 suo iussit. Motis ergo castris superat Pinarum amnem, in
 17 tergis, ut credebat, fugientium haerens. At illi, quorum ampu-⁽²¹⁾
 taverat manus, ad castra Macedonum penetrant, Dareum, quanto 15
 maximo cursu posset, sequi nuntiantes. Vix fides habebatur.
 17 Itaque speculatores in maritimam regionem praemisissos explorare
 iubet, ipse adesset, an praefectorum aliquis speciem praebuisset
 18 universi venientes exercitus. Sed cum speculatores revertenter,
 procul ingens multitudo conspiciat est. Ignes deinde totis campis
 19 canducere coeperunt, omnisque velut continenti incendio ardere
 visa, cum incondita multitudo maxime propter iumenta laxius
 20 tenderet. Itaque eo ipso loco metari suos castra iusserat, laetus,
 quod omni expetito voto, in illis potissimum angustiis decer-
 21 nendum fore. Ceterum, ut solet fieri, cum ultimum discriminis 25
 tempus adventat, in sollicitudinem versa fiducia est. Illam
 ipsam fortunam, qua aspirante res tam prospere gesserat,
 verebatur nec iniuria ex his, quae tribuissent sibi, quamque
 22 mutabilis esset, reputabat: unam superesse noctem, quae tanti
 23 discriminis moraretur eventum. Rursus occurrebat, maiora pericu-
 24 lis praemia et, sicut dubium esset, an vinceret, ita illud uti-
 25 que certum esse, honeste et cum magna laude moriturum. Ita-
 que corpora milites curare iussit ac deinde tertiam vigiliam in-
 structos et armatos esse. Ipse in ingum editi montis escendit
 26 multisque confluentebus facibus patrio more sacrificium dis praes-
 27 tidibus loci fecit. Iamque tertium, sicut praecipitum erat, si-
 gnum tuba miles acceperat, itineri simul paratus ac proelio:
 strenueque iussi procedere oriente luce pervenerunt ad angu-
 28 stias, quas occupare decreverant. Dareum xxx inde stadia

6. e] om. P. — 7. Pylas B? pylas LFF. — Isso Aldus; isson A. —
 17. in maritimam Zarusus: in om. A. — 19. venientis] venientes P. —
 26. sollicitudinem] solitudinem P. — 27. fortunam] fortuna P. — 37. ite-
 neri Lauer: itinere A.

abesse praemissi indicabant. Tunc consistere agmen iubet armis-
 que ipse sumptis aciem ordinat:
 (29. Dareo adventum hostium pavidi agrestes nuntiaverunt, vix
 5 credenti occurrere etiam, quos ut fugientes sequebatur. Ergo 25
 non mediocris omnium animorum formido — quippe ite-
 5 neri quam proelio aptiores erant — raptimque arma capie-
 bant. Sed ipsa festinat discurrerunt suosque ad arma vo-
 cantium maiorem metum incussit: alii in ingum montis eva-
 26 serant, ut hostium agmen inde prospicerent, equos plerique
 10 frenabant. Discors exercitus nec ad unum intentum imperium
 vario tumultu cuncta turbaverat. Dareus initio ingum montis 27
 cum parte copiarum occupare statuit, et a fronte et a tergo
 circumdatus hostes, a mari quoque, quo dextrum eius cornu
 tegebatur, alios obiecturus, ut undique urgeret. Praeter haec 28
 15 viginti milia praemissa cum sagittariorum manu Pinarum am-
 nem, qui duo agmina interlinebat, transire et obicere sece Macedo-
 num copias iusserat: si id praestare non possent, retrocedere
 20 in montes et occulte circumire ultimos hostium. Ceterum des-
 tinata salubriter omni ratione potentior fortuna discussit: quippe
 20 alii praee metu imperium exequi non audebant, alii frustra exe-
 30 quebantur, quia, ubi partes labant, summa turbatur.
 (32. Acies autem hoc modo stetit. Nabarzanes equitatu dextrum IX.
 cornu tuebatur adlitis funditorum sagittariorumque viginti fere
 25 milibus. In eodem Thymodes erat, Graecis pedibus mercede
 25 conductis, triginta milibus, praepositus. Hoc erat haud dubie
 robur exercitus, par Macedonicae phalangi acies. In laevo cornu
 Aristomedes Thessalus xx milia barbarorum peditum habebat.
 In subsidiis pugnacissimas locaverat gentes. Ipsum regem in 4
 eodem cornu dimicaturum tria milia delectorum equitum, adueta
 30 corporis custodia, et pedestris acies, quadraginta milia, seque-
 bantur. Hyrcani deinde Medique equites his proximi: ceterarum 5
 gentium ultra eos dextra laevaque dispositi. Hoc agmen, sicut
 dictum est, instructum vi milia iaculatorum funditorumque
 antecedebat. Quidquid in illis angustiis adiri poterat, imple-
 6 verant copiae, cornaque hinc ab iugo, illinc a mari stabant,
 uxorem matremque regis et alium feminarum gregem in me-
 dium agmen acceperant.

1. praemissi] praemissa P. — 5. animum] correcti: animo A. —
 6. quam proelio I: quam om. A. — 22. Nabarzanes Lauer: nabarzanus
 A. — 24. Thymodes P: thymodes C. — 25. Hoc Lauer: haec A. —
 dubie Modius: dubium A. — 27. Aristomedes Zarusus: aristomedis A. —
 xx milia I: milia om. A (B?). — 33. vi milia P: milia om. C.

7. Alexander phalangem, qua nihil apud Macedonas validius⁽²⁴⁾ erat, in fronte constituit. Dextrum cornu Nicanor, Parmenionis filius, tuebatur: hinc proximi stabant Coenos et Perdicas et Melager et Ptolomaeus et Amyntas, sui quisque agminis duces. In laevo, quod ad mare pertinebat, Craterus et Parmenio erant, sed Craterus Parmenioni parere iussus. Equites ab utroque cornu locati: dextrum Macedones Thessalis adiuncti, laevum Peloponnesii tuebantur. Ante haec aciem posuerat funditorum manum sagittariis admixtis. Thracas quoque et Cretenses ante agmen ibant, et ipsi leviter armati.¹⁰
10. At his, qui praemissi ab Dareo iugum montis insederant, Agrianos opposuit ex Graecia nuper adfectos. Parmenioni autem praeciperat, ut, quantum posset, agmen ad mare extenderet, quo longius abesset acies montibus, quos occupaverant barbari.
11. At illi neque obistere venientibus nec circumire praetergressos ausi funditorum maxime aspectu terribi profugerant, eaque res Alexandro tutum agminis latus, quod, ne superne incesceretur,¹⁵ timeverat, praestitit. xxx et duo armatorum ordines ibant, neque enim latus extendi aciem patiebantur angustiae. Paulatim deinde laxare se [et] sinus montium et maius spatium aperire coeperant, ita ut non pedes solum pluribus in ordine incedere, sed etiam lateribus circumfundi posset equitatus.
- X. Iam in conspectu, sed extra lecti iactum utraque acies erat.⁽²⁵⁾ cum priores Persae inconditum et truncem sustulere clamorem.²⁵
2. Redditur et a Macedonibus, maior exercitus numero, iugis montium vastisque salibus repercussus: quippe semper circumiecta nemora petraeque, quantumcumque accipere vocem, multiplicato sono referunt. Alexander ante prima signa ibat, identidem manu suos inhibens, ne suspensi acrius ob nimiam festinationem concitato spiritui capesserent proelium. Cuiusque agmini obsequeretur, varia oratione, ut cuiusque animis aptum erat, milites adloquebatur. Macedones, tot bellorum in Europa victores, ad subigendam Asiam atque ultima Orientis, non ipsius magis, quam suo ductu profecti, inveteratae virtutis ad-

monebantur. Illos terrarum orbis liberatores emensosque olim Herculis et Liberi patris terminos non Persis modo, sed etiam omnibus gentibus imposituros iugum: Macedonum provincias Bactra et Indos fore. Minima esse, quae nunc intuberent, sed omnia victoria aperiri. Non in praeruptis petris Illyriorum et Thraciae saxis sterilem laborem fore, spolia totius Orientis offerri. Vix gladio futurum opus, totam aciem suo pavore fluctuantem umbonibus posse propelli. Victor ad haec Atheniensium Philippus patris invocabatur, domitiaeque nuper Bœotiae et urbis in ea nobilissimae ad solum dirutae species representabatur animis. Iam Granicum amnem, iam tot urbes aut expugnatas aut in fidem acceptas omninoque, quae post terga erant, strata et pedibus ipsorum subiecta memorabat. Cum adierat Graecos, admonebat ab his gentibus inlata Graeciae bella Darei prius, deinde Xerxis insolentia, aquam ipsos terramque poscentium, ut neque fontium haustum nec solitos cibos relinquere deditis. Ab his templa ruinis et ignibus esse deleta, urbes eorum expugnatas, foedera divini humanique iuris violata referebat. Illyrios vero et Thracas, rapti vivere adsueto, aciem hostium auro purpuraque fulgentem intueri inebat, praedam, non arma gestantem: irent et inbellibus feminis aurum viri eriperent, aspera montium suorum iuga nudosque colles et perpetuo rigentes gelu ditibus Persarum campis agrisque mutarent.

(26). Iam ad lecti iactum pervenerant, cum Persarum equites XI. ferociter in laevum cornu hostium invecti sunt: quippe Dareus equestri proelio decernere optabat, phalangem Macedonici exercitus robur esse coniectans. Iamque etiam dextrum Alexandri cornu circumibat. Quod ubi Macedo conspexit, duabus aliis equitum ad iugum montis iussis subsistere ceteros in medium belli discrimen strae transfert. Subductis deinde ex acie Thessalis equitibus praefectum eorum occulte circumire terga suorum iubet Parmenionique coniungi et, quod is imperasset, impigre exequi. Iamque inmissi in medium Persarum undique circumfusi egregie se tuebantur, sed conferti et quasi cohae-

1. qua I: quo A. — 2. Parmenionis PB?: parmenionis LF. — 3. Coenos Aldus: cmos A. — 4. Melager Laser: melager A. — et add. I: om. A. — Ptolomaeus scripsi: ptholomaeus A. — Amyntus Zerrotus: amintus A. — 8. Peloponnesii Zumptius: peloponnesi A. — 11. his Zarrotus: hic C, vis P [sed h. non erantem]. — 13. posse] om. LP. — 15. venientibus I: venient C, venienti P. — 20. [et] sinus: et del. Aldus. — 21. in ordine Eberhardus: in om. A. — 23. iactum P: iam iam C. — 24. priores Laser: priori A. — 27. quantumcumque P: quantumcumque C. — accipere B?: accipere LPF. — 31. varia] vari P.

5. victoria aperiri Pa pr. m.: victoria periri C. — 7. vix gladio] ab his verbis incipit P. — 10. urbis Laser: urbes A. — 11. amnem Laser: amnem A. — iam tot] iam om. P. — 12. omninoque quae Zerrotus: omnia quaeque A. — 15. insolentia Jantius: insolentia A. — 17. relinquere I: relinquere A. — deditis. Ab his Zumptius: dedita eis A. — 22. nudosque colles I: nudosque calles A. — 32. Thessalis] tessalis LPF. — 34. inmissi Fossius: ipsi C, ipse P. — 35. se tuebantur Aldus: se om. A.

rentes tela vibrare non poterant: simul erant emissa, in eosdem concurrentia implicantur, levique et vano ictu pauca in hostem, plura in humum innoxia cadebant. Ergo comminus pugnam coacti conserere gladios impigre stringunt. Tum vero multum sanguinis fusum est: duae quippe acie ita cobaerebant, ut armis arma pulsarent, mucrones in ora dirigerent. Non timido, non ignavo cessare tum lignit: collato pede, quasi singuli inter se dimicarent, in eodem vestigio stabant, donec vincendo locum sibi facerent. Tum demum ergo promovēbant gradum, cum hostem prostraverant. At illos novus exiebat adversarius fatigatos, nec vulnerati, ut alias solent, acie poterant excedere, cum hostis instaret a fronte, a tergo sui urgerent. Alexandri non ducis magis, quam militis munia exequabatur, opimum decus caeso rege expetens: quippe Dareus curru sublimis eminebat, et suis ad se tuendum et hostibus ad incendendum ingens incitamentum. Ergo frater eius Oxathres, cum Alexandrum instare ei cerneret, equites, quibus praerant, ante ipsum currum regis obiecit, armis et robore corporis multum super ceteros eminens, animo vero et pietate in paucissimis: illo utique proelio clarus alios improvide instantes prostravit, alios in fugam avortit. At Macedones, qui circa regem erant, mutua adhortatione firmati cum ipso in equitum agmen irumpunt. Tum vero similis ruinae strages erant. Circa currum Darei iacebant nobilissimi duces, ante oculos regis egregia morte defuncti, omnes in ora proni, sicut dimicantes procubuerant, adverso corpore vulneribus acceptis. Inter hos Atizyes et Rheomithres et Tasiaces, praetor Aegypti, magnorum exercituum praefecti, noscitantur: circa eos cumulata erat peditem equitumque obscurior turba. Macedonum quoque non quidem multi, sed promptissimi tamen caesi sunt: inter quos Alexandri dextrum fovear leviter mucrone perstrictum est. Iamque qui Dareum vehebant equi, confossi hastis et dolore efferrati iugum quatere et regem curru excutere coeperant: cum ille veritus, ne vivus veniret in hostium potestatem, desiluit et in equum, qui ad hoc ipsum sequebatur, inponitur insignibus quoque imperii, ne fugam proderent, indecore abiecit. Tum vero ceteri dissipantur metu et, qua cuique ad fugam patebat via, erumpunt, arma iacientes, quae paulo ante ad tutelam cor-

porum sumpserant: adeo pavor etiam auxilia formidat. Instabat fugientibus eques a Parmenione emissus, et forte in illos cornu omnes fuga absterat. At in dextro Persae Thessalos equites vehementer urgebant. Iamque una ala ipso impetu proculcata erat: cum Thessali strenue circumiacitis equis dilapsi rursus in proelium redeunt sporosque et inconspicuos victoriae fiducia barbaros ingenti caede prosterunt. Equi pariter equites Persarum serie lamnarum [ob id genus] graves, agmen, quod celeritate maxime constat, aegre moliebantur: quippe in circumgendis equis suis Thessali multi eos occupaverant.

Hac tam prospera pugna nuntiata Alexander, non ante ausus persaeque barbaros, utrimque iam victor, instare fugientibus coepit. Haud amplius regem quam mille equites sequebantur, cum ingens multitudo hostium cederet. Sed quis aut in victoria aut in fuga copias numerat? Agebantur ergo a tam paucis pecorum modo, et idem metus, qui cogebat fugere, fugientes morabatur. At Graeci, qui in Darei partibus steterant, Amynta duce — praetor hic Alexandri fuerat, tunc transfuga — abrupti a ceteris hand sane fugientibus similes evaserant. Barbari longe diversam fugam intenderunt: alii, qua rectum iter in Persidem ducebat, quidam circumita rupes saltusque montium occultos petiverunt, pauci castra Darei. Sed iam illa quoque victor intraverat, omni quidem opulētia ditia. Ingeas auri argenteique pondus, non belli, sed luxuriae apparatus, diriperunt milites. Cumque plius raperent, quam capere possent, passim strata erant itinera vilioribus sarcinis, quas in comparatione meliorum avaritia contempserat. Iamque ad feminas perventum erat: quibus quo cariora ornamenta sunt, violentius detrahebantur, ne corporibus quidem vis ac libido parcebat. Omni planctu tumultuose, prout cuique fortuna erat, castra repleverant, nec ulla facies mali deerat, cum per omnes ordines aetatesque victoris crudelitas ac licentia vagaretur. Tunc vero impotentis fortunae species conspici potuit, cum il, qui Dareo tabernaculum exoraverant, omni luxu et opulētia instructum, eadem illa Alexandro, quasi veteri domino reservabant. Namque id solum intactum omiserant milites ita tradito more, ut victorem victi regis tabernaculo exciperent. Sed omnium oculos animosque in semet averterant captivae

10. adversarius *Gianta*; adversus *A.* — 21. qui circa *I. qui iam. A.* — 26. Atizyes *Freinshemius*; atizyes *A.* — 27. Rheomithres *Freinshemius*; rheomithres *C.* rheomithres *P.* — Tasiaces *scripsi*; tasiaces *A.* — 36. proderent] procederent *P.* — 37. qua *I.* quae *A.* — 38. iacientes] iacientis *LF.*

3. Thessalos] tessalos *P.* tessalos *LF.* — 8. ob id genus] del. *Freinshemius.* — 10. eis occupaverant] *Freinshemius*; *qui om. A.* — 14. cederet] *Acidalius*; caderet *A.* — 21. rupes] *Madivus*; rupis *A.* — 25. quam capere possent] *addidi.* — 30. omni] *scripsi*; omnia *A.* — 34. huius] *FLF.* hi *B.* — qui Dareo] *P.* qui cum Dareo *C.*

mater coniunxque Darei: illa non maiestate solum, sed etiam
 aetate venerabilis, haec formae pulchritudine, ne illa quidem
 sorte corruptae. Receperat in sinu filium nondum sextum
 annum aetatis egressum, in spem tantae fortunae, quantum
 25 pater eius paulo ante miserat, genitum. At in gremio suo
 aviae iacebant adultae duae virgines, non suo tantum, sed
 etiam illius maerore conlectae. Ingens circa eam nobilium
 feminarum turba consistat laeratis crinibus abscissaque veste,
 pristini decoris inmemores, reginas dominasque veris quondam,
 26 tunc alienis nominibus invocantes. Illae sua calamitatis oblitae,
 in utro cornu Dareus stetisset, quae fortuna discriminis fuisset,
 requirebant: negabant se, quae si viveret rex. Sed illum
 equos subinde mutantem longius fuga abstulerat.

27 In acie autem caesa sunt Persarum peditem et milia, decem
 equitum. At a parte Alexandri ad quatuor milia quingenti
 15 saucii fuere, ex pedibus ccc omnino et duo desiderati sunt,
 equitum centum quinquaginta intercepti. Tantulo impendio in-
 gens victoria stetit.

XII. Rex quidem Dareum persequendo fatigatus, postquam et
 30 nox adpetebat, et consequendi spes non erat, in castra paulo
 2 ante a suis capta pervenit. Invitavit deinde amicos, quibus
 maxime adnuererat, iussit, quippe summa demtaxat cutis in
 3 femine perstricta non prohibebat interesse convivio: cum repente
 et proximo tabernaculum lugubris clamor barbaro ululatu planctu-
 4 que permixtus epulantes conterruit. Cohors quoque, quae
 25 excubabat ad tabernaculum regis, verita, ne maioris motus
 principium esset, armare se cooperat. Causa subiti pavoris
 fuit, quod mater uxorque Darei cum captivis nobilibus regem,
 quem interfectum esse credebant, ingenti gemitu heulatuque
 5 deflebant. Unus namque et captivus spadonibus, qui forte ante
 30 ipsarum tabernaculum steterat, amiculum, quod Dareus, sicut
 paulo ante dictum est, ne cultu proderetur, abiecerat, in ma-
 nibus eius, qui repertum ferebat, agnovit ratissime interfecto
 6 detractum esse falsum nuntium mortis eius attulerat. Hoc
 mulierum errore comperito Alexander fortunae Darei et pietati
 35 earum inlacrimasse fertur. Ac primo Mithrenem, qui Sardis
 tradiderat, peritum linguae Persicae, ire ad consolandas eas

1. solum] om. P. — 2. nec] ne B? F? L. — 8. abscissaque Laner:
 abscissa A. — 9. veris Gienta; veteris A. — 14. milia B? F?: om. LPP. —
 15. quatuor milia quingenti scripsi, quatuor quingenti A, sed in C addi-
 tur in margine non un et s. — 16. ecc scripsi: xxx A. — 19. quidem
 Heinsoius: qui diu A. — fatigatus] fatigatus P. — 20. regis] regi P. — 32. ne
 B? F?: nec LPP. — 36. inlacrimasse P: lacrimasse C. — qui] qua P.

iusserat. Veritus deinde, ne proditor captivarum iram dolorem-
 7 que renovaret, Leonatum ex purpuratis suis misit, iussum
 indicare, falso lamentari eas vivum. Ille cum paucis armigeris
 in tabernaculum, in quo captivae erant, pervenit missumque
 5 se a rege nuntii iubet. At ii, qui in vestibulo erant, ut
 8 armatos conspexere, rati actum esse de dominis, in taber-
 naculum currunt, vociferantes, adesse supremam horum missos-
 que, qui occiderent captas. Itaque, ut quae nec prohibere
 9 possent nec admittere auderent, nullo responso dato tacitae
 10 opperiebantur victoris arbitrium. Leonatum, expectato diu,
 qui se introduceret, postquam nemo procedere audebat, relictis
 in vestibulo satellitibus intrat in tabernaculum. Ea ipsa re
 turbaverat feminas, quod inrupisse, non admissus videbatur.
 Itaque mater et coniunx provolutae ad pedes orare coeperunt,
 11 ut, priusquam interficerentur, Darei corpus ipsis patrio more
 sepelire permitteret: functas supremo in regem officio impigre
 sese morituras, Leonatus, et vivere Dareum et ipsas non
 12 incolumes modo, sed etiam apparatus pristinae fortunae reginas
 fore. Tum denum Darei mater adlevati se passa est.

(31) Alexander postero die cum cura sepulchri militibus, quorum
 13 corpora invenerat, Persarum quoque nobilissimis eundem hono-
 rem haberi iubet matricae Darei permitti, quos vellet, patrio
 more sepelire. Illa paucos arca propinquitate coniunctos pro
 14 habitu praesentis fortunae humari iussit, apparatus funerum,
 25 quo Persae suprema officia celebrarent, invidiosum fore existi-
 mans, cum victores haud pretiose cremarentur. Iamque iustis
 defunctorum corporibus solutis praemittit ad captivas, qui
 nuntiant, ipsum venire, inhabitatae comitantium turba taber-
 naculum cum Hephastione intrat. Is longe omnium amicorum
 30 carissimus erat regi, cum ipso pariter eductus, secretorum
 omnium arbiter: libertatis quoque in admonendo eo non alius
 plus habebat, quod tamen ita usurpabat, ut magis a rege per-
 missum, quam vindictum ab eo videretur: et sicut aetate par
 erati, ita corporis habitu praestabat. Ergo reginae illum
 35 esse regem ratae suo more veneratae sunt. Inde ex captivis
 spadonibus, quos Alexander esset, monstrantibus Sisigambis
 advoluta est pedibus eius, ignorantem nunquam antea visis
 regis excusans. Quam manu adlevans rex, 'Non errasti,' in-

5. nuntii Laner: nuntio A. — ii Zaratius: hi A. — 8. occiderent]
 occiderant LP. — 11. procedere Modius: producere A. — 16. impigre sese L
 [sed corr. suppraxer. ingresses]: impigresse P, ingressese BF, ingressese
 V. — 25. invidiosum] invidio P. — 29. Hephastione Preitachorius:
 ephestione A. — 32. plus Jospinus: ius A. — 36. Sisigambis] sisicambis P.

18 quit, 'mater, nam et hic Alexander est.' Equidem hac con- (52)
 tinencia animi si ad ultimum vitae perseverare potuisset, felici-
 orem fuisse crederem, quam visus est esse, cum Liberi patris
 19 imitaretur triumphum, usque ab Hellesponto ad Oceanum omnes
 gentes victoria emensus. Sic vicisset profecto superbiam atque 5
 iram, mala invicta: sic abstinuisset inter epulas caedibus amico-
 rum egregiosque bello viros et tot gentium secum domitores
 20 indicta causa veritus esset occidere. Sed nonnam fortuna se
 animo eius superfederat: itaque orientem eam moderate et
 prudenter tulit, ad ultimum magnitudinem eius non cepit. 10
 21 Tunc quidem ita se gessit, ut omnes ante eum reges et con-
 tinentia et clementia vincerentur. Virgines reginas excellentis
 formae tam sancte habuit, quam si eodem quo ipse parente
 22 genitae forent: coniugem eiusdem, quam nulla aetatis suae
 pulchritudine corporis viciat, adeo ipse non violavit, ut summam 15
 23 adhibuerit curam, ne quis capivo corpori inladeret: omnem
 cultum reddi feminis iussit, ne quoquequam ex pristinae fortunae
 24 magnificentia captivis praeter fiduciam defuit. Itaque Sisi-
 gambris, 'Rex,' inquit, 'mereris, ut ea precemur tibi, quae Dareo
 nostro quondam precatae sumus: et, ut video, dignus es, qui 20
 tantum regem non felicitate solum, sed etiam aequitate supe-
 25 raveris. Tu quidem matrem me et reginam vocas, sed ego
 me tuam famulam esse confiteor. Et praeteritae fortunae
 fastigium capio et praesentis iugum pati possum: tua interest,
 quantum in nos liceat, si id potius clementia quam saevitia 25
 26 vis esse testatum.' Rex bonum animum habere eas iussit,
 Darei filium collo suo admovit, atque nihil ille conspectu tum
 primum a se visi conterritus cervicem eius manibus amplectitur.
 Motus ergo rex constantia pueri Hephæstionem intuens, 'Quam
 27 velle,' inquit, 'Dareus aliquid ex hac indole hausisset!' Tum 30
 tabernaculo egressus.
 27 Tribus aris in ripa Pinari amnis Iovi atque Herculi Miner- (33)
 vaeque sacrasit Syriam petit Damascus, ubi regis gaza erat,
 XIII. Parmenione praemisit. Atqui cum praecessisset et Darei satrapa
 conperisset, veritus, ne paucis suorum sperneretur, accessere 35
 2 maiorem manum statuit. Sed forte in exploratores ab eo praemi-
 ssumos incidit natione Maribus, qui ad Parmenionem perductos
 litteras ad Alexandrum a praefecto Damasci missas tradit ei
 nec dubitare eum, quin omnem regiam suspulcilem cum pe-

4. ab] ad P. — 5. sic Schaeffer: si A. — 6. sic Schaeffer: si A. —
 9. eam] iam PP. — 15. Sisigambis] sisigambis P. — 29. Hephæstionem
 Freinsheimia: ephæstionem A. — 32. alique] et P. — 34. Parmenione B? F?;
 parmionem LPP. — atque] Iosephus: atque A. — satrapa] satrapam P.

cunia traderet, adiecit. Parmenio adservari eo iusso litteras 3
 aperit, in quis erat scriptum, ut mature Alexander aliquem ex
 ducibus suis mitteret cum manu exigua, cui traderet, quae-
 cumque rex penes ipsum reliquisset. Itaque Mardum datus
 5 comitibus ad proditorem remittit. Ille e manibus custodientium 4
 lapsus Damascus ante lucem intrat. Turbaverat ea res Parme-
 nionis animum insidias timentis, et ignotum iter sine duce
 non audebat ingredi: felicitati tamen regis sui confusus agrestes,
 qui duces itineris essent, excipi iussit. Quibus celeriter repertis
 10 quarto die ad urbem pervenit iam metuente praefecto, ne sibi
 fides habita non esset. Igitur quasi parum munimentis oppidi 5
 fidens ante solis ortum pecuniam regiam — gazam Persae
 vocant — cum pretiosissimis rerum effleri iugum, fubum simu-
 (24) lans, re vera, ut praedam hosti offerret. Multa milia virorum 6
 15 feminarumque excedentem oppido sequebantur, omnibus misera-
 bilis turba praeter eum, cuius fides commissa erat. Quippe
 quo maior conditionis merces foret, obicere hosti parabat
 gratiorem omni pecunia praedam, nobiles viros, praetorum
 Darei coniuges liberosque, praeter hos Graecarum urbium
 20 legatos, quos Dareus, velut in arce tutissima, in proditoris reli-
 querat manibus. Gangabas Persae vocant humeris onera por-
 tantes: hi cum tempestatis vim tolerare non possent — quippe
 et procella subito nivem effuderat et humus rigebat gela tum
 adstricta — vestes, quas cum pecunia portabant, auro et pur-
 25 pura insignes induunt nullo prohibere auso, cum fortuna regis
 etiam humilissimam in ipsum licentiam faceret. Praebuere ergo 8
 Parmenioni non spernendi agminis speciem: qui intentione cura
 suos quasi ad iustum proelium paucis adhortatus equis calcaria
 inibat subdere et acri impetu in hostem evehi. At illi, qui 9
 20 sub oneribus erant, omissis res per metum capessunt fugam:
 armati quoque, qui eos prosequabantur, eodem metu arma
 iactare ac nota devocantia petere coeperunt. Praefectus, quasi
 10 et ipse conterritus, simulans cuncta pavore compleverat. Iace-
 bant totis campis opes regiae, illa pecunia stipendio ingenti
 35 militum praeparata, ille cultus tot nobilium virorum, tot indu-
 strium feminarum, aurea vasa, aurci freni, tabernacula regali
 magnificentia ornata, vehicula quoque a sua destituta, ingenti

3. cui traderet, quae cumque Zaempinus: conque A. — 11.
 oppidi I; oppidis A [oppidi LP]. — 15. miserabilis Lauer: mirabilis A. —
 19. liberosque] nobilisque P. — 22. hi B? F?; hii LPP. — tempestatis
 vim addidit. — 23. et procella] et ov. P. — 24. adstricta Aetalius:
 adstricta A. — 30. is add. Aetalius. — 32. devocantia P; devoti-
 cula C. — 37. destituta] destituta P.

opulentiae plena, facies etiam praedantibus tristis, si qua res avaritiam moraretur. Quippe tot annorum incredibili et fidem excedente fortuna cumulata tunc alia stirpibus lacerata, alia in caenum demersa cernebantur: non sufficiebant praedantium
 12 manus praedae. lamque etiam ad eos, qui primi fugerant, (35)
 ventum erat: feminae pleraeque parvos trahentes liberos ibant. 6
 Inter quas tres fuere virgines, Oehi, qui ante Dareum regna-
 verat, filiae, olim quidem ex fastigio paterno rerum mutatione
 detractae, sed tum sortem earum crudeliter adgravante fortuna.
 13 In eodem grege uxor quoque eiusdem Oehi fuit Oxathrisque 10
 — frater hic erat Darei — filia et coniunx Artabazi, principis
 14 purpuratorum, filisque, cui Ilioneo fuit nomen. Pharnabazi
 quoque, cui summum imperium maritimae orae rex dederat,
 uxor cum filio excepta est, Mentoris filiae tres ac nobilissimi
 ducis Memnonis coniunx et filius: vixque ulla domus purpurati 15
 experz fuit tantae cladis. Lacedaemonii et Athenienses socie-
 tatis fide violata Persas secuti: Aristogiton et Dropides et Iphi-
 crates, inter Athenienses genere famaque longe clarissimi,
 Lacedaemonii Pasippus et Onomastorides cum Monimo et Calli-
 cratide, hi quoque domi nobiles. Summa pecunia signatae 20
 fuit talentum vi milia et sexcenta, fasci argenti pondus quingenta
 aequabat. Praeterit xxx milia hominum cum vii milibus iumen-
 17 torum dorso onera portantium capta sunt. Ceterum tantae fortune
 praeditorum superi ultores celeriter debita poena persecuti sunt.
 Namque unus et concisus eius, credo, regis vicem etiam in illa sorte 25
 reveritus, interfecti proditoris caput ad Dareum tulit, opportunitum
 solacium profecto: quippe et ultus inimicum erat, et nondum in
 omnium animis memoriam maiestatis suae exolvuisse cernebat.

Q. CURTI RUFII

HISTORIARUM

ALEXANDRI MAGNI

MACEDONIS

LIBER III.

- (1) Dareus, tanti modo exercitus rex, qui triumphans magis i
 quam dimicantis more curru sublimis inierat proelium, per
 loca, quae prope immensis agminibus plenerat, iam inania
 et ingenti solitudine vasta, fugiebat. Pauci regem sequebantur: 2
 5 nam nec eodem omnes fugam intenderant et deficientibus equis
 cursum eorum, quos rex subinde mutabat, aequare non poterant.
 Onelias deinde pervenit, ubi exceperit eum Graecorum
 quattuor milia: non segnius tamen ad Euphratem contendit,
 id demum credens fore ipsius, quod celeritate praecipere
 10 potuisset.

At Alexander Parmenionem, per quem apud Damascus et
 recepta erat praeda, iussum eam ipsam et captivos diligenti
 adservare custodia, Syriae, quam Coelen vocant, praefecit.
 Novum imperium Syri non dum belli cladibus satis domiti asperna-
 15 bantur: sed celeriter subacti obedienter imperata fecerunt. Aradus
 quoque insula deditur regi. Maritimam tum oram et plera-
 que longius etiam a mari recentia rex eius insulae Strato
 possidebat: quo in fidem accepto castra movit ad urbem Maratho-
 20 n. Ibi illi litterae a Dareo redduntur, quibus ut superbe
 scriptis vehementer offensus est: praecipue eum movit, quod

5. et deficientibus B? F? La m. sec.: et om. PF. — 7. deinde P;
 dein C. — 8. non segnius lamna Jeopius: iam regius tum A. — 13. Coe-
 len F? L: colen B, caelen P, coeloen F.

2. avaritiam] avaritia P. — incredibili Lauer: incredibilem A. —
 4. cernebantur I: crebantur A. — 7. tres P: om. C. — 9. fortuna I:
 natura A. — 10. Oxathrisque Froisabensis: oxathrisque P, oxathrisque
 C. — 12. filisque scriptis: filius A. — Pharnabazi Lauer: pharnabazi
 A. — 13. onae P: horae C. — 15. Memnonis P: Memnonis P. — 16. ex-
 pers add. I. — Athenienses P: Atheniensis C. — 17. violata P: non
 violata C. — Aristogiton Lauer: aristogiton A. — et Dropides Zumptius;
 et tropides P, ethropides C [Ithopides L]. — Iphicrates Froisabensis:
 lehicrates C, lehicrates P. — 19. Pasippus Zumptius: passippus A.
 — Monimo Froisabensis: omoia A. — 20. pecuniae signatae Modius:
 pecunia signata A. — 21. fasci Modius: fasci A. — 22. xxx milia P:
 xxx C. — 24. superi ultores Gronovius: sepulturae A. — 28. exolvisse
 Lauer: exsoluisse A. — Q. CURTI RUFII HISTORIARUM LIBER III EXPLICIT
 INCIPIT LIBER QUARTUS P. Q. CURTI RUFII HISTORIARUM LIBER TERTIUS EXPLICIT
 INCIPIT LIBER QUARTUS FELICITER FL. Q. CURTI RUFII HISTORIARUM ALEXAN-
 DRI MAGNI MACEDONIS III EP. INCIPIT QUARTUS FELICITER B. CURTI RUFII
 HISTORIARUM LIBER TERTIUS EXPLICIT INCIPIT LIBER QUARTUS FELICITER F.

Dareus sibi regis titulum nec eundem Alexandri nomini adscripserat. Postulabat autem magis quam petebat, ut accepta pecunia, quantamcumque tota Macedonia caperet, matrem sibi et coniugem liberisque restitueret: de regno aequo, si vellet, Marte contenderet. Si saniora consilia tandem pati potuisset, contentus patrio cederet alieni imperii finibus: socius amicusque esset. In ea se fidem et dare paratum et accipere. Contra Alexander in huic maxime modum rescriptit: Rex Alexander Dareo S. Cuius nomen suspempsit, Dareus Graecus, qui oram Hellesponti tenent, coloniasque Graecorum Ionias omni clade vastavit, cum magno deinde exercitu mare traiecit inlato Macedoniae et Graeciae bello. Rursus Xerxes gentis eiusdem ad oppugnandos nos cum immanibus barbarorum copiis venit: qui navali proelio victus Mardonium tamen reliquit in Graecia, ut absens quoque popularetur urbes, agros ureret. Philippum vero, parentem meum, quis ignorat ab his interfectum esse, quos ingentis pecuniae spe sollicitaverant vestri? Inopia enim bella suscipitis et, cum habeatis arma, licemini hostium capita: sicut in proxime talentis mille, tanti exercitus rex, percussorem in me emere voluistis. Repello igitur bellum, non infero. Et de quoque pro meliore stant causa: magnam partem Asiae in dicionem redegi meam, te ipsum acie vici. Quem etsi nihil a me inpetrare oportebat, utpote qui ne bella quidem in me iura servaveris, tamen, si veneris supplex, et matrem et coniugem et liberos sine pretio recepturum esse promitto. Et vincere et consolere viciis scio. Quod si te committere nobis times, dabimus fidem inipune venturum. De cetero, cum mihi scribes, memento non solum regi te, sed etiam tuo scribere. Ad hanc ferendam Thersippus est missus.

15 In Phoenicem deinde descendit et oppidum Byblon traditum (3) recepit. Inde ad Sidona ventum est, urbem reatulate fami- 31
16 que conditorum inelitam: regnabat in ea Strato, Darei opibus adiutus, sed quia dedicationem magis popularium quam sua sponte fecerat, regio visus indignus, Hephæstionique permis- sum, ut, quem eo fastigio e Sidonis dignissimum arbitrarer, 35
17 constitueret regem. Erant Hephæstionis hospites clari inter

1. nomeni nomine BP. — 9. Dareo S. *Jespius*: *dreus* A [**** B]. — 13. immanibus I: immanium A. — 16. ab his P: ab his C. — 21. stant I: stantes A. — 22. me te ipsum acie vici *dupliciter scripta sunt in P.* — 29. est missus I: et missus A [in C add. vel in ipso versu vel in margine vel c.]. — 30. deinde descendit *Zarotus: deinde e om. A.* — Byblon *Aldus*: byblo A. — 34. Hephæstionique *Fretinabemius*: ephæstionique A. — 35. e Sidonis *Gramovius*: sidonis A. — 36. Hephæstionis *Fretinabemius*: ephæstionis A.

suos iuvenes: qui facta ipsis potestate regnandi negaverunt, quemquam patrio more in id fastigium recipi, nisi regia stirpe ortum. Admiratus Hephæstion magnitudinem animi spernentis, quod alii per ignes ferrumque peterent, "Vos quidem maeci 15
5 virtute," inquit, "estote, qui primi intellexistis, quanto maius esset regnum fastidire quam accipere. Ceterum date aliquem regiae stirpis, qui meminerit a vobis acceptum habere se regnum." Atque illi, cum multos imminere tantae spei cernerent, singulis amicorum Alexandri ob nimiam regni cupiditatem adulescentes, 19
10 statumt neminem esse potierem quam Abdalonymum quendam, longa quidem cognatione stirpi regiae adnexum, sed ob inopiam suburbanum hortum exigua colentem stipe. Causa 20
20 ei paupertatis sicut plerisque prohibas erat: intentusque operi diurno strepitum armorum, qui totam Asiam concusserat, (4) non exaudiebat. Subito deinde, de quibus ante dictum est, 21
16 cum regiae vestis insignibus hortum intrant, quem forte steriles herbas edigen Abdalonymus repurgabat. Tum rege eo salutato alter ex his, "Habitus," inquit, "hic vestis, quem cernis in meis manibus, cum isto squalore permutandus tibi est. Abiue 22
20 corpus inlavis aeternisque sordibus squalidum: cape regis animum et in eam fortunam, qua dignus es, istam continentiam perfer. Et cum in regali solio residebis, vitae necisque omnium civium dominus, cave obliviscaris huius status, in quo accipis regnum, iuno, hercule, propter quem." Somnio similis 23
25 res Abdalonymo videbatur: interdum, satissae sani essent, qui tam proterve sibi inluderent, percubitabant. Sed ut cunctanti squalor ablutus est et iniecta vestis purpura auroque distincta et fides a iurantis facta, serio iam rex isdem comitantibus in regiam pervenit. Fama deinde, ut solet, strenue 24
30 tota urbe discurret: aliorum studium, aliorum indignatio eminebat: divitissimus quisque humilitatem inopiamque eius apud amicos Alexandri criminabant. Admitti eum rex profusus iussit diuque contemplatus, "Corporis," inquit, "habitus famae generis non repugnat: sed libet scire, inopiam qua patientia toleris?" 25
35 Tum ille, "Utinam," inquit, "eodem animo regum pati possim! hae manus succedere desiderio meo: nihil habenti nihil deficit." Magnae indolis specimen ex hoc sermone Abdalonymi cepit. 26

3. Hephæstion *Zumptius*: ephæstion A. — 4. maeci *maie* P. — 9. Alexandri *BT: alexandris* FLIP. — adulescentes *Gruentis: adulescentibus* A. — 10. Abdalonymum *P: abdalonymum* C. — 17. Abdalonymus *Sekmiedes: abdalonymus* A. — 23. huius status *I: et tunc om. A.* — 24. somnio *Aldus: somno* A. — 25. Abdalonymo *P: abdalonymo* C. — 28. serio *Gruentis: sero* A. — 30. tota urbe *Modius*: totas urbes A. — 37. Abdalonymi *P: abdalonymi* C.

Itaque non Stratonis modo regiam supellectilem attribui ei
 insuit, sed pleraque etiam ex Persica praeda, regionem quoque
 urbi adpositam ditioni eius adiecit.

- 27 Interea Amyntas, quem ad Persas ab Alexandro transfugisse (5)
 diximus, cum quatuor milibus Graecorum ipsum ex acie pro-
 secutus fuga Tripolim pervenit. Inde in naves militibus im-
 positus Cyprum transmisit et, cum in illo statu rerum id quae-
 que, quod occupasset, habiturum arbitraretur velut certo iure
 possessum, Aegyptum petere decrevit: utrique regi hostis et
 28 semper ex accipiti mutatione temporum pendens. Hortatusque
 milites ad spem tantae rei docet Tasiacem, praetorem Aegypti,
 occidisse in acie: Persarum praesidium et sine duce esse et
 29 invalidum, Aegyptios semper praetoribus eorum infestos pro
 sociis ipsos, non pro hostibus aestimatos. Omnia experiri
 necessitas coegit, quippe cum primas spes fortuna destituit, 15
 futura praesentibus videntur esse potiora. Igitur conclamant,
 duceret, quo videretur. Atque ille utendum animis, dum spe
 caleret, ratus, ad Pelusium ostium penetrat, simulans a Dareo
 30 se esse praemissum. Potius ergo Pelusii Memphium copias
 promovit: ad cuius famam Aegyptii, vana gens et novandis
 quam gerendis aptior rebus, ex suis quaeque vicis urbilisque
 [hoc ipsum] concurrunt ad delenda praesidia Persarum. Qui
 31 territi tamen spem retinendi Aegyptum non omiserunt: sed
 eos Amyntas proelio superatos in urbem compellit castrisque
 positus victores ad populandos agros: velut in medio positus 25
 32 bonis hostium cuncta agebantur. Itaque Mazaces, quamquam
 infelici proelio suorum animos territos esse cognoverat, tamen
 palantes et victoriae fiducia incautos ostentans perpulit, ne
 33 dubitarent ex urbe erumpere et res amissas recipere. Id
 consilium non ratione prudentium, quam eventu felicitas fuit: 30
 ad unum omnes cum ipso duce occisi sunt. Has poenas
 Amyntas utrique regi dedit, nihil magis ei, ad quem trans-
 fugerat, fidus, quam illi, quem deseruerat.

- 34 Darei praetores, qui proelio apud Isson superfuant, cum
 omni manu, quam fugientes secuta erat, adsumpta etiam Cappa-
 docum et Paphlagonum inventute Lydian fecerere temptabant. 35

5. ipsum Zarotus: ipsius A. — presentis Lauer: persecutus A. —
 9. utrique Lauer: utique A. — 11. Tasiacem scripsit: satocen C, sata-
 cen P. — 18. Pelusium ostium I: pelusii hostium A. — 19. Potius Za-
 rotus: potius A. — 20. promovit I: praemovit FLFP. — Aegypti
 I: aegypti A. — 21. gerendis gerendis P. — 22 [hoc ipsum] delere. —
 24. Amyntas] amintas LF. — 28. bonis scripsit: his A [editi L.] — Ma-
 zaces P: mazaces C. — 32. Amyntas] amintas LP. — 36. Paphlagonum]
 paphlagonum P. — Lydian] lidian LF.

Antigonus, praetor Alexandri, Lydiae praerat: qui quamquam 35
 plerosque militum ex praesidiis ad regem dimiserat, tamen
 barbaris spretis in aciem suos eduxit. Eadem illic quoque
 fortuna partium fuit: tribus proeliis alia atque alia regione
 commissis Persae funduntur. Eodem tempore classis Mace-
 donum ex Graecia accita Aristonem, qui ad Hellesponti ora
 36 recipiendam a Dareo erit missus, captus eius aut eversis
 navibus superat. A Milesis deinde Pharnabazus, praefectus
 37 Persicae classis, pecunia exacta et praesidio in urbem Chium
 introducto centum navibus Andrum et inde Siphnum petit.
 Has quoque insulas praesidiis occupat, pecunia multat.

Magnitudo belli, quod ab opulentissimis Europae Asiaeque 38
 regibus in spem totius orbis occupandi gerebatur, Graeciae
 quoque et Cretae arma commoverat. Agis, Laedaeamionum 39
 15 rex, octo milibus Graecorum, qui ex Cilicia profugi domos
 repeterant, contractis bellum Antipatro, Macedoniae praefecto,
 moliebatur. Cretenses has aut illas partes secuti nunc Spar-
 40 tanorum, nunc Macedonum praesidiis occupabantur. Sed leviora
 inter illos fuisse discrimina unum certamen, ex quo cetera
 pendebant, intente fortuna.

7) Iam tota Syria, iam Phoenice quoque excepta Tyro Mace- 41
 donum erat, habebatque rex castra in continenti, a qua urbem
 angustum fretum dimittit. Tyros, et magnitudine et claritate 2
 ante omnes urbes Syriae Phoenicesque memorabiles, facilius
 societatem Alexandri acceptura videbatur, quam imperium.
 25 Coronam igitur auream donum legati adferrebant comestusque
 large et hospitaliter ex oppido advenerat. Ille dona ut ab
 amicis accipi insuit benignoque legatos adlocutos Heralni, quem
 praecipue Tyrii colerent, sacrificare velle se dixit: Macedonum 3
 30 reges credere, ab illo deo ipsos genus ducere, se vero, ut id
 faceret, etiam oraculo monitum. Legati respondent, esse tem-
 4 plum Herculis extra urbem in ea sede, quam Palaetron ipsi
 vocent: ibi regem deo sacrum rite facturum. Non tenuit iram, 5
 cuius aliqui potens non erat. Itaque, "Vos quidem," inquit,
 35 "fiducia loci, quod insulam incolitis, pedestrem hunc exercitum
 spernitis: sed brevi ostendam in continenti vos esse. Proinde
 scistis licet, aut intratum me urbem aut oppugnaturum."

1. Lydian] lidian LF. — 8. Pharnabazus Zarotus: barnabazus A. —
 9. Chium P: hium C. — 11. Has Modus: is BFLP (in ras), his F. —
 14. Agis Zarotus: hags A. — 17. Spartanorum Zarotus: parianorum
 A. — 22. qua Helasius: qua A. — 23. Tyros] tyros P; tyros L. —
 24. Syriae] syriae P. — Phoenicesque Heralni: phoenicesque A. — 30.
 ipso] ipso P.

6 Cum hoc responso dimissi suos mongre coeperunt, ut regem,
 quem Syria, quem Phoenice recepisset, ipsi quoque urbem
 7 intrare paterentur. At illi loco satis fisi obsidionem ferre decre-
 verant. Namque urbem a continenti quattuor stadium fretum (8)
 dividit: Africo maxime obiectum crebros ex alto fluctus in litus
 8 evolvit. Nec accipiendo operi, quae Macedones continenti in-
 sulam iungere parabant, quicquam magis quam ille ventus
 obstabat. Quippe vis leni et tranquillo mari moles agi possunt,
 Africus vero prima quoque congesta pulsus inlisa mari subruit,
 nec ulla tam firma moles est, quam non exedat undae et
 10 per nexus operum manantes et, ab acrior flatus existit, summi
 9 operis fastigio superfusae. Praeter hanc difficultatem haud
 minor alia erat: muros turresque urbis praecaltum mare ambie-
 hat: non tormenta nisi e navibus procul excussa mitti, non
 15 scalae moenibus adplicari poterant: praeps in salum murus
 pedestre interceperat iter: naves nec habebat rex et, si admo-
 10 visset, pendentes et instabiles missilibus arceri poterant. Inter
 quae parva dicta res Tyriorum fiduciam accendit. Carthagi-
 niensium legati ad celebrandum sacrum anniversarium more
 patrio tunc venerant: quippe Carthaginem Tyrii condiderunt, 20
 11 semper parentum loco culti. Hortari ergo Poeni coeperunt,
 ut obsidionem forti animo paterentur: brevi Carthagine auxilia
 ventura. Namque ea tempestate magna ex parte Punicis clas-
 12 sibus maria obsidebantur. Igitur bello decreto per muros (9)
 turresque tormenta disponunt, arma iunioribus dividunt, opi-
 25 fices, quorum copia urbs abundabat, in officinas distribuunt.
 Omnia belli apparatus strepunt: ferreae quoque manus — har-
 pagonas vocant — quas operibus hostium incerant, corvique
 13 et alia tuendis urbibus excogitata praeparabantur. Sed cum
 fornacibus ferrum, quod exendi oportebat, inpositum esset,
 30 admittisque follibus ignem flatu accenderent, sanguinis rivu sub
 ipsis flammis extitisse dicuntur: idque omen in Macedonum
 14 metum verterunt Tyrii. Apud Macedonas quoque cum forte
 panem quidam militum frangerent, manantis sanguinis guttas
 notaverunt, territioque rege Aristander, peritissimum vatum, si 35
 extrinsecus cuor fluxisset, Macedonibus id triste fatum ait:
 contra, cum ab interior parte manaverit, urbi, quam obsidere
 15 destinassent, exitium portendere. Alexander cum et classem
 procul haberet et longam obsidionem magno sibi ad cetera

impedimento videret fore, caduceatores, qui ad pacem eos con-
 pellerent, misit: quos Tyrii contra ius gentium occisos prac-
 10 cipitaverunt in altum. Atque ille suorum tam indigna morte
 commotus urbem obsidere statuit. Sed ante iacienda moles 16
 5 erat, quae continenti urbem committeret. Ingens ergo animos
 militum desperatio incessit, cerentium profundum mare, quod
 vix divina ope posset impleri: quae saxa tam vasta, quam tam
 proceras arbores posse reperiri? exhauriendas esse regiones,
 ut illud spatium exaggeraretur: exaestare semper fretum quo-
 10 que artius volutetur inter insulam et continentem, hoc acris
 furere. At ille haudquaquam rubis pertractandi militares animos 17
 10 speciem sibi Herculis in somno oduldam esse pronuntiat dextram
 porrigens: illo duce, illo aperiente in urbem intrare se visum.
 Inter haec caduceatores interfectos, gentium iura violata refe-
 15 rebat: unam esse urbem, quae cursam victoris morari ausa
 esset. Ducibus deinde negotium datur, ut suos quisque casti- 19
 get, satsique omnibus stimulis opus orsus est. Magna vis
 saxorum ad manum erat Tyro veteri praebente: materies
 ex Libano monte ratibus et turribus faciendis advehebatur.
 20 lamque a fundo maris in altitudinem modicum opus creverat,
 19 nondum tamen aquae fastigium aequabat: cum Tyrii parvis
 20 navibus admotis per ludibrium exprobrabant, illos armis incelitos
 dorso sicut iumenta onera gestare: interrogabant etiam, num
 maior Neptuno Alexander esset? Haec ipsa insectatio aberi-
 (11) tatem militum accendit. lamque paulum moles aqua emine- 21
 26 bat, et simul aggeris latitudo crescebat urbiqae admovebatur:
 cum Tyrii magnitudine molis, cuius incrementum eos antea
 fecellerat, conspecta levibus navibus nondum commissum opus
 circumire coeperunt, missilibus quoque eos, qui pro opere
 30 stabant, incessere. Multis ergo impune vulneratis, cum et reme-
 22 vere et adpellere scaphas in expedito esset, ad curam semet
 ipsos tuendi ab opere converterant: et quo longius moles
 agebatur a litore, hoc magis, quidquid ingerebatur, praecaltum
 35 absorbebat mare. Igitur rex manentibus coria velaque iussit 23
 23 obtendi, ut extra teli iactum essent, duasque turres ex capite
 molis crexit, et quibus in subeuntis scaphas teli ingeri possent.
 Contra Tyrii navigia procul a conspectu hostium litori adpel- 24
 24 lent expositisque militibus eos, qui saxa gestabant, obrucant.

3. tam B: iam FLFF. — 6. desperatio B?: desperatio FLFF. —
 cerentium Lauer: cerentibus A. — 13. urbem] B em. verba quae se-
 quuntur usque ad vs. 15 urbem. — 26. admovebatur Lauer: admoveban-
 tur A. — 27. magnitudine P: magnitudinem C. — 29. quoque eos I:
 eos quoque A. — 34. rex Gronovius: ex A.

4. Curtius Rufus.

1. dimissi mosus Orellius: demissos A. — 11. per nexus I: perentibus
 C, pernixus P. — 14. e navibus] e om. P. — 37. ab interiori] ab ex-
 teriore F, ex interiore fragm. Darmstadtense. — manaverit Lauer: ma-
 nuerat A.

In Libano quoque Arabum agrestes incompósitos Macedonas III. adorti xxx fere interfecerunt paucioribus captis. Ea res Alexandrum dividere copias coegit, et, ne segniter adsidere urbi videretur, operi Perdiccan Crateronque praefecit: ipse cum expedita manu Arabiam petiit.

2 Inter haec Tyrii navem magnitudine eximia saxis harenaque⁽¹⁹⁾ a puppi oneratam, ita ut multum prora emineret, bitumine ac sulphure inlitam remis concitaverunt, et, cum magnum vim venti vela quoque concepissent, celeriter ad molem successit: 3 tum prora eius accensa remiges desiluere in scaphas, quae ad hoc ipsum praeparatae sequebantur. Navis autem igne concepto latius fundere incendium coepit, quod, priusquam posset occurri, turres et cetera opera in capite molis posita comprehendit. At qui desiluerant in parva navigia, faces et, quiddid alendo igni aptum erat, in eadem opera ingerunt. Iamque non 15 modo Macedonum turres, sed etiam summa tabulata conceperunt ignem: cum is, qui in terroribus erant, partim haurirentur incendio, partim armis omissis in mare semet ipsi immitterent. 6 At Tyrii, qui capere eos quam interficere mallent, natantium manus stipitibus saxisque lacerabant, donec debilitati impune 20 a navigiis excipi possent. Nec incendio solum opera consumpta, sed forte eodem die vehementer totum ex profundo mare inlasis in molem, crebrisque fluctibus compages operis verberatae laxavere, saxaque interfluens unda medium opus 7 rupit. Proratis igitur lapidum cumulis, quibus iniecta 25 sustinebatur, praecipens in profundum ruit, tantaque molis virgula vestigia inventi Arabiae rediens Alexander. Hic, quod in⁽¹³⁾ adversis rebus solet fieri, alius in alium culpam referrebat, 8 cum omnes verius de saevitia maris queri possent. Rex novi operis molem orsus in adversum ventum non latere, sed recta 30 fronte direxit: ea cetera opera velut sub ipsa latentia tuebatur: latitudinem quoque aggeri adiecit, ut turres in medio excitatae 9 procul teli iactu abessent. Totas autem arbores cum ingentibus ramis in altum iaciebant, deinde saxis onerabant rursusque cumulo eorum alias arbores inciebant: tum humus aggregabatur, superque alia strue saxorum arborumque cumalata velut quodam nexu continens opus iunxerant. Nec Tyrii, quiddid ad impediendam molem excogitari poterat, segniter exquebantur. 10 Praecipuum auxilium erat, qui procul hostium conspectu subi-

bant aquam occultoque lapsu ad molem usque penetrabant, falcibus palmite arborum eminentium ad se trahentes, quae ubi secutae erant, pleraque secum in profundum dabant: tum levatos onere stipites truncosque arborum haud aegre mollebantur: deinde totum opus, quod stipitibus fuerat innixum, fundamento lapsu sequebatur.

Aegro animi Alexandro nec, perseveraret an abiret, satis 11 certo classis Cypro adventit eodemque tempore Clander cum Graecis militibus in Asiam nuper advectus. c et xc navigia 10 in duo dividit cornua: haevum Pythagoras, rex Cyprorum, cum Cratero tuebatur, Alexandrum in dextro quinquemes regio vehebat. Nec Tyrii, quamquam classem habebant, ausi navale 12 inire certamen: tris omnino ante ipsa moenia opposuerunt, quibus rex invectus ipsas demersit.

(14) Postera die classe ad moenia admota undique tormentis 13 16 et maxime arietum pulsu muros quatit: quos Tyrii raptim obstructis saxis refecerunt, interiorum quoque murum, ut, si prior fefellisset, illo se inerentur, undique orsi. Sed undi- 14 que vis mali urgebat: moles intra teli iactum erat, classis 20 moenia circumibat: terrestri simul navaliq; clade obruebant. Quippe binas quadrimeres Macedones inter se ita iunxerant, ut prorae cohaerent, puppes intervallo, quantum capere poterant, distarent: hoc puppium intervallum antennis asseribus- 15 que validis deligatis superque eos pontibus stratis, qui militem sustinerent, impleverant. Sic instructas quadrimeres ad urbem agebant: inde missilia in propugnantes ingerebant tuto, quia proris miles tegebatur. Media nox erat, cum classem, sicuti 16 dictum est, paratam circumire muros iubet. Iamque naves urbi undique admovebant, et Tyrii desperatione torpebant, cum 20 subito spissae nubes intendere se caelo, et, quiddid lucis internitebat, offusa caligine extinctum est. Tum inhorrescens 17 mare paulatim levati, deinde acriore vento concitatum fluctus ciere et inter se navigia collidere. Iamque scindi coeperunt vincula, quibus connexae quadrimeres erant, rueret tabulata et 35 cum ingenti fragore in profundum secum milites trahere. Neque enim concerta navigia ulla ope in turbido regi poterant: miles ministeria nautarum, remex militis officia turbabat, et, quod in eiusmodi casu accidit, peritii ignaris parebant: quippe guber-

16. modo] ex. P. — 17. si P: hii C. — 18. haurirentur] haurirentur P. — 19. mallea] om. P. — 25. proratis P: prorupis C. — 33. iacta I: ieta A [iactu F]. — 36. superque] super quae BLP.

1. aquam Lamer: aqua A. — 9. advectus I: adiectis A. — navigia Helmsius: navigium A. — 10. Pythagoras Freinsheimius: pythagoras A. — 15. undique] undi P. — 23. antennis] antenni LF. — 24. deligatis F?: deligatis BLPV. — 28. naves P: navis C. — 31. offusa Gronovius: effusa A.

natores alias imperare soliti tum metu mortis iussa exequabantur. Tandem remis pertinacius everterunt mare veluti eripitibus navigia classicis cessit, adpulsaque sunt litore lacerata pleraque.

- 19 Idem forte diebus Carthaginiensium legati xxx supervenerunt, (13) magis obsessis solacium quam auxilium: quippe domestico bello 6 Poenos impeditri nec de imperio, sed pro salute dimicare nuntiabant. Syracusani tum Africam urebant et haud procul Carthaginiis muris locaverant castra. Non tamen defecerunt animis Tyrii, quamquam ab ingenti spe destituti erant, sed coniuges 10 liberosque devotendos Carthagem tradiderunt, fortius, quidquid accideret, latari, si carissimam sui partem extra sortem 20 periculi communis habuissent. Cumque unus e civibus in cōtione indicasset, oblatam esse per somnum sibi speciem Apollinis, quem extima religione colerent, urbem deserentis, molemque a Macedonibus in salo iactam in silvestrem saltum esse mutata: quamquam auctor levis erat, tamen ad deteriora credenda prout metu aerea catena devinxere simulacrum araeque Herculis, cuius numini urbem dicaverant, inseruere vinculum, quasi illo deo Apollinem retenturo. Syracusis id simulacrum devexerant Poeni et in maiore locaverant patria multisque aliis spoliis urbium a semet captarum non Carthagem 25 magis quam Tyrum ornarant. Sacrum quoque, quod euidem dei minime cordi esse crederim, multis saeculis intermissum repetendi auctores quidam erant, ut ingenium puer Saturno 25 immolaretur: quod sacrilegium verius quam sacrum Carthaginienses a conditoribus traditum usque ad excidium urbis suae fecisse dicuntur. Ac nisi seniores obstitissent, quorum consilio 24 cuncta agebantur, humanitatem dira superstitio vicisset. Ceterum efficacior omni arte necessitas non usitata modo praesidia, sed 30 quaedam etiam nova admovit. Namque ad impingenda navigia, quae muros subibant, validos asseres funibus ligaverant, ut, cum tormento asseres promoverissent, subito laxatis funibus inicerent. Unci quoque et falces ex isdem asseribus dependentes aut propugnatores aut ipsa navigia lacerabant. Clapeos vero aereos multo igne torrebant, quos repletos fervida harena 26 caenoque decocto et muris subito devolvebant. Nec illa pestis magis timebatur: quippe ubi loricae corpus usque fervens

8. Syracusani] syracusani LPP. — 11. Carthagem] cartagine L^F. — 16. isetam] tum tam P. — 20. Syracusis] syracusis LPP. — 25. repetendi *Gisuta*: repetentes C, repentes P. — 26. Carthaginiensium P: carthaginiensis C. — 28. nisi] si P. — 32. validos asseres funibus *Jespius*: validis asseribus A. — 38. corpus usque *Acidaltus*: corpusque A.

- harena penetraverat, nec ulla vi excuti poterat et, quidquid attigerat, perurebat, incientes arma laceratis omnibus, qui protegi poterant, vulneribus inulti patebant: corvi vero et ferreae manus tormento remissae plerisque rapiabant.
- (17) His rex fatigatus statuerat soluta obsidione Aegyptum petere. IV. 6 Quippe cum Asiam ingenti velocitate percurrisset, circa muros unius urbis haerebat tot maximarum rerum opprimitate dimissa. Ceterum tam discedere iritum, quam morari pudebat: famam 2 quoque, qua plura quam armis everterat, ratus leviozem fore, si Tyrum quasi testem, se posse vinci, reliquisset. Igitur ne quid inexpectum omiserit, plures naves adloveri iubet delectosque militum imponi. Et forte belua invisitatae magnitudinalis 3 super ipsos fluctus dorso emittens ad molem, quam Macedones iecerant, ingens corpus adplicuit diverberatisque fluctibus adlovens semet utrimque conspecta est: deinde a capite molis 15 rursus alto se immersit ac modo super undas emittens magna sui parte, modo superfluis fluctibus condita haud procul monumentis urbis emerit. Utrisque laetus fuit beluae aspectus: Macedones iteri incipendi operi monstrasse am augurabantur, 5 Tyrii Neptunum occupati maris vindicem abripuisse molem, ac molem brevi profecto ruituram. Laetique omine eo ad epulas dilapsi oneravere se vino, quo graves orto sole navigia descendunt redimita floribus coronisque: adeo victoriae non omen (18) modo, sed etiam gratulationem praeceperant. Forte rex classem 6 in diversam partem aqi iusserat xxx minoribus navigiis relictis in litore: e quibus Tyrii duobus captis cetera ingenti terruerant metu, donec suorum clamore audito Alexander classem litore, a quo frenitus acciderat, admovit. Prima e Macedonum navibus 7 quinqueremis velocitate inter ceteras emittens occurrit, quam ut conspexere Tyriae, duae ex diverso in latera eius invectae 30 sunt, in quarum alteram quinqueremis eadem concitata et ipsa rostro icta est et illam invicem tenuit. Imoque ea, quae non 8 cobraebat, libero impetu invecta in aliud quinqueremis lateris. Invehebatur tum opportunitate mira triremis e classe Alexandri 35 in eam ipsam, quam quinqueremis iminebat, tanta vi, ut Tyrius gubernator in mare excuteretur e puppi. Plures deinde Macedonum naves supervenerunt, et rex quoque aderat: cum Tyrii

4. tormenta C: tormenta C. — 5. His I: hic A. — 6. percurrisset P: percurrisset C. — 12. invisitatae *correcti*: invisitatae A. — 16. se] om. P. — 17. modo] om. P. — 20. ac I: ad A. — 25. acciderat *Lauey*: acciderant A. — Prima et prime LF. — 33. cobraebat] quoherebat LP, cuoherebat F. — invecta] evecta P, laevecta F. — 34. tum *crispis*: cum A.

- inhibentes remis aegre evellere navem, quae haerebat, portumque omnia simul navigia repetunt. Confestim rex insecutus portum quidem intrare non potuit, cum procul e muris missilibus summoveretur, navem autem omnes fere aut demersit aut cepit.
- 10 Biduo deinde ad quietem dato militibus iussisque et classem
et machinas pariter admovere, ut undique territis instaret, ipse
in altissimam turrem ascendit ingenti animo, periculo maiore:
- 11 quippe regio insigni et armis fulgentibus conspicuus unus praecipue
telis petebatur. Et digna prorsus spectacula edidit: multos
et muris propugnantes hasta transfixit, quosdam etiam
comminans gladio clipeoque impulsos praecipitavit, quippe terris,
ex qua dimicabat, muris hostium propemodum cohaerebat.
- 12 Iamque crebris arietibus saxorum compage laxata munimenta
defecerant, et classis intraverat portum, et quidam Macedonum
in turres hostium desertas evaserant: cum Tyrus, tot simul
malis victi, alii supplices in templa confugiunt, alii foribus
aedium observatis occupant liberum mortis arsitrium, nonnulli
raunt in hostem, haud nulli tamen perituri, magna pars summa
tectorum obtinebat, saxa et, quidquid fors in manus dederat,
13 ingerentes subeuntibus. Alexander exceptis, qui in templa
14 confugerant, omnes interficere ignemque tectis iniici iubet. His
per praecoens pronuntiatis nemo tamen armatus opem a dis
petere sustinuit: pueri virginesque templa compleverant, viri
in vestibulo suarum quibus aedium stabant, parata saevientibus
15 turba. Multis tamen saluti fuere Sidonii, qui intra Macedonum
praesidia erant. Hi urbem quidem inter victores intraverant,
sed cognationis cum Tyriis memores — quippe utramque urbem
Agenorem condidisse credebant — multos Tyriorum, etiam
protegentes, ad sua perduxere navigia, quibus occultatis Sidona
16 devecti sunt. xv milia hoc furto subducta saevitia sunt. Quan-
tumque sanguinis fusus sit, vel ex hoc aestimari potest, quod
intra munimenta urbis vi milia armatorum trucidata sunt.
Triste deinde spectaculum victoribus ira praebuit regis. ii milia,
in quibus occidentis defecerat rabies, crucibus adfixi per ingens
17 litere spatium pependunt. Carthaginiensium legatis pepercit
addita denuntiatione belli, quod praesentium rerum necessitas
moraretur.
- 18 Tyros septimo mense, quam oppugnari coepta erat, capta
est, urbs et vetustate originis et crebra fortunae varietate ad 40

18. observatis] observatis P. observatis L. — 20, quidquid I: quid A. — in manus P. in manibus C. — 34. praebuit P. praefuit C. — 36. pepercit] pepercit LP.

- memoriam posteritatis insignis. Conditae ab Agenore diu mare, non vicinum modo, sed quodcumque classes eius adierunt, ditionis suae fecit. Et, si famae libet credere, haec gens literas prima aut docuit aut didicit. Coloniae certe eius pene orbe toto diffusae sunt: Carthago in Africa, in Boeotia Thebae, 20 Gades ad Oceanum. Credo libero commeantes mari saepiusque adeundum ceteris incognitas terras elegisse sedes inventuri, qua tunc abundabant: sive quia crebris motibus terrae — nam hoc quoque traditur — cultores eius fatigati nova et externa 21 domicilia armis sibi nec quereere cogebantur. Multis ergo casibus et defuncta et post excidium renata nunc tandem longa pace cuncta refovente sub tutela Romanae mansuetudinis adquisescit.
- (21) Isdem ferme diebus Darei litterae adlatas sunt tandem ut V. regi scriptae. Petebat, uti filiam suam — Statrice erat nomen
15 — nuptiis Alexander sibi adiungeret: dotem offerre omnem regionem inter Hellespontum et Halyn annem sitam, inde orientem spectantibus terris contentum. Si forte dubitaret, quod 2 offerretur, accipere: nunquam diu eodem vestigio stare fortunam semperque homines, quantumcumque felicitatem habeant, 20 invidiam tamen sentire maiorem. Vereri se, ne avium modo, 3 quas naturalis levitas ageret ad sidera, inani ac puerili mentis adfectu efferretur: nihil difficultis esse quam in illa aetate tantam capere fortunam. Multas se adhuc reliquias habere 4 nec semper inter angustias posse deprehendi: transeundum esse Alexandro Euphratem Tigrinque et Araxem et Hydaspem, magna munimenta regni sui: veniendum in campos, ubi paucitate suorum erubescendum sit, in Median, Hyrcaniam, Bactra: 5 et Indos, Oceani accolae, quando aditurum — ne Sogdianos et Arachosios nomine ceterasque gentes ad Caucasum et Tanaim pertinentes? Senescendum fore tantum terrarum vel sine proelio 30 obeuntis. Se vero ad ipsum vocare desinere, namque illius 6 exitio se esse venturum. Alexander is, qui litteras attulerant, 7 respondit, Dareum sibi aliena promittere et, quod totum amiserit, velle partiri. Doti sibi dari Lydiam, Ionas, Aeolidem, 35 Hellesponti ornam, vicariae suae praemia. Leges autem a victo-

5. Boeotia] boeotia LF. — 6. Gades Zarotus: gades A. — 7. inventum] inveniunt LF. — 8. abundabant Zarotus: abundabat A. — 11. tandem Bongarsius: tamen A. — 12. mansuetudinis] mansuetudinis LF. — 14. Statrice erat Popma: stasi praerat A. — 15. offerre Scipius: fore A. — 16. Halyn Probenius: alyn A. — 22. adfectu efferretur Zwampfius: afferret A. — 25. Tigrinque] tygrinque BFF. — Hydaspem Swaberi: afferret A. — 27. Hyrcaniam] hircaniam LF. — 28. quando] quado LF. — Sogdianos] scodissios LF. — 29. Tanaim P. tanaim BFF. tanaim L. tanaim P. — 32. se esse] + esse P. — 34. Lydiam] lidiam LFF.

ribus dici, accipi a victis: in utro statu ambo essent, si solus ignoraret, quam primum Marte docerem. Se quoque, cum transiret mare, non Ciliciam aut Lydiam — quippe tanti belli exiguam hanc esse mercedem — sed Persepolim, caput regni eius, Bactra deinde et Ecbatana ultimique Orientis ora imperio destinasse. Quocumque ille fugere potuisset, ipsam sequi posse: desineret terrere fluminibus, quem sciret maria transisse.

Reges quidem haec invicem scripserant. Sed Rhodii urbem suam portusque debebant Alexandro. Ille Ciliciam Socrati tradiderat Philota regioni circa Tyrum iussu praesideris. Syriam, quae Coele appellatur, Andromacho Parmenio tradiderat bello, quod superaret, interfuturus. Rex Hephaestione Phoenices oram classe praeterevelli iussu ad urbem Gazam cum omnibus copiis venit.

Isdem fere diebus sollemne erat ludicrum Isthmiorum, quod conventu totius Graeciae celebratur. In eo concilio Graeci, sunt temporaria ingenia, decernunt, ut xv legarentur ad regem, qui ob res pro salute ac libertate Graeciae gestas coronam auream dentum victoriae ferrent. Idem paulo ante incertae famae captiverant auram, ut, quocumque pendentes animos tulisset fortuna, sequerentur.

Ceterum non ipse modo rex obibat urbes adhuc ingum imperii recusantes, sed praetores quoque ipsius, egregii duces, pleraque invaserant. Calas Paphlagoniam, Antigonus Lycioniam, Balacrus Hydarne, Darei praetore, superato Miletum cepit: Amphoterus et Hegelochus clx navium classe insulas inter Achaïam atque Asiam in ditionem Alexandri redegerunt. Tenedo quoque recepta Chium incolis ultra vocantibus statuerant occupare: sed Pharnabazus, Darei praetor, comprehensis, qui res ad Macedonas trahebant, rursus Apollonidi et Athanagorae, suarum partium vires, urbem cum modico praesidio militum tradit. Praefecti Alexandri in obsidione urbis perseverabant, non tam suis viribus quam ipsorum, qui obsidebantur, voluntate. Nec fefellit opinio. Namque inter Apollonidum et

duces militum orta seditio intrumpendi in urbem occasionem dedit. Cumque porta effracta cohors Macedonum intrasset, oppidani olim consilio proditionis agitato adrogant se Amphotero et Hegelocho: Persarumque praesidio caeso Pharnabazus cum Apollonide et Athenagora vacanti traduntur, xii triremes cum suo milite ac remige, praeter eas xxx ianices et piratici lembi Graecorumque ut milia a Persis mercede conducta. His in supplementum copiarum suarum distributis piraticis supplicio adfectis captivos remiges adedere classi suae.

Forte Aristonicus, Methymaeorum tyrannus, cum piraticis navibus ignarus omnium, quae apud Chium acta erant, prima vigilia ad portas caelustra successit interrogatusque a custodibus, quis esset, Aristonicum ad Pharnabazum venire respondit. Illi Pharnabazum quidem iam quiescere et non posse tum adiri, ceterum patere sicuti alicuius portum et postera die Pharnabazum copiam fore adfirmant. Nec dubitavit Aristonicus primus intrare, secuti sunt ducenti piratici lembi, ac, dum adiacent navigia crepidini portus, obicitur a vigilibus claustrum, et, qui proximi excubabant, ab isdem excitantur: nullo ex his auso repugnare omnibus catenae iniectae sunt, Amphotero deinde Hegelochoque traduntur. Hinc Macedones transire Mytilenam, quam Chares Atheniensis nuper occupatam in milium Persarum praesidio tenebat: sed cum obsidionem tolerare non posset, urbe tradita pactus, ut incolum abire liceret, Imbrum petit. Deditis Macedones pepererunt.

Dareus desperata pace, quam per litteras legatosque in VI. petrari posse crederat, ad reparandas vires bellumque impigre renovandum intendit animum. Duces ergo copiarum Babyloniam convenire, Bessum quoque, Bactrianorum praetorem, quam maximo posset exercitu coacto, descendere ad se iubet. Sunt autem Bactriani inter illas gentes promptissimi a horridis ingenis multumque a Persarum luxu abhorrentibus: siti haud procul Scytharum bellicosissima gente et rapto vivere adsueta semper in armis erant. Sed Bessus suspecta perfidia hand sane aequo animo in secundo se continens gradu regem terrebat: nam cum regnum adfectaret, proditio, qua sola illi adsequi poterat, timebatur.

4. Hegelochus] egilochus P, egilochus L, egilochus F. — 5. Apollonide] apollonide LFF. — 10. Methymaeorum F?; methymaeorum P, methymaeorum BLF. — 15. postera P. — 20. is F. is BLFF. — 21. Hegelochus] hegelochus LFF. — 22. Mytilenam scripti; mytilenam LFF, mytilenam BF. — Chares Zartotus: chares A. — 27. crediderat P. crediderat C. — 29. praetorem, quam Gronovius: perquam A. — 33. Scytharum] scitharum LFF.

2. Lydiam] lidiam LFF. — S. Rhodii Lauer: rodii P, Irodi C [horodii L]. — 10. Philotas Zartotus: filitae A. — 11. bello Modius: ubi illo A. — 12. interfuturus Modius: iter facturus A. — Hephaestione Freinabentius: ephestione A. — Phoenices] phoenices LFF. — 13. Gazam F?: gazan BLFF. — 14. Isthmiorum] istymiorum LF. — 20. animos tulisset fortuna Palmerius: minus tulisset fortunam A. — 23. Calas F?: chalas BLFF. — Paphlagoniam] paphlagoniam LF. — 24. Miletum Junius: it duos milium C, it duos milium P. — 25. Hegelochus Aldus: eghlous A. — 27. Tenedo quoque recepta Chium Gronovius: tenedon quoque receptulium A [receptulio P]. — 29. Apollonidi F?: apollinidi BLFF. — 33. Apollonidum] apollinidum LFF.

5 Ceterum Alexander, quam regionem Dareus petisset, omni
 6 cura vestigans, tamen explorare non poterat more quodam
 Persarum arcana regum mira celantium fide. Non metus, non
 spes elicuit vocem, qua prodantur occulta. Vetus disciplina regum
 silentium vitae periculo sanxerat: lingua gravior casti- 5
 gatur, quam ullum probrum, et magnam rem [magis] austi-
 7 nerari posse credunt ab eo, cui tacere grave sit, quod homini
 7 facillimum voluerit esse natura. Ob hanc causam Alexander(25)
 omnium, quae apud hostem gererentur, ignarus urbem Gazam
 obsidebat. Praeerat urbi Betis, eximiae in regem suum fidei, 10
 8 medicoque praesidio muros ingentis operis tuebatur. Alexan-
 der aestimato locorum situ agi cuniculos iussit, facili ac levi
 humo acceptante occultum opus, quippe multam harenam vic-
 9 inum mare evomit, nec saxa cotesque, quae interpellent spe-
 9 cus, obstant. Igitur ab ea parte, quam oppidani conspiceret 15
 non possent, operi orsus, ut a sensu eius averteret, turres
 muris admoventi iubet. Sed eadem humus movendis inutilis
 turribus: desidente sabulo agilitatem rotarum morata [et] ta-
 bulata turrium perfringebat, multique vulnerabantur impone,
 cum idem recipiendis qui admoventis turribus labor eos fati- 20
 10 garet. Ergo receptum signo dato postero die muros corona
 circumdari iussit. Ortoque sole, priusquam admoventer exerci-
 tum, opem deum exposcens sacrum patrio more faciebat.
 11 Forte praetervolans corvus glebam, quam unguibus ferebat,
 subito amisit: quae cum regis capiti incidisset, resoluta de- 25
 12 fluxit, ipsa autem avis in proxima turre consedit. Inlita erat
 turris bitumine ac sulphure, in qua alii haerentibus frustra se
 12 adlevare conatus a circumstantibus capitur. Digna res visa,
 de qua vates consuleret, ut erat non intactae a superstitione
 mentis. Ergo Aristander, cui maxima fides habebatur, urbis 30
 quidem excidium augurio illo portendi, ceterum periculum
 esse, ne rex vulnibus acciperet: itaque monuit, ne quid eo die
 13 inciperet. Ille, quamquam unam urbem sibi, quo minus se-
 curus Aegyptum intraret, obstare aegre ferebat, tamen paruit
 vati signumque receptum dedit. Hinc animus crevit obsessis,(27)
 14 egressique porta recedentibus inferunt signa cunctationem ho-
 stium suam fore occasionem rati. Sed acrius quam constan-
 tius proelium intuerunt: quippe ut Macedonum signa circum-
 agi videre, repente sistunt gradum. Iamque ad regem proe-

6. [magis] del. *Giunta*, *ov. B.* — 14. *evomit Giunta*: *evomens A.* —
 15. [et] *delere*. — 27. sulphure] sulphare *L.P.F.* — 29. ut *correci*: et *A.*
 — 32. monuit] monit *P.* — 35. Hinc *P.*: sic *C.*

liantium clamor pervenerat, cum denuntiati periculi haud saepe
 memor loriam tamen, quam raro induebat, amicis orantibus 15
 6 psumpsit et ad prima signa pervenit. Quo conspecto Arabs
 quidam, Darei miles, maius fortuna sua facinus ausus, gla-
 dium clipeo tegens, quasi transfuga genibus regis advolvitur.
 5 Ille adsurgere supplicem, recipere inter suos iussit. At bar- 16
 6 barus gladio strenue in dextram translato cervicem adpetiit
 regis: qui exigua corporis declinatione evitato ictu in vanum
 manum barbari lapsam amputat gladio, denuntiato in illum
 10 diem periculo, ut arbitratur ipse, defunctus. Sed, ut opi- 17
 7 nor, inevitabile est fatum: quippe dum inter primores prom-
 ptius dimicant, sagitta ictus est, quam per loriam adactam,
 stantem in humero medicus eius Philippus evellit. Plurimus 18
 8 deinde sanguis manare coepit omnibus territis, quia non, quam
 15 alte penetrasset telum, locis obstante cognoverant: ipse ne
 oris quidem colore mutato suppressi sanguinem et vulnus obli-
 9 gari iussit. Die ante ipsa signa vel dissimulato vel victo de- 19
 10 lore perstiterat, cum suppressus paulo ante sanguis medica-
 mento, quo retentus erat, manare largius coepit, et vulnus,
 20 quod tepens adhuc dolorem non moverat, frigente sanguine
 intumuit. Linqui deinde animo et submitti genu coepit, quem 20
 11 proximi exceptum in castra receperunt. Et Betis interfectum
 21 (28) ratus urbem evans victoria repetit. Et Alexander nondum 21
 12 percurato vulnere aggerem, quo moenium altitudinem aequa-
 22 ret, extraxit pluribusque canaliculis muros subrui iussit. Oppi- 22
 13 dani ad pristinum fastigium moenium novum extruxere munim-
 23 mentum, sed ne id quidem turres aggeri impositas poterat
 aequare. Itaque interiora quoque urbis infesta telis erant.
 24 Ultima pestis urbis fuit canaliculo subrui muros, per cuius 23
 14 ruinas hostis intravit. Ducebat ipse rex antesignanos et, dum
 25 incautus subit, saxo crus eius adfigitur. Innoxius tamen telum 24
 15 nondum prioris vulneris obducta cicatrice inter primores di-
 26 micat, ira quoque accensus, quod duo in obsidione urbis eius
 16 vulnera acceperat. Botum egregia edita pagna multisque vul- 25
 17 neribus confectum deseruerunt sui, nec tamen segnius proe-
 18 lium capessibat lubricis armis suo pariter atque hostium san-
 19 guine. Sed cum undique telis peteretur, ad postremum ex- 26
 19 *haustis viribus vicis in potestate hostium pervenit. Quo ad-*
 ducto insolenti gaudio invenis elatus, alias virtutis etiam in

19. largius *Heinsius*: longius *A.* — 20. tepens *Acidalius*: stupens
A. — 37. peteretur — pervenit: *haec verba add. Freinshemius, ov. A.*
 — 38. Quo adducto *Freinshemius*: quadducto *A.*

hoste mirator, 'Non, ut voluisti,' inquit, 'morieris, sed quid-
 27 quid in captivum inveniri potest, passurum esse te cogita...' Ille
 non interrito modo, sed contumacis quoque vultu intrens re-
 28 gem, nullam ad minas eius reddidit vocem. Tum Alexander,
 'Videsitine obstinatium ad tacendum?' inquit, 'num genus po-
 29 suit? num vocem supplicem misit? Vincam tamen silentium
 et si nihil aliud, certe gemitu interpellabo...' Ira deinde verit
 in rabiem iam tum peregrinos ritus nova subeunte fortuna.
 Per talos enim spirantis lora traiecit sunt, religatumque ad
 currum traxere circa urbem equi gloriante rege, Achillen, a
 quo genus ipse deduceret, imitatum se esse poena in hostem
 30 capienda. Cecidere Persarum Arabumque circa x milia, nec
 Macedonibus incruenta victoria fuit. Obsidio certe non tam
 claritate urbis nobilitata est, quam geminato periculo regis.
 Qui Aegyptum adire festinans Amyntam cum x tremibus in
 31 Macedoniam ad inquisitionem novorum militum misit. Nam-
 que etiam secundis atterebantur tamen copiae, devictarumque
 gentium militi minor quam domestico fides habebatur.

VII. Aegypti, olim Persarum opibus infensi, quippe avare et(29)
 superbe imperitatum sibi esse credebant, ad spem adventus
 eius erexerant animos, utpote qui Amyntam quoque transfu-
 2 gam et cum precario imperio venientem laeti receperant. Igitur
 ingens multitudo Pelusium, qua intratorus videbatur, con-
 venerat. Atque ille septimo die, postquam a Gaza copias mo-
 3 verat, in regionem Aegypti, quam nunc castra Alexandri vo-
 cant, pervenit. Deinde pedestribus copiis Pelusium petere
 iussus ipse cum expedita delectorum manu Nilo amne vectus
 4 est, nec sustinere adventum eius Persae, defectione quoque
 perterriti. Iamque haud procul Memphi erat: in cuius praes-
 5 idium Mazaces, praeter Darei, relictus [Oron] amne superato
 6 octingenta talenta Alexandro omnemque regiam suppellectilem
 tradidit. A Memphi eodem flumine vectus ad interiora
 Aegypti penetrat compositisque rebus ita, ut nihil ex patrio
 Aegyptiorum more mutaret, adire lovis Hammonis oracu-
 lum statuit. Iter expeditis quoque et paucis vix tolerabile
 7 ingrediendum erat: terra caeloque aquarum penuria est, ste-
 riles harenae iacent, quas ubi vapor solis accendit, fervido
 8 solo exurentem vestigia, intolerabilis aestas existit. Luctandum-
 que est non solum cum ardore et siccitate regionis, sed etiam

7. in *Modius*: iram *A.* — 29. praesidium *scripsi*: praesidio *A.* —
 30. Mazaces *Roder*: asiace *A.* — [Oron] *delevi*. — 38. exurent *Finde-*
linus: et urente *A.*

cum tenacissimo sabulo, quod praecantum et vestigio cedens
 aegre moliantur pedes. Haec Aegyptii vero maiora iactabant. 8
 Sed ingens cupido animum stimulat adveniendi Iovem, quem
 generis sui auctorem haud contentus mortali fastigio aut cre-
 9 debat esse aut credi volebat. Ergo cum iis, quos ducere se-
 10 cum statuerat, secundo amne descendit ad Mareotin paludem.
 Eo legati Cyrenaensium dona attulere, pacem et, ut adiret ur-
 11 bes suas, petentes. Ille donis acceptis amicitiae coniuncta
 destinata exequi pergit. Ac primo quidem et sequente die to-
 12 lerabilis labor visus nondum tam vastis undisque solitudinibus
 aditis, iam tamen sterili et emoriente terra. Sed ut aperuere
 13 se campi alto obruti sabulo, haud secus quam profundum
 aequor ingressi terram oculis requirebant. Nulla arbor, nul-
 14 lum culti soli occurrebant vestigium. Aqua etiam defecerat,
 15 quam utribus Cameli hucverat, et in arido solo ac fervido sa-
 bulo nulla erat. Ad hoc sol omnia incendere, siccare et
 16 adusta erant ora, cum repente — sive illud deorum munus
 sive casus fuit — obductae caelo nubes condidere solem, in-
 17 gens aestu fatigatis, etiamsi aqua deficeret, auxilium. Enim-
 18 vero ut largum quoque imbrem excusserunt procellae, pro se
 quisque exipere eum, quidam ob sitim inpotentes sui ore
 19 quosque hinc capere coeperunt. Quatriduum per vastas so-
 20 litudines absumptum est. Iamque haud procul aracuili sede
 aberant, cum complures corvi agmini occurrunt: modico vo-
 21 latu prima signa antecedentes [et] modo humi residibant, cum
 lentius agmen incederet, modo se pennis levabant anteceden-
 22 tium itaque monstrantium rita. Tandem ad sedem consecra-
 23 tam deo ventum est. Incredibile dictu, inter vastas solitudi-
 nes sita undique ambientibus ramis vix in densam umbram
 24 cadente sole contacta est, multique fontes dulcibus aquis pas-
 sim manantibus alunt silvas. Caeli quoque mira temperies,
 25 verno tepori maxime similis, omnes anni partes pari salubri-
 tate percurrit. Aecolae sedis sunt ab oriente proximi Aethio-
 26 pum. In meridiem versam Arabes spectant, Trogodytis cogno-
 27 men est: horum regio usque ad rubrum mare excurrit. At
 28 qua vergit ad occidentem, alii Aethiopes colunt, quos Simuus
 vocant. A septentrione Nasamonens sunt, gens Syrtica, navi-

5. in *scripsi*: his *A.* — 21. inpotentes *Lauer*: in obtentis *A.* —
 25. [et] *delevi*. — 26. antecedentium *Lauer*: cedentium *A.* — 27. ite-
 que] *interque LPF*. — 29. sita *Acidalius*: ita *A.* — 34. Trogodytis
scripsi: trogodytis *A.* — 35. at *Pa pr. m.*: a *C.* — 36. occidentem *P.*
 occidentalem *C.* — Aethiopes] ethiopes *LPF*. — 37. Syrtica *Zarotus*:
 lyrtica *A.*

20 giorum spoliis quaestuosa, quippe obsident litora et aestu de-
stituta navigii nobis sibi vadis occupant. Incolae memoris,
21 quos Hammonios vocant, dispersis tuguriis habitant: medium
nemus pro arce habent, triplici muro circumdatum. Prima
22 monitio tyrannorum veterum regiam clausit: in proxima con-
tinges eorum cum liberis et pellicibus habitabant: hic quoque
23 dei oraculum est: ultima munimenta satellitum armeriorum-
que sedes erant. Est et aliud Hammonis nemus: in medio
habet fontem — Solis aquam vocant — sub lucis ortum te-
24 pida manat, medio die, cuius vehementissimus est calor, fri-
gida eadem fluit, inclinato in vespem calecit, media nocte
25 fervida exaestuat, quoque nox propius vergit ad lucem, mul-
tum ex nocturno calore decrescit, donec sub ipsam diem
26 ortum adsueti tempore languescat. Id, quod pro deo colitur,
non eandem effigiem habet, quam vulgo diis artifices accom-
27 modaverunt: umbilico maxime similis est habitus, smaragdo
et gemmis coagmentatus. Hunc, cum responsum petitur, na-
vigio surato gestant sacerdotes multis argenteis pateris ab
28 utroque navigii latere pendentibus: sequuntur matronae virgi-
nesque patrio more inconditum quoddam carmen canentes, quo
29 propitiam Iovem credunt, ut certum edat oraculum. Ac tum
quidem regem propius aduentem maximus nata e sacerdotibus
30 filium appellat, hoc nomen illi parentem Iovem reddere ad-
firmans. Ille se vero et accipere ait et agnoscere humane
25 sortis obitus. Consulat deinde, an totius orbis imperium
fatis sibi destinaretur. Pater aequae in adulationem compositus
27 terrarum omnium rectorem fore ostendit. Post haec institit
quaerere, an omnes parentis sui interfectores poenas dedis-
31 sent. Sacerdos parentem eius negat ullius scelere posse vio-
lari, Philippi autem omnes luisse supplicia: adicit, victum
32 fore, donec excederet ad deos. Sacrificio deinde facto dona
et sacerdotibus et deo data sunt, permissuque amicis, ut
33 ipsi quoque consulerent Iovem. Nihil amplius quaesierunt,
quam an auctor esset sibi divinis honoribus colendi suam re-
29 gem. Hoc quoque acceptum fore Iovi vates respondent. Vera
et salubri aestinatione fidem oraculi vana profecto responsa
34 eludere potuissent: sed fortuna, quos uni sibi credere coëgit,

magna ex parte avidos gloriae magis quam capaces facit. Iovis
30 igitur filium se non solum appellari passus est, sed etiam
iussit rerumque gestarum famam, dum augere vult tali ap-
31 pellatione, corruptit. Et Macedones, adsueti quidem regis im-
perio, sed in maiore libertatis umbra, quam ceterae gentes,
32 immortalitatem adfectantem contumacius, quam aut ipsis ex-
pediabat aut regi, aversati sunt. Sed haec suo quaeque tem-
33 pori reserverunt: nunc cetera exequi pergam.

(34) Alexander ab Hamnone rediens ad Maresion paludem haud VIII.
30 procul insula Pharo sitam venit: contemplatus loci naturam
primum in ipsa insula staturat urbem novam condere, inde
2 ut adparuit magnae sedis insulam haud capacem esse, elegit
urbis locum, ubi nunc est Alexandria, appellationem trahens ex
3 nomine auctoris. Complexus, quidquid soli est inter paludem
4 ac mare, octoginta stadiorum muris ambitum destinavit et,
5 qui exaedificandae urbi praecessent, relictis Memphis petit. Cu-
pido haud iniusta quidem, ceterum intempestiva incesserat,
6 non interiora modo Aegypti, sed etiam Aethiopiamp invisere:
Memnonis Thionique celebrata regia cognoscenda vetustatis
7 avidum traheret paene extra terminos solis. Sed imminis
8 bellum, cuius multo maior supererat moles, otiosae peregrina-
tionis tempora excomerat. Itaque Aegypto praefecit Aeschylum
9 Rhodium et Peucesten Macedonem quattuor milibus militum
in praesidium regionis eius datis: claustra Nili fluminis Pae-
10 monem tueri iubet: xxx ad hoc triremes dateae. Africae deinde,
11 quae Aegypto iuncta est, praeposuit Apollonium: vectigalibus
eiusdem Africae Aegyptique Cleomenes. Ex finitims urbibus
12 commigrare Alexandriam iussit novam urbem magna multitu-
dine implevit. Fama est, cum rex urbis futurae muros po-
13 lenta, ut Macedonum mos est, destinasset, avium greges advo-
lasse et polenta esse pastas: cumque id omen pro tristi a ple-
14 risque esset acceptum, respondisse vates, magnam illam ur-
bem advenarum frequentiam culturam, multisque eam terris
15 alimenta praebituram.

(34) Regem, cum secundo anni deflueret, adsequi cupiens Hector, 7

3. Hammonios *F.*: ammonios *BLPF.* — 5. veterum *Sabirius*: veie-
rem *A.* — 6. habitabant *F.*: habitant *C.* — 14. id quod *Zerotus*: quod
om. *A.* — 17. coagmentatus *Zerotus*: coagmentatus *A.* — 18. pateris
pateras *P.* — 24. accipere] accipero *P.* — 26. suis *PR.*: satis *FLF.* —
destinaretur *Kindscher*: destinaret *A.* — 34. suum *Lauer*: sui *A.* —
37. eludere *Jeepius*: si videri *A.*

7. aut regi] haud regi *P.* — 9. Hamnone] amnone *LPF.* — ad
correat: ut *A.* — Maresion *Zumptius*: maresyon *A.* — 13. Alexandria
P. man. sec.: alexandri *C.* — 16. Memphis] memphi *P.* — 18. Aethi-
opium] ethiopian *LPF.* — 19. Thionique *Aldus*: thionisque *C.* thionis-
que *P.* — 21. multo] multum *P.* — 22. Aeschylum *Aldus*: hesculum *A.*
[hesculum *F.*] — 24. Polemonem *Lauer*: polimonem *A.* — 26. quae
Aegypto] quaequo *P.* — 27. Cleomenes *Janus*: clemens *A.* — 28.
Alexandriam] alexandream *P.* — 29. urbis futurae muros *Moffius*: urbem
futurae muris *A.* — 35. Hector] haector *LPF.*

Parmenionis filius, eximio aetatis flore, in paucis Alexandro carus, parvum navigium consensidit pluribus, quam capere posset, inpositis. Itaque mersa navis omnes destituit: Hector, diu flumini oblectatus, cum madens vestis et adstricti crepidis pedes natare prohiberent, in ripam tamen seminatim evasit et, 5 ut primum fatigatus spiritum laxavit, quem metus et periculum intenderat, nullo adjuvante — quippe in diversum evaserant 9 alii — exanimatus est. Amissi eius desiderio vehementer adfectus est reperitumque corpus magnifico extulit funere.

Oneravit hunc dolorem nuntius mortis Andromachi, quem 10 praefecerat Syriae: vivum Samaritae cremaverant. Ad cuius interitum vindicandum, quanta maxime celeritate potuit, contendit, adventientique sunt traditi tanti sceleris auctores. Andromacho deinde Memnona substituit adfectisque supplicio, qui praetorem interemerant, tyrannos, inter quos Methymnaeorum 15 Aristonicum et Chrysolatum, popularibus suis tradidit: quos illi ob iniurias tortos necaverunt.

Atheniensium deinde, Rhodiorum et Chiorum legatos audit. Athenienses victoriam gratulabantur et, ut captivi Graecorum suis restituerentur, orabant: Rhodii et Chii de praesidio que- 20 rebantur. Omnes aequa desiderare vim impetraverant. Mytilenensis quoque ob egregiam in partes fidem et pecuniam, quam in bellum impenderant, reddidit et magnam regionem finitimum 14 adiecit. Cypriorum quoque regibus, qui et a Dareo defece- rant ad ipsum et oppugnantem Tyrum miserant classem, pro merito honos habitus est.

Amphoterum deinde, classis praefectus, ad liberandum Greta missus — namque et Persarum et Spartanorum armis plera- 15 que eius insulae obsidebantur — ante omnia mare a piraticis classibus vindicare iussus: quippe obnoxium praedonibus erat. 30 in bellum utroque regione conversus. His compositis Herculi Tyrio ex auro crateram cum xxx pateris dicitur: imminensque Dareo ad Euphraten iter pronuntiari iussit.

IX. At Dareus, cum Aegypto divertisse in Africam hostem con- 25 perisset, dubitaverat, utramvis circa Mesopotamiam subsisteret, an interiora regni sui peteret, haud dubie potentior auctor

1. Parmenionis] parmenionis LPF. — 3. Hector] haecur LPF. — 15. inter quos FT: interque BLFF. — Methymnaeorum] methimnoorum LPF. — 16. Chrysolatum Finkelins: erisium A. — 19. gratulabantur] gratulabantur LF. — 21. aequa Modius: aequae A. — Mytilenensis] mytilenensis LF, mytilenensis B? FT — 23. finitimum] Jeppius: finium A. — 28. Spartanorum I: parthianorum A. — 31. in bellum utroque] regem converso I: bello utrimque in regem converso A.

praesens futurus ultimis gentibus impigre bellum capessendi, quas aegre per praefectos suos molebatur. Sed ut idoneis 2 auctoribus fama vulgavit Alexandrum cum omnibus copiis, quamcumque ipse adisset regionem, petiturum: haud ignarus, 5 quam cum strenuo res esset, omnia longinquarum gentium auxilia Babyloniam contrahi iussit. Bactriani Scythaeque et Indi conveniant: nam et ceterarum gentium copiae partibus simul adferunt. Ceterum cum dimidio ferme maior esset 3 exercitus, quam in Cilicia fuerat, multis arma deerant, quae summa cura comparabantur. Equitibus equisque tegumenta erant ex ferreis lamminis serie inter se conexas: quis antea praeter iacula nihil dederat, scuta gladiisque adiciebantur: equo- 4 rumque domandi greges pedibus distributi sunt, ut maior pristino esset equitatus: ingensque, ut crediderat, hostium terror, 15 ducentae falcatae quadrigae, unicum illarum gentium auxilium, secutae sunt. Ex summo temone hastae praelixae ferro eminebant, utrimque a iugo ternos direxerat gladios, inter radios rotarum plura spicula eminebant in adversum, aliae deinde falcēs summisae in rotarum orbibus haerebant et aliae in 20 terram demissae, quidquid obvium concitatis equis fuisset, (36) amputatae. Hoc modo instructo exercitu ad perarmato Ba- 6 bylone copias movit. A parte dextra erat Tigris, nobilis fluvius, laevam tenebat Euphrates, agmen Mesopotamiae campos impleverat. Tigri deinde superato, cum audisset haud procul abesse 7 hostem, Satrapatae, equitum praefectum, cum mille delectis praemisit. Mazaeo praetori sex milia data, quibus hostem transitu animi arceret: eidem mandatum, ut regionem, quam 8 Alexander esset aditurus, popularetur atque ureret: quippe credebat inopia debellari posse nihil habentem, nisi quod rapiendo 30 occupasset: ipsi autem commicatus alii terra, alii Tigri amne subvehebantur. Iam pervenerat Arbela vicum, nobilem sua 9 clade facturus. Hic commensatum sarcinarumque maiore parte deposita Lycum amnem ponte iunxit et per dies quinque sicut ante Euphraten traiecit exercitum. Inde octoginta fere stadia 10 progressus ad alterum amnem — Boumelo nomen est — castra posuit. Opportuna explicandis copiis regio erat, equitabilis et vasta plantities, ne stirpes quidem et brevia virgulta operiant solum, liberque prospectus oculorum etiam ad ea,

6. Scythaeque] scythaeque LF, schitaeque P. — 16. praelixae] Finkelins: praelixae A. — 19. in rotarum] scripsi: in ov. A. — 20. demissae] Finkelins: dimissae A. — 22. Tigris] tygris BLF. — 24. Tigri] tygri BLF. — 25. delectis] dilectis P. — 26. Mazaeo] maezo LPF. — 30. Tigri] tygri LPF.

quae procul recessere, permittitur: atque, si qua campi eminebant, iussit aequari totumque fastigium extendi.

- 11 Alexandro, qui numerum copiarum eius, quantum procul(37)
coniectari poterat, aestimabant, vix fecerunt fidem tot milibus
12 caesis maiores copias esse reparatas. Ceterum omnis periculi
et maxime multitudinis contemptor undecimis castris ad Euphraten
pervenit: quo pontibus iuncto equites primos ire, phalangem
sequi iubet, Mazaeo, qui ad inhibendum transitum eius cum
sex milibus equitum occurrent, non auro periculum sui facere.
13 Paucis deinde non ad quietem, sed ad praeparandos animos
diebus datis militi strenue hostem insequi coepit, metuens,
14 non interiora regni sui peteret sequendasque esset per loca
omni solitudine atque inopia vastis. Igitur quarto die praeter
Arbela penetrat ad Tigrin. Tota regio ultra annum recenti
15 fumabat incendio: quippe Mazaeus, quaecumque adierat, haud
securus quam hostis urebat. Ac primo caligine, quam fumus
effuderat, obscurante lucem insidiarum meta substitit: deinde
ut speculatores praemissi tuta omnia nuntiaverunt, paucos
equitum ad temptandum vadum fluminis praemisit: cuius altitudo
16 primo summa equorum pectora, mox, ut in medium alveum
ventum est, cervices quoque aequalabat. Nec sane alius ad
Orientis plagam tam violentum invehitur, multorum torrentium
non aquas solum, sed etiam saxa secum trahens. Itaque a
celeritate, qua defluit, Tigris nomen est inditum, quia Persica
17 lingua Tigrin sagittam appellant. Igitur pedes, velut divisi(38)
in cornua, circumdato equitata, levatis super capita armis, 20
haud aegre ad ipsum alveum penetrat. Primus inter pedites
rex egressus in ripam vadum militibus manu, quando vox
exaudiri non poterat, ostendit. Sed gradum firmare vix poterat,
cum modo saxa lubrica vestigium fallerent, modo rapidior 30
unda subduceret. Praecipuus erat labor eorum, qui humeris
onera portabant: quippe cum semetipsos regere non possent, in
rapidos gurgites incommode onere auferebantur, et, dum sua
quisque spolia consequi studeret, maior inter ipsos quam cum
anni orta luctatio est, cumulique sarcinarum passim fluitantes
20 plerisque perculerant. Rex monere, ut satis haberent arma
retinere, cetera se redditorum. Sed neque consilium neque
imperium accipi poterat: obstrepbat hinc aestus, praeter hunc
21 invicem luctantium mutus clamor. Tandem qua leniore tractu

- ammis aperit vadum, emersere, nec quicquam praeter paucas
sarcinas desideratum esse. Deleri potuit exercitus, si quis vincere 22
ansus esset, sed perpetua fortuna regis avertit inde hostem.
Sic Granicum tot milibus equitum peditemque in ulteriore
5 stantibus ripa superavit, sic angustis in Ciliciae collibus tantam
multitudinem hostium: audaciae quoque, qua maxime viguit, 23
ratio minus potest, quia nunquam in discrimen venit, ut temere
fecisset. Mazaeus, qui, si transeuntibus flumen supervenisset,
haud dubie oppressurus fuit incompositos, in ripa demum ad
10 iam perarum adaequare coepit. Mille admodum equites 24
praemisera. Quorum paucitate Alexander explorata, deinde
contempta praefectum Paeonum equitum Aristona laxatis habenis
invehiussit. Insignis eo die pugna equitum et praecipue Aristonis
25 fuit: praefectum equitatus Persarum Satropaten directa in guttur
hasta transiit fugientemque per medios hostes consecutus ex
equo praecipitavit et oblectanti caput gladio dempsit, quod
relatum magna cum laude ante regis pedes posuit.
- (39) Biduo ibi rex stativa habuit: in proximum deinde pronun-
tiari iter iussit. Sed prima fere vigilia luna deficientis primum 2
nitorem sideris sui condidit, deinde sanguinis colore suffuso
20 lumen omne foedavit, sollicitisque sub ipsis tanti discriminis
casum ingens religio et ex ea formido quaedam incussa est.
Dis invitis in ultimas terras trahi se quebantur: iam nec 3
flumina posse adiri nec sidera pristinum servare fulgorem,
25 vastas terras, deserta omnia occurrere: in unius hominis inactionem
tot milium sanguinem impendi fastidio esse patriam, abdicari
Philipppum patrem, caelum vanis cogitationibus petere.
Iam prope seditionem res erat, cum ad omnia interitus duces 4
principesque militum frequentes adesse praetorio [iubet], Aegy-
30 ptiosque vates, quos caeli ac siderum peritissimos esse crede-
bat, quid sentirent, expromere iubet. At illi, qui satis scirent 5
temporum orbis implere destinatas vices lunamque deficere,
cum aut terram subiret aut sole premeretur, rationem quidem
ipsis perceptam non edocent vulgus: ceterum affirmant quem 6
35 Graecorum, lunam esse Persarum, quotiensque illa deficiat,

5. collibus *Aldus*: collibus *C*, colligibus *P*. — 8. Mazaeus] mazeus *LFP*. — 9. ad iam *scripsi*: etiam *A*. — 10. Mille] *Co L*, *co F*, *om. P*. — 12. Paeonum *Aldus*: paeonum *A*. — 14. directa] *directa P*. — guttur *Faber*: gutture *A*. — 16. caput gladio] gladio caput *P*. — 48. rex stativa] stativa rex *P*. — 19. iter *add. I*; *om. A*. — 22. incussa *P*: incussa *A* [*in cussa B*]. — 24. adiri *Findolinus*: adire *A*. — 28. prope seditionem *I*; pro seditione *A*. — 29. [iubet] *del. Junius*. — 33. sole] solum *V*, sole *L*.

1. alique *corrosi*: itaque *A*. — 8. Mazaeo] mazeo *LFP*. — 14. Tigrin *P*: tygrin *C*. — 15. Mazaeus] mazeus *LFP*. — 24. Tigris] tygr *LF*. — 25. Tigris] tygrin *LF*. — 38. aestus *Jeppius*: metus *A*. — 39. luctantium *Jeppius*: volantium *A*.



ruinam stragemque illis gentibus portendi: veteraque exempla
 percensent Persidis regum, quos adversis dis pugnasse lunae
 ostendisset defectio. Nulla res multitudine efflicax regit
 quam superstitio: aliquin impotens, saeva, mutabilis, ubi vana
 religione capta est, melius vatibus, quam ducibus suis parat. 5
 Igitur edita in vulgus Aegyptiorum responsa rursus ad spem
 et fiduciam erexere torquentes. Rex impetu animorum utendum
 ratus secunda vigilia castra movit: dextra Tigrim habebat, a
 9 laeva montes, quos Gordaeos vocat. Hoc ingressis iter speculatores,
 qui praemissi erant, sub lucis ortum Daream adventare 10
 nuntiaverunt. Instructo igitur milite et composito agmine arde-
 cebat. Sed Persarum moratores erant, mille ferme, qui
 speciem magni agminis fecerant: quippe ubi explorari vera
 11 non possunt, falsa per metum augentur. His cognitis rex cum
 paucis suorum adsecutus agmen refrigerantium ad suos alios 15
 cecidit, cepit alios: equitesque praemisit speculatum, simul ut
 ignem, quo barbari cremaverant vicos, extinguerent. Quippe
 fugientes raptim tectis acervisque frumenti inecerant flammam,
 quae cum in summo haesissent, ad inferiora nondum pene-
 13 traverant. Extincto igitur igne plurimum framenti reperit 20
 est: copia aliarum quoque rerum abundare coeperunt. Ea
 res ipsa militi ad persequendum hostem animum incendit:
 quippe urente et populate eo terram festinandum erat, ne
 14 incendio cuncta praeciperet. In rationem ergo necessitas versa
 est: quippe Mazaeus, qui antea per otium vicis incenderat, 25
 iam fugere contentus pleraque inviolata hosti reliquit. Alexander
 haud longius et stadiis Daream a se abesse comperat. Ita-
 que ad satietatem quoque copia commutatum instructus qua-
 triduo in eodem loco substitit.

16 Interceptae deinde Darei litterae sunt, quibus Graeci milites 30
 sollicitabantur, ut regem aut interficerent aut proderent, dubi-
 tavilique, an eas pro contione recitaret, satis confusus Graecorum
 17 moque erga se benivolentiae ac fidei. Sed Parmenio deterruit,
 non esse talibus promissis inbendanda aures militum adfirmans:
 18 potere vel unius insidias regem: nihil nelas esse avaritiae. 35
 19 Secutus consilii auctorem castra movit. Iter facienti spodo e(1)
 captivis, qui Darei uxorem comitabantur, defecere eam nuntiat
 et vix spiritum ducere. Inicris continui labore animique aegri-
 tudine fatigata inter socrus et virginum filiarum manus con-

8, Tigrim] tygrin *LF.* — 9, Gordaeos *Janus;* cordos *A.* — in-
 gressis *Zumptius;* ingressus *A.* — 25, Mazaeus] mazaeus *LFF.* — 24,
non esse Modius; non om. *A.* — 37, qui] qua *P.*

lapsa erat, deinde et extincta. Id ipsum nuntians alius super-
 venit. Et rex haud secus, quam si parentis mors nuntiata 20
 esset, crebros edidit gemitus lacrimisque obortis, qualis Dareus
 profundisset, in tabernaculum, in quo mater erat Darei, defuncto
 5 adsidens corpori, venit. Hic vero renovatus est maeror, ut 21
 prostratum lumi vidit. Recenti malo priorum quoque admo-
 nita receperat in gremium adultas virgines, magna quidem
 mutui doloris solacia, sed quibus ipsa deberet esse solacium.
 In conspectu erat nepos parvulus, ob id ipsum miserabilis, 22
 10 quod nondum sentiebat calamitatem, ex maxima parte ad ipsum
 redundantem. Crederes Alexandrum inter suas necessitudines 23
 flere et solacia non adhibere, sed quaerere. Cibo certe abstinent
 omnemque honorem funeris patrio Persarum more servavit,
 dignus, hercule, qui nunc quoque tantum et mansuetudinis
 15 et continentiae ferat fructum. Semel omnino eam viderat, quo 24
 die capta est, nec ut ipsam, sed ut Darei matrem videret,
 eximiamque pulchritudinem formae eius non libidinis habuerat
 invitamentum, sed gloriae.

16 E spadoibus, qui circa reginam erant, Tyriotes, inter 25
 20 trepidationem lugentium elapsus per eam portam, quae,
 quia ab hoste aversa erat, levius custodiebatur, ad Darei castra
 pervenit exceptusque a vigilibus in tabernaculum regis perdu-
 citur, gemens et veste lacerata. Quem ut conspexit Dareus, 26
 multiplici doloris expectatione commotus et, quid potissimum
 25 timeret, incertus, 'Vultus,' inquit, 'tuus nescio quod ingens
 malum praefert, sed cave miseri hominis auribus parcas: didici
 esse infelix, et saepe calamitatis solacium est nosse sortem
 suam. Num, quod maxime suspicor et loqui timeo, Iuditha 27
 meorum nuntians es, mihi et, ut credo, ipsis quoque omni
 30 tristiora supplicio?' Ad haec Tyriotes, 'Istud quidem procul
 abest,' inquit, 'quantuscumque enim reginis honos ab his, qui
 parent, haberi potest, tuis a victore servatus est, sed uxor
 tua paulo ante excessit e vita.' Tunc vero non gemitus modo, 29
 sed etiam eiulatus totis castris exandiebantur. Nec dubitavit
 35 Dareus, quin interfecta esset, quia nequisset contumeliam per-
 peti, exclamataque amens dolore: 'Quod ego tantum nelas com-
 misis, Alexander? quem tuorum propinquorum necavi, ut hanc
 vicem redderes saevitiae meae? Odisti me, non quidem provocatus:
 sed finge iustum intulisse te bellum, cum feminis ergo agere de-
 40 bueras?' Tyriotes adfirmare per deos patrios nihil in eam 30

8, ipso] ipse *P.* — 35, qui *PB.?* qui *FLF.* — 38, redderes *add.*
1: om. A. — 40, *F lacunosa est propter chartam dicitam a verbis*
per deos uaque ad c. 11 § 11 nulli vincit.



gravius esse consultum: ingenuisse etiam Alexandrum morti
 31 et non parcius flevisse, quam ipse lacrimaret. Ob haec ipsa
 amantissimus in sollicitudinem suspitionemque revolutus est,
 desiderium captivae profecto a consuetudine stupri ortum esse,
 32 coniectans. Summitus igitur arbitris, uno dumtaxat Tyriote
 5 retento, iam non flens, sed suspirans, 'Videsae,' inquit, 'Tyriote,
 locum mendacio non esse? tormenta iam hic erunt: sed ne
 expectaveris per deos, si quid tibi tui regis reverentiae est:
 num, quod et scire expeto et quaerere pudet, ausus es et
 33 dominus et juvenis? Ille quaestioni corpus offerre, deos testes
 34 invocare, caelestis sanctaque habitam esse reginam. Tandem ut
 fides facta est vera esse, quae affirmaret spado, capite velato
 diu flevit manantibusque adhuc lacrimis, veste ab ore reiecta,
 ad caelum manus tendens, 'Di patrii,' inquit, 'primum mihi
 stabilite regnum: deinde, si de me iam transactum est, precor,
 15 ne quis potius Asiae rex sit, quam iste tam iustus hostis,
 tam misericos victor.'

XL. Itaque quamquam frustra pace bis petita omnia in bellum
 43 consilia converterat, victus tamen continentia hostis ad novas
 pacis condiciones ferendas x legatos, cognatarum principes, 20
 2 misit: quos Alexander consilio advocato introduci iussit. E quibus
 maximus nata, 'Dareum,' inquit, 'ut pacem a te iam hoc
 tertio peteret, nulla vis subegit, sed iustitia et continentia
 3 expressit. Matrem, coniugem, liberos eius, nisi quod sine illo
 sunt, captos esse non sensit: pudicitiam earum, quae super-
 25 curam haud secus quam parens aegras reginas appellas,
 4 speciem pristinae fortunae retinere poteris. Vultum tuum video,
 qualis Darei fuit, cum dimitteretur ab eo: et ille tamen
 uxorem, tu hostem luges. Iam in acie stans, nisi cura te
 sepulturae eius moraretur. Equid mirum est, si tam ab
 30 amico animo pacem peti? quid opus est armis, inter quos
 5 odia sublata sunt? Antea imperio tuo finem destinabat Halym
 amnem, qui Lydiam terminat: nunc, quidquid inter Hellespon-
 tum et Euphratem est, in dotem filiae offert, quam tibi tradit.
 6 Oculum filium, quem habes, pacis et fidei obsidem retine, 35
 matrem et duas virgines filias redde: pro tribus corporibus
 7 xxx milia talentum auri precatur accipias. Nisi moderationem
 animi tui notam habere, non dicere hoc esse tempus, quo
 pacem non dare solum, sed etiam occupare deberes. Respice,
 quantum post te reliqueris: intue, quantum petas. Periculosum 40

6, inquit *Waldobus*: iste *A.* — Tyriote *Findolius*: tyriolum *A.* —
 30. Equid *etiam* *LP.* — 32. Halym *Zumptius*: alim *A.* — 33. Lydiam
 Lydia *P.* — 34. quom] om. *P.*

est praegrave imperium: difficile est enim continere, quod capere
 non possis. Videsae, ut naviga, quae modum excedunt, regi ne-
 queant? Nescio, an Dareus ideo tam multa amiserit, quia nimiae
 opes magnae lacturae locum faciunt. Facilius est quaedam vincere, 9
 5 quam lucri: quam, hercule, expeditius manus nostrae rapiant,
 quam continent! Ipsa mors uxoris Darei admonere te potest minus
 44)iam misericordiae tuae licere, quam licuit.' Alexander legatis 10
 excedere tabernaculo iussit, quod placeret, ad consilium referret.
 Diu nemo, quod sentiret, ausus est dicere incerta regis voluntate.
 10 Tandem Parmenio antea suasisse ait, ut captivos apud Da-
 mascum redimentibus redderet: ingentem pecuniam potuisse
 redigi ex his, qui multi victi virorum fortium occuparent
 manus. Et nunc magnopere censere, ut unam anum et duas 12
 puellas, itinerum agminumque impedimenta, xxx milibus talentum
 15 tum auri permutet. Opinum regnum occupare posse con-
 ditione, non bello, nec quensquam aliam inter Istrum et
 Euphratem possedisse terras ingenti spatio intervalloque discretas.
 Macedoniam quoque potius respiceret, quam Bacra et Indos
 intueretur. Ingrata oratio regi fuit. Itaque ut finem dicendi 14
 20 fecit, 'Et ego,' inquit, 'pecuniam quam gloriam mallem, si
 Parmenio essem: nunc Alexander de paupertate securus sum
 et me non mercatorem memini esse, sed regem. Nihil quidem 15
 habeo venale, sed fortunam meam utique non vendo: captivos
 si placet reddi, honestius dono dabimus, quam pretio remit-
 25 temus.' Introducitur deinde legatis ad hunc modum respondit: 15
 'Nuntiate Dareo me, quae fecerim clementer et liberaliter, non
 amicitiae eius tribuisse, sed naturae meae. Bellum cum captivis 17
 et feminis gerere non soleo: armatus sit oportet, quem oderim.
 Quodsi saltem pacem bona fide peteret, deliberarem forsitan, 18
 30 tan, an darem. Verum enimvero, cum modo milites meos
 litteris ad prodicionem, modo amicos ad perniciem meam pecunia
 sollicitet, ad internecionem milium persequendus est, non ut
 iustus hostis, sed ut percussor venificus. Condiciones vero 19
 35 pacis, quam adfertis, si accipero, victorem cum faciunt. Quae post
 Euphratem sunt, liberaliter donat. Ubi igitur me adestis, [nemp]

10. suasisse *Bodaeus*: sensitsem *A.* — 11. redderet *Budaeus*: red-
 deres *A.* — 12. occuparet *P.* occupant *C.* — 15. *F. lacunosus* est
 propter charitatem dicitur a verbis Opinum regnum usque ad c. 12
 § 5 manius. — 16. Istrum *F.*: Istrum *BLP.* — 17. discretus *Acida-*
lius: desertus *A.* — 18. quoque] om. *P.* — 31. pecunia] pecuniam *P.*
 pecunia. *L.* — 33. percussor *Lauer*: percussor *A.* — 35. in *B. demat*
 verba liberaliter donat usque ad Euphratem sum. — aequali correcti: ad-
 fertis *A.* — [nemp] *del. Lauer.*

obliti estis: nempe ultra Euphraten sum. Liberalitatem summam! Ergo dotis, quam promittit, terminum castra mea transeunt: hinc me depellite, ut sciam vestrum esse, quo ceditis. Eadem liberalitate dati mihi filiam suam: nempe quam scio alicui servorum eius nupturam. Multum vero mihi praestat, 5 si me Mazaeo generum praeposit! Ite, nuntiate regi vestro, et quae amisit et quae adhuc habet praemia esse belli: hoc regente utriusque terminos regni, id quemque habiturum, 22 quod proximae lucis adsignatura fortuna est. Legati respondent, eum bellum in animo sit, facere cum simpliciter, quod 10 spe pacis non frustraretur: ipsos petere, ut quam primum dimittantur ad regem: eum quoque bellum parare debere. Dimissi nuntiant adesse certamen.

XII. Ille quidem confestim Mazaeum cum tribus equitum milibus 45 ad itinera, quae hostis petiturus erat, occupanda praemisit. 2 Alexander corpori uxoris eius iustus persoluto omnique graviore comitatu intra eadem munimenta cum modico praesidio 3 relicto ad hostem contendit. In duo cornua diviserat peditem utrique lateri equite circumdato: impedimenta sequebantur 4 agmen. Praemissum deinde cum citis equitibus Menandri iubet explorare, ubi Dareus esset. At ille, cum Mazaeus haud procul condisisset, non ausus ultra procedere, nihil aliud quam fremi- 5 tus hominum hianitumque eorum exaudisse nuntiat. Mazaeus quoque conspectis procul exploratoribus in castra se recepit, adventus hostium nuntius. Igitur Dareus, qui in patentibus 25 campis decernere optabat, armari militem iubet aciemque disponit. In laevo cornu Bactriani ibant equites, mille admodum, Dahae totidem, et Arachosi Susianique quattuor milia explebant. Hos centum falcati currus sequebantur. Proximus quadrigis 7 erat Bessus cum vii milibus, equitibus item Bactrianis. Massagetae duobus milibus agmen eius claudabant. Pedites his plurimum gentium non immixtus, sed suae cuiusque nationis 30 iunxerat copias. Persas deinde cum Mardis Sogdianisque Ariobarzanes et Orontobates ducebant. Illi partibus copiarum, summae Orsines praecerat, a septem Persis oriundus, ad Cyrum 35

1. Liberalitatem summam scripsi: liberalitatis summam C. liberatis summam P. — 6. Mazaeo] mazaeo LP. — 14. Mazaeum] mazaeum LP. — 18. In duo Acidalium] duo A. — peditem Acidalium: peditem A. — 19. utriusque lateri I: utriusque lateri FP. utriusque lateri BE. — 20. cum citis Freinsheimius: cum scitis C. cum scitis P. — 21. Mazaeus] mazaeus LP. — 23. Mazaeus] mazaeus LP. — 25. Susianique Lasser: suanique A. — quattuor milia P: milia om. C. — 30. Bessus cum] bescum FLP. — vii milibus P: milibus om. C. — 32. cuiusque Balmius: quisque A. — 33. Ariobarzanes Lasser: orio-barzanes A. — 34. Orontobates Zumptius: orionibates A.

quoque, nobilissimum regem, originem sui referens. Hos aliae 9 gentes, ne socios quidem satis notae, sequebantur. Post quas I. quadrigas Phradates magno Caspiorum agmine antecedebat. Indi ceterique rubri maris aeolae, nomina verius quam auxilia, 5 post currus erant. Claudebantur hoc agmen alii falcati 10 curribus, quis peregrinum militem adiuverat. Hunc Armenii, quos minores appellant, Armenios Babylonii, utrosque Beldiae et, qui montes Cossaeorum incolebant, sequebantur. Post hos 11 ibant Gortuae, gentis quidem Euboicae, Medos quondam secuti, sed iam degeneres et patrii moris ignari. Adplicuerat his 10 Phrygas et Cataonas. Parthaeorum deinde gens, incolentium terras, quas nunc Parthi Scythia profecti tenent, claudabant 12 agmen. Haec sinistri cornus acies fuit. Dextrum tenebant 12 natio maioris Armeniae Cadusique et Cappadoces et Syri ac 15 Medi. His quoque falcati currus I. erant. Summa totius exercitus, equites XLV milia, pedestris acies CC milia expleverat. Hoc modo instructi X stadia procedunt cussique subsistere 15 armati hostem expectabant. 46. Alexandri exercitum pavore, cuius causa non suberat, invasit: 14 quoque lymphati trepidare coeperunt omnium pectora oculo metui percurrente. Caeli fulgor aestivo aestivo ardenti similis internitens ignis praebuit speciem, flammisque ex Darei castris splendere, velut iulati temere praesidiis, credebant. Quodsi 15 percussis Mazaeus, qui praesidebat itinere, supervenisset, ingens 25 clades accipi poterat: nunc, dum ille segniss in eo, quem occupaverat, tumulto sedet, contentus non laessit, Alexander cognito 15 pavore exercitus signum, ut consistenter, dari, ante ipsos arma deponere ac levare corpora iubet, admonens, nullam subiti causam esse terroris, hostem procul stare. Tandem composites sui pariter 17 arma et animos recuperare: nec quoquam ex praesentibus tutius visum est, quam eodem loco castra munire. Postero die Mazaeus 18 — cum defectis equitum in edito colle, ex quo Macedonum prospiciebantur castra, condescerat — sive metu, sive quia 20 speculari modo iussus erat, ad Dareum rediit. Macedones eum 19 ipsum collum, quem deseruerat, occupaverunt: nam et tutior planities erat, et inde acies hostium, quae in campo explicabatur, conspici poterat. Sed caligo, quam circa humidis efflu- 20

8. Cossaeorum Balmius: quossaeorum A. — 9. gentis Freinsheimius: gentes A. — 11. Parthaeorum Zumptius: parthorum BELF. psolothum P. parthorum P. — 14. Armenios] armenios LPF. — 15. XLV milia P: milia om. C. — 20. lymphati FF: lymphati LPF. — 24. Mazaeus] mazaeus LPF. — 25. clades] cladis LPF. — 30. recuperare I: recipere A. — 31. Mazaeus] mazaeus LPF.

derant montes, universae quidem rei faciem non abstulit, ceterum agnium discrimina atque ordinem prohibuit perspicere. Multitudo inundaverat campos, fremitusque tot milium etiam
 21 procul stantium aures impleverat. Fluctuati animo rex et modo suum, modo Parmenionis consilium aera aestimatione perpendere: quippe eo venium erat, unde recipi exercitus, nisi victor,
 22 sine clade non posset. Itaque dissimulato animo mercennarium equitem ex Paonia praecedere iubet. Ipse phalangem, sicut antea dictum est, in duo cornua extendat: utrumque cornu equites tegebat. Iamque nitidior lux discussa caligine aciem
 23 hostium ostenderat, et Macedones sive alacritate, sive taedio expectationis ingentem pugnantium more edidere clamorem: redditus et a Persis memora vallesque circumiectas terribili
 24 sono impleverat. Vix iam contineri Macedones poterant, quin cursu quoque ad hostem contenderent. Melius adhuc ratus in eodem tumultu castra munire, vallum iaci iussit: strenueque opere perfecto in tabernaculum, ex quo tota acies hostium conspiciatur, accessit.

XIII. Tum vero universa futuri discrimini facies in oculis erat: armis insignibus equi virique splendebant, et omnia intentiore cura praeparari apud hostem sollicitudo praetorum agmina sua
 2 interequitantum ostendebat, ac pleraque mania, sicut fremitus hominum, equorum hinnitus, armorum interminatum fulgor, sollicitam expectatione mentem turbaverant. Igitur sive dubius animi, sive ut suos experiretur, consilium adhibet, quid optimum
 3 factu esset, exquirens. Parmenio, peritissimus inter duces artium belli, furto, non proelio opus esse censebat: intempesta nocte opprimi posse hostes: discordis moribus, lingua, ad hoc somno et improvise periculo territis, quando in nocturna trepidatione coituros? At interdu primum terribiles occurrunt
 4 facies Scytharum Bactrianorumque: hirta illis ora et intonsas comas esse, praeterea eximiam vistorum magnitudinem corporum: vanis et inanibus militem magis quam iustus formidinis causis moveri. Deinde tantam multitudinem circumfundunt paucioribus posse. Non in Ciliciae angustius et invidis calibus
 5 sed in aperta et lata planitie dimicare. Omnes ferme Parmenioni adsentiebantur: Polypercon haud dubie in eo consilio

1. universae quidem *Zumptius*: universam equidem *A.* — 7. animo *Jesepius*: eo *A.* — 8. Paonia *Aldus*: poenia *A.* — 10. Iamque] namque *P.* — 14. Vix scripsi: nec *A.* — 18. successi *P.*: successi *C.* — 22. ostendebat *Preisnerianus*: ostendebatur *A.* — 23. hinnitus] hynitus *LPF.* — 24. sollicitam *Grosius*: sollicita *A.* — 31. Scytharum] scytharum *LPF.* — hirta] hirta *LPF.* — 36. dimicare *Zumptius*: dimicare *A.* — 37. Polypercon *FP.*: polypercon *BLF.*

positam victoriam arbitrabatur. Quem intuens rex, namque Parmenionem nuper acris, quam vellet, incerpitum rursus castigare non sustinebat, 'Latruncolorum,' inquit, 'et furum ista solertia est, quam praecipitis mihi, quippe illorum votum unicum esse fallere. Meae vero gloriae semper aut absentiam Darei aut angustias locorum aut furtum noctis obstare non patiar: palam luce adgredi certum est: malo me fortunae paeniteat, quam victoriae pudeat. Ad haec illud quoque accedit: 10 vigiliis agere barbaros et in armis stare, ut ne decipi quidem possint, conpertum habeo. Itaque ad proelium vos parate.' Sic incitatos ad corpora curanda dimisit.

(48) Dareus id, quod Parmenio susceperat, hostem facturum esse 11 coniectans frenatos equos stare magnamque exercitus partem in armis esse ac vigiliis intentiore cura servari iusserat: ergo 15 ignibus tota eius castra fulgebant. Ipse cum ducibus propinquis quibus agmina in armis stantium circumibat, Solem et Mithrem sacrumque et aeternum invocans ignem, ut illis dignam veterem gloria maioremque monumentis fortitudinem inspirarent. Et 13 profecto, si qua divinae opis anguria humana mente concipi possent, deos stare secum. Illos nuper Macedonum animis subitam inmississe formidinem: adhuc lymphatos ferri agique, arma iacientes: expetere praesides Persarum imperii debitas et recordibus poenas. Nec ipsum ducem saniores esse: quippe 14 ritu ferarum praedam modo, quam expeteret, intuentem in perniciem, quae ante praedam posita esset, incurrere.

Similis apud Macedones quoque sollicitudo erat: noctemque velut in eam certamine odieto metu egerant. Alexander non 15 alias magis territus ad vota et preces Aristandrum vocari iubet. Ille in candida veste verbenas manu praefrens capite velato praebat preces regi, Iovem Mineramque et Victoriam propitiant. Tunc quidem sacrificio rite perpetrato reliquum noctis 16 adquieturus in tabernaculum rediit. Sed nec somnum capere nec quietem pati poterat: modo e iugo montis aciem in dextrum Persarum cornu demittere agitata, modo recta fronte concurrere hosti, interdum haesitare, an potius in laevum detorqueret agmen. Tandem gravatum animi anxietate corpus alior 17 somnis oppressit.

(49) Iamque luce orti duces ad accipienda imperia convenerant

4. praecipitis] p̄p̄tis *P.* — 7. me meae *I.*: me ov. *A.* — 16. Solem] solum *P.* — Mithrem] mithren *BF.* — 18. maioremque *Aldus*: maioremque *A.* — 27. eam *FP.*: ea *BLF.*, ex *P.* — 28. Aristandrum] aristandum *LP.* aristatum *F.* — 30. regi *Asidilius*: regis *A.* — e *Victoriae Mantellius*: et ov. *A.* — 34. demittere *Janus*: dimittere *A.*

- 15 insolito circa praetorium silentio attoniti, quippe alias accersere ipsos et interdum morantes castigare adseuerat: tunc ne ultimo quidem rerum discrimine excitatum esse mirabantur et non somno quiescere, sed pavoro marcere credebant. Non tamen quisquam ex custodiibus corporis intrare tabernaculum audebat: et iam tempus instabat, nec milite iussu ducis ut arma capere poterat aut in ordines ire. Diu Parmenio cunctatus, cibum ut caperent, ipse pronuntiavit, lamque exire necesse erat: tunc demum intrat tabernaculum saepiusque nomine conpellatum, cum vobis non posset, tactu excitavit. "Multa lux," inquit, "est: instructam aciem hostis admovit: tuus milite agmen inermis expectat imperium. Ubi est vigor ille animi tui? neque excitare vigiles soles." Ad haec Alexander: "Credisne me prius somnum capere potuisse, quam exonerarem animum sollicitudine, quae quietem morabatur?" signumque pugnae tuba dari iussit. Et cum in eadem admiratione Parmenio perseveraret, quod solum se curis somnum capisse dixisset, "Minime," inquit, "mirum est: ego enim, cum Dareus terram ureret, vicus excinderet, alimenta corrumperet, potens mei non eram: nunc vero quid metuam, cum acie decernere pareat? Hercule, votum meum implevit. Sed huius consilii postea quoque ratio reddetur: vos ite ad copias, quibus quisque praestat. Ego iam adero et, quid fieri velim, exponam." Raro admodum admonito egresso amicorum, cum medium discriminis adendum erat, uti solebat, tunc quoque munimento corporis sumpto processit ad milites. Haud alias tam alacrem viderant regem et vultu eius interrito certam spem victoriae agurabantur.
- 26 Atque ille proruto vallo exire copias iubet aciemque disponit. In dextro cornu locali sunt equites, quos aegre appellabant: praerant his Clitus, cui iunxit Philotae turmae, ceterosque praefectos equitum lateri eius adplicuit. Ultima Melesgrida stabat quam phalanx sequebatur, post phalangem Argyraspides erant: his Nicator, Parmenionis filius, praerant. In subsidiis cum manu sua Coenoes, post eum Orestae Lyncestaenae sunt positi, post illos Polypercon. Tum peregrini milites: huius agminis princeps Amyntas aberat: Philippus Balacri eos

13. *trodiese Laner*: *credisne A.* — 16. *perseveraret Gbanta*: *adseruaret A.* — 23. *raro Laner*: *ratio A.* — 24. *egens Modius*: *agens A.* — cum medium *Jeopins*: *quam metu A.* — 26. *alacrem B?*: *alacres FLPF.* — 29. *agens Junius*: *agens A.* — 34. *Orestae Schmeider*: *Orestes A.* — 35. *sunt positi Fossius*: *positi ov. A.* — *Tum scripti*: *dux A.* — *milites scripti*: *milites A.* — 36. *agminis*: *agm-^{is}is L*, *agminis F*, *agmen P.* — *princeps*: *om. P.* — *aberat scripti*: *erat A.* — *Philippus Zumptius*: *phaligus A.* — *Balacri eos P?*: *baracrioes C.*

- regebat, in societatem nuper adscitus. Haec dextri cornus facies erat. In laevo Craterus Peloponnessium equites habebat Achaeorum et Locrensium et Malieon turmis sibi adiunctis. Hos Thessali equites claudabant Philippo duce. Peditum acies 30 equitata tangebatur. Frons laevi cornus haec erat. Sed ne circumiri posset a multitudine, ultimum agmen valida manu cinxerat. Cornua quoque subsidiis firmavit, non recta fronte, sed a latere positis, ut, si hostis circumvenire aciem tem- 31 pisset, parata pugnae forent. Hic Agriani erant, quibus 10 Attalus praerant, adiunctis sagittariis Cretensibus. Ultimos ordines avertit a fronte, ut totam aciem orbe muniret. Ilyrii hic erant adiuncto milite mercede conducto, Thracas quoque simul obiecerat leviter armatos. Adeoque aciem versabilem 32 posuit, ut, qui ultimi stabat, ne circumirentur, verti tamen 15 et in frontem circumagi posset. Itaque non prima, quam 31) latera, non latera munitiora forent, quam terga. His ita ordinatis praecipit, ut, si falcatos currus cum fremitu barbari emitterent, ipsi laxatis ordinibus impetum incurrentium silentio exciperent, haud dubius sine noxa transcursuros, si nemo se 20 opponeret: sin autem sine fremitu immississent, eos ipsi clamore terrenter pavidosque equos telis utrimque suffoderent. Qui cornibus praerant, extendere ea iussi, ita ut nec circumvenirentur, si artius starent, nec tamen ultimum aciem examinarent. Impedimenta cum captivis, inter quos mater liberique Darei custodia 25 diebantur, haud procul acie in edito colle constituit modico praesidio relicto. Laevum cornu, sicut alias, Parmenionem itendum datum: ipse in dextro stabat.

- Nondum ad ictum teli pervenerant, cum Bion quidam 36 transfuga, quanto maximo cursu poterat, ad regem pervenit: 30 nuntians nuntius ferreo in terram defodisse Dareum, qua hostem equites emissurum esse credebatur, notatumque certo signo locum, ut frans evitari a suis posset. Adservari trans- 37 fuga iusso duces convocat: expositioque, quod nuntiatum erat, monet, ut regionem monstratam declinent equitemque pericu- 35 lum edocent.
- 32) Ceterum hortantem exercitus exaudire non poterat usum 38 anrium intercipiente fremitu duorum agminum, sed in conspectu omnium duces et proximum quemque interequitans ad-

1. *adscitus Zumptius*: *adscitus A.* — 3. *Malieon Schmeider*: *maleon A.* — 11. *Ilyrii*: *Ilyrii LPF.* — 25. *colle*: *ille P.* — 28. *pervenerant*: *perenerat LPF.* — 29. *poterat scripti*: *poterant A.* — 30. *defodisse FP?*: *diffodisse BLF.* — 36. *hortantem Zumptius*: *hoc tandem A.* — 37. *in conspectu Finkelius*: *in om. A.*

XIII. loquebatur: Emensis tot terras in spem victoriae, de qua dimicandum foret, hoc unum superesse discrimen. Granicum hic annem Ciliciaeque montes et Syriam Aegyptumque praecentibus raptas, ingentis spei gloriaeque incitamenta, referebat.

2 Reprehensos ex fuga Persas pugnatores, quia fugere non possent. Tertium iam diem metu exangues, armis suis oneratos in eodem vestigio haerere. Nullum desperationis illorum maius indicium esse, quam quod urbes, quod agros suos urerent, 3 quidquid non corrumpissent, hostium esse confessi. Nomina modo vana gentium ignotarum ne extimescerent: neque enim ad belli discrimen pertinere, qui ab iis Scythae quive Cadusii appellarentur. Ob id ipsum, quod ignoti essent, ignobiles 4 esse: nunquam ignorari viros fortes, at inbelles ex latebris suis erutos nihil praeter nomina adferre. Macedonas virtute adsecutos, de quibus toto orbis locus esset, qui tales viros ignoratos 5 ret. Intuerentur barbarorum inconditum agmen: alium nihil praeter iaculum habere, alium funda saxa librare, paucis iusta arma esse. Itaque illinc plures stare: hinc plures dimicaturus. Nec postulare se, ut fortiter capesserent proelium, ni ipse ceteris fortitudinis fuisset exemplum: se ante prima signa dimicaturum. Spondere pro se tot cicatrices, totidem corporis decora: scire ipsos unum paene se praedae victoriae praemia. 7 Haec se fortibus viris dicere. Si qui dissimiles eorum essent, illa fuisse dicturum: pervenisse eo, unde fugere non possent. Tot terrarum spatia emensis, tot annibus montibusque post tergum obiectis iter in patriam et penates manu esse faciendum. Se donec, se proximi militum instincti sunt.

Dareus in laevo cornu erat, magno suorum agmine, delectis equitum peditumque, stipatus, contemperatque paucitatem hostis, vanam aciem esse extensis cornibus ratus. Ceterum, sicut curru eminebat, dextra laevaue ad circumstantia agmina oculos manusque circumferens, 'Terrarum', inquit, quas Oceanus hinc adluit, illinc claudit Hellespontus, paulo ante domini, iam non de gloria, sed de salute et, quod saluti 10 praepontis, libertate pugnandum est. Hic dies imperium, quo nullum amplius vidit aetas, aut constituit aut finiet. Apud Granicum minima virium parte cum hoste certavimus: in Cilicia victos Syria poterat excipere: magna munimenta regni

Tigris atque Euphrates erant. Ventum est eo, unde pulsus ne fugae quidem locus est. Omnia tam diutino bello exhausta post tergum sunt: non incolas suos urbes, non cultores habent terrae. Coniuges quoque et liberi sequuntur hanc aciem, parata hostibus praeda, nisi pro carissimis pignioribus corpora opponimus. Quod mearum fuit partium, exercitum, quem 12 paene immensa planities vix caperet, comparavi: equos, arma distribui: comneas ne tantae multitudini deessent, providi: locum, in quo acies explicari posset, elegi. Cetera in vestra 13 potestate sunt: audele modo vincere famaque, infirmissimum adversus fortes viros telum, contemnite. Temeritas est, quam adhuc pro virtute timuistis: quae ubi primum impetum effudit, velut quaedam animalia emissis aculeo, torpet. Hi vero 14 campi comprehendere paucitatem, quam Ciliciae montes absconderant. Videtis ordines raros, cornua extenta, mediam aciem vanam, exhaustam: nam ultimi, quos locavit aversos, terga iam praebent. Obteri, mehercule, equorum unguis possunt, etiamsi nihil praeter falcatos currus emisero. Et bello vicinus, si vicinus proelio: nam ne illis quidem ad fugam locus est: hinc Euphrates, illinc Tigris prohibet inclusos. Et 16 quae antea pro illis erant, in contrarium versa sunt. Nostrum mobile et expeditum agmen est, illud praeda grave. Implicatos ergo spoliis nostris trucidabimus, eademque res et causa erit victoriae et fructus. Quodsi quem e vobis nomen gentis 17 movet, cogitet, Macedonem illic arma esse, non corpora. Multum enim sanguinem invicem hausimus, et semper gravior in paucitate iactura est. Nam Alexander, quantumcumque ignavis et timidus videri potest, unum animal est et, si quid mihi creditis, temerarius et vecors, adhuc nostro pavore, quam sua virtute felicius. Nihil autem potest esse diuturnum, cui non 19 subest ratio. Licet felicitas aspirare videatur, tamen ad ultimum temeritati non sufficit. Praeterea breves et notabiles vices rerum sunt, et fortuna nunquam simpliciter indulget. Forsitan ita dii fata ordinaverunt, ut Persarum imperium, quod 20 secundo cursu per cxxx annos ad summum fastigium exerebant, magno motu conciterent magis quam adligerent admoherentque nos fragilitatis humanae, cuius nimia in prosperis rebus oblivio est. Modo Graecis ultra bellum inferrebamus: 21 nuac in sedibus nostris propulsam inlatum. Lactamar in-

11. Scythae *Aldus*: scytharum *BF*, scytharum *P*, scitarum *LF*. —
12. appellarentur *Zumptius*: appellatur *A*. — 13. latebris] labris *P*. —
26. post tergum] postergum *LPP*. — 31. vanam *Lauer*: usuriam *A*. —

3. post tergum] postergum *PL*. — 13. torpet *FF*: torpent *BLPF*. —
14. ubi] in *LPP*. — 16. exhaustam] exhausta *LF*. — 18. nihil *P*: nil *C*. —
19. vicinus *F*: vicinus *A*. — 24. quem] quidem *PF*. — 34. ordinaverunt
I: ordinaverunt *A*. —

vicem varietate fortunae. Videlicet imperium, quia mutuo ad-
 22 fectamus, una gens non capit. Ceterum, etiamsi spes non
 subesses, necessitas tamen stimulare debet: ad extrema per-
 ventum est. Matrem meam, duas filias, Ochum in spem huius
 imperii gentium, principes, illam sobolem regiae stirpis, duces
 5 vestros reorum instar vincetos habet: nisi quid in vobis spei
 est, ego maiore mei parte captivus sum. Eripite viscera mea
 ex vinculis: restituite mihi pignora, pro quibus ipsi mori non
 recastis, parentem, liberos: nam coningem in illo carcere
 23 amisi. Credite nunc omnes hoc tendere ad vos manus, in-
 plorare patrios deos, opem vestram, misericordiam, lidem ex-
 poscere, ut compedibus, ut servitute, ut precario victu ipsos
 liberetis. An creditis aequo animo his servire, quorum reges
 24 esse fastidium? Video admodum hostium aciem: sed quo propius
 discrimen accedo, hoc minus iis, quae dixi, possum esse con-
 tentus. Per ego vos deos patrios aeternumque ignem, qui
 praefertur altaribus, fulgoremque solis intra fines regni mei
 orientis, per aeternam memoriam Cyri, qui adeptum Medis
 Lydisque imperium primus in Persidem intulit: vindicade ab
 25 ultimo dedecore nomen gentemque Persarum. Ite alacres et
 spiritus pleni, ut, quam gloriam accepistis a maioribus vestris,
 posteris relinquatis. In dextris vestris iam libertatem, opem,
 spem futuri temporis geritis. Effugit mortem, quisquis non
 26 temperit: timidissimum quemque consequitur. Ipse non patrio
 more solum, sed etiam ut conspici possim, curru vehor
 25 nec recuso, quo minus intemini me, sive fortitudinis exem-
 plum sive ignaviae fuero?
 XV. Interim Alexander, ut et demonstratum a transfuga insi-
 2 diarum locum circumiret et Dareo, qui cornu tuebatur, oc-
 curreret, agmen obliquum incedere iubet. Dareus quoque eodem
 3 summo obvertit Besso admonito, ut Massagetas equites in lae-
 vum Alexandri cornu latere inveli iuberet. Ipse ante se fal-
 catos currus habebat, quos signo dato universos in hostem
 effudit. Ruebant laxatis habenis aurigae, quo plures nondum
 4 satis proviso impetu abterrent. Alios ergo hastae multum
 ultra temonem eminentes, alios ab utroque latere dimissae
 falces laceraverat. Nec sensim Macedones cedebant, sed effusa
 5 fuga turbaverant ordines. Mazaeus quoque percussis metum

6. reorum scriptis: regum A. — spei est Heinssius: Ipse A. — 15. iis P: his C. — 15. iis P: his C. — 23. quisquis Firdelivius: quisque A. — 29. circumiret P: circumiret C. — Dareo] darius LPP: — 30. agmen] om. P. — obliquum] obliquam LP: — Dareo] darius LPP. — 31. Massa- getas Junius: massagetas A. — 35. Mazaeus] mazetus LPP.

incussit mille equitibus ad diripienda hostis impedimenta cir-
 cumvehi iussis, ratus, captivos quoque, qui simul adservaban-
 tur, rupturos vincula, cum suis adpropinquantes vidissent.
 Non felicitat Parthenionem, qui in laevo erat: propere igitur
 6 Polydamanta mittit ad regem, qui et periculum ostenderet et
 quid fieri iuberet, consuleret. Ille audito Polydamante, 'Abi,
 7 munita', inquit, 'Parthenionis, si acie vicierimus, non nostra so-
 lum nos recuperatos, sed etiam, quae hostium sunt, occupa-
 8 turos. Proinde non est, quod quicumque virum subducet ex
 10 acie, sed, ut me et Philippo patre dignum est, contempto sar-
 cinarum damno fortiter dimicet.' Interim barbari impedi-
 9 menta turbaverant caesisque plerisque custodum captivi vincu-
 lis ruptis, quiquid obvium erat, quo armari possent, arripi-
 unt et aggregati suorum equitibus Macedonas accipiti
 15 conventos malo invadunt. Laeti, qui circa Sisigambum erant,
 vicisse Dareum, ingenti caede prostratos hostes, ad ultimum
 etiam impedimentis exutos esse nuntiant, quippe eandem for-
 tunam ubique esse credebant et victores Persas ad praedam
 discurrisse. Sisigambis hortantibus captivis, ut animum a
 20 maerore adlevaret, in eodem, quo antea fuit, perseveravit. Non
 vox ulla exiit ei, non oris color vultusque mutatus est: sedit
 immobilis — credo, praecoqui gaudio verita imitare fortunam —,
 adeo ut, quid mallet, intentibus eam fieri incertum. Inter
 12 haec Menidas, praefectus equitum Alexandri, cum paucis tur-
 mis opem impedimentis laterum advenerat — [et] incertum
 25 suone consilio an regis imperio — sed non sustinuit Caesio-
 rum Scytharumque impetum, quippe vix temptato certamine
 refugit ad regem, amissorum impedimentorum testis magis
 quam vindex. Iam consilium Alexandri dolor vicerat: et, ne
 13 cura recuperandi sua militem a proelio averteret, non inme-
 rito vebatur. Itaque Areten, ducent hastatarum — sariso-
 14 phoros vocabant — adversus Scythas mittit. Inter haec cur-
 rus, qui circa prima signa turbaverant aciem, in phalangen in-
 vecti erant. Macedones confirmatis animis in medium agmen
 25 accipiunt. Vallo similis aries erat: iuxerant hastas et ab
 utroque latere temere incurrentium illa suffodiebant. Circum-
 ire deinde et currus et propugnatores praecipitate cooperunt.
 Iugens ruina eorum aurigarumque aciem conpleverat. Hi 16

5. ad regem add. Firdelivius: om. A. — 7. acie Lower: aciem A. — 12. turbaverant] turbaverat P. — 15. Laeti, qui P: laetique A. — 16. Dareum] darium LPP. — 24. Menidas Lower: menidas A. — 25. [et] incertum Firdelivius. — 29. et ne] ne om. P. — 31. hastatarum P: astatarum A. — 33. prima signa Lower: signa prima A.

territos regere non poterant, qui crebra iactatione cervicum non iugum modo excusserant, sed etiam currus everterant: vulnerati interfectos trahabant, nec consistere territi nec progredi debiles poterant. Paucæ tamen evasere quadrigæ in ultimam aciem iis, quibus incidissent, miserabili morte consumptis: quippe amputata virorum membra humi iacebant, et, quia calidis adque vulneribus aberat dolor, trunci quoque et debiles quidam arma non omittentibus, donec multo sanguine effuso examinati procumberent. Interim Aretes Scytharum, qui impeditamenta diripiabant, duce occiso gravius territis instabat. Supervenere deinde a Dareo Bactriani pugnaeque vertere fortunam. Multi ergo Macedonum primo impetu obtriti sunt, plures ad Alexandrum refugerunt. Tum Persæ clamore sublato, qualem victores solent edere, ferociter in hostem, quasi ubique profugatum, incurrerunt. Alexander territis castigare, adhortari, proelium, quod iam elanguerat, solus accendere: confirmatisque tandem animis ire in hostem iubet. (34) Bactrior acies erat in dextro cornu Persarum, namque inde Bactriani discesserant ad opprimenda impeditamenta. Itaque Alexander laxatos ordines invadit et multa caede hostium invehitur. (20) At qui in laevo cornu erant Persæ, spæ posse eum includi agmen suum a tergo dimicantis opponunt: ingensque periculum in medio hærens adisset, nisi equites Agriani calcaribus subditis circumfusos regi barbaros adorti essent aversosque caedendo in se obverti cogissent. Turbata erat utraque acies. (25) Alexander et a fronte et a tergo hostem habebat: qui averso ei instabant, [et] ab Agrianis equitibus premebantur. Bactriani impeditamenta hostium direptis reversi ordines suos recuperare non poterant: plura simul abrupta a ceteris agmina, ubicumque alium alii fors miscerant, dimicabant. Duo reges iunctis (30) prope agminibus proelium accenderant. Plures Persæ cadebant, par ferme utrimque numerus vulnerabatur. Curru Dareus, Alexander equo vehebatur: utrumque delecti tuebantur sui inmemores, quippe amisso rege nec volebant salvi esse nec poterant. Ante oculos sui quisque regis mortem occumbere ducebat egreium. Maximum tamen periculum adibant, quos maxime tuebantur: quippe sibi quisque caesi regis expebat decus. Ceterum, sive ludibrium oculorum sives (35) vera species fuit, qui circa Alexandrum erant, vidisse se cre-

1. qui P: hi C. — 8. quidam *Bentleius*: quidem A. — 9. Aretes *Findelinus*. aretis A. — 21. At qui *Laver*: atque A. — 27. [et] ab *Laver*. — 33. utrumque] utrumque *LPF*. — 35. poterant] poterat P. — 37. adibant I; adhibebant A.

diderunt paulum super caput regis placide volantem aquilam, non sono armorum, non gemitu morientium terreat: diuque circa equum Alexandri pendenti magis, quam volanti similis adparuit. Certe vates Aristander alba veste indutus et dextra (27) præferens lauream militibus in pugnam intentis avem monstrabat, haud dubium victoriae auspiciam. Ingens ergo (28) acris et fiducia paulo ante territos accendit ad pugnam, utique postquam auriga Darei, qui ante ipsum sedens equos regabat, hasta transfixus est. Nec aut Persæ aut Macedones dubitavere, quin ipse rex esset occisus. Ergo lugubri ululato (29) et incondito clamore gemituque totam fere aciem adhuc neque Marte pugnantium turbare cognati Darei et armerigi: laevumque cornu in fugam effusum destituerat currum, quem a dextera parte stipati in medium agmen receperunt. Dicitur (30) acinace stricto Dareus dubitasse, an fugæ dedecus honesta morte vitaret: sed eminentis curru nondum omnem suorum aciem proelio excedentem destituere erubescibat, dumque inter (31) spem et desperationem hæsitat, sensim Persæ cedebant et laxaverant ordines. Alexander mutato equo, quippe plures fatigaverat, resistendum adversa ora fodiebat, fugientium terga. Iamque non pugna, sed caedes erant, cum Dareus quoque currum suum in fugam vertit. Hærebant in tergis fugientium victor, sed prospectum oculorum nubes pulveris, quæ ad caelum ferebatur, abstulerat: ergo haud secum quam in tenebris errabant, ad sonum notæ vocis, ut signum, subinde occentes. Exaudiebant tamen strepitus habenarum, quibus (33) equi currum vehentes identidem verberabantur: hæc sola fugientis vestigia excepta sunt.

(40) At in laevo Macedonum cornu — Parmenio, sicut ante XVI. est dictum, tuebatur — longe alia fortuna utriusque partis res gerebatur. Mazæus cum omni suorum equitatu vehementer invectus urgebat Macedonum alas. Iamque abundans multitudine aciem circumveli cooperat, cum Parmenio equites nuntiare iubet Alexandro, in quo discrimine ipsi essent: nisi mature subveniretur, non posse sisti fugam. Iam multum viæ (3) præceperat rex imminens fugientium tergis, cum a Parmenione tristic nuntius venit. Refrenare equos iussi, qui se-

1. paulum P: paululum C. — 2. morientium] orientium P. — 12. laevumque] laevumque P. — 13. destituerat] destituerant P. — 19. equo] quo *LPF*. — 23. caelum] caedem P. — 24. ferebatur I; referebatur A. — 25. ut *Gizela*: aut C, haud P. — 30. est dictum *scriptor*: est om. A. — 31. Mazæus] mazæus *LPF*. — 33. aciem I; acie A. — cum] tum P. — 35. fugam I; fuga A. — 57. urgebantur *Fossius*: vehabantur A.

quebantur, agmenque constitit frendente Alexandro, eripi sibi
 4 victoriam e manibus et Dareum feliciter fugere quam se se-
 qui. Interim ad Mazaeum superati regis fama pervenerat.
 Itaque, quamquam validior erat, tamen fortuna partium terri-
 5 percussis languidus instabat. Parmenio ignorabat quidem
 causam sua sponte pugnae remissae, sed occasione vincendi
 6 strenue est usus. Thessalos equites ad se vocari iubet. 'Ec-
 quid videtis', inquit, 'istos, qui ferociter modo instabant, pe-
 7 dem referre subito pavore perterritos? Nimirum nobis quoque
 regis nostri fortuna vicit. Omnia Persarum caede strata sunt. 10
 Quid cessatis? an ne fugientibus quidem pares estis? Vera
 8 dicere videbatur, et spes languentes quoque exererat. Subdit-
 tis calcaribus prorupere in hostes: et illi iam non sensim,
 9 sed citato gradu recedebant, nec quicquam fugae, nisi quod
 nondum terga vertebant, deerat. Parmenio tamen ignarus, 15
 quatenus in dextro cornu fortuna regis esset, repressit suos:
 7 Mazaeus dato pugnae spatio non recto itinere, sed maiore et
 ob id tutiore circuitu Tigrin superat et Babylona cum reli-
 8 quis devicti exercitus intrat.
 9 Dareus paucis fugae comitibus ad Lycum amnem conten- 14
 10 derat: quo traiecit dubitavit, an solveret pontem, quippe ho-
 stem iam adfere nuntiabatur. Sed tot milia suorum, quae
 11 nondum ad amnem pervenerant, ponte rescisso videbat hostis
 praedam fore. Abenteum, cum intactum sinceret pontem, dixisse
 12 constat malle se sequentibus iter dare, quam auferre fugien-
 tibus. Ipse ingens spatium fuga emensus media fere nocte
 Arbela pervenit.
 13 Quis tot ludibria fortunae, ducum, agminum caedem mul-
 tiplicem, devictorum fugam, clades nunc singulorum, nunc uni-
 14 versorum aut animo adsequi queat, aut oratione complecti? 30
 Propemodum saeculi res in unum illum diem, pro, fortuna
 11 cumulavit. Alii quae brevissimum patebat iter, alii devios sal-
 tus et ignotas sequentibus calles patebant. Eques pedesque
 12 confusi sine duce, armatis inermes, integris debiles implicaban-
 tur. Deinde misericordia in metum versa, qui sequi non po-
 terant, inter mutuos gemitus deserebantur. Sitis praecipue fa-
 13 tiguos et saucios perurebat, passimque omnibus rivis prostra-

3. Mazaeum] mazaeum LPF. — 6. causam] causa P. — pugnae] pugna P. — 12. languentes] languens P. — 13. prorupere Gronovius: prorsere A. — 14. recedebant] recedant P. — 17. Mazaeus] mazaeus LP. — 18. Babylona Zamotius: babylonam A (babylonam L, babyloneam F). — reliquis] reliquis LPF. — 23. pervenerant I: pervenerat A. — rescisso F: recto A. — 32. devios Joespianus: deviosus A. — 34. implicabantur I: plicabantur A.

verant corpora praeterfluentem aquam hianti ore captantes.
 Quam cum avidè turbidam hausissent, tendebantur extemplo 13
 praecordia premente limo resolutisque et torpentibus membris,
 cum supervenisset hostis, novis vulneribus excitabantur. Qui- 14
 5 dam occupatis proximis rivis deverterant longius, ut, quidquid
 oculi humoris usquam manaret, exerpent, nec ulla adeo
 6 avia et sicca lacuna erat, ut vestigantium sitim falleret. E 15
 proximis vero itineri vicis ululatus senum feminarumque ex-
 auditabantur barbaro ritu Dareum adhuc regem clamantium.
 62 Alexander, ut supra dictum est, inhibito suorum impetu ad 16
 11 Lycum amnem pervenerat, ubi ingens multitudo fugientium
 oneraverat pontem: et plerique, cum hostis urgeret, in flumen
 se praecipitaverant gravesque armis et proelio ac fuga defeti-
 12 gati gurgilibus hauriebant. Immo non pons modo fugien- 17
 15 tes, sed ne amnis quidem capiebat agmina sua improvide sub-
 inde cumulantis: quippe ubi intravit animos pavor, id solum
 metnuunt, quod primum formidare coeperunt. Alexander in- 18
 stantibus suis, ut impune abenteum hostem permitteret sequi,
 hebetia esse telo et manus fatigatas tantoque cursu corpora 19
 20 exhausta et praecipis in noctem diei tempus causatus est.
 Re vera de haeco cornu, quod adhuc in acie stare credebat,
 sollicitus reverti ad ferendam operam suis statuit. Imaque signo
 21 converterat, cum equites a Parmenione missi illius quoque
 partis victoriam nuntiavit. Sed nullum hoc die magis perien- 20
 22 tum adit, quam dum copias reducit in castra. Pauci enim et
 incompotii sequebantur orantes victoria, quippe omnes hostes
 23 aut in fugam efflutos aut in acie cecidisse credebant: qui
 repente ex adverso apparuit agmen equitum, qui primo inhi-
 24 buere cursum, deinde Macedonum paucitate conspicua turmas
 25 in obvios concitaverunt. Ante signa rex ibat dissimulato mag-
 26 nis periculo quam spreto. Nec defuit ei perpetua in dubiis
 rebus felicitas: namque praefectum equitatus avidum certami- 23
 nis et ob id ipsum incautum in se ruentem hasta transiit,
 quo ex equo lapsa proximum ac dein plures eodem telo con-
 27 fodit. Invasere turbatos amici quoque: nec Persae iaulti ca- 24
 28 debant, quippe non universae acies, quam haec tumultuariae
 manus, vehementer iniere certamen. Tandem barbari, cum 25
 29 obscura luce tutior fuga videretur esse quam pugna, dispersis

6. humoris] moris P. — 7. vestigantium Lestey: castigantium A. — 8. vero] vere LPF. — 18. ut impune scripsit: ne impune A. — 24. hoc die scripsit: hodie A. — 25. adit Modius: adit P. addidit C, sed in margine addidit vel accidit. — 27. legem Finkelstein: fuga A. — 36. quam] om. P.

agminibus abiire. Rex extraordinario periculo defunctus incolumis suos reduxit in castra.

- 26 Cecidere Persarum, quorum numerum victores finire potuerunt, milia XI, Macedonum minus quam ccc desiderati sunt. 27 Ceterum hanc victoriam rex maiore ex parte virtuti, quam 5 fortunæ suæ debuit: animo, non, ut antea, loco vicit. Nam et aciem peridissime instruxit et promptissime ipse pugnavit et magno consilio iacturam sarcinarum impedimentorumque contempsit, cum in ipsa acie summæ rei videret esse discrimen, 29 dubioque adhuc pugnae eventu pro victore se gessit: periculosos deinde hostium fudit, fugientes, quod in illo ardore animi vix credi potest, prudentius quam avidius persecutus est. Nam si parte exercitus adhuc in acie stante instare eedentibus perseverasset, aut culpa sua victus esset aut aliena virtute vicisset. Iam si multitudinem equitum occurrentium extimuisset, 15 victori aut foede fugiendum aut miserabiliter cadendum fuit. 31 Ne duces quidem copiarum sua laude fraudandi sunt: quippe 32 vulnera, quæ quisque excepit, indicia virtutis sunt. Hephæstionis brachium hasta ictum est, Perdica et Coenos et Menidas sagittis prope occisi. Et, si vere aestimare Macedonas, 20 qui tunc erant, volumus, fatebimur et regem talibus ministris et illos tanto rege fuisse dignissimos.

1. incolumis Eberhardus: incolumes A. — 12. potest, presentius) presentius potest LF. — 18. Hephæstionis Freinshemius: ephæstionis A. — 27. CURTI RUFII HISTORIARUM LIBRO QUARTO EXPLICIT INCIPIT LIBRUS V. P. CURTI RUFII HISTORIARUM LIB. V. CAP. I. INCIP. LIB. QUINTUS P. Q. CURTI RUFII HISTORIARUM LIB. V. CAP. I. INCIP. LIB. V. L.

Q. CURTI RUFII

HISTORIARUM

ALEXANDRI MAGNI

MACEDONIS

LIBER V.

- (1) Quæ interim ducta imperioque Alexandri vel in Graecis I. vel Illyriis ac Thracia gesta sunt, si suis quæque temporibus reddere voluero, interrompendæ sunt rex Asiæ, quas utique 2 ad fugam mortemque Darei universas in conspectum dari et, 5 sicut inter se coherant, ita opere ipso coniungi haud paulo aptius videri potest. Igitur quæ proelio apud Arbela coniuncta sunt, ordiar dicere.

- Dareus media fore nocte Arbela pervenerat, eodemque 3 magnæ partis amicorum eius ac militum fugam fortuna conpulerat. Quibus convocatis exponit, haud dubitare se, quin 4 Alexander celeberrimas urbes agrosque omni copia rerum abundantantes petiturus esset: prædam opimam paratamque ipsum et milites eius spectare. Id suis rebus tali in statu saluti fore, 5 quippe se deserta cum expedita manu petiturum. Ultima regni 15 -ni adhuc intacta esse, inde bello vires haud aegre reparaturum. Occuparet sane gazam avidissima gens et ex longa fame satiaret 6 se auro, mox futura prædæ sibi: usu didicisse pretiosam suppellectilem pelicesque et spadonum agmina nihil aliud fuisse, quam onera et impedimenta: eadem trahentem Alexandrum, 20 quibus rebus antea vicisset, inferiorem fore. Plena omnibus 7

4. conspectum Medius: conspecta A. — 5. haud] aut LFF. — 6. Arbela B? : habelæ FLFF. — 8. Arbela Freinshemius: arbelaum P, habelam C. — 12. esset] esse LF.

desperationis dicitur oratio, quippe Babylona, urbem opulentissimam, dedi cernentibus: iam Susa, iam caetera ornamenta regni, causam belli, victorem occupaturum. At ille docere pergit non speciosa dictu, sed usu necessaria in rebus adversis sequenda esse: ferro geri bella, non auro, viris, non urbium tectis: omnia sequi armatos. Sic maiores suos percussos 5 in principio rerum celeriter pristinum reparasse fortunam. Igitur sive confirmatis eorum animis, sive imperium magis quam consilium sequentibus Mediae fines ingressus est.

10 Paulo post Alexandro Arbela traduntur, regia supellectile (2) ditique gaza repleta: in milia talentum fuere, praeterea pretiosae vestes, totius, ut supra dictum est, exercitus opibus in illam sedem congestis. Ingressibus deinde morbis, quos odor 11 cadaverum totis incientium campis vulgaverat, maturius castra movit. Euntibus a parte laeva Arabia, odorum fertilitate nobilis 12 regio: campestre iter est in terra inter Tigrin et Eufraten iacenti tam uberi et pingui, ut a pastu repelli pecora dicantur, ne satietas perinat. Causa fertilitatis est humor, qui ex utroque 13 ante. Ipsi amnes ex Armenia montibus profluunt ac magno deinde aquarum divortio iter, quod cooperant, perveniunt: in milia et quingenta stadia emensi sunt, qui amplissimum 14 intervallum circa Armeniae montes notaverunt. Idem cum Mediae et Gordyaeorum terras secare cooperant, paulatim in artius coeunt, et, quo longius manant, hoc angustius inter se 15 spatium terrae relinquunt. Vicini maxime sunt in campis, quos incolae Mesopotamiam appellant: mediam namque ab utroque latere cludant. Idem per Babyloniurum fines in Rubrum 16 mare inrumpunt. Alexander quartis castris ad Memiam urbem pervenit. Caverna ibi est, ex qua fons ingentem bituminis 17 vim effundit, adeo ut satis constet Babyloniis muros ingentis operis huius fontis bitumine interlitos esse.

18 Ceterum Babylona procedenti Alexandro Mazaeo, qui ex (3) acie in eam urbem coningerat, cum adultis liberis supplex occurrit urbem seque dedens. Gratus adventus eius regi fuit, 35

1. Babylona Zumptius: babiloniam LP, babiloniam BF, babiloniam F. — 2. cernentibus Gualta: certantibus A. — 3. causam scripsi: causamque A. — 10. traduntur Modius: traditur A [traditur LP]. — 16. in terra inter Kochler: in terra om. A. — 17. iacenti Kochler: iacentia A. — 20. ac magno BF: a magno FLV. — 22. in milia) nullis om. LP. — emensi F. — 25. coeunt Laver: quaeant A [quaeunt B]. — 26. vicini Laver: vicina A. — 28. Idem Abbat: eadem A. — 33. Babylona Zumptius: babilona P, babiloniam BF, babiloniam L, babiloniam F. — Mazaeus) mazaeus LFF.

quippe magni operis obsidio futura erat tam munitae urbis. Ad hoc vir industris et manu promptus famaque etiam proximo 18 proelio celebris et ceteros ad dedicationem sui incitaturus exemplo videbatur. Igitur hunc quidem benigne cum liberis 19 excipit: ceterum quadrato agmine, quod ipse dicebat, velut in aciem irent, ingredi suos iubet. Magna pars Babyloniurum 20 constiterat in muris avida cognoscendi novum regem, plures obviam egressi sunt. Inter quos Bagophanes, arcis et regiae pecuniae custos, ne studio a Mazaeo vinceretur, totum iter 21 floribus coronisque constraverat argenteis altariibus utroque latere dispositis, quae non thure modo, sed omnibus odoribus cumulaverat. Dona cum sequentibus greges pecorum equorum 22 que, leones quoque et pardales caveis praeferebantur. Magi deinde suo more carmen canentes, post hos Chaldaei Babyloniurumque non vates modo, sed etiam artifices cum fidibus sui generis ibant: laudes huius regum canere soliti, Chaldaei siderum motus et stas vices temporum ostendere. Equites 23 deinde Babyloni sui equorumque cultu ad luxuriam magis, quam ad magnificentiam exacto ultimi ibant. Rex armatis stipatus oppidanorum turbam post ultimos pedites ire iussit: ipse cum curru urbem ac deinde regiam intravit. Postero 24 die supellectilem Darei et omnem pecuniam recognovit. Ceterum ipsius urbis pulchritudo ac vetustas non regis modo, sed etiam omnium oculos in semet haud immerito convertit. Sane ramis eam considerat, non, ut plerique credidere, Belus, cuius 25 regia ostenditur. Murus intractus laterculo coctili, bitumine interlitis, spatium xxx et duorum pedum in latitudinem amplectitur: quadrigae inter se occurrentes sine periculo commeare dicuntur. Altitudo muri a cubitorum eminet spatia: 26 turres densis pedibus quam murus altiores sunt. Totius operis ambitus cccxv stadia complectitur: singulorum stadiorum structuram singulis diebus perfectam esse memoriae proditum est. Aedificia non sunt admota muris, sed fore spatium ingeri unius absunt. Ac ne totam quidem urbem tectis occupaverunt — per lxxx 27 stadia habitabatur — nec omnia continua sunt, credo, qui tutius visum est pluribus locis spargi. Cetera serunt coluntque, si, si externa vis ingrat, obsessis alimenta ex ipsius urbis solo subministrantur. Eufrates interfuit magneque molis crepi- 28

1. futura erat I: erat om. A. — 6. aciem irent Modius: acie migrant A [silice migrans F]. — 9. Mazaeo) maezo LFF. — 17. stas P: stabus C, sed in margine additur vel stas: — 26. intractus] om. P. — 27. in latitudinem Froinshemius: in om. A. — 31. cccxv Brissotius: cccxviii A. — 36. visum est] visum et LFF. — 37. ingrat Laver: ingrout A [ingruit B].

- dinibus coerceatur. Sed omnium operum magnitudinem circum-
 veniunt cavernae ingentes, in altitudinem pressae ad accipien-
 dum impetum fluminis, quod, ubi adpositae crepidinis fastigium
 excessit, urbis tecta corripere, nisi essent specus laeque, 5
 20 qui exciperent. Coetili laterculo structi sunt: totum opus bitu-
 mine adstringitur. Pons lapideus flumini inpositus iungit urbem.
 Hic quoque inter mirabilia Orientis opera numeratus est: quippe
 Euphrates altum limum vehit, quo penitus ad fundamenta
 iacienda egesto vix suffulciento operi firmum reperitur solum: 30
 harenae autem subinde cumulatae et saxi, quis pons sustinetur,
 adnexae morantur amena, qui retentus acris, quam si
 31 libero cursu mesaret, inliditur. Arcem quoque ambitu xx stadia (5)
 31 complexam habent. xxx pedes in terram turrium fundamenta
 demissa sunt, ad lxxx summum munimentum fastigium pervenit.
 32 Super arcem, vulgatum Graecorum fabulis miraculum, pensiles 15
 33 horti sunt, summam murorum altitudinem aequantes multarum-
 que arborum umbra et proceritate amoeni. Saxo pilae, quae
 totum onus sustinent, instructae sunt, super pilas lapide qua-
 drato solum stratum est patiens terrae, quam altam incidunt,
 et humoris, qui rigant terras: adeoque validas arbores susti-
 20 nent moles, ut stipites earum vii cubitorum spatium crassi-
 tudine aequent, in i pedum altitudinem eminent fragiferaeque
 34 sint, ut si terra sua aulerent. Et cum vastitas non opera
 solum manu facta, sed etiam ipsam naturam paulatim exedendo
 perimat, haec moles, quae tot arborum radicibus premitur 25
 tantique memoris pondere onerata est, inviolata durat, quippe
 xx pedes lati parietes sustinet, xi pedum intervallo distantes,
 ut procul visentibus silvae montibus suis imminere videantur.
 35 Syriae regem Babylone regnantem hoc opus esse molitum
 memoriae proditum est, amore coniugis victum, quae desiderio 30
 amorum silvarumque in campestribus locis virum compulsi
 amoenitatem naturae genere libius operis imitari.
 36 Dicitur in hac urbe quam usquam constitit rex, nec alio
 loco disciplinae militari magis nocuit: nihil urbis eius cor-
 ruptius moribus, nihil ad irritandas inlicendasque immodicas 35

9. iacienda egesto *Lauer*: iaciendo egeste *A* [B?]. — suffulciento
Bongarsius: suffulciento *A*. — firmum *I*: firmo *A*. — 12. inliditur *Lauer*:
 inlidit *A* [B?], in *LF*: addidit *in* *marginis* illiditur. — ambitu *Findelinius*:
 ambitus *A*. — 15. turrium *Lauer*: turrim *A*. — 16. aequantes *Lauer*:
 aequantis *A* [aequant *s* *L*]. — 17. amoeni *I*: amoenos *A*. — 21. crassi-
 tudine *Findelinius*: crassitudine (*supra* et *parva* *raz.*) *P*, crassitudinem *FLF*,
 crassitudine *B*. — 22. fragiferaeque *Halmius*: frugiferae neque *A*. —
 27. xx pedes *Fossius*: xx *A*.

- cupiditates instructus. Liberos coniugesque cum hospitibus 37
 stupro coire, modo pretium flagitii detur, parentes maritumque
 patiuntur. Convivales ludi tota Perside regibus purpuratisque
 cordi sunt, Babylonii maxime in vinum et, quae ebrietatem
 5 sequuntur, effusi sunt. Feminarum convivium inentium in prin- 38
 cipio modestus est habitus, dein summa quaeque amulca exunt
 paulatimque pudorem profanant, ad ultimum — honos auribus
 habitus sit — ima corporum velamenta proiciunt. Nec meretri-
 tricium hoc dedecus est, sed matronarum virginumque, apud
 10 quas comitas habetur vulgati corporis villas. Inter haec flagitia 39
 exercitus ille domitor Asiae per xxxiii dies saginatus ad ea,
 quae sequuntur, discrimina haud dubie debilior futurus fuit,
 si hostem habuisset.

- Ceterum quo minus damnum sentiret, identidem incremento
 15 renovabatur. Namque Amyntas Andromeni ab Antipatro Mace- 40
 donum peditem vii milia addidit, p praeterea eiusdem generis
 equites: cum his ne Thracas adiunctis pedibus suae gentis 41
 in milibus vi: et ex Peloponneso mercenarius miles ad vii milia
 advenerat cum trecentis octoginta equitibus. Idem Amyntas 42
 20 adduxerat i. principum Macedoniae liberos adultos ad custo-
 diam corporis: quippe inter epulas hi sunt regis ministri idem-
 que equos inentibus proelium admovent venantisque comitan-
 tur et vigilarum vices ante cubituli fores servant: magno-
 rumque praefectorum et ducum haec incrementa sunt et ru-
 25 dimenta.

- Igitur rex arcis Babyloniae Agathone praesidere inisso cum 43
 septingentis Macedonum trecentisque mercede conductis praetor-
 es, qui regioni Babyloniae ac Ciliciae praecessent, Mene-
 tem et Apollodorum reliquit, ii milia iis militum cum
 30 mille talentis data: utriusque praecipit, ut in supplementum
 milites legerent. Mazaenum transfugam satrapae Babyloniae 44
 donat, Bagophanem, qui arcem tradiderat, se sequi iussit, Ar-
 menia Mithreni, Sardium proditori, data est. Ex pecunia deinde 45
 Babyloniae tradita Macedonum equitibus sescenti denarii tri-

7. honos *I*: honus *P*, onus *C*. — 8. ima *I*: usa *A*. — 9. virginum-
 que *Barthius*: virgumque *A*. — 10. quas *Barthius*: quos *A*. — 14. sen-
 tiret *Modius*: sentirent *A*. — 18. Peloponneso *Zarotus*: peloponneso *A*.
 — 26. Babyloniae *Findelinius*: babylone *LP*, babylone *F*, bablone *BF*. —
 Agathone *Findelinius*: agatone *LPF*. — praesidere *I*: praeside esse *A*. — 28. Menetem
Freibachemius: manetam *A*. — 29. Apollodorum *Findelinius*: apolloodoro *A*
 [apollodoro *L*]. — iis militum *Zumptius*: ismilitum *A* [similitum *B*]. — 30.
 mille] om. *LF*. — [datis] dat *LF*. — 31. Mazaenum] mazaenum *LPF*. —
 satrapae *Findelinius*: satrapae *A*. — Babyloniae *Findelinius*: babylone *P*,
 bablone *C*. — 32. se sequi] se om. *P*.

bati: peregrinus eques quingenos accepit, duccenos pedes, ceteri stipendium *duum* mensum.

11. His ita compositis in regione, quae Satrapene vocatur, (7)
 2. pervenit: fertili terra, copia rerum et omni comestatu abundans. Itaque diutius ibi substitit ac, ne desides otio demitterent animos, indices debiti praemiaque proposuit de virtute militari certantibus nova: qui fortissimum indicati essent, singulis militum milibus praefuturi erant — Chiliaribus vocabantur — tunc primum in hunc numerum copis distribuit: namque antea quingenariae cohortes fuerant nec fortitudinis praemia cessarent. Ingens militum turba convenerat egregio interfectura certamine, testis eadem cuiusque factorum et de iudicibus latura sententiam: quippe verone an falso honos cuique haberetur, ignorari non poterat. Primus omnium virtutis causa donatus est Atharrius senior, qui omissum apud Halicarnason a iunioribus proelium unus maxime accenderat: proximus ei Antigene visus est: tertium locum Philotas Augaeus obtinuit: quartus Amyntas datus: post hos Antigonus et ab eo Lyncestes Amyntas fait: septimum locum Theodotus, ultimum obtinuit Hellanienus. In disciplina quoque militaris rei a maioribus *tradita* plerumque summa utilitate mutavit. Nam cum ante equites in suam quisque gentem discernerentur seorsus a ceteris, exempto nationum discrimine praefectis non utique suorum gentium, sed delectis attribuit. Tuba, cum castris movere vellet, signum dabat, cuius sonus plerumque tumultuantium fremitu exoriente hand satis exaudiebatur: ergo perticam, quae undique conspici posset, supra praetorium statuit, ex qua signum eminebat pariter omnibus conspicuum: observatur ignis noctu, fumus interdiu.

8. Itaque Sasa ei adituro Abulites, regionis eius praefectus, (8) sive Darei iussu, ut Alexandrum praeda retineret, sive sua sponte filium obvium misit, traditurum se urbem promittens.
 9. Benigne invenem excepit rex et eodem duce ad Chossipin amnem pervenit, delicatam, ut fama est, vehementem aquam. Hic Abulites cum donis regalis epulantis occurrit. Dromades ca-

1. duccenos *Canzius*: ducceni *A* [*B?* ducc *P*]. — ceteri *Zumptius*: trium *A*. — 2. *duum* mensum *Zumptius*: *duum* om. *A*. — 5. demitterent *Juvius*: dimitterent *A*. — 7. nova *scripsi*: novem *A*. — 11. cessarent *Acidalius*: gesserent *A*. — 15. Atharrius *Zumptius*: Atharibus *P*, Atharibus *C*. — 17. Antigene *Modius*: Antigonis *A*. — Augaeus *Modius*: Augeus *A*. — 19. Theodotus *I*: theodotus *A* [redactus *L*]. — 21. *tradita* add. *I*. — 33. ad Chossipin *Zumptius*: adeo aspitu *A*. — 34. delicatam *Fideltius*: delicata *A*. — vehementem *B*: vehementem *FLP*, vehementem *P*.

- meli inter dona erant velocitatis eximiae, xii elephanti a Dareo ex India acciti, iam non terror, ut speraverat, Macedonem, sed auxilium, opes victi ad victorem transferente fortuna. Ut vero urbem intravit, incredibilem ex thesauris summam pecuniae egressi, l. milia talentum argenti non signati forma, sed rudi pondere. Multis reges tantas opes longa aetate cumulaverant liberis posterisque, ut arbitrabantur, quae una hora in externi regis manus intulit. Consedit deinde in regia sella multo excelsiore quam pro habitu corporis. Itaque, cum pedes immo gradum non contingerent, unus ex regis pueris mensam subdidit pedibus. Et cum spadonem, qui Darei fuerat, ingemescens conspexisset rex, causam maestitiae requisivit. Ille indicat Dareum vesci in ea solitum, sequae sacram eius mensam ad ludibrium recidentem sine lacrimis conspicere non posse. Subiit ergo regem verecundia violandi hospitales deos, iamque subdaci iubebat, cum Philotas: 'Minnie vero haec feceris, rex, sed omen quoque accipe, mensam, ex qua libavit hostis epulas, tuis pedibus esse subiectam.' (9) Rex Persidis finem aditurus Sasa urbem Archelao et praesidium in milium tradidit: Xenophilo arcis cura mandata est mille Macedonum aetate gravibus praesidere arcis custodiae iussis: thesaurorum Callicrati tutela premissa: satrapae regionis Susianae resituta Abulite. Matrem quoque Darei et liberos in eadem urbe deponit. Ac forte Macedonicas vestes multaque purpuram donat ex Macedonia sibi missam cum iis, quae confecerant, tradi Sisigambi iubet — omni namque honore eam et filii quoque pietate prosequebatur — admonerique iussit, ut, si cordi quoque vestis esset, conficere eam nepes suas adnecaret, doneque se, quae docerent, dare. (10) Ad hanc vocem lacrimae obortae prodidere animum aspernatis id munus, quippe non aliud magis in contumeliam Persarum feminas accipiunt, quam admovere lanas manus. Nuntiant, qui dona tulerant, tristem esse Sisigambim, dignaque res et excusatione et solacio vasa. Ipse ergo pervenit ad eam et, (11) 'Mater,' inquit, 'hanc vestem, qua indutus sum, sororum non donum solum, sed etiam opus vides: nostri decipere me mores. Cave, obscuro, in contumeliam acciperis ignoracionem (12)

2. speraverat] speraverant *LPF*. — 3. l. milia] milia om. *P*. — 13. requisivit] requisivit *P*. — 19. Sasa *Modius*: sassa *A*. — 20. in milium *Lauer*: in milia *A* [in *P*]. — 21. mille *Macedonum* *Modius*: quo macedonum *P*, macedonum *C*. — 23. *Darei* add. *Lauer*: om. *A* [*B?*]. — 26. is *Vindolitus*: his *A*. — quae] om. *P*. — 29. quae docerent *Heusinger*: doceret *A*.

meam. Quae tui moris esse cognovi, ut spero, abunde servata sunt. Scio apud vos filio in conspectu matris nefas esse considerare, nisi cum illa permisit: quoescumque ad te veni, donec, ut considerem, adnuere, restitui. Procumbens venerari me saepe voluisti: inhibui. Dulcissimae matri Olympiadi nomen debitum tibi reddo.

III. Mitigato animo eius rex quartis castris pervenit ad Tigrim fluvium — Pasitigrim incolae vocant —: oritur in montibus Uxiurum et per L stadia silvestribus ripis praecipue inter saxa devolvitur. Accipiunt deinde cum campi, quos clementior alveo praeterit, iam navium patiens. Cō sunt stadia mollioris soli, per quod leni tractu aquarum Persico mari se insinuat. Annæ superato cum viii milibus peditum et Agrionis sagittariisque et Graecorum mercenariorum tribus milibus additis Thracum mille in regionem Uxiurum pervenit. Finitima Susis est et in primam Persidem excurrit, artum inter se et Susianos aditum relinquens. Madates erat regionis praefectus, haud sane temporum homo, quippe ultima pro fide experiri decreverat. Sed peritū locorum Alexandrum docent occultum iter esse per colles et aversum ab urbe: si paucos misisset leviter armatos, super capita hostium evasuros. Cum consilium placuisset, idem itinerem fuerunt duces. et et Mercēde conducti et Agriani fore et Taurion praefecto dati ac post solis occasum iter ingredi iussi. Ipse tercia vigilia castris motis circa locis ortum superat angustias caesaque materia cratibus et pluteis faciendis, ut, qui torres admovent, extra teli iactum essent, urbem obsidere coepit. Praerupta erant omnia saxis et cotibus impedita. Multis ergo vulneribus depulsi, ut quibus non cum hoste solum, sed etiam cum loco dimicandum esset, subibat tamen, quia rex inter primos constiterat interrogans, tot urbium victores an erubesceret haerere in obsidione castelli exigui et ignobilis, simul admonens Tauronem mox auxilium esse laturum. Inter haec eminus petebatur: quem testadine obiecta milites — ut inde cederet, percellere nequiverant — tuebantur. Tandem Tauron super ar-

cem urbis se cum suo agmine ostendit: ad cuius conspectum et hostium animi labare et Macedones acris proelium inire coeperunt. Anceps oppidanos malum urgebat, nec sibi vis hostium poterat. Paucis ad moriendum, pluribus ad fugam animus fuit, magna pars in arcem concessit. Inde xxx oratoribus missis ad deprecandum triste responsum a rege redditur: non esse veniae locum. Itaque suppliciorum quoque metu perculsi ad Sisigambin, Barei matrem, occulto itinere ignotoque hostibus mittunt, qui pererent, ut ipsa regem mitigaret, haud ignari, praesentis eam loco diligi colique. Et Madates sororis eius filiam secum matrimonio iunxerat, Dareum propinqua cognatione contingens. Diu Sisigambis supplicum precibus repugnavit, abnuens deprecationem pro illis non convenire fortunae, in qua esset: adiciendo meture sese, ne victoris indulgentiam fatigaret, saepiusque cogitare, captivum esse se, quam reginam fuisse. Ad ultimum vieta litteris Alexandrum ita deprecata est, ut ipsum excusaret, quod deprecaretur: petere se, ut illis quoque, si minus, sibi ignosceret: pro necessario ac propinquo suo, iam non hoste, sed supplice, tantum vitam precari. Moderationem clementiamque regis, quae tunc fuit, vel una haec res possit ostendere: non Madati modo ignovit, sed omnes et deditos et captivos [et] libertate atque immunitate donavit, urbem reliquit intactam, agros sine tributo colere permisit. A viatore Darco plura mater non impetrasset.

Uxiurum dein gentem subactam Susianorum satrapae contribuit: divisisque cum Parmenione copiis illum campestri itinere procedere iubet, ipse cum expedito agmine ingum montium cepit, quorum perpetuum dorsum in Persidem excurrit. Omni hac regione vastata tercio die Persidem, quinto angustias, quas illi Susidas pylas vocant, intrat. Ariobarzanes has cum xxv milibus peditum occupaverat rupes abscisas et undique praeruptas, in quorum caecumibus extra teli iactum barbari stabant, de industria quieti et paventibus similes, donec in artis-simas fances penetraret agmen. Quod ubi contemptu sui pergere vident, tum vero ingentis magnitudinis saxa per montium prona devolvunt, quae incussa saepius subiacentibus petris ma-

4. adnuere] adnuere P. — 5. inhibui] inhibui PP. — matri Olympiadi Giustiaz matris Olympiadi A. — 8. Pasitigrim I: fessim tigrim A. — 10. devolvitur I: dissolvitur A. — 11. iam I: nam A. — de I: de P; cō LF, cō BF. — 13. sagittariisque Loccenius: satirnicisque A. — 14. et Graecorum Zumptius: et om. A. — mercenariorum Modius: mercenario A [mercenarios B]. — 15. Thracum mille Zumptius: mille om. A. — 20. colles scripsi: calles A. — 33. Tauronem mox auxilium esse laturum addidi: om. A. — 34. inde cederet I: decederet A. — percellere Aetadius: pellere A.

10. loco] quoque P. — Madates I: medates A. — 21. res possit] responsum LF. — 22. Madati I: medati A. — [et] libertate Lauer. — 31. pylas Aetha; pylas A. — 32. rupes abscisas et undique praeruptas F: et om. BL, abscisas undique rupes praeruptas F, rupes et undique praeruptas abscisas P. — 37. incussa Lauer: incussae C, in P.

iore vi incidebant nec singulos modo, sed agmina proterebant.
 19 Fundis quoque excussi lapides et sagittae undique ingereban-
 tur. Nec id miserum fortibus viris erat, sed quod inulti,
 20 quod ferarum ritu velut in fovea deprehensi caederentur. Ira
 igitur in rabiem versus eminentia saxa complexi, ut ad hostem
 5 pervenirent, alius alium levantes conabantur ascendere. Ea
 ipsa multorum simul manibus convulsa in eos, qui commove-
 21 rant, recidebant. Nec stare ergo poterant nec niti, ne testu-
 dine quidem protegi, cum tantae molis onera propellerent barba-
 22 rari. Regem non dolor modo, sed etiam pudor tenere in
 10 illas angustias coniecti exercitus angebat. Inviectus ante eam
 diem fuerat nihil frustra ausus: impune Ciliciae fances intra-
 verat, mare quoque novum in Pamphyliam iter aperuerat:
 tunc haesitabat deprehensa felicitas, nec aliud remedium erat,
 23 quam reverti, qua venerat. Itaque signo receptui dato densa-
 15 tis ordinibus scutisque super capita consertis retro evadere ex
 angustius iubet. xxx fuere stadia, quae remensi sunt.
 IV. Tum castris undique aperto loco positis non consultare⁽¹⁾
 2 modo, quid agendum esset, sed vates quoque adhibere coepit
 2 a superstitione animi. Sed quid tunc praedicere Aristander, 20
 cui plurimum credebat ex vatibus, poterat? Itaque damnatis
 intempestivis sacrificiis peritos locorum convocari iubet: per
 3 Medium iter ostendebat tutum apertumque. Sed rex desere-
 rere milites insepultos erubescere ita tradito more, ut vix
 ullum militiae tam sollemne esset munus quam humandi suos, 25
 4 Captivos ergo, quos nuper exceperat, vocari iubet: inter quos
 erat quidam Graecae Persicaeque linguae peritus, qui frustra
 eum in Persidem montium dorso exercitum ducere adfirmat:
 silvestres esse calles, vix singulis pervios: omnia conteri fron-
 5 dibus implexoque arborum ramos silvas committere. Namque 30
 Persis ab altero latere perpetuis montium iugis clauditur,
 quod in longitudinem hinc in latitudinem cxxx stadia procurrit.
 6 Hoc dorsum a Caeasae monte ad rubrum mare pertinet, qua-
 eque defecit mons, aliud munimentum, fretum, obiectum est.
 Plantities deinde sub radicibus montium spatiosa procumbit, 35
 7 fertilis terra multisque vicis atque urbibus frequens. Araxes
 annis per hos campos multorum aquas torrensium evolvit
 in Medum: Medus ad mare ad meridiem versus — minor

1. incidebant Junius: incedebant A. — 4. velut) nebula P. — 11. coniecti Modius: eieci A. — 13. aperuerat) aperuerat LPP. — 20. tunc Vindelinus: tum A. — 21. cui Zumptius: cui tum P. cumluna C (cumluna B). — 23. Medium L: medium BFPF. — deserere) deferre P. — 24. ita I: itaque A. — 32. xxc) xxcia L, 56ta milia F.

annis eo, quem accepit — evehitur, gignendaeque herbae 5
 non alius est aptior, quidquid adluit, floribus vestiens. Pla-
 tani quoque et populi contegant ripas, ita ut procul visenti-
 bus continuata videantur montibus nemora riparum. Quippe
 5 obumbratus annis presso in solum alveo delabitur, imminen-
 que colles, ipsi quoque frondibus laeti, radices eorum humore
 subeunte. Regio non alta tota Asia salubrior habetur: tem-
 9 perat caelum hinc perpetuum iugum opacum et umbrorum,
 quod aestus levat, illic mare adiunctum, quod modico tepore
 14 (4) terras fovet. Illic captivus expositus interrogatus a rege, audi-
 11 tunc an oculis consperta haberet, quae diceret, pastorem se
 fuisse et omnes esse calles percursisse respondit: his captum,
 semel a Persis in Lycia, iterum ab ipso. Subit animum regis
 11 memoria oraculo edictae sortis: quippe consulenti respon-
 sum erat, ducem in Persidem ferentis viae Lycium civem fore.
 15 Igitur promissis, quanta et praesens necessitas exigebat 12
 15 ipsius fortuna capiebat, oneratum armari iubet Macedonia
 more et, quod bene verteret, monstrare iter: quamvis arduum
 et praecipos, evasurum se esse cum paucis, nisi forte cruderet,
 20 qua ipse pecoris causa isset, Alexandrum pro gloria et perpe-
 tuata laude ire non posse. Etiam atque etiam docere capti-
 20 vum, quam difficile iter esset, maxime armatis. Tum rex,
 2 'Praedem', inquit, 'me accipe neminem eorum, qui secuntur,
 recusatorem ire, qua duces'. Cratero igitur ad custodiam ca-
 25 strorum relicto cum pedibus, qui adseverat, et iis copiis,
 quas Meleager ducibat, et sagittariis equitibus praecipit, ut
 castrorum specie manente plures de industria ignos fieri im-
 25 peret, quo magis barbari credant ipsum regem in castris esse.
 Ceterum, si forte Ariobarzanes cognovisset per callium an
 15 fractus intrare et ad occupandum iter suum partem copiarum
 30 tempestas opponere, Craterus cum inlato terrore retineret, 16
 ad propius periculum conversurum agmen: sin autem ipse
 hostem fefellisset et saltum occupasset, cum trepidantium bar-
 30 barorum tumultu exaudisset, persequens tum regem id
 35 ipsum iter, quo pridie pulsi fuerant, ne dubitaret ingredi:
 13) quippe vacuum fore hostibus in semet aversis. Ipse tertia 17
 vigilia silenti agmine ac ne tuba quidem dato signo per-

5. alveo Vindelinus: amne A. — delabitur Bentleius: dilabitur A.
 9. tepore) tempore P, te-pore L, tepore F, supra e priore parva rasura
 est — 13. regis memoria I: memoria regis A. — 14. consulenti B?:
 resulenti FLPP. — 17. oneratum Vindelinus: honoratum A. — 18.
 monstrare Freinsheimius: monstraret A. — 26. x) praecipit P: cx praeci-
 pit C. — 34. persequens tum Joespius: persequentium A.

15 git ad demonstratum iter callium: tridui alimenta portare
 militem iusserat leviter armatum. Sed praeter invias rupes ac
 praerupta saxa, vestigium subinde fallentia, nix cumulata vento
 ingreditia fatigabat: quippe velut in foveas delata hauriebatur
 et, cum a commilitonibus adlevaretur, trahebatur magis
 19 adiuvantes, quam sequebantur. Nox quoque et ignota regio
 ac dux — incertum an salis fidus — multiplicabant metum:
 si custodes fessellisset, quasi feras bestias ipsos posse depre-
 20 hendi. Ex unius captivi vel fide vel animo pendere et regis
 salutem et suam. Tandem venere in iugum. A dextra iter
 ad ipsum Ariobarzanes erat: hic Philotam et Coenon cum
 Amynta et Polyperconte, expeditam habentes manum, relin-
 21 quit, montis, ut, quia et eques pediti iret mixtus et quam
 pinguisimum esset solum et pabuli fertile, sensim procede-
 22 rent: duces itineris erant de captivis dati. Ipse cum aruige-
 ris et ala, quam agema appellabant, ardua venata, sed longius
 a stationibus hostium remota multa cum vexatione processit.
 23 Medius erat dies et fatigatis necessaria quies: quippe tantum-
 dem itineris supererat, quantum emensi erant, sed minus praeci-
 24 pitatis atque ardui. Itaque refectis cibo somnoque militibus
 secunda vigilia surgit. Et cetera quidem haud aege praeter-
 25 terit: ceterum, quae se montium iugum paulatim ad planiora
 demittit, ingens vorago concursu cavata torrentium iter rupe-
 26 rat. Ad hoc arborum rami alius alio implicati et cohaerentes
 ut perpetuum obicerent saepe. Desperatio igitur ingens, 25
 27 adeo ut vix lacrimis abstinerent, incesserat. Praecipue ob-
 scuritas terrori erat: nam etiam si qua sidera internitebant,
 continenti fronte teclae arbores conspiciere prohibebant. Ne
 aurium quidem usus superaret, silvas qualitate vento, qui
 concurrentibus ramis maiorem quam pro flatu sonum edebat.
 28 Tandem expectata lux omnia, quae terribiliora nox fecerat, mi-
 29 nit: circumiri brevi spatio poterat eluvies, et sibi quisque
 30 dux itineris cooperat fieri. Evadunt ergo in editum verticem:
 31 ex quo hostium statione conspicta strenue armati a tergo se
 ostendunt nihil tale metuuntibus, quorum pauci, qui congressi
 32 ausi erant, caesi sunt. Itaque hinc morientium gemitus, hinc
 ad suos recurrentium miserabilis facies integros quoque, ante-
 33 quam discrimen experirentur, in fugam avertit. Frenuisti deinde
 in castra, quis Craterus praesidebat, inlato ad occupandas an-

8. fessellisset *Sebizius*: fessellissent *A.* — 9. anima *Modius*: animo *A.*
 — 13. iret *Jeopius*: erat *A.* — 15. itineris erant *scripti*: erant itineris
A. — 25. fronte] *L.P.F.* — 30. edebat *Vindelinus*: edebant *A.*

gustias, in quibus pridie haeserant, miles educitur. Simul et 30
 Philotas cum Polyperconte Amyntae et Coeno diversum iter
 ingredi iussus alium terrorem intulit barbaris. Undique ergo 31
 Macedonum armis fulgentibus accipiti male oppressi memora-
 32 bile tamen proelium edunt. Ut opinor, ignaviam quoque nec-
 cessitas acuit, et saepe desperatio spei causa est. Nudi concen-
 33 plectebantur armatos et ingenti corporum mole secum ad ter-
 ram detrahentes ipsorum telis perlocosque fodiebant. Ariobar- 33
 zanes tamen XI ferme equitibus et V milibus peditum stipa-
 34 tis per medium agrum Macedonum cum multo suorum atque
 hostium sanguine erupit, Persepolis urbem, caput regionis,
 occupare festinans. Sed a custodiibus urbis exclusus consecu- 34
 tis strenue hostibus cum omnibus fugae comitibus renovato
 proelio occidit. Craterus quoque raptim agmine acito supervenit.
 35 (17) Rex eodem loco, quo hostium copias fuderat, castra com-
 36 munit. Quamquam enim undique fugati hostes victoriam con-
 cesserant, tamen praecaltae praecipitesque fossae pluribus locis
 obiectae abrupterant iter, sensimque et caute progrediendum
 erat, iam non hostium, sed locorum fraude suspecta. Proce- 2
 37 denti ei litterae redduntur a Tiridate, custode pecuniae regiae,
 38 indicantes eos, qui in urbe essent, audio eius adventu
 diripere velle thesauros: properaret occupare thesauros dimis-
 39 sos: expeditum iter esse, quamquam Araxes annis interfluit.
 Nullam virtutem regis iustius quam celeritatem laudaverim: re- 3
 40 licitis pedestribus copiis tota nocte cum equibus itineris tanto
 spatio fatigatis ad Araxen prima luce pervenit. Vici erant in 4
 41 propinquo: quibus dirutis portem ex materia eorum subditis
 saxis strenue induxit.
 Iamque haud procul urbe erant, cum miserabile agmen, 5
 42 inter pauca fortunatae exempla memorandum, regi occurrit. Cap-
 tivi erant Graeci ad nu milia fere, quos Persae vario suppliciorum
 43 modo adfecerant. Alios pedibus, quosdam manibus
 auribusque amputatis inustisque barbararum litterarum notis in
 44 longuam sui ludibrium reservaverant: et, cum se quoque alienae
 45 dicionis esse cernebant, volentes regi occurrere non prohibuerant.
 Invisitata simulacra, non homines videbantur, nec
 46 quicquam in illis praeter vocem poterat agnosci. Plures igitur
 lacrimas commovere, quam profunderant ipsi: quippe in
 47 tam multiplici variae fortuna singulorum intentibus similes
 48 quidem, sed tamen dispares poenas, quis maxime miserabilis

12. consecutus] consecutus *P.* — 24. iustius *Jeopius*: iustius *A.* —
 29. urbe *Lauer*: urbem *A.*

8 esset, liquere non poterat. Ut vero Iovem illi tandem Grae-
 9 ciae altorem aperuisse oculos conclamavere, omnes pari sup-
 10 plicio adfecti sibi videbantur. Rex abstersis, quas profuderat,
 11 lacrimis bonum habere animum iubet, visuros urbes suas con-
 12 iungesque: et castra inde duo ab urbe stadia communit. Graeci(15)
 13 excesserant vallo deliberaturi, quid potissimum a rege pete-
 14 rent: cumque alius sedem in Asia rogare, alius reverti domos
 15 placeret, Euctemon Cymaeus ita locutus ad eos fertur: 'Ii, qui
 16 modo etiam ad opem petendam ex tenebris et carcere proce-
 17 dere erubimus, ut nunc est, supplicia nostra — quorum nos pue-
 18 dent magis an paeniteat, incertum est — ostentare Graeciae
 19 velut laetum spectaculum cupimus. Atqui optime miserias fe-
 20 runt, qui abscondunt, nec ulla tam familiaris est infelicibus
 21 patrio, quam solitudo et status prioris oblivio. Nam qui nul-
 22 tum in suorum misericordia ponunt, ignorant, quam celeriter
 23 lacrimae inarescant. Nemo fideliter diligit, quem fastidit:
 24 nam et calamitas querula est et superba felicitas. Ita suam
 25 quisque fortunam in consilio habet, cum de aliena deliberat.
 26 Nisi mutuo miseri essemus, olim alius alii potuissimus esse
 27 fastidio: quid mirum est fortunatos semper parem querere? 20
 28 Obsecro vos, olim vita defuncti quaeramus locum, in quo haec
 29 semesa obruamus. Grati prorsus coniugibus, quas iuvenes
 30 duximus, revertentur! Liberi in flore et aetatis et rerum ad-
 31 gnoscent patres ergastuli detrimental! Et quota pars nostri tol-
 32 obire terras potest? Proca Europa in ultima Orientis rele-
 33 gati, senes, debiles, maiore membrorum parte mulcati tolera-
 34 bimus scilicet, quae armatos et victores fitigantur. Coniuges
 35 deinde, quas captis fors et necessitas unicum solacium adpli-
 36 cuit, parvosque liberos trahimus nobiscum an relinquimus?
 37 Cum his venientes nemo agnoscere volet: relinquimus ergo
 38 extemplo praesentia pignora, cum incertum sit, an visum sinus
 39 illa, quae petimus? Inter hos latendum est, qui nos miseris
 40 nosse cooperant? Haec Euctemon. Contra Theaetetus Athe-
 41 niensis orsus est dicere: Neminem pium habitu corporis suos
 42 aestimaturum, utique saevitia hostis, non natura calamitosos. 35
 43 Dignum esse omni malo, qui erubesceret fortuito: tristem enim
 44 quia ipse alteri denegaturus sit. Deos, quod ipsi nunquam
 45 optare ausi forent, offerre patriam, coniuges, liberos et, quid-

quid homines vel vita aestimant vel morte redimunt. Quin 10
 11 illi ex hoc carcere erumpent: alium domi esse caeli hau-
 12 stum, alium lucis aspectum: mores, sacra, linguae commer-
 13 cium etiam a barbaris expeti: quae ingenta ipsi omissuri sint
 14 sua sponte, non ob aliud tam calamitosi, quam quod illis ca-
 15 rare coacti essent. Se certe rediturum ad penates et in patri-
 16 atriam tantoque beneficio regis usurum: si quos contubernii li-
 17 berorumque, quos servitus coegisset agnoscere, amor detra-
 18 ret, relinquenter, quibus nihil patrius carius esset. Pauci huius
 19 sententiae fuerunt: ceteros consuetudo, natura potior, vicit. Con-
 20 senserunt, petendum esse a rege, ut aliquam ipsi attribueret
 21 sedem. c ad hoc electi sunt: quos Alexander ratus, quod ipse
 22 praeslare cogitabat, petiuros, 'Iumenta', inquit, 'adsignari,
 23 quae vos veherent, et singulis vestrum milia denarium dari
 24 iussi. Cum redieritis in Graeciam, praestabo, ne qui statum
 25 suum, si haec calamitas absit, vestro credat esse meliorem.'
 26 Illi obortis lacrimis terram intuebantur nec aut erigere vultus
 27 aut loqui audebant: tandem, rege tristitiae causam exigente
 28 Euctemon similia iis, quae in consilio dixerat, respondit. At 24
 29 que ille non fortunae solum eorum, sed etiam paenitentiae mi-
 30 sertus terra milia denariorum singulis dari iussit: denae ve-
 31 vesles adiectae sunt et armenta cum pecoribus ac frumento data,
 32 ut coli serique attributus iis ager posset.

(20) Postero die convocatos duces copiarum docet, nullam infe-
 21 stiozem urbem Graecis esse, quam regiam veterum Persidae
 22 regum. Hinc illa immensa agmina infusa: hinc Dareum prius,
 23 dein Xerxem Europae inipium intulisse bellum. Excidio illius
 24 parentandum esse asiolicis. Inque barbari deserto oppido, 2
 25 qua quemque metus agebat, diffugerant, cum rex phalangem
 26 nihil cunctatus inducit. Multas urbes refertas opulentia regia
 27 partim expugnaverat, partim in fidem acceperat, sed urbis huius
 28 divitiae vicere praeratis. In hanc totius Persidis opes con-
 29 gesserant barbari: aurum argentumque cumulatam erat, vestis
 30 ingens modus, suppellex non ad usum, sed ad ostentationem
 31 luxus comparata. Haec inter ipsos victores ferro dimicabatur: 4
 32 pro hoste erat, qui pretiosiorum occupaverat praedam: et cum
 33 omnia, quae rapiebant, capere non possent, iam res non occu-

5. inde *Findelinus*; in *A.* — *S. Cymaeus B?*: cymus *FLDF.* — 16. quem] quam *P.* — 24. patres *Acidalius*; fratres *A.* — 25. mulcati *Holsteinus*; militati *A.* — 31. extemplo] om. *P.* — praesentia *Acidalius*: praesentium *A.* — 35. erubesceret *Lauey*: erubescere *A.*

4. ingenta *Frobenianus*; ingenta *A.* — omissuri *P?*: omissuri *C.* — sint] sunt *LFF.* — 9. relinquere] *I.*: relinquere *A.* — esset *Zumptius*: est *A.* — 12. electi *Findelinus*; adlecti *A.* — 20. miserta *Iustinus*: miserata *A.* — 28. Xerxem *P?*: xerem *BLDF.* — 33. congesserant] conserant *FF.* — 35. ostentationem] sustentationem *P.* — 38. rapiebant *Jeepius*: recipiebant *A.*

5 pabantur, sed aestimabantur. Lacerabant regias vestes, ad
 se quisque partem trahentes: dolabris pretiosae artis vasa cae-
 debant: nihil neque intactum erant neque integrum ferebatur:
 abrupta simulacrorum membra, ut quisque avellerat, trahebat.
 6 Neque avaritia solum, sed etiam crudelitas in capta urbe grass-
 5 sata est: auro argenteoque onusti vilia captivorum corpora truci-
 dabant, passimque obvii caedebantur, quos ante pretium sui
 7 miserabilis fecerat. Multi ergo hostium manus voluntaria
 morte occupaverunt, pretiosissima vestium indui e muris se-
 metipsos cum coniugibus ac liberis in praecipites iacientes. 10
 Quidam ignes, quod paulo post facturus hostis videbatur, subice-
 rant aedibus, ut cum suis vivis cremarentur. Tandem suos rex
 8 corporibus et cultu feminarum abstinere iussit. Ingens capti-
 9 vae pecuniae modus traditur, prope ut fidem excedat. Cete-
 rum aut de aliis quoque dubitabimus, aut credemus in huius 15
 urbis gaza fuisse c et xx milia talentum: ad quae vendenda —
 namque ad usus belli secum portare decreverat — iumenta et
 10 camelos et a Susis et a Babylone contrahi iussit. Accessere
 ad hanc pecuniae summam captis Parsagadis sex milia talen-
 tum. Cyrus Parsagada urbem considerat, quam Alexandro 20
 praefectus eius Gobares tradidit.
 11 Rex arcem Persepolis tribus milibus Macedonum praesidio (21)
 relictis Nicarchidem tueri iubet: Tiridati quoque, qui gazam
 traderat, servatus est honos, quem apud Dareum habuerat:
 magna exercitus parte et impedimentis ibi relictis Parme-
 12 niona Craterumque praefecit. Ipse cum mille equitibus pedi-
 tumque expedita manu interiori Persidis regionem sub ipsum
 Vergiliarum sidus petit multisque imbribus et prope intolerabi-
 13 lili tempestate vexatus procedere tamen, quo intendat, perse-
 veravit. Ventum erat ad iter perpetuis oblitum nivibus, quas 30
 frigoris vis gelu adstrinxerat, locorumque squalor et solitudi-
 nes inviae fatigatum militem torrebant, humanarum rerum ter-
 minos se videre credentes. Omnia vasa atque sine ullo hu-
 mani cultus vestigio attoniti intuebantur et, antequam lux quo-
 14 que et caelum ipsos delicerent, reverti iubebant. Rex castro- 35

2. quisque *Findelini*: quemque *A.* — 4. avellerat *P.* snellerat *C.*
 12. suos *scripsi*: suis *A.* — 15. dubitabimus, aut credimus *Acidalius*:
 dubitabimus aut credimus *A.* — 18. c et xx milia talentum *Acidalius*:
 c et xx talenta *A.* — 19. Parsagadis *P.*: persagadis *C.* — 20. Parsagada
 scripsi: parsagadam *A.* (parsagadam *F.*) — 21. Gobares Junius: globaris
A. — 23. Nicarchidem *Fresbachomius*: nicarchidem *P.*, nicarchidem *C.* —
 24. Dareum] darium *LFP.* — 25. Parmenios] parmenion *LFP.* — 33.
 atque *Lauer*: quae *A.*

gare terris supersedit: ceterum ipse equo desiluit pedesque
 non nive et concretam glaciem ingredi coepit. Erubuerunt
 non sequi primum amicum, deinde copiarum duces, ad ultimum
 milites: primusque rex dolabra glaciem perfringens iter sibi
 5 fecit: exemplum regis ceteri imitati sunt. Tandem propemo-
 dum invias silvas emensi humani cultus rara vestigia et pas-
 15 sum errantes pecorum greges reperere: et incolae, qui spar-
 sis tuguriis habitabant, cum se collibus invias saeptos esse cre-
 didissent, ut conspexere hostium agmen, intersecti, qui comi-
 10 tari fugientes non poterant, devios montes et nivibus oblitos
 petiverunt. Inde per colloquia captivorum paulatim feritate 16
 mitigata tradidere se regi. Nec in deditis gravius consul-
 sulum.

Vastatis inde agris Persidis vicisque compluribus reductis in 17
 15 potestatem ventum est in Mardorum gentem bellicosam et
 multum a ceteris Persis cultu vitae abhorrentem. Spectus in
 montibus fodiunt, in quos saepe ac coniuges et liberos con-
 dunt: pecorum aut ferarum carne vescuntur. Ne feminis qui-
 19 dent pro naturae habitu molliora ingenia sunt: comae promi-
 nent hirtae, vestis super genua est, funda vinciunt frontem,
 hoc et ornamentum capitis et telum est. Sed hanc quoque 19
 20 gentem idem fortunae impetus demuit. Itaque tricesimo die,
 postquam a Persepoli profectus erat, erodem rediit. Dona deinde 20
 25 amicis ceterisque pro cuiusque merito dedit. Propemodum
 25 omnia, quae in ea urbe ceperat, distributa.

(22) Ceterum ingentia animi bona, illam indolem, quae omnes VII.
 reges antecessit, illam in subeundi periculis constantiam, in
 rebus molandis efficiendisque velocitatem, in deditis fidem, in
 captivis clementiam, in voluptatibus permissis quoque et usi-
 30 tatis temperantiam, haud tolerabili vii cupiditate foedavit.
 Hoste et aemulo regni reparante cummaxime bellum, nuper 2
 3 subactis, quas vicerat, novumque imperium aspernantibus de
 die inibat convivia, quibus feminae intererat, non quidem
 35 quas violari nefas esset, quippe pelices licentius, quam dece-
 pta, cum armato vivere adusetae. Ex his una Thais, et ipsa 3
 temulentia, maximam apud omnes Graecos initurum gratiam
 affirmat, si regionem Persarum iussisset incendi: expectare hoc
 eos, quorum vires barbari delescent. Ebrio scorto de tanta 4
 re ferente sententiam unus et alter, et ipsi mero onerati, ad-

8. collibus *scripsi*: collibus *A.* — 10. nivibus] nubibus *PP.* — 20.
 hirtae] hirtae *LFP.* — 23. Persepoli] persipoli *LFP.* — rediit *I.* redit
A. — 39. et alter *Lauer*: et om. *A.*

sentiantur. Rex quoque avidior fuit, quam patientior: 'Quin
 igitur ulciscimur Graeciae et urbi faeces subditius?' Omnes in-
 calerant mero: itaque surgunt temulenti ad incendendam urbem,
 cui armati popererant. Primus rex ignem regiae iniecit, tum
 convivae et ministri pelicesque. Multa caedro aedificata erat
 6 regia, quae celeriter igne concepto late fudit incendium. Quod
 ubi exercitus, qui haud procul urbe tenebat, conspexit, for-
 7 titum ratus ad opem ferendam occurrit. Sed ut ad vesti-
 bulum regiae ventum est, vident regem ipsum adhuc aggerentem
 faces. Omissa igitur, quam portaverant, aqua igni aptam
 8 materiem in incendium incere coeperunt. Hunc exitum habuit
 9 regia totius Orientis, unde tot gentes antea iura petebant, pa-
 tria tot regum, unicus quondam Graeciae terror, molita mille
 navium classem et exercitus, quibus Europa inundata est, con-
 10 tabulata mari molibus perfossaque montibus, in quorum spec-
 11 cus fretum inmissum est. Ac ne tam longa quidem aetate,
 quae excidium eius secuta est, resurrexit. Alias urbes habuere
 Macedonum reges, quas nunc habent Parthi: huius vestigium
 non inveniretur, nisi Araxes amnis ostenderet. Haud procul
 moenibus fluxerat: inde urbem fuisse xx stadiis distantem cre-
 12 dunt magis quam sciunt accolae. Pudebat Macedones tam
 praeclearam urbem a comissabundo rege deletam esse. Itaque
 res in serium versa est, et imperaverunt sibi, ut crederent illo
 13 potissimum modo fuisse defendam. Ipsum, ut primum gra-
 vatae ebrietate menti quies redit, paenituisse constat et dixisse,
 14 maiores poenas Graecis Persas daturus fuisse, si ipsum in solio
 15 regiae Xerxis conspiciere coacti essent. Postero die Lycio,
 itineris, quo Persidem intraverat, duci, xxx talenta dono dedit.

Hinc in regionem Mediae transit, ubi supplementum no-
 vorum et Cilicia militum occurrit. Peditum erant v milia,
 16 equites mille: utrisque Platon Atheniensis praecerat. His co-
 piis auctus Dareum persequi statuit.

VIII. Ille iam Ecbatana pervenerat: caput Mediae urbs haec:
 17 nunc tenent Parthi, eaque aestiva agentibus sedes est. Adire
 deinde Bactra decreverat, sed veritus, ne celeritate Alexandri
 18 occuparetur, consilium iterum mutavit. Aberat ab eo Alexan-
 19 der stadia m, sed iam nullum intervallum adversus veloci-
 20 tatem eius satis longum videbatur. Itaque proelio magis quam

9. aggerentem P.: aggerentem C. — 10. aptam scripsit: aridam A. — 15. reges] verba quae accipiuntur usque ad c. 8 § 1 deesse aut omissa sunt in F. — 22. comissabundo Zumptius: comissabundo A. — 24. gravatae ebrietate menti quies redit Hugius: gravatam ebrietate mentem quies reddidit A. — 27. Xerxis L, Xerxis P.

fugae se praeparabat. xxx milia peditum sequebantur, in 3
 quibus Graecorum erant m milia, fide erga regem ad ultimum
 invicti. Funditorum quoque et sagittariorum manus m milia 4
 expleverat: praeter hos m milia et ccc equites erant, maxime 4
 5 Bactrianorum. Bessus praerat, Bactrianae regionis praefectus.
 Cum hoc agmine paulum declinavit via militari iussus precedere
 6 lixis impedimentorumque custodiibus. Consilio deinde ad-
 vocato, 'Si cum ignavis,' inquit, 'et pluris qualemcumque vi-
 7 tam honesta morte aestimantibus fortuna iunctus essem, tace-
 8 rem potius, quam frustra verba consumerem. Sed maiore,
 9 quam vellem, documento et virtutem vestram et fidem exper-
 tus magis etiam coniti debeo, ut dignus talibus amicis sim,
 quam dubitare, an vestri similes adhuc sitis. Ex tot milibus,
 10 quae sub imperio fuerunt meo, his me victum, his fugientem
 11 persecuti estis. Fides vestra et constantia, ut regem me esse
 12 credam, facit. Proditors et transfugae in urbibus meis regnant:
 non, hercule, qui tanto honore digni habentur, sed ut praemiis
 13 eorum vestri sollicitentur animi. Meam fortunam tamen quam vi-
 14 ctoris mahuistis sequi, dignissimi, quibus, si ego non possim, dii
 15 pro me gratiam referant. Et, mehercule, referant. Nulla erit tam
 16 surda posteritas, nulla tam ingrata fama, quae non in caelum vos
 17 (25) debitis laudibus ferat. Itaque etiam consilium fugae, a qua
 multum abhorret animus, agitassem, vestra tamen virtute fre-
 18 tus obviam issem hosti. Quousque enim in regno exulabo et
 19 per fines imperii mei fugiam externum et advenam regem, cum
 20 liceat experto belli fortunam aut reparare, quae amisi, aut
 21 honesta morte defungi? Nisi forte satius est expectare victoris
 22 arbitrium et Mazaei et Mithrenis exemplo precarium accipere
 23 regnum nationis unius, ut iam mali ille gloriae suae quam
 24 irae obsequi. Nec dii siverint, ut hoc decus mihi capitis aut
 25 demere mihi quisquam aut condonare possit: nec hoc imperium
 26 vivus amittam, idemque erit regni mei, qui spiritus finis. Si
 27 hic animus omnibus est, si haec lex, nulli non parva libertas
 28 est: nemo et vobis fastidium Macedonum, nemo vultum su-
 29 perbum ferre cogetur. Sua cuique dextera ut ultionem tot
 30 malorum pariet aut finem. Equidem, quam versabilis fortuna

2. fide Junius: fideliter A. — 5. Bactrianorum Junius: parthiorum A. — 7. impedimentorumque] impedimentorum P. — 8. pluris Lasser: pluribus P, pluribus C. — 9. honesta morte] honestam mortem FLPe pr. n. J. — inelus essem scripsit: iunisset A. — 20. referant I: referant A. — 27. nisi forte P: ni forte C (RP). — 28. Mithrenis Junius: mithrenis C, mithrenis P. — 31. possit: nec add. Junius. — 33. omnibus est addit.

sit, documentum ipse sum nec inmerito mitiores vices eius expecto. Sed si iusta ac pia bella diaversant, fortibus tamen viris licet honeste mori. Per ego vos decora maiorum, qui totius Orientis regna cum memorabili laude tenuerunt, per illos viros, quibus stipendium Macedonia quondam tulit, per 5 tot navium classes in Graeciam missas, per tot tropaea regum oro et obtestor, ut nobilitate vestra gentisque dignos spiritus 17 capiatis, ut eadem constantia animorum, qua praeterita tolerastis, experiamini, quidquid deinde fors tulerit: me certe in perpetuum aut victoria egregia nobilitabit aut pugna.' 10

IX. Haec dicente Dareo praesentis periculi spes omnium si- 14 mul corda animosque horrore perstrinxerat, nec aut consilium suppetebat aut vox: cum Artabazus, vetustissimus amicorum, quem hospitem fuisse Philippi supra diximus, 'Nos vero', inquit, 'pretiosissimam vestem induti armisque, quanto matimo cultu possumus, adornati regem in aciem sequemur, ea quidem mente, ut victoriam speremus, mortem non recusemus.' 15

2 Adsensu excipere ceteri hanc vocem, sed Nabarzanes, qui in eodem consilio erat, cum Besso inauditi antea facinoris societate inita regem suum per milites, quibus ambo praerant, comprehendere et vincire decreverant, ea mente, ut, si Alexander ipsos insecutus foret, tradito rege vivo inirent gratiam victoris, magui profecto cepisse Dareum aestimari, sin autem eum effugere potuissent, interfecto Dareo regnum ipsi occuparent 3 belluque renovarent. Hoc parricidium cum diu volutasset, Nabarzanes aditum nefariae spei praeparans, 'Scio me', inquit, 'sententiam esse dicturum prima specie haudquaquam auribus tuis gratam. Sed medici quoque graviore morbos asperis remediis curant, et gubernator, ubi naufragium timet, 4 iactura, quidquid servari potest, redimit. Ego tamen, non ut damnum quidem facias, suadeo, sed ut te ac regnum tuum salubri ratione conserves. Dis adversis bellum iniimus, et pertinax fortuna Persas urgere non desinit. Novis iunitis et omnibus opus est. Auspicium et imperium interim alii trade, qui tandem rex appelletur, donec Asia decedat hostis, 5 victor deinde regnum tibi reddat. Hoc autem brevi futurum ratio promittit. Bactra intacta sunt, Indi et Sacae in tua po-

testate: tot populi, tot exercitus, tot equitum peditumque milia ad res novandas vires paratas habent, ut maior belli moles supersit, quam exhausta sit. Quid nimis beluarum ritu in perniciem non necessarium? Fortium virorum est magis mortem contemnerere, quam odisse vitam. Saepe taedio laboris ad vilisatem sui compelluntur ignavi: ad nihil virtus inexpertum omittit. Itaque ultimum omnium mors est, ad quam non pigre ire satis est. Proinde si Bactra, quod intissimum receptaculum est, petimus, praefectum regionis eius Bessum rogem 10 temporis gratia statuamus: rebus compositis iusto regi tibi fiduciarium restituit imperium.' Haud mirum est Dareum non 9 temperasse animo, quamquam, tam impiae voci quantum nefas esset, latebat. Itaque, 'Pessimum', inquit, 'mancipium, reperisti exoptatum tibi tempus, quod parricidium aperires?' stricteque acinace interfecturus eum videbatur, ni prope Bessus Bactrianique, quasi deprecarentur, tristimum specie, ceterum, si perseveraret, victuri, circumstetissent. Nabarzanes 11 interim elapsus, mox et Bessus consecutus copias, quibus praerant, a cetero exercitu secedere iubent secretum inliri consilium. Artabazus convenienter praesenti fortunae sententiam orsus mitigare Dareum, temporum identidem admonens, coepit: ferret aequo animo quatinusque, storum tamen vel stultitiam vel errorem. Instare [tamen] Alexandrum grave, etiamsi omnes praesto essent: quid futurum, si persecuti fugam ipsius alienentur? Aegre paruit Artabazo et, quamquam movere castra statuerat, turbatis tamen omnium animis eodem in loco substitit. Sed altiontas maestitia simul et desperatione tabernaculo se inclusit. Ergo in castris, quae nullius regebantur imperio, varii animorum motus erant, nec in commune ut ante consulebatur. Dux Graecorum militum Patron arma capere suae iubet paratissime esse ad exsequendum imperium. Persae secesserant: Bessus cum Bactrianis erat 16 temptabatque Persas abducere, Bactra et intactae regionis opulenta simulque, quae manebant instarent, pericula ostentans. 35 Persarum omnium eadem fore fuit vox, nefas esse deserere regem. Inter haec Artabazus omnibus imperatoris fugebatur officii: ille Persarum tabernacula circumire, hortari, monere nunc singulos, nunc universos non ante destitit, quam satis

10. nobilitabit] nobilitavit PV. — 13. Artabazus] artabazus LF, archalazus P. — 14. supra Acidalius: saepe A. — 17. mortem P: hostem BLPP: in F actat in margine hostem, in L mortem. — 21. vincire] vincere Pa pr, in V. — 23. aestimari B: aestimari FLPP. — 32. iniimus] inimur LPP. — 34. omnibus Iustis: hominibus C, omnibus P. — 37. Sacae Iustis: saepe A.

2. res novandas Iespis: renovandas A. — 7. pigre Lauer: pigre C, pige P. — 10. gratia statuamus: rebus I: gratum A. — fiduciarium Iustis: fiducia A. — 16. quasi deprecaretur Iespis: quasi om. A. — 17. circumstetissent P: circumstissent C [F?]. — 23. [tamen] del. Iustis, — 25. aegre Acidalius: a rege ea te A.

constaret imperata facturos. Idem aegre a Dareo inpetravit, ut cibum caperet animumque rebas adverteret.

X At Bessus et Nabarzanes olim agitatum scelus exequi sta-⁽²⁰⁾ tuunt regni cupiditate accensi: Dareo autem incolumi tantas² opes sperare non poterant. Quippe in illis gentibus regum⁵ eximia maiestas est: ad nomen quoque barbari conveniunt, et³ pristinae veneratio fortunae sequitur adversam. Inflabat in-⁴ pios animos regio, cui praerant, armis virisque et spatio⁵ locorum nulli aere gentium secunda: tertiam partem Asiae tenet, multitudinem iuniorum exercitus, quos amiserat Dareus, aqua-⁶ bat. Itaque non illum modo, sed etiam Alexandrum spernant,⁷ inde vires imperii repetituri, si regis potiri contigisset.⁸ Diu omnibus cogitatis placuit per milites Bactrianos ad omne⁹ obsequium destinatos regem comprehendere mittique nuntium¹⁰ ad Alexandrum, qui indicaret vivum adservari eum: si, id¹⁵ quod timebant, proditorem aspernatus esset, occisuri Dareum⁷ et Bactra cum suorum gentium manu petiuri. Ceterum propalam⁸ comprehendere Dareus non poterat tot Persarum milibus⁹ laturis operi regi: Graecorum quoque fides timebatur. Itaque¹⁰ quod vi non poterant, fraude adsequi temptant: paenitentiam¹¹ secessionis simulare decreverant et excusare apud regem con-¹² sternationem suam. Interim, qui Persas sollicitarent, mittuntur.¹³ Hinc spe, hinc metu militares animos versant: ruinae¹⁴ rerum subdere illos capita, in perniciem trahi, cum Bactra¹⁵ pateant, exceptura eos donis et opulentia, animis quam con-¹⁶ cipere non possint. Haec agitantibus Artabazus supervenit sive⁽²⁹⁾ regis iussu sive sua sponte adfirmans mitigatum esse Dareum¹¹ et eundem illis amicitiae gradum patere apud regem. Illi la-¹² crimantes nunc purgare se, nunc Artabazum orare, ut causam¹³ ipsorum tueretur precesque perferret. Sic peracta nocte sub¹⁴ lucis exortu Bessus et Nabarzanes cum Bactrianis militibus in¹⁵ vestibulo praetorii aderant, titulum sollempnis officii occulto sceleris¹⁶ praeferentes. Dareus signo ad eundem diu currum pri-¹⁷ stino more descendit. Nabarzanes ceterique parricidae pro-¹⁸ cumbentes humi, quem paulo post in vinculis habituri erant,¹⁹ sustinere venerari, lacrimas etiam paenitentiae indices profu-²⁰ derant: adeo humanis ingenij parata simulatio est. Preces²¹ deinde suppliciter adnotae Dareum natura simplicem et mitem

non credere modo, quae adfirmabant, sed flere etiam coege-¹⁵ runt. Ac ne tamen quidem cogitati sceleris paenituit, cum in-¹⁶ tuerentur, qualem et regem et virum fallerent. Ille quidem,¹⁷ securus periculi, quod instabat, Alexandri manus, quas solas¹⁸ timebat, effugere properabat.

(20) Patron autem, Graecorum dux, praecipit suis, ut arma, XI¹ quae in sarcinis antea ferebantur, induerent, ad omne impe-² rium summi parati et intenti. Ipse currum regis sequebatur³ occasionis imminens adloquendi eum, quippe Bessi facinus praesenserat. Sed Bessus illi ipsum metuens, custos verius quam⁴ comes, a curru non recedebat. Diu ergo Patron cunctatus ac⁵ saepius sermone revocatus, inter fidem timoremque haesitans, regem intuebatur. Qui ut tandem advertit oculos, Bubacem⁶ spadonem inter proximorum currum sequentem percontari iubet,⁷ numquid ipsi velle cum e respondit iussusque propius accedere⁸ sine interprete — nam haud rudis Graecae linguae Dareus⁹ erat — 'Rex', inquit, 'ex L. milibus Graecorum supersumus¹⁰ patui, omnis fortunae tuae comites et in hoc tuo slatu idem,¹¹ qui florente te fuimus, quascumque terras elegeris, pro patria¹² et domesticis rebus petiuri. Secundae adversaeque res¹³ tuae copulavere nos tecum. Per hanc fidem invictam oro et¹⁴ obtestor, in nostris castris tibi tabernaculum statue: nos corporis¹⁵ tui custodes esse patiaris. Omisimus Graeciam, nulla¹⁶ Bactra sunt: nobis spes omnis in te, utinam etiam ceteris¹⁷ esset. Plura dici non attinet. Custodiam corporis tui exter-¹⁸ num et alienigena non deposerem, si crederem alium posse¹⁹ praestare.' Bessus quamquam erat Graeci sermonis ignarus,²⁰ tamen stimulantem conscientia iudicium profecto Patronem de-²¹ tulisse credebat: et interpretes celato sermone Graeci exempta²² dubitatio est. Dareus autem, quantum ex vultu conspici poterat,²³ haud sane terribus percontari Patrona causam consili, quod adferret, coepit. Ille non ultra differendum ratus, 'Bes-²⁴ sus', inquit, 'et Nabarzanes insidiantur tibi: in ultimo discrimine²⁵ est fortunae tuae et vitae: hic dies aut parricidis aut tibi²⁶ futurus ultimus.' Et Patron quidem egregiam conservati regis²⁷ gloriam tulerat. Eludant fidem licet, quibus forte temere huma-²⁸ mana negotia volvi aequae persuasum est nexuve causarum

2. rebus Junius: regis A. — 3. Nabarzanes] nabarzones LP, non-
zanes F. — 12. regis Froinbenius: regionis A. — 24. rerum P: rei C.
— 29. purgare Lauer: peregere A. — 31. exortum] exortu P. — Bessus
add. I. — 32. adnotat Graecus: adnotat A. — 34. Nabarzanes Lauer:
artabozus A. — 36. venerari] om. P.

14. percontari] percontari P. — 15. ipsi I: ipse A. — 19. omnis
Lauer: omnes A. — 25. etiam Fossius: et in A. — 30. interpretes celato
Jeppius: interpretis relato A. — 31. conspici Modius: conspici A. — 35.
est fortunae Aicidalis: et fortunae A. — 37. fidem licet Jeppius: uide-
licet A. — 38. nexuve Jeppius: nexuque A.

latentium, ex multo ante destinatarum, suum quemque ordinem immutabili lege percurrere: Dareus certe respondit, quamquam sibi Graecorum militum fides nota sit, nunquam tamen a popularibus suis recessurum. Difficilissimam sibi esse damnare, quam decipi. Quidquid fors tulisset inter suos perpeti malle, 5 quam transfigam fieri. Sero se perire si salvum esse milites sui nollent. Patron desperata regis salute ad eos, quibus praeerat, rediit, omnia pro fide experiri paratus.

XII. At Bessus occidendi protinus regem impetum ceperat. Sed 12 veritus, ne gratiam Alexandri, nisi vivum eum tradidisset, inire non posset, dilato in proximam noctem sceleris consilio agere gratias incipit, quod perfidi hominis insidias, iam Alexandri opes spectantis, prudenter cauteque vitasset. Bonum 2 cum hosti laturum fuisse regis caput. Nec mirari hominem mercede conductum omnia habere venalia: sine pignore, sine lare, terrarum orbis exulem accipitem hastam ad nutum licentium circumferre. Purganti deinde se deosque patrios testes fidei suae invocanti Dareus vultu adsentiebat, haud dubius, 3 quin vae deferrentur a Graecis, sed eo verum ventum erat, ut tam periculosum esset non credere se suis, quam decipi. xxx 4 milia erant, quorum inclinata in scelus levitas timebatur: in milia Patron habebat: quibus si credidisset salutem suam damnata popularem fide, periculo excusationem videbat offerri. 5 Itaque praeoptabat inmerito quam iure violari. Besso tamen insidarum consilium purganti respondit, Alexandri sibi minus iustitiam quam virtutem esse perspectam. Falli eos, qui proditoris ab eo praemium expectent: violatae fidei neminem 6 acriorem fore vindicem ultoremque. Iamque nox adpetebat, cum Persae more solito armis positae ad necessaria ex proximo vico ferenda discurrunt. At Bactrianis, ut imperatum a Besso 7 erat, armati stabant. Inter haec Dareus Artabazum acciri iubet, expositisque, quae Patron detulerat, haud dubitare Artabazum, quin transendum esset in castra Graecorum: Per- 8 sas quoque periculo vulgato secuturos. Destinatis sortis suae et iam nullius salubris consilii patiens unicam in illa fortuna opem Artabazum, ultimum illum visurum, amplectitur perfususque mutuis lacrimis inhaerentem sibi avelli iubet: capite

deinde velato, ne inter gemitus digredientem velut a rogo in- 1 tueretur, in humum prorum corpus abiecit. Tum vero custodia eius adseui, quos regis salutem vel periculis vitae lucri oportebat, dilapsi sunt, [tum] armatis, quos iam adventare cre- 2 debant, haud rati se futuros pares. Ingens ergo in tabernaculo solitudo erat paucis spadonibus, quia, quod discederent, non habebant, circumstantibus regem. At ille remosis arbitris diu aliud atque aliud consilium animo volubabat. Iamque 3 solitudinem, quam paulo ante pro solatio petiverat, perosus solitudinem, quam paulo ante pro solatio petiverat, perosus 4 Babacem vocari iubet. Quem intuens, 'lic', inquit, 'consulte vobis, ad ultimum regi vestro, ut decebat, fide exhibitia. Ego hic legem fati mei expecto. Forsitan mireris, quod vitam non finiam: alieno scelere quam meo mori malo.' Post hanc 5 vocem spado gemitu non tabernaculum modo, sed etiam castra complevit. Inrupte deinde alii laceratisque vestibus lugubri et barbaro ululatu regem deplorare coeperunt. Persae ad 6 illos clamore perlato attoniti metu nec arma capere, ne in Bactrianos inciderent, nec quisquam audebant, ne impio deserere regem viderentur. Varius ac dissonus clamor sine duce 7 (ac sine imperio) togis castris referebatur. Besso et Nabarzani 8 nuntiaverant sui regem a semetipso interemptum esse: placent eos deceperat. Itaque citatis equis advolant sequentibus, 9 quos ad ministerium sceleris delegerant: et cum tabernaculum intrassent, quia regem vivere spadones indicabant, comprehendere 10 vicinicie iusserunt. Rex curru paulo ante vectus et deorum auspiciis ac suis honoribus cultus nulla externa ope admoda 11 captivus servorum suorum in sordidum veliculu[m] pelibus undique contextum inponitur. Pecunia regis et supellex quasi 12 belli iure diripitur, onustique praeda per scelus ultimum parva fugam intendunt. Artabazus cum his, qui imperio parebant, 13 Graecisque militibus Parthienae petebat, omnia tutiora pericidarum contentu[m] ratus. Persae promissis Bessi operati maxime, quia nemo alius erat, quem sequerentur, coniungere se 14 Bactrianis, agmen eorum tertio adsecuti die. Ne tamen honos regi non haberetur, aureis compediibus Dareum vinciant nova 15 ludibria subinde excogitant: fortuna. Et ne forte cultu regio posset agnoscere, sordidis pelibus vehiculum intexerant: ignota iumenta agebant, ne perceptantibus in agmine monstrari posset: custodes procal sequebantur.

1. destinatarum *F?*: destinatarum *B*: destinatarum *L**F*. — 6. Sero se perire *P*: se perire sero *B**F**F*, sero *L*. — 11. dilato *I*: delato *A* (*F?*). — 16. hastam *Jespinus*: hostem *A*. — 17. circumferre *Jespinus*: circumferri *A*. — Purganti *Jenius*: arguenti *A*. — 22. Patron *P*: ov. *C*. — 26. perspectum *I*: perfectum *A*, sed in *C* additur in margine perspectam. — 31. erat *P*: erat *C*.

2. custodia *C*: custodiae *P*. — 4. dilapsi *F?*: delapsi *BLP*. — [tum] del. *Jenius*. — 10. Babacem] babucem *L**F*. — 20. Nabarzani *Lauer*: nabazano *A*. — 21. a] et *P*. — 26. se] s *P*. — 28. contextum *Lauer*: contextos *A*. — 30. his *Findelmann*: his *A*. — 32. contextu] contextum *L**F*.

XIII. Alexander audito, Dareum movisse ab Ecbatanis, omisso(35) itinere, quod petebat, in Mediam fugientem insequi pergit strenue. Tabas — oppidum est in Parætacene ultima — venit: ibi transfuga nuntiat præcipitem fuga Bactra petere Dareum. Certiora deinde cognoscit ex Bagistane Babylonia; non equidem victum regem, sed in periculo esse aut mortis aut vinculorum adfirmabat. Rex ducibus convocatis, 'Maximum', inquit, opus, sed labor brevissimus superest. Dareus haud procul destitutus a suis aut oppressus: in illo corpore posita est nostra victoria, et tanta res celeritatis est præmium. Omnes pariter conclamant paratos ipsos sequi: nec labori nec periculo parceret. Igitur raptim agmen cursus magis quam itineris modo ducit ne nocturna quidem quiete diurnum laborem relaxante. Itaque non stadia processit, perventumque erat in vicum, in quo Dareum Bessus comprehenderat. Ibi Melon, Darei interpres, excipitur: corpore aeger non potuerat agmen adsequi et deprehensus celeritate regis transfugam se esse simulabat. Ex hoc acta cognoscit. Sed fatigatis necessaria quies erat. Itaque delectis equitum vi milibus CCC, quos dimachas appellabant, adiungit: dorso hi graviora arma portabant, ceterum equis vehabantur: cum res locuspæ posceret, pedestris acies erat.

Haec agitem Alexandrum adeunt Orsillo et Mihracenes: Bessi parricidium exosi transfugerant nuntiabantque stadia abesse Persas, ipsos brevius iter monstraturus. Gratus regi adventus transfugarum fuit. Itaque prima vespera ducibus isdem cum expedita equitum manu monstratam viam ingreditur phalange, quantum festinare posset, sequi iussa. Ipse quadrato agmine incedens ita cursum gerebat, ut primi coniungi ultimis possent. CCC stadia processerant, cum occurrit Brocubelus, Mazæi filius, Syriae quondam prætor: is quoque transfuga nuntiabat Bessum haud amplius quam cœ stadia abesse. Exeritum, utpote qui nihil præcaverat, inconpositum inordinatumque procedere. Hyrcaniam videri petiuros. Si festinare sequi palantes, superventurum. Dareum adhuc vivere. Strenuo aliquin cupiditatem consequendi transfuga iniecerat. Itaque calcaribus subditis effuso cursu eunt. Iamque

fremitus hostium iter ingredientium exaudiebat, sed prospectum ademerat pulveris nubes. Panlisper ergo inhibuit cursum, donec consideret pulvis. Iamque conspecti a barbaris erant et abundantiam agmen conspexerant, nequaquam futuri patres, si Besso tantum animi fuisset ad proelium, quantum ad parricidium fuerat. Namque et numero barbari præstabant et robore: ad hoc refecti cum fatigatis certamen initiuri erant. Sed nomen Alexandri et fama, maximum in bello utique momentum, pavidos in fugam avertit. Bessus vero et ceteri facinorosi eius participes vehiculum Darei adsecuri coeperunt hortari eum, condescenderent equum et se hosti fuga eriperet. Ille deos ultiores adesse testatur et Alexandri fidem implorans negat se parricidas velie comitari. Tum vero ira quoque accensi tela coniciunt in regem multisque confossum vulneribus relinquunt. Iumenta quoque, ne longius prosequi possent, convulnerant duobus servis, qui regem comitantibus, occisis. Hoc edito facinore, ut vestigia fugæ spargerent, Nabarzaenes Hyrcaniam, Bessus Bactra paucis equitum comitantibus petebant: barbari ducibus destituti, quæ quemque aut spes ducebant aut pavor, dissipabantur: non tantum equites congregaverant se, incerti adhuc, resistere melius esset an fugere. Alexander hostium trepidatione comperta Nicanorem cum equitum parte ad inhibendam fugam emittit: ipse cum ceteris sequitur. Tria ferme milia resistentia occisa sunt, reliquum agmen pecudum more intactum agebatur iubente rege, ut caedibus abstineretur. Nemo captivorum erat, qui monstrare Darei vehiculum posset: singuli, ut quæque prederent, scrutabantur, nec tamen ullum vestigium fugæ regis extabat. Festinantem Alexandrum vix tria milia equitum persecuta sunt. At in eos, qui lentius sequebantur, incidebant universa fugientium agmina. Vix credibile dictu, plures captivi, quam, qui caperent, erant: adeo omnem sensum territis fortuna penitus excusserat, ut nec hostium paucitatem nec multitudinem suam satis cererent.

Interim iumenta, quæ Dareum vehabant, nullo regente desesserant militari vi et errore delata per quattuor stadia in quadam valle consistierant, aestu simulque vulneribus fatigata. Haud procul erat fons, ad quem monstratum a peritis Polystratus Macedo siti maceratus accessit: ac dum galea haustam aquam sorbet, tela iumentorum debilitantium corporibus infixæ consepit. Miratusque, confossa potius quam abacta esse,

1. Ecbatanis] hæcathanis LPF; hæcathanis P. — 3. Parætacene Justinus: parætacene A. — 6. non equidem I: non om. A. — 20. dimachas Glucranus: dimichas A. — 23. Mihracenes I; mihracenis A. — 30. Brocubelus Fretacubelus: brocubelus A [brachubelus B]. — 31. Mazæi] mazæ LPF. — 33. quasi nihil add. Finkelstein. — 34. Hyrcaniam] hircaniam P; hircaniam LPF.

14. conicunt] colunt LPF. — 17. Hyrcaniam] hircaniam LPF. — 20. dissipabantur] dissipantur P. — 37. Polystratus P: polustratus C.
Q. Curtius Rufus.

semivivi hominis gemitum percipit. Itaque more ingenii humani cupidus visendi, quid rei vehiculo isto conderetur, dimotis pellibus, quibus obiectum erat, Dareum multis vulneribus confossum reperit. Regius enim cultus et aureae catenae, quis a parricidis vincitus fuerat, dubitationem eximebant. Non erat expers Graeci sermonis Dareus gratiasque agebat diis, qui post tanta mala tamque gravia hoc tamen indulsissent solacii, ne omnino in solitudine extremum spiritum effunderet. 'Itaque te,' inquit, 'quisquis es mortalium, per communiem hominum sortem, a qua nec maximos regum exemptos esse praesenti spectaculo moneris, rogo quaesoque, ut haec ad Alexandrum mandata mea perferas: nihil eorum, quae longe tristissima perpessus sum, ne hunc quidem incomparabilis calamitatis exitum ita gravem mihi accidisse, ut hoc unum, quod post tanta in me meosque merita adversus clementissimum victorem inuito vivendum fuit et nunc ingrato moriendum est. Sed — si qua postremis miserorum votis apud deos vis est, et cum ipso spiritu profusus preces mitius aliquod nomen exaudivit — ille quidem sospes et incolumis longaeque supra contagium meae sortis et invidiam fortunae positus in solio Cyri gloriosam aetatem exigat suaeque virtutis memor eum matri liberisque meis locum apud se esse patiatur, quem illi fidei et obsequio meruerint. At parricidas promptum exitum consequatur, quod Alexander irragabit, si non misericordia infelicis hostis, saltem odio facinororum, et ne inpenita in aliorum etiam regum suaeque ipsius exitum erumpant.' Post haec, cum siti angeretur, adlata per Polystratum aqua recreatus, 'Ergo', ait, 'hanc etiam tantis calamitatibus extremam accedere oportuit, ut bene merito gratiam referre non possim: at referet Alexander, Alexandro vero dii.' Dextram deinde protendit eamque Alexandro fidei regiae pignus ferri iubens apprehensum Polystrati manu amantem efflavit. Alexander an spiranti adhuc supererent, incertum est: illud constat miserabili regis opulentissimi exitu conserto copiosas lacrimas profudisse statimque chlamyde sibi detracta corpus operuisse et magno cum honore ad suos deferri iussisse, ut regio Persarum more curatum momentum minorum inferretur. Ingratitudinem hominum, a quis pro summis beneficiis crudele exitum Dareus pertulit, quamquam sumpse ingenio horrendam et execrabilem, insigniore ad posteritatem infamia damnavit canis cuiusdam mira fides, qui

1. semivivi hominis I; semivivulo P, semivivulo C. Verba quae sequuntur usque ad VI, 1, 1 pugnae discrimen desunt in A, add. Freinsheimus.

ad omnibus familiaribus derelicto sobus adfuit et, quam in vivum prece se tulit benevolentiam, morienti quoque constanter praestitit. Huic vitae finem sortitus est ille, quem modo contumelia adfeci putabam, nisi regem regum et deorum consanguineum salutarum: magnoque iterum experimento adprobatum est neminem magis patere fortunae, quam qui pluribus eiusdem blanditiis interitus inquam illius tota cervicē receperit.

Q. CURTI RUFII

HISTORiarUM

ALEXANDRI MAGNI

MACEDONIS

LIBER VI.

Dum ea per Asiam geruntur, ne in Graecia quidem Macedoniae tranquillae res fuere. Regnabat apud Lacedaemonios Agis Archidami filius, qui Tarentinis opem ferens ceciderat, eodem die quo Philippus Athenienses ad Chaeroneam vicit. Is Alexandri per virtutem aemulos ciues suos stimulabat, ne Graeciam seruitute Macedonum diutius preni paterentur: nisi in tempore procederent, idem inquam ad ipsos transiturum esse. Adnitendum igitur, dum aliquae adhuc Persis ad resistendum vires essent: illis oppressis aduersus immanem potentiam frustra vitae libertatis memores futuros. Sic instinctis animis occasione belli ex commodis coeptandi circumspectabant. Igitur felicitate Meonensis invitati consilia cum ipso miscere adgressi sunt et, postquam ille rerum laetiarum initia intempistica morte destituit, nihilo remissius agebant. Sed ad Pharnabazum et Autophradaten profectus Agis triginta argenti talenta decemque trientes impetravit, quas Agesilao fratri misit, ut in Cretam navigaret, cuius insulae cultores inter Lacedaemonios et Macedonas diversis studiis distrahebantur. Legati quoque ad Daream missi sunt, qui in usum belli ampliore vim pecuniae pluresque naues peterent. Atque haec coram coepta clades ad Issum — nam ea interceperat — adeo non interpellavi, ut etiam adiuverit. Quippe fugientem insecutus Alexander in longinqua loca magis magisque rapiebat, et ex ipso proelio mercenariorum ingens multitudo in Graeciam fuga penetraverat: quorum octo milia Per-

sica pecunia conduxit Agis eorumque opera plerasque Cretensium urbes recepit. Cum deinceps Menon in Thraciam ab Alexandro missus barbaros ad defectionem impulsisset atque eam comprimendam Antipater exercitum ex Macedonia in Thraciam duxisset, opportunitate temporis strenue usi Lacedaemonii totam Peloponnesum paucis urbibus exceptis in partes traxerunt: confectoque exercitu viginti milium pedum cum equitibus bis mille Agili summam imperii detulerunt. Antipater ea re conperta bellum in Thracia, quibus potest condicionibus, componit raptinque in Graeciam regressus ab amicis sociisque ciccalibus auxilia cogit. Quibus convenientibus ad quadraginta pugnatorum milia recensuit. Adgenerat et ex Peloponnesu valida manus: sed quia dubiam ipsorum fidem rescierat, dissimulata suspitione gratias egit, quod ad defendendam aduersus Lacedaemonios Alexandri dignitatem adfuisset: scripturam se id regi gratiam in tempore relaturum. In praesens nihil opus esse maioribus copiis: itaque domus redirent foederis necessitate expleta. Nuntius deinde ad Alexandrum mittit de motu Graeciae certiorum facturos. Atque illi regem apud Bactra demum consecuti sunt, cum interim Antipatri victoria et nece Agidis in Arcadia transactum esset. Sane iam pridem tumultu Lacedaemoniorum cognito, quoniam tot terrarum spatium discretus potuit, procederat: Amphoterum cum Cypris et Phoenicis navibus in Peloponnesum navigare, Meneten tria milia talentum ad mare deferre iusserat, ut ex propinquo pecuniam Antipatro subministraret, quanta illum indigere cognovisset. Probe enim perspexerat, quanti ad omnia momenti motus istius inclinatio futura esset, quinquam deinceps accepto victoriae nuntio suis operibus id discrimen comparans murum cum pugna fuisse cavillatus est. Ceterum principia eius belli haud prospera Lacedaemonis fuere. Iuxta Corinthis Macedonae castellum cum Antipatri militibus congressi victores extiterat: et rei bene gestae fama etiam, qui suspensis mentibus fortunam spectaverant, in societatem eorum pertracti sunt. Una ex Eleis Achaicaeque urbibus Pellene foedus adspendebatur et in Arcadia Megalopolis, sola Macedonibus ob Philippi memoriam, a quo beneficiis adfecta fuerat. Sed haec arte circummissa haud procul destititio aberat, nisi tandem Antipater subvenisset. Is postquam castra castris contulit seque numero militum alioque apparatu superiorem conspexit, quam primum de summa rerum proelio contendere statuit: neque Lacedaemonii detrectare certamen. Ita commissa est pugna, quae rem Spartanam maiorem in modum adflicti. Cum enim angustiis locorum, in quibus pugnabatur, confisi, ubi hosti nullam multitudi-



nis usum futurum credebant, animose congressi essent, neque Macedones impigre resisterent, multum sanguinis fusus est. Sed postquam Antipater integrum subinde manum laborantibus suis subsidio mittebat, impulsu Lacedaemoniorum acies gradum paviliper resitit. Quod conspicuus Agis cum cohorte regia, quae
 1. ex fortissimis constabat, se in medium pugnae discrimen (1)
 2. tem hostium propulit. Coeperant fugere victores et, donec avidus sequentes in planum deduxere, inulti cautebant: sed ut primum locus, in quo stare possent, fuit, aequis viribus dimi-
 3. catum est. Inter omnes tamen Lacedaemonios rex eminebat, non armorum modo et corporis specie, sed etiam magnitudine
 4. animi, quo uno vinci non potuit. Undique nunc comminus, nunc eminus petebatur diuque arma circumferens alia tela clipeo excipiebat, corpore alia vitato: donec hasta femina per-
 5. fossa plurimo sanguine effusus destitueret pugnante. Ergo clipeo suo exceptum armigeri raptum in castra referrebat, iactationem vulnere haud facile tolerante. Non tamen omisere Lacedaemonii pugnam et, ut primum sibi quam hosti aequorem locum capere poterant, densatis ordinibus effuse fluen-
 6. tem in se aciem exceperunt. Non aliud discrimen vehementius fuisse memoriae proditum est. Duarum nobilissimarum bello gentium exercitus pari Marte pugnabant, Lacedaemonii vetera, Macedones praesentia decora intuebantur: illi pro libertate, hi pro dominatione pugnabant: Lacedaemoniis dux, Macedonibus
 7. 20 locus deerat. Diei quoque unius tam multiplex casus modo spem, modo metum utriusque partis angebat, velut de industria inter fortissimos viros certamen aequante fortuna. Ceterum angustiae loci, in quo haeserat pugna, non patiebatur totis ingredi viribus: spectabant ergo plures, quam inierant proelium,
 8. 25 et qui extra teli iactum erant, clamore invicem suos accendebant. Tandem Laconum acies languescere, lubrica arma sudore
 9. 2) vix sustinens, pedem deinde referre coepit ac urgente hoste aperitis fugere. Insequeratur dissipatos victor et emensus cursu omne spatium, quod acies Laconum obtinuerat, ipsum Agin
 10. 30 persequebatur. Ille ut fugam suorum et proximos hostium conspexit, deponi se iussit: expertusque membra, an impetum animi sequi possent, postquam defecere sensit, poplitibus semet excepit galeaque strenue sumpta clipeo protegens corpus hastam

3. et donec Modius: et om. A. — 15. effusa Acidalus: effusi A. — 22. partis P: parti C. — 25. spectabant P: expectabant C. — 28. ac Modius: et A. — 29. fugere Laeuer: fugeret A. — dissipatos Laeuer: dissipatus A. — 30. Agin L: hagin BPPP.

dextera vibrabat, ultro vocans hostem, si quis iacenti spolia demere auderet. Nec quisquam fuit, qui sustineret comminus 15 congreddi: procul missilibus adpetebatur, ea ipsa in hostem retorquens, donec lancea nudo pectori infixata est: qua ex vulnere
 5. evolva inclinatum ac deficiens caput clipeo paulisper exceptit, dein liquente spiritu pariter ac sanguine moribundus in arma procubuit. Cecidere Lacedaemoniorum v milia et oec, ex Macedonibus haud amplius mille: ceterum vix quisquam nisi saucius revertit in castra.

(3) Haec victoria non Spartam modo sociosque eius, sed etiam
 11. omnis, qui fortunam belli spectaverant, fregit. Nec falliebat 17 Antipatrum dissentire ab animis gratulantium vultus, sed bellum finire cupienti opus erat decipi. Et quoquam fortuna rerum placebat, invidiam tamen, quia maiores res erant, quam quas
 15. praefecti modus caperet, metuebat. Quippe Alexander hostes 18 vinci voluerat, Antipatrum vicisse ne tacitus quidem indignabatur, suae demptum gloriae existimans, quidquid cessisset alienae. Itaque Antipater, qui probe nosset spiritus eius, non 19 est ausus ipse agere arbitria victoriae, sed concilium Graecorum, quid fieri placeret, consulit. A quo Lacedaemonii, nihil
 20. aliud, quam ut oratores mittere ad regem liceret, precati: a rege veniam defectionis praeter auctores impetraverunt. Megalopolitanis, quorum urbs obsessa erat a defectionis sociis, Achaei et Elei centum xx talenta dare iussi sunt. Illic fuit 21
 25. exitus belli, quod repente ortum prius tamen finitum est, quam Dareum Alexander apud Arbela superaret.

(4) Sed ut primum instantibus curis laxatus est animus, militarium rerum quam quietis otique patientior, exceperunt eum voluptates, et, quem arma Persarum non frugerant, vitia vicen-
 30. tum: tempestiva convivia et perpotandi pervigilantiae insana 2 dulcedo ludique et greges pelicum. Omnia in externum lapsa morem: quem aemulatus quasi potiore suo ita popularium animos oculosque pariter offendit, ut a plerisque amicum pro hoste haberetur. Tenaces quippe disciplinae suae solitose 3
 35. parco ac parabili victu ad implenda naturae desideria defungi in peregrina et devictarum gentium mala impulerat. Hinc sae- 4

1. dextera P: dextra C. — 2. Nec quisquam P: nequisquam C. — 7. Cecidere Laeuer: excidere A. — 10. Spartam sparthā LPF. — 11. belli Laeuer: bellam A. — 14. res] om. P. — 21. precati: a rege Jeoptia: precati geatne C, gentis P. — 22. Megalopolitanis Modius: megalopolitan A. — 23. sociis, Achaei et Elei Zampitius: eius achai et eli A. — 30. tempestiva Heusinger: intempestiva C, tempestivum P. — 32. quem Justinus: quemque A.



pius comparatae in caput eius insidiae, secessio militum et li-
 berior inter mutuas querellas dolor, ipsius deinde nunc ira,
 nunc suspiciones, quas excitabat inconsultus pavor, ceteraque
 5 his similia, quae deinde dicerentur. Igitur cum tempestivis con-
 vivis die pariter noctesque consumeret, satietatem epularum 5
 ludis interpellabat, non contentus artificum, quos e Graecia
 exciverat, turba: quippe captivae inebantur suo ritu canere
 6 inconditum et abhorrens peregrinis auribus carmen. Inter
 quas unam rex ipse conspexit maestriorem quam ceteras et pro-
 ducentibus eam verecunde reluctantem. Excellens erat forma,
 10 et formam pudor honestabat: deiecit in terram oculis et, quan-
 tum licebat, ore velato suspicionem praebuit regi, nobiliorem
 7 esse, quam ut inter conviviales ludos deberet ostendi. Ergo
 interrogata, quanam esset, neptim se Ochi, qui nuper regnas-
 set in Persis, filio eius genitam, esse respondit, uxorem Hy-
 15 staspis fuisse. Propinquus hic Darei fuerat, magni et ipse exer-
 citus praetor. Adhuc in animo regis tenues reliquiae pristini
 moris haerebant. Itaque fortunam regia stirpe genitae et tam
 celebre nomen [neptem Ochi] reveritus non dimitti modo cap-
 9 tivam, sed etiam restitui ei suas opes iussit, virum quoque
 requiri, ut reperito coniungere redderet. Postero autem die
 praecipit Hephaestioni, ut omnes captivos in regiam iuberet
 adduci. Ibi singulorum nobilitate spectata secrevit a vulgo,
 quorum eminebat genae. Mille hi fuerunt: inter quos reper-
 25 tus est Oxathres, Darei frater, non illius fortuna, quam indole
 10 animi sui clarior. *xxvi milia* talentum proxima praeda redacta
 erant: quis e duodecim milia in congiarium militum absumpta
 sunt. Par huic pecuniae summa custodum fraude subtracta
 11 est. Oxydates erat nobilis Perses, qui a Dareo capitali sup-
 plicio destinatus cobibebatur in vinculis: huic liberato satrapam
 30 Mediae attribuit: fratremque Darei recepit in cohortem amico-
 rum omni vetustae claritatis honore servato.

12 Hinc in Parthienem perventum est, tunc ignobilem gentem,
 nunc caput omnium, qui post Euphratem et Tigrim amnes
 13 sili rubro mari terminantur. Scythiae regionem campestram
 ac fertilem occupaverunt, graves adhuc accolae. Sedes habent

4. deinde inde P. — tempestivis P: interpestivus C. — 7. turba
 Modius: turbae A. — 15. Hyastaspis Lematrus: hystaspis P, hystaspis
 C. — 19. [neptem Ochi] dol. Modius. — 22. Hephaestioni] ephestioni
 LF, ephistioni P. — 26. *xxvi milia* 1: *milia* om. A. — redacta
 reducta LFF. — 27. absumpta Junius: absumpta A. — 29. Oxydates
 Aldus: oxidates A. — qui] om. P. — 32. claritatis 1: caritatis A. —
 33. Parthienem 1: parthienem A.

et in Europa et in Asia: qui super Bosphorum colunt, adscri-
 buntur Asiae, at, qui in Europa sunt, a laevo Thraciae latere
 ad Borysthenem atque inde ad Tanaim [silium] annem recta
 plaga atinent. Tanais Europam et Asiam medius interfuit. 14
 5 Nec dubitatur, quomodo Scythiae, qui Parthos condidere, non a
 Bosphoro, sed ex Europae regione penetraverint. Urbs erat ea
 15 tempestate clara Hecatompylos, condita a Graecis: ibi stativa
 rex habuit comitibus undique advectis. Itaque rumor, otio-
 si militis vitium, sive auctore percrebruit, regem contentum
 10 rebus, quas gessisset, in Macedoniae protinus redire statuisse.
 Discurrunt lymphatis similes in tabernacula et itineri sarcinas
 16 aptant: signum datum crederet, ut vasa colligerent totis castris.
 Tumultus hinc contubernales suos requirementi, hinc oneratum
 17 plaustra perfertur ad regem. Fecerant fidem rumor
 15 temere vulgato Graeci milites, redire iussi domos, quorum
 equitibus singulis denarium sena milia dederat: iam ipsis quo-
 que finem militiae adesse credebant. Haud secus quam par
 18 erat territus, qui Indos atque ultra Orientis peragrarre statu-
 isset, praefectos copiarum in praetorium contrahit: obortisque
 20 lacrimis ex medio gloriae spatio revocari se victi magis quam
 victoris fortunam in patriam relaturum conquestus est, nec
 19 sibi ignaviam militum ob stare, sed deum invidiam, qui fortissi-
 mis viris subitum patriae desiderium admoventis, paulo post
 in eundem cum maiore laude famaque rediit. Tum vero
 25 pro se quisque operam suam offerre, difficillima quaeque pos-
 cere, polliceri militum quoque obsequium, si animos eorum
 leni et apta oratione permulcere voluisset: numquam infractos
 21 et abiectos recessisse, quotiens ipsis alacritatem et tanti animi
 spiritus haurire potuissent. Ita se facturum esse respondit:
 30 illi modo vulgi aures praepararent sibi. Satisque omnibus,
 quae in rem videbantur esse, compositis vocari ad contionem
 7) exercitum iussit, apud quem talem orationem habuit: Magni illi
 tudinem rerum, quas gessimus, milites, intentibus vobis mi-
 nime mirum est, et desiderium quietis et satietatem gloriae
 35 occurrere. Ut omittam Illyrios, Triballos, Boeotiam, Thra-
 ciam, Spartam, Achaeos, Peloponnesum, quorum alia ductu meo,

1. Bosphorum Schmieder: bosphorum A. — 3. Borysthenem Lauer:
 boristhenem P, boristhenem C. — [silium] del. — 5. Scythiae scythae
 P, scitae LFF. — 6. Bosphoro Schmieder: bosphoro A. — 7. Hecatompylos
 Praisnakemius: haecathophilos A. — 9. percrebruit Zarotus: percrebruit
 A. — 11. in tabernacula 1: in om. A. — itineri P: itineris C. — 16.
 dederat: iam addidi. — 24. eundem B?: eadem LFF. — 26. praepararent
 praeparant P. — 35. Illyrios] illyrios LFF. — Boeotiam] boe-
 otiam LFF. — 36. Peloponnesum Zarotus: peloponnesum A.

menta modico praesidio dato campestri itinere ducere iubet. Ipse cum phalange et equitatu c. stadia emensus castra in valle, qua Hyrcaniana advenit, communit. Nemus praecipuus densisque arboribus umbruosus est pingue vallis solum rigantibus aquis, quae ex petris imminetibus manant. Ex ipsis radicibus montium Zobeitis flumis effunditur, qui tria fere stadia in longitudinem universus fluit, deinde saxo, quod alveolum interpellat, repercussus duo itinera velut dispensatis aquis aperit. Inde torrens et saxorum, per quae incurrit, asperitate violentior terram praecipit subit. Per hoc stadia conditus labitur rursusque velut ex alio fonte conceptus editur et novum alveum intendit, priore sui parte spatiosior, quippe in latitudinem x et trium stadiorum diffunditur, rursusque angustioribus coercitus ripis iter cogit. Tandem in alterum amnem cadit: Ridigno nomen est. Incolae affirmabant, quicumque demissi essent in cavernam, quae propior est fontis, rursus, ubi aliud os amnis aperitur, existere. Itaque Alexander duos, qui subeunt aquae terram, praecipitari iubet, quorum corpora, ubi rursus erumpit, expulsa videre, qui missi erant, ut exciperent.

8 Quartum iam diem eodem loco quietem militi dederat, cum (1) litteras Nabarzanis, qui Dareum cum Besso interceperat, accipit, quorum sententia haec erat: se Dareo non fuisse inimicum, immo etiam, quae credidisset utilia esse, suasisse et, quia fidele consilium regi dedisset, prope occisum ab eo. Agitasse Dareum custodium corporis sui contra ius fasque peregrino militi tradere damnata popularium fide, quam per ducentos et triginta annos inviolatam regibus suis praestitissent. Se in praecipiti et lubrico stantem consilium a praesenti necessitate repetisse. Dareum quoque, cum occidisset Bagoan, hac excusatione satisfacisse popularibus, quod insidiantem interemisset.

11 Nihil esse miseris mortalibus spiritu carius: amore eius ad ultima esse propulsum. Sed ea magis esse secutum, quae coegisset necessitas, quam quae optasset. In communi calamitate suam quemque habere fortunam. Si venire se iuberet, sine metu esse venturum. Non timere, ne fidem datam tantus rex violaret: deos a deo falli non solere. Ceterum si, cui fidem daret, videretur indignus, multa exilia patere fugienti: patriam esse, ubicumque vir tortis sedem sibi elegerit. Nec dubitavit

11. editur *L. a. m. sec.*: edit *BFPF.* — 12. latitudinem] altitudinem *FF.* — 14. cadit] cadit *LFF.* — 15. demissi *Iunius*: dimissi *A.* — 16. propior] propior *LF.* propior *P.* — 21. Nabarzanis] nabarzanis *LFF.* — 26. ducentos et triginta *Iunius*: ii et coc *A.* — 32. quae coegisset necessitas, quam add. *Vindolun.* — 37. fugenti] fugenti *LFF.*

Alexander fidem, quo Persae modo accipiebant, dare, inviolatum, si venisset, fore.

- (12) Quadrato tum agmine et composito ibat, speculatores subinde praemittens, qui explorarent loca. Levis armatura ducebat agmen, phalangem cum sequebatur, post pedites erant impedimenta. Et gens bellicosa et naturae situs difficilis aditum curam regis intenderat. Namque perpetua vallis iacet usque ad mare Caspium patens. Duo terrae eius velut brachia excurrunt: media flexu modico sinuat facium lunae maxime similem, cum eminent cornua, nondum totum orbem sidere implente. Ceretatae et Mosyni et Chalybes a laeva sunt, et ab altera parte Leucosyri et Amazonum campi: et illos, quae vergit ad septentrionem, hos ad occasum conversa prospectat. Mare Caspium dulcius ceteris ingentis magnitudinis serpentes ahi: piscium in eo longe diversus ab aliis color est. Quidam Caspium, quidam Hyrcanum appellant: alii sunt, qui Maetium paludem in id cadere putent et argumentum adferant aquam, quod dulcius sit, quam cetera maria, infuso paludis humore mitescere. A septentrione ingens in litus mare incumbit longaeque agit fluctus et magna parte exaestuans stagnat. Idem alio caeli statu recipit in se fretum eodemque impetu, quo effusum est, relabens terram naturae suae reddit. Et quidam credere non Caspium mare esse, sed ex India in Hyrcaniam cadere, cuius fastigium, ut supra dictum est, perpetua valle submittitur.
- (13) Hinc rex xx stadia processit semita propemodum invia, cui silva imminet, torrentesque et eluvies iter morabantur. Nullo tamen hoste obvio penetrat, tandemque ad cultiora perventum est. Praeter alios commestus, quorum tum copia regio abundabat, pomorum quoque ingens modus nascitur, et uberrimum gignendis uvis solum est. Frequens arbor faciem quercus habet, cuius folia multo melle tinguntur, sed, nisi solis ortum incolae occupaverint, vel modico tempore succus extinguitur.
- xxx hinc stadia processerant, cum Phrataphernes ei occurrit seque et eos, qui post Darei mortem profugerant, dedens: quibus benigne exceptis ad oppidum Arvas pervenit. Hic ei Craterus et Erigius occurrunt: praefectum Tapyrorum gentis

3. tum scripsi: tamen *A.* — 7. vallis] vallis *P.* — 11. Mosyni *Freinsheimius*: mosyni *A.* — Chalybes] calibes *LFF.* — 15. diversus *I*: diuersi *A.* — color est *I*: colorum *A.* — 17. offerant scripsi: offerent *A.* — 28. cultiora *I*: ulteriora *C.*, vultiora *P.* — 37. Erigius *Freinsheimius*: erigius *A.* — praefectum *I*: praefecto *A.* — Tapyrorum *Zumptius*: tapyrorum *A.*

- Phradatem adduxerant. Hic quoque in fidem receptus multis
 25 exemplo fuit experiendi clementiam regis. Satrapem deinde
 Hyrcaniae dedit Manapii: exul hic regnante Ocho ad Philip-
 pum pervenerat. Papyrorum quoque gentem Phradati reddidit.
 V. Inique ultima Hyrcaniae intraverat, cum Artabazus, quem (14)
 Dareo fidissimum fuisse supra diximus, cum propinquis Darei 6
 ac suis liberis modicaque Graecorum militum manu occurrit.
 2 Dextram venienti obtulit rex: quippe et hospes Philippi fuerat,
 cum Ocho regnante exularet, et hospitii pignora in regem
 3 suum ad ultimum fides conservata vincebat. Comiter igitur 10
 exceptus, "Tu quidem", inquit, "rex, deos quaeso, perpetua felicitate
 floreas: ego caeteris laetus hoc uno torquerer, quod
 4 praecipiti senectute diu frui tua bonitate non possum." Nona-
 gesimum et quintum annum agebat. Novem iuvenes, omnes
 4 eadem matre geniti, patrem comitabantur: hos Artabazus dex-
 15 terae regis admovit precatus, ut tam diu viverent, donec utiles
 5 Alexandro essent. Rex pedibus iter plerumque faciebat: tunc
 5 admoventi sibi et Artabazo equos iussit, ne ipso ingrediente pe-
 15 dibus senex equo vehi erubesceret.
 6 Ut deinde castra sunt posita, Graecos, quos Artabazus ad-
 15 duxerat, convocari iubet: at illi, nisi fides Lacedaemoniis quo- 21
 21 que et Sinopenses daretur, respondent se, quid agendum
 7 ipsis foret, deliberaturos. Legati erant Lacedaemoniorum missi
 ad Dareum, quo victo adplicuerant se Graecis mercede apud
 8 Persas militantibus. Rex ommissis sponsorshipum fideique pignori- 25
 25 bus venire eos iussit, fortunam, quam ipse dedisset, habitu-
 8 ros. Diu cunctantes plerisque consilia variantibus tandem
 9 viros se pollicentur. At Democrates Atheniensis, qui maxime
 Macedonum opibus semper obstiterat, venia desperata gladio
 9 se transigit. Ceteri, sicut constituerant, dicioni Alexandri ipsos 30
 30 se permittunt. Mille et o milites erant: praeter hos legati ad
 10 Dareum missi xc. In supplementum distributos milites, ceteri
 remissi domum, praeter Lacedaemonios, quos tradi in custo-
 10 diam iussit.
 11 Mardorum erat gens confinis Hyrcaniae, cultu vitae aspera (16)
 16 et latrocinii adsueti: haec sola nec legatos miserat nec vide-
 16 batur imperata factura. Itaque rex indignatus, si una gens
 posset efficere, ne invictus esset, impedimentis cum praesidio
 12 relictis valida manu comitante procedit. Noctu iter fecerat, et

- prima luce hostis in conspectu erat: tumultus magis quam
 proelium fuit. Deturbati ex collibus, quos occupaverant, bar-
 10 bari profugerunt, proximique vici ab incolis deserti capiuntur.
 Interiora regionis eius laud saepe adiri sine magna vexatione 13
 5 exercitus poterant. Iuga montium praefatae silvae rupeque
 inviae saepiunt: ea, quae plana sunt, novo monumenti genere
 10 impediunt barbari. Arbores densae sunt de industria consi- 14
 14 tae, quarum teneros adhuc ramos manu flectunt, quos intortos
 rursus inserunt terrae: inde velut ex alia radice lactiores vi-
 10 rent trunci. Hos, quae natura fert, adlescere non sinunt: 15
 15 quippe alium alii quasi nexu conserunt, qui ubi multa fronde
 vestiti sunt, operiunt terram. Itaque oculi ramorum velut la-
 10 quei perpetua saepe iter cludunt. Una ratio erat caedendo 16
 16 aperire saltum, sed hoc quoque magno operis. Crebri namque
 15 nodi duraverant stipites, et in se implicati arborum rami sus-
 15 pensis circulis similes lento vimine frustrabantur ictus. In 17
 17 colae autem ritu ferarum virgulta sabire soliti tum quoque in-
 17 traverant saltum occultisque telis hostem lacescebant. Ille ven-
 17 nianium modo latibula scrutatus pteroseo confodit: ad ultimum
 20 circumire saltum milites iubet, ut, si qua pateret, intrumpe-
 20 rent. Sed ignotis locis plerique oberrabant, exceptique sunt 18
 18 quidam, inter quos equus regis — Bucephalam vocabant —
 20 quem Alexander non eodem quo ceteras pecudes animo aesti-
 20 mabat. Namque ille nec in dorso insidere suo patiebatur alium
 25 et regem, cum vellet ascendere, sponte genua submittere ex-
 25 cepiebat credebaturque sentire, quem veheret. Maiore ergo, 19
 19 quam decebat, ira simul ac dolore stimulatus equum vestigari
 iubet et per interpretem pronuntiare, ni reddidissent, neminem
 esse victurum. Hac denuntiatione terrii cum ceteris donis
 20 equum adducunt. Sed ne sic quidem mitigatus caedi silvas 20
 20 iubet adgestaque humo et montibus plantam ramis impeditum
 exaggerari. Iam in aliquantum altitudinis opus creverat, cum 21
 21 barbari, desperati regionem, quam occupaverant, posse retineri,
 gentem suam dedidere. Rex obsidibus acceptis Phradati pa-
 25 rere eos iussit.
- (18) Inde quinto die in stativa revertitur. Artabazum deinde 22
 22 geminato honore, quem Dareus habuerat ei, remittit domum.
 Iam ad urbem Hyrcaniae, in qua regia Darei fuit, ventum erat:

1. Phradatem *B.*; phradatem *FLPF.* — 2. Manapii *F.*; manapii *C.*
 — 4. Papyrorum *Zumptius*; papyrorum *A.* — Phradati] phradati *LFP.*
 22. et Sinopenses *Solmsien*; estinopenses *A.* — se, quid *Giveta*:
 si quid *A.* — 39. valida *Muetsellius*; invicta *A.*

6. plana *P.*; plana *C.* — 12. oculi *P.*; oculi *C.* — 13. cludunt
Modius; cludi *P.*; cludit *C.* — 15. duraverant] nudaverant *P.* — 30.
 ne *P.*; nec *C.* — 32. in aliquantum *Acidalius*; in om. *A.* — 34.
 parere *Freinshemius*; tradere *A.* — 37. quem] quam *P.* — 38. regia
 regie *P.*

23 ibi Nabarzanes accepta fide occurrit dona ingentia ferens. Inter
 quae ligoas erat, specie singulari spado atque in ipso flore
 pueritiae, cui et Dareus aduersus fuerat et mox Alexander ad-
 suavit: eiusque maxime precibus motus Nabarzani ignouit.
 24 Erat, ut supra dictum est, Hyrcaniae finitima gens⁽¹⁹⁾
 Amazonum, circa Thermodontia amnem Themiscyrae inco-
 25 lentium campos. Reginam habebant Thalestrin, omnibus in-
 ter Caucasum montem et Phasin amnem imperitantem. Haec
 cupidine visendi regis accensa finibus regni sui excessit et,
 cum haud procul abesset, praemis indicantes, venisse reginam¹⁰
 26 aduendi eius cognoscendique avidam. Proius facta potestate
 veniendi, ceteris iussis subsistere, trecentis feminarum comi-
 tatus processit. Atque ut primum rex in conspectu fuit, equo
 27 ipsa desiluit duas lanceas dextra praefrens. Vestis non toto
 Amazonum corpori obducitur: nam laeva pars ad pectus est¹⁵
 nuda, cetera deinde velantur. Nec tamen sinus vestis, quem
 28 nodo colligunt, infra gena descendit. Altera papilla intacta
 servatur, qua muliebris sexus liberus alant: admirulo dextera,
 29 ut arcus facilius intendant et tela vibrent. Interrito vultu
 regem Thalestris intuebatur, habitum eius haudquaquam rerum
 30 famae parem oculis perlustrans: quippe omnibus barbaris in
 corporum maiestate veneratio est, magnorumque operum non
 alios capaces putant, quam quos eximia specie donare natura
 31 dignata est. Ceterum interrogata, num aliquid in petere vellet,
 haud dubitavit fateri ad communicandos cum rege liberos se
 32 venisse: dignam, ex qua ipse regni generaret heredes: feminini
 33 sexus se retenturam, marem reddituram patri. Alexander, an
 cum ipso militare vellet, interrogat: ad illa causata, sine cus-
 tode regnum relinquisse, petere perseverabat, ne se inritum
 34 spei abire pateretur. Acror ad Venerem feminae cupido quam
 regis, ut paucos dies subsisteret, perpulit. xii dies in obsequio
 35 desiderii eius assumpti sunt. Tum illa regnum suum,
 rex Parthienem petiverunt.

VI. Hic vero palam cupiditates suas solvit continentiamque et⁽²⁰⁾
 1 moderationem, in altissima quaque fortuna eminentiam bona, in
 2 superbiam ac lasciviam vertit. Patrios mores disciplinamque
 Macedonum regum salubriter temperatam et civilem habitum
 velut leviora magnitudine sua ducens Persicae regiae par deo-
 3 rum potentiae fastigium aemulabatur. Lacerare humi venera-

1. Nabarzanes] nabarzanes LPF. — 3. aduersus] om. P. — 4. Nabar-
 zani] nabazani LPF. — 6. Thermodontia P.: thermodontia C. — 20. Thale-
 stris] talestris LPF. — 28. at I.: et A. — 31. ut P.: ac ut C. — 33. Par-
 thienem] parthienem LF. — 39. venerabundus Finkelstein: venerabundus A.

bundos ipsum paulatimque servilibus ministeriis tot victores
 genium inbuere et captivis pares facere expetebat. Itaque 4
 purpureum diadema distinctum albo, quale Dareus habuerat,
 capti circumdedit vestemque Persicam sumpsit, ne omni quid-
 5 sed cum illis quoque mores inderat, superbiaeque habitus
 habitum. Et ille se quidem spolia Persarum gestare dicebat: 5
 sed cum illis quoque mores inderat, superbiaeque habitus
 animi insolentia sequebatur. Litteras quoque, quas in Euro- 6
 pam mitteret, veteris anuli gemma obsignabat, iis, quas in
 10 Asiam scriberet, Darei anulus inprimebatur, ut adparet unum
 animum duorum non capere fortunam. Amicos vero et equi- 7
 tes — hi namque principes militum — aspernantes quidem,
 sed recusare non ausos Persicis ornauerat vestibus. Pelices coc 8
 et ix, totidem quot Darei fuerant, regiam inplebant, quas spa- 9
 21 donum quaedam, et ipsi muliebris pati adules, sequebantur. Haec 9
 16 luxu et peregrinis infecta moribus veteris Philippi milites, ru-
 dis natio ad voluptates, palam aversabantur, totisque castris
 unius omnium sensus ac sermo erat, plus amissum victoria,
 quam bello esse quaesitum: cummaxime vicini ipsos dedique 10
 20 alienis moribus et externis. Quo tandem ore domos quasi
 in captivo habitu reversuros? Pudere iam sui. Regem victis
 quam victoribus similiorum ex Macedoniae imperatore Darei sa-
 21 trapa factum. Ille non ignarus, et principes amicorum et 11
 exercitum graviter offendi, gratiam liberalitate donisque repa-
 22 rare temptabat. Sed, opinor, liberis pretium servitutis ingra-
 23 tum est. Igitur ne in seditionem res verteretur, otium inter- 12
 pellandum erat bello, cuius materia opportune alebatur. Nam- 13
 que Bessus veste regia sumpta Artaxerxen appellari se iusserat
 Scythasque et ceteros Tanaeis accolae contraherat. Haec Sati- 14
 20 barzaes nuntiabat, quem receptum in fidem regioni, quam an-
 tea obtinuerat, praefecit. Et cum grave spoliis apparatusque
 luxuriae agmen vix moveretur, suas primum, deinde totius
 exercitus sarcinas exceptis admodum necessariis conferri iussit
 in medium. Plantities spatiosa erat, in quam vehicula onusta 15
 25 perduxerant. Expectantibus cunctis, quid deinde esset impera-
 turus, iumenta iussit abduci suisque primum sarcinis face sub-

2. expetebat I: expectabat A. — 4. ne omni I: nemo non A. —
 9. iis P: his C. — 10. Asiam I: asia A. — ut] om. P. — 12. hi F: hii
 C. — 13. ornauerat Finkelstein: ornauerat A. — coc et ix Finkelstein:
 coc et ix A. — 20. Quo tandem ore Iosephus: quo tantu more A. —
 21. bello I: bellum A. — 28. Artaxerxen] artaxerxen LPF. — 29. Sati-
 barzaes] salabarzaes LPF. — 33. corderi Lasser: retere A. — 34.
 quam Lasser: qua A.

16 dita ceteras incendi praecepit. Flagrabant exurentibus domi-
 nis, quae ut intacta ex urbis hostium raperent, saepe flam-
 mas restinxerant, nullo sanguinis pretium audente deflere, cum
 17 regis opes idem ignis exureret. Brevis deinde ratio mitigavit
 dolorem, habilesque militiae et ad omnia parati laetabantur 5
 18 sarcinarum potius quam disciplinae fecisse iacturam. Igitur
 Bactrianam regionem petebant. Sed Nicanor, Parmenionis(22)
 filius, subita morte correptus magno desiderio sui addecerat
 19 cunctos. Rex ante omnes maestas cupiebat quidem subsistere
 funeri adfuturus, sed penuria commotum festinare cogebat. 10
 Itaque Philotas cum duobus milibus et non relictus, ut iusta
 fratri persolveret: ipse contendit ad Bessum.

20 Iter facienti ei litterae adferuntur a finitimis satraparum, e
 quibus cognoscit Bessum quidem hostili animo occurrere cum
 exercitu, ceterum Satibarzanen, quem satrapae Ariorum ipse 15
 21 praefecisset, defecisse ab eo. Itaque quamquam Besso immi-
 nebat, tamen ad Satibarzanen opprimendum praevirti optimum
 ratus levem armaturam et equestres copias educit totaque nocte
 22 itinere strenue facto inprovixis hosti supervenit. Cuius co-
 gnito adventu Satibarzanes cum duobus milibus equitum — 20
 nec plures subito contrahi poterant — Bactra perfligit, ceteri
 23 proximos montes occupaverunt. Praerupta rupes est, qua spec-
 tati occidentem: eadem, qua vergit ad orientem, leniore sum-
 missa fastigio multis arboribus obsita perennem habet fontem,
 ex quo large aquae manant. Circuitus eius xxx et duo stadia 25
 24 dia comprehendit. In vertice herbilibus campus: in hoc multi-
 tudinem inbellem considerare iuvent. Ipsi, qua rupes deerat,
 arborum truncos et saxa obnoctantur. XIII milia armata erant.
 25 In quorum obsidione Cratero relicto ipse Satibarzanen se-
 qui festinat. Et quia longius abesse eum cognoverat, ad ex-(23)
 26 pugnandos eos, qui edita montium occupaverant, redit. Ac 31
 primo repugnari iubet, quidquid ingredi possent: deinde, ut
 27 occurrerent inviae cotes praeruptaeque rupes, inritus labor vi-
 debatur obstante natura. Ille, ut erat animi semper oblectan-
 tis difficultatibus, cum et progredi arduum et reverti pericu-
 losum esset, versabat se ad omnes cogitationes, aliud atque
 aliud, ut in fieri solet, ubi prima quaeque damnamus, sub-
 sidente animo. Haesitanti, quod ratio non potuit, fortuna con-

9. omnes] omnis P. — 13. finitimis I: finibus A. — 15. satrapae
 scriptis: satrapem P, satrapam C. — 17. a d Satibarzanen Vindelinius:
 a d om. A. — 27. deerat Vindelinius: erat A. — 29. obsidione scriptis:
 obsidione A. — 31. occupaverant Vindelinius: occupaverunt A. — 32.
 repugnari] repugnari P.

silium subministravit. Vehemens favonius erat, et multam mat-
 teriam ceciderat miles, aditum per saxa molitum. Haec vapore
 torrida iam inarserat. Ergo adgeri alias arbores iubet et igni 29
 dari alimenta: celeriterque stipitibus cumulatius fastigium mon-
 5 tis aequatum est. Tunc undique ignis iniectus cuncta compre-
 30 heudit. Flammam in ora hostium ventus ferebat, fumus
 ingens velut quadam nube absconderat caelum. Sonabant in-
 31 cendio silvae, atque ea quoque, quae non incenderat miles, con-
 cepto igne proxima quaeque adurebant. Barbari suppliciorum
 10 ultimum, si qua intermoreretur ignis, effugere temptabant, sed
 qua flamma dederat locum, hostis obstabat. Varia igitur caede
 32 consumpti sunt: alii in medios ignes, alii petris praecipitavere
 se, quidam hostium manibus obtulerunt, pauci semistalati vene-
 nere in potestatem.

(24) Hinc ad Craterum, qui Artacoana obsidebat, redit. Ille 33
 16 omnibus praeparatis regis expectabat adventum, captae urbis
 titulo, sicut par erat, cedens. Igitur Alexander turres admo-
 34 veri iubet: ipsoque aspectu barbari territi, e muris supinas
 manus tendentes, orare coeperunt, iram in Satibarzanen, de-
 20 fectionis auctorem, reservat, supplicibus semet deditentibus
 parceret. Rex data venia non obsidione modo solvit, sed
 omnia sua incolis reddidit.

Ab hac urbe digressio supplementum novorum militum oc- 35
 currit. Zolus 8 equites ex Graecia adduxerat: in milia ex Il-
 25 lyrico Antipater miserat: Thessali equites c et xxx cum Phi-
 lippo erant: ex Lydia in milia et sescenti, peregrinus miles,
 advenerat: ccc equites gentis eiusdem sequebantur. Hac 36
 manu adiecta adit Drangas: bellicosa natio est. Satrapes erat
 Barzaentes, sceleris in regem suum particeps Besso: is sup-
 30 pliciorum, quae meruerat, metu profugit in Indiam.

(25) Iam novum diem stativa erant, cum externa vi non tutus VII
 modo rex, sed invictus intestino facinore petebatur. Dymnus, 2
 modicae apud regem auctoritatis et gratiae, exoleti, cui Nico-
 macho erat nomen, amore flagrabat, obsequio nisi sibi dediti
 35 corporis victus. Is, quod ex vultu quoque perspicui poterat, a
 similibus aitonio remotis arbitris cum iuvene secessit in tem-
 plum, arcana se et silenda adferre praefatus, suspensumque 4

3. inarserat *Sebisius*: inarserat A. — 12. medios ignes I: medio igni-
 nis C, medio ignes P. — 15. Artacoana *Fossius*: artacoana A [Artacoana
 FT]. — 24. Zolus *Juvinius*: zolus A. — 28. a d i adiecta — Drangas
Juvinius: drangas A. — 29. Barzaentes *Modius*: barzaneses P, barzane-
 ses C. — 33. Nicomacho] nichomacho P, nichomaco LF. — 37. silenda] silenta P, silenta LF.

expectatione per mutuam caritatem et pignora utriusque animi rogat, ut adfirmet iurando, quae commisset, silentio esse tecturum. Et ille ratus, nihil, quod etiam cum periurio detegendum foret, indicaturum, per praesentes deos iurat. Tum Dymnus aperit in tertium diem regi insidias comparatas seque eius consilii fortibus viris et industriis seque participem. Quibus iuvenis auditis se vero fidem in paricidio dedisse constanter abiit nec ulla religione, ut scelus tegat, posse constringi. Dymnus, et amore et metu amens, dexteram exoleti complexus et lacrimans orare primum, ut particeps consilii operisque fieret: si id sustinere non posset, attamen ne proderet se, cuius erga ipsum benevolentiae praeter alia hoc quoque haberet fortissimum pignus, quod caput suum permisisset fidei adhuc inexpertae. Ad ultimum avertens scelus perseverantem mortis metu terret: ab illo capite coniuratos pulcherrimum facinus inebaturus. Alias deinde effeminatum et muliebriter timidum, alias proditorem amatoris appellans, nunc ingentia promittens, interdum quoque regnum, versabat animum tanto facinore procul abhorrentem. Strictum deinde gladium modo illius, modo suo admoventis iugulo, supplex idem et infestus, expressit tandem, ut non solum silentium, sed etiam operam polliceretur. Namque abunde constantis animi et dignus, qui pudicus esset, nihil ex pristina voluntate mutaverat, sed se captum Dymni amore simulabat nihil recusare. Sciscitari inde pergit, cum quibus tantae rei societatem inisset: plurimum referre, quales viri tam memorabilia operi admoturi manus essent. Ille et amore et scelere male sanus simul gratias agit, simul gratulatur, quod fortissimis juvenum non dubitasset se adiungere, Demetrio, corporis custodi, Pencilao, Nicanori: adicit his Aphoebetum, Iocem, Bioxenum, Archepolim, Anyntam. Ab hoc sermone dimissus Nicomachus ad fratrem — Cebalino erat nomen — quae acceperat, defert. Placet ipsum subsistere in tabernaculo, ne, si regiam intrasset, non adnatus adire regem, coniurati proditos se esse rescisceret. Ipse Cebalinus ante vestibulum regiae — neque enim propius aditus ei patebat — consistit, opperiens aliquem ex prima cohorte amicorum,

7. Quibus] qui P. — 13. inexpertae] exparte P. — 18. interdum quoque regnum I; interdumque regnum quoque A. — 21. tandem, ut] ut tandem P. — 23. se capium Lauer: captum P, captus C. — 28. fortissimis P; fortissimus C. — 29. Pencilao Freinsheimius: pencilao A. — 30. Aphoebetum L; apoebetum BFPF. — Bioxenum Freinsheimius: illoxiuum A [id est] xuum P. — Archepolim Freinsheimius: areopolim A. — 34. Cebalinas] cehalinas LPP. — 35. enim] om. P. — 36. ex prima cohorte amicorum P; amicorum ex prima cohorte C.

a quo introduceretur ad regem. Forte ceteris dimissis unus Philotas, Parmenionis filius — incertum quam ob causam — substituerat in regia. Huic Cebalino ore confuso magne perturbationis notas prae se ferens aperit, quae ex fratre conpererat, et sine dilatione munitari regi iubet. Philotas conlaudato eo protinus intrat ad Alexandrum multoque invicem de aliis rebus sermone consumpto nihil eorum, quae ex Cebalino cognoverat, nuntiat. Sub vesperam eum procedentem in vestibulo regiae excipit iuvenis, an mandatum executus foret, requirens. Ille non vacasse sermone suo regem causatus discessit. Postero die Cebalinus veniens in regiam praesto est intrantemque admonet pridie communicatae cum ipso rei. Ille curae sibi esse respondet: ac ne tum quidem regi, quae audierat, aperit. Coeperat Cebalino esse suspectus. Itaque non ultra interpellandum ratus nobili iuveni — Metron erat ei nomen — super armamentarium positum, quod scelus pararetur, indicat. Ille Cebalino in armamentario ascendito protinus regi corpus forte curanti, quid index detulisset, ostendit. Rex ad comprehendendum Dymnum missis satellitibus armamentarium intrat. Ibi Cebalinus gaudio elatus, 'Habeo te', inquit, 'incolumentem ex inopium manibus ereptum.' Percontatus deinde Alexander, quae noscenda erant, ordine cuncta cognoscit. Rursusque institit quaerere, quotus dies esset, ex quo Nicomachus ad eum detulisset indicium. Atque illo fatente, iam tertium esse, existimans, haud incorrupta fide tanto posto deferre, quae audierat, vinciri eum iusserat. Ille clamitare coepit, eodem temporis momento, quo audisset, ad Philotam decurrisse: ab eo operiri conperta. Rex item quaerens, an Philotam adisset, an institisset ei, ut perveniret ad se, perseverante eo adfirmare, quae dixerat, manus ad caelum tendens manantibus lacrimis hanc sibi a carissimo quondam amicum relatum gratiam quaerebat. Inter haec Dymnus haud ignarus, quam ob causam accerseretur a rege, gladio, quo forte erat cinctus, graviter se vulnerat occurrusque satellitum inhibitus perfertur in regiam. Quem intuens rex, 'Quod', inquit, 'in te, Dymne, tantum cogitavi nefas, ut tibi Macedonum regno dignior Philotas me quoque ipso videretur?' Illum iam defecerat vox. Itaque edito gemitu vultuque a conspectu regis averso subinde conlapsus extinguitur.

1. a quo Junius: quo A. — 3. substituerat Lauer: subisterat BP, subisteret FLF. — 17. armamentario] armantario P. — 26. iusserat C; inasit P. — 28. operiri conperta Joesepi: perconperta P, percomperta C. — 29. eo] adeo P.

31 Rex Philotae venire in regiam iusso, 'Cebalinus,' inquit, 'ul-
 32 timum supplicium meritis, si in caput meum praeparatas in-
 33 sidias hiduo textit: huius criminis Philotam reum substituit,
 34 ad quem protinus indicium detulisse se affirmat. Quo prop-
 35 tione gradu amicitiae me contingis, hoc maius est dissimula-
 36 tionis tuae facinus, et ego Cebalino magis quam Philotae id
 37 convenire fateor. Faventem habes iudicem, si, quod admitti non
 38 oportuit, saltem purgari potest.' Ad haec Philotae haud sane
 39 trepidus, si animus vultu aestimaretur, Cebalinum quidem
 40 scorti sermonem ad se detulisse, sed ipsum tam levi auctori
 41 nihil credidisse respondit, veritum, ne iurgium inter amatores
 42 et exoletum non sine risu aliorum detulisset: cum Dymnus in-
 43 teremerit semet, qualicumque erant, non fuisse reticenda.
 44 Complexusque regem orare coepit, ut praeteritam vitam potius,
 45 quam culpam, silentii tamen, non facti ullius, intueretur. Haud
 46 facile dixerim, credideritne ei rex, an altius iram suppresserit:
 47 dexteram reconciliatae gratiae pignus obtulit et contem-
 48 ptum magis quam celatum indicium esse videri sibi dixit. Ad-
 49 vocato tum consilio amicorum, cui tamen Philotas adhibitus
 50 non est, Nicomachum introduci iubet. Is eadem, quae detule-
 51 rat ad regem, ordine exposuit. Erat Craterus regi carus in
 52 paucis et eo Philotae ad aemulationem dignitatis adversus: ne-
 53 que ignorabat saepe Alexandri auribus nimia iactatione virtu-
 54 tis atque operae gravem fuisse et ob ea non quidem sceleris,
 55 sed contumaciae tamen esse suspectum. Non aliam premendi
 56 inimici occasionem aptiorem futuram ratus, odio suo pietatis
 57 praefereus speciem, 'Utinam,' inquit, 'in principio quoque hu-
 58 ius rei nobiscum deliberasses! Suissemus, si Philotae velles
 59 ignoscere, pateris potius ignorare eum, quantum deberet tibi,
 60 quam usque ad mortis metum adductum cogeres saepius de
 61 periculo suo, quam de tuo cogitare beneficio. Ille enim sem-
 62 per insidari tibi poterit, tu non semper Philotae poteris igno-
 63 scere. Nec est, quod existimes eum, qui tantum ausus est,
 64 venia posse mutari. Scit eos, qui misericordiam consumpse-
 65 runt, amplius sperare non posse. Ad ego, etiamsi ipse vel pau-
 66 nientia vel beneficio tuo victus quiescere volet, patrem eius
 67 Parmenionem, tanti ducem exercitus et inveterata apud milites
 68 tuos auctoritate haud multum infra magnitudinis tuae fasti-
 69 gium positum, scio non aequo animo salutem filii sui debitu-

3. texti B: texisset FLPP. — 8. oportuit Jantus: potuit A. — purgari Jaspinus: negari A. — 12. interemerit semet] semet interemerit P. — 19. tum Zumptius: tamen A. — 23. iactatione Jantus: actione A. — 30. cogeres] om. P. — 38. tuos] suos P.

rum tibi. Quaedam beneficia odimus. Meruisse mortem con-
 6 fiteri pudet. Superest, ut malit videri iniuriam accepisse, quam
 7 vitam. Proinde scito tibi, ad illos de salute esse pugnandum.
 8 Satis hostium superest, ad quos persequendos ituri sumus;
 9 latus a domesticis hostibus muni. Hos si summoves, nihil
 10 metuo ab externo.' Haec Craterus. Nec ceteri dubitabant,
 11 quin coniaritionis indicium suppressurum non fuisset nisi au-
 12 ctor aut particeps. Quem enim pium et bonae mentis, non
 13 amicum modo, sed ex ultima plebe, auditus, quae ad eum de-
 14 lata erant, non protinus ad regem fuisse cursurum? Ne Ce-
 15 balini quidem exemplo, qui ex fratre coeperta ipsi nuntiasset,
 16 Parmenionis filium, praefectum equitatus, omnium arcanorum
 17 regis arbitrum! simulasse etiam, non vacasse sermoni suo re-
 18 gem, ne index alium internuntium quaereret. Nicomachum
 19 religione quoque deum adstrictum conscientiam suam exone-
 20 rare propperasse: Philotam consumpto per ludum iocumque
 21 paene toto die gravatum esse pauca verba pertinentia ad ca-
 22 put regis tam longo et forsitan supervacuo inserere sermoni.
 23 At enim se non credidisse talia deferentibus pueris! Cur igitur
 24 extraxisset hiduum, tamquam indicio haberet fidem? di-
 25 mittendum fuisse Cebalinum, si delationem eius damnabat. In
 26 suo quemque periculo magnum animum habere, cum de sa-
 27 lute regis timeretur, credulos esse debere, vana quoque defe-
 28 rentis admittere. Omnes igitur quaestionem de eo, ut parti-
 29 cipes sceleris indicare cogereur, habendam esse decernunt.
 30 Rex admonitis, ut consilium silentio premerent, dimittit. Pro-
 31 nuntiarum deinde iter in posterum iubet, ne qua novi initi con-
 32 sili daretur nota. Invitatus est etiam Philotas ad ultimas ipsi
 33 epulas, et rex non coenare modo, sed etiam familiariter con-
 34 loqui cum eo, quem damnaverat, sustinuit. Secunda deinde
 35 vigilia luminibus extinctis cum paucis in regiam coeunt Heph-
 36 aestion et Craterus et Coenus et Erigyus, hi ex amicis, ex
 37 armigeris autem Perdiccas et Leonnatus. Per hos imperatum,
 38 ut, qui ad praetorium excubabant, armati vigilarent. Iam ad
 39 omnes aditus dispositi erant equites, itinera quoque obsidere
 40 iussi, ne quis ad Parmenionem, qui tum Mediae magnisque
 41 copiis praecerat, occultus evaderet. Atharras autem cum ccc
 42 armatis intraverat regiam: huic decem satellites traduntur, quo-

3. scito Modius: scio A. — 17. toto] tota P. — 19. se non credidisse Zumptius: non credidisse P, si non credidisset C. — 26. uti C: ut P. — 31. Hephestation Freinsheimius: ephestion A. — 32. Erigyus Freinsheimius: erigius A. — 34. ad praetorium I: ad om. A. — 37. Atharras Zumptius: starras A.

20 rum singulos deni armigeri sequebantur. Hi ad alios coniuratos comprehendendos distributi sunt: Atharras cum trecentis ad Philotam missus clausum aditum domus molebatur, et iuvenum promptissimis stipatus, nam ceteros cingere undique domum
 21 inusserat, non occulto aditu Philotas posset elabi. Illum sive securitate animi sive fatigatione resolutum somnus oppresserat,
 22 quem Atharras torpentem adhuc occupat. Tandem ei sopore discusso quam inocerentur caenae, 'Vicit', inquit, 'bonitatem tuam, rex, inimicorum meorum acerbitas.' Nec plura elocutum capite velato in regnum adducunt.
 23 Postero die rex dixit, omnes armati coirent: vi milia fere milium venerant, praeterea turba lixarum calorumque impleverant regiam. Philotam armigeri agmine suo tegebant, ne ante conspici posset a vulgo, quam rex adlocutus milites esset.
 24 De capitalibus rebus vetusto Macedonum modo inquirebat rex, iudicabat exercitus, in pace erat vulgi: et nihil potestas regum valebat, nisi prius valuisset auctoritas. Igitur Dymnus primum cadaver infertur plerisque, quid parasset quoque casu extinctus
 25 I. esset, ignaris. Rex deinde in contionem procedit vultu praefrens dolore animi. Amicorum quoque maestitia expectationem haud parvam rei fecerat. Diu rex demisso in terram vultu attonito stupentique similis stetit. Tandem recepto animo, 'Paene', inquit, 'milites, hominum scelere vobis ereptus sum: deum providentia et misericordia vivo. Conspectusque vestri venerabilis cogit, ut vehementius parricidia irascerer, quoniam
 26 praecipuus, immo unus vultus meae fructus est, tot fortissimis viris et de me optime meritis referre adhuc gratiam posse.'
 27 Interrupto orationem militum gemitus, obortaque sunt omnium lacrimae. Tum rex, 'Quanto', inquit, 'maiores in animis vestris motum excitabo, cum tanti sceleris auctores ostendero! quorum mentionem adhuc reformido et, tamquam salvi esse possint, nominibus abstinco. Sed vincenda esse memoria pristinae caritatis et coniurationis inopiorum civium detegenda. Quomodo autem tantum nefas sileam? Parmenio, illa aetate, tot meis, tot parentis mei meritis devinctus, omnium nobis
 28 amicorum vetustissimus, decem se sceleris tanto praebuit. Minister eius Philotas Pencilaom et Demetrium et hunc Dymnum, cuius corpus adspicitis, ceterosque eiusdem amentiae in caput

35, meum subornavit.' Fremitus undique indignationum querentiumque tota contione obstrepebat, qualis solet esse multitudinis, et maxime militaris, ubi aut studio agitur aut ira. Nicomachus deinde et Metron et Cebalinus producti, quae quisque detulerat, exponunt. Nullius eorum indicio Philotas ut particeps sceleris destinabatur. Itaque indignatione expressa vobis invicem silentio excepta est. Tum rex, 'Qualis', inquit, 'ergo animi vobis videtur, qui huius rei delatum indicium ad ipsum suppressit? Quod non fuisse vanum Dymni exitus declarat. Incertam rem deferens tormenta non timuit Cebalinus, Metron ne momentum quidem temporis distulit exonerare se, ut eo, ubi lavabar, intrumperet: Philotas solus nihil timuit, nihil credidit. O magni animi virum! Iste regis periculo commoveretur, vultum mutare, indicem tantae rei sollicitus audiret! Subest nimirum silentio facinus, et avida spes regni praecipitem animum ad ultimum nefas impulit. Pater Mediae praecipitem apud multos copiarum duces meos praepotens viribus maiora, quam capit, spirat. Orbitas quoque mea, quod sine liberis sum, speratur. Sed errat Philotas. In vobis liberis, parentibus, consanguineos habeo: vobis salvis orbis esse non possum.'
 34 Epistolam deinde Parmenionis interceptam, quam ad filios Nicanorem et Philotam scripserat, recitat, haud sane indicium graviores consilii praefertentem. Namque summa eius haec erat: 'Primum vestri curam agite, deinde vestrorum: sic enim, quae destinavi, efficiemus.' Adiecitque rex, sic esse scriptam, ut, sive ad filios pervenisset, a concisus posset intellegi, sive intercepta esset, falleret ignaros. 'At enim Dymnus, cum ceteros particeps sceleris indicaret, Philotam non nominavit! Hoc quidem illius non innocentiae, sed potentiae indicium est, quod sic ab his timetur etiam, a quibus prodi potest, ut, cum de se fateantur, illum tamen odent. Ceterum Philotam ipsis indicat vita. Hic Amyntae, qui mihi consobrinius fuit et in Macedonia capiti meo impas comparavit insidias, socium se et consocium adiunxit. Hic Attalo, quo graviorem inimicum non habui, sororem suam in matrimonium dedit. Hic, cum scripsissem ei pro iure tam familiaris usus atque amicitiae, qualis sors edita esset Iovis Haemmonis oraculo, sustinuit rescribere mihi; se quidem gratulari, quod in numerum deorum receptus essem, ceterum misereri eorum, quibus vivendum esset sub

1. Hi] hi P. — 2. Atharras Zumptius: starras A. — 7. Atharras Zumptius: starras P, starras C. — 15. rex, iudicabat addidi. — 21. rei I: et A. — 25. cogit C: om. P. — quoniam I: quam A. — 26. praecipuus Heinzius: spiritus A. — 27. posse I: possem A. — 37. Pencilaom Zuntus: leucolaum A.

5. ut Walchius: in A. — 7. invicem Jeppius: indicium A. — Tum I: tunc A. — ergo] erga LFF. — 8. ad ipsum Freinsheimius: id ipsum A. — 10. Metron add. Acidalius. — 36. et I: et A. — 37. Haemmonis P: ammonis C.

19 eo, qui modum hominis excederet. Haec sunt et iam pridem
 animi alienati a me et invidentes gloriae mese iudicia: quae
 equidem, milites, quamdiu liceat, in animo meo pressi. Vide-
 20 bar enim mihi partem viscerum meorum abrumperem, si, in
 quos tam magna contuleram, viliores mihi facerem. Sed iam
 non verba pueniunt sunt: linguae temeritas pervenit ad gla-
 21 dios. Hos, si mihi creditis, Philotas, in me acuit. Si ipsi
 admisissent, quo me conferam, milites? cui caput meum cre-
 dam? Equitatum, optimaee exercitus parti, principibus nobilis-
 22 simae iuventutis, unum praefeci: salutem, spem, victorium meam
 fidei eius tutelaeque commisi. Patrem in idem fastigium, in
 quo me ipsum posuistis, admovi: Mediam, qua nulla opulen-
 23 tior regio est, et tot civium sociorumque milia imperio eius
 ditionique subieci. Unde praesidium peteram, periculum exi-
 titi. Quam feliciter in acie occidisset, potius hostis praeda
 24 quam civis victima! Nunc serratus esse periculis, quae sola ti-
 mi, in haec incidi, quae timere non debui. Soletis identi-
 dem a me, milites, petere, ut saluti meae parcam. Ipsi mihi
 praestare potestis, quod suadetis, ut faciam. Ad vestras ma-
 25 nus, ad vestra arma conugio: inivitis vobis salvus esse nolo:
 volentibus non possum, nisi vindicor. Tum Philotam religa-
 26 tis post tergum manibus obsoleto amiculo velatum iussit in-
 duci. Facile adparebat, motos esse tam miserabili habitu non
 27 sine invidia paulo ante conspecti. Ducem equitatus pridie viderant,
 sciebant regis interfuisset convivio: repente reum qui
 28 dem, sed iam damnatum, immo vincitum intuebantur. Sub-
 ibat animos Parmenionis quoque, tanti ducis, tam clari civis,
 fortuna, qui [quo] modo duobus filiis, Hectore ac Nicanore, or-
 29 batus cum eo, quem reliquum calamitas fecerat, absens dice-
 ret causam. Itaque Amyntas, regius praetor, inclinatum ad
 30 misericordiam contionem rursus aspera in Philotam oratione
 commovit: profiditis eos esse barbaris: neminem ad coniugem
 suam in patriam et ad parentes fuisse rediturum: velut truncum
 corpus dempto capite sine spiritu, sine nomine, aliena
 29 terra, ludibrium hostis futuro. Haudquaquam pro se ipsius
 30 Amyntae oratio grata regi fuit, quod coniugum, quod patriae
 admonitis pigriores ad cetera munia exequenda fecisset. Tum(36)

1. et iam *Kochler*: etiam *A.* — 5. viliores *Uolares P.* — 8. admisceritis *Jespiaz*: admisti *A.* — 12. ipsum *scripti*: ipsi *P.* — Mediam *media L.F.* — 13. et tot *ut tot P.* — 26. iam *Jespiaz*: etiam *A.* — immo *om. P.* — 28. [quo] modo *I.* — 30. inclinatum *C.*: inclinante *P.* — 35. pro spe *Freinshemius*: prospere *A.* — 36. Amyntae] amintae *L.F.* admittit *P.* — 37. Tum *P.*: tunc *C.*

Coenus, quamquam Philotae sororem matrimonio secum con-
 iunxerat, tamen acrius quam quisquam in Philotam invecutus
 est, parricidam esse regis, patriae, exercitus clamitans: saxum
 31 ut perique crederentur, tormentis subtrahere cupiens. Sed
 5 rex manum eius inhibuit, dicendi prius causam debere fieri
 potestatem reo nec aliter iudicari passurum se adfirmans. Tum
 32 dicere iussus Philotas, sive conscientia sceleris sive periculi
 magnitudine amens et attonitus, non attollere oculos, non
 10 hiscere audebat. Lacrimis deinde manantibus, linquente animo,
 33 in eum, a quo tenebatur, incubuit: abstersisque amiculo eius
 oculis paulatim recipiens spiritum ac vocem dicitur videba-
 34 batur. Imque rex intuens eum, 'Macedones', inquit, 'de te
 15 iudicaturi sunt: quaero, an patrio sermone sis apud eos usu-
 ras.' Tum Philotas, 'Praeter Macedonas', inquit, 'perique ad-
 35 sunt, quos facilius, quae dicam, percepturos arbitror, si eadem
 lingua fuero usus, qua tu egisti, non ob aliud, credo, quam
 ut oratio tua intelligi posset a pluribus.' Tum rex, 'Ecquid
 36 videtis adeo etiam sermonis patrii Philotam taedere? solus
 20 quippe fastidit eum discere. Sed dicat sane, utcumque ei cordi
 est, dum meminerris, aequo illum a nostro more quam a ser-
 37 none abhorre.' Atque ita contione excessit. Tum Philo-
 38 tas, 'Verba', inquit, 'innocenti reperire facile est, modum ver-
 borum misero tenere difficile. Itaque inter optimam conscien-
 2 tiam et iniquissimam fortunam destitutus ignoro, quomodo et
 animo meo et temporari paream. Abstundem optimas causas
 3 meae iudex: qui cur me ipse audire noluert, non, mehercule,
 excogito, cum illi utrimque cognita causa tam dampnare me li-
 ceat, quam absolvere, non cognita vero liberari ab absente non
 30 possum, qui a praesente damnatus sum. Sed quamquam victi
 4 hominis non supervacua solum, sed etiam invidia defensus est,
 qui iudicem non docere videtur, sed arguere: tamen, utcumque
 licet me dicere, memet ipse non deseram nec committam, ut
 5 damnatus etiam meae sententia videar. Equidem, cuius crimi-
 35 nis reus sum, non video: inter coniratos nemo me nominat,
 de me Nicomachus nihil dixit, Cebalinus plus, quam audierat,
 scire non potuit. Atqui coniurationis caput me fuisse credit 6

2. Philotam *C.*: philotam *P.* — 4. scripuit *I.*: eripuit *A.* — 6. dicendi prius causam *C.*: dicendas prius causas *P.* — 8. iussus *Medius*: rursus *P.* orsus *C.* — 14. quaero] quae sero *P.* — 19. taedere] teneri *P.* — 21. quam a *Zumptius*: quam *P.* qua a *C.* — 25. quomodo et *I.*: et quomodo *A.* — 26. optimas *C.*: optimas *P.* — 29. a b absente *Freinshemius*: a b om. *A.* — 37. fuisse *I.*: fecisse *A.*

rex! Potuit ergo Dymnus eum praeterire, quem sequebatur, praesertim cum quaerenti socios vel falso fuerim nominandus, quo facilius, qui temptabatur, posset impelli? Non enim detecto facinore nomen meum praeterit, ut posset videri socio pepercisse: Nicomachus, quem taciturnum arcanam de semetipso credebat, confessoris aliis nominatis me unum subtrahebat. Quaesio, committentes, si Cebalium me non adisset, nihil me de coniuratis scire voluisset, sum hodie dicerem causam nullo me nominante? Dymnus sane ut viveret adhuc et vellet mihi parcere: quid ceteri? qui de se confitebantur, me vide licet subtrahent! Maligna est calamitas, et fere noxius, cum suo supplicio cruciatur, adque scit alieno. Tot conscii ne in ecaleum quidem inpositi verum fatebantur? Atqui nemo parci morituro nec cuiquam moriturus, ut opinor. Ad verum crimen, et ad unum revertendum mihi est: cur rem delatam ad te tactuisti? cur tam securus audisti? Hoc, quaecumque est, confesso mihi, ubicumque es, Alexander, remisisti: dexteram tuam amplexus, reconciliati pignus animi, convivio quoque interfui. Si credidisti mihi, absolutus sum, si pepercisti, dimissus: vel iudicium tuum serva. Quid hac proxima nocte, qua digressus sum a mensa tua, feci? quod novum facinus delatum ad te mutavit animum tuum? Gravi soppore adque sciebam, cum me malis indormientem meis inimici vincendo excitaverunt. Unde et parricidae et proditori tam alti quies somni? Scelerati conscientia obstrepente condormire non possunt: agitant eos furiae, non consummato modo, sed etiam cogitato parricidio. At mihi securitatem primum innocentia mea, deinde tua dextera obtulerat: non timui, ne plus alienae crudelitatis apud te liceret, quam clementiae tuae. Sed ne te mihi credidisse patenteat, res ad me deferabatur a puero, qui non testem, non pignus iudicii exhibere poterat, inpleturus omnes metu, si coepisset audiri. Amatoris et scorti iurgio interponi aures meae credidi infelix et fidem eius suspectam habui, quod non ipse deferret, sed fratrem potius subornaret. Timui, ne negaret mandasse sese Cebalino, et ego viderer multis amicum regis fuisse periculi causa. Sic quoque, cum laeserim neminem, inventi, qui mallet perire me, quam incolumem esse: quid inimicitarum creditis excepturum fuisse, si insontes la-

5. Nicomacho *Acidalius*: nicomachus A. — 9. ut *Jespius*: et A. — vellet *Jespius*: velut A. — 10. parcere P: parcere C [parcere J]. — 12. ne I: nec A. — 25. condormire *Modius*: condormire P, cum dormire C. — 26. consummato modo, sed etiam cogitato *Modius*: cogitato modo sed etiam consummato A. — 35. sese C: se P.

cessissem? At enim Dymnus se occidit! Num igitur facturum eum divinare potui? Minime. Ita quod solum indicio fidem in fecit, id me, cum a Cebalino interpellatus sum, movere non poterat. At hercules, si conscius Dymno tanti sceleris fuisset, biduo illo, proditos esse nos, dissimulare non debui: Cebalium ipse tolli de medio nulloque negotio potuit. Denique post delatum indicium, quod aperturus eram, cubiculum regis solus intravi, ferro quicum cinctus. Cur distuli facinus? An sine Dymno non sum ausus? Ille igitur princeps coniurationis fuit! sub illius umbra Philotas latebat, qui regnum Macedonum adfecto! Equus e vobis corruptus est donis? quem ducem, quem praefectum impensus colui? Mihi quidem obicitur, quod societatem patrii sermonis asperner, quod Macedonum mores fastidiam. Sic ergo imperio, quod dignor, immineo! Iam pridem natus ille sermo commercio aliarum gentium exolevit: tam victoribus, quam victis peregrina lingua descendit est. Non, mehercule, ista me magis laedunt, quam quod Amyntas, Perdicae filius, insidiatus est regi: cum quo quod amicitia fuerit mihi, non recuso defendere, si fratrem regis non oportuit diligi a nobis. Sin autem in illo fortunae gradu positum etiam venerari necesse erat: utrum, quaeso, quod non divinavi, reus sum, an impiorum amicis insontibus quoque moriendum est? Quod si aequum est, cur tamdiu vivo? si iniustum, cur nunc demum occidit? At enim scripsi misereri me eorum, quibus vivendum esset sub eo, qui se Iovis filium crederet. Fides amicitiae, veri consilii periculosa libertas, vos me deceptis! vos, quae sentiebam, ne reticerem, impulisti! Scripsisse me haec fateor regi, non de rege scripsisse. Non enim faciebam invidiam, sed pro eo timebam. Dignior mihi Alexander videbatur, qui Iovis stirpem tacitus agnosceret, quam qui praedicatione iactaret. Sed quoniam oraculi fides certa est, sit deus causae meae testis. Retinete me in vinculis, dum consulitur Hammon, num arcum et ocellum scelus inierim: qui regem nostrum dignatus est filium, neminem eorum, qui stirpi saepe insidiati sunt, latere patietur. Si certiora oraculis creditis esse tormenta, hanc quidem exhibendae veritatis fidem deprecor. Solent rei capitis adhibere vobis parentes. Duos fratres ego nuper amisi, patrem nec ostendere possum, nec invocare audeo, cum et

6. tolli tollit PF, tolli L. — 7. quod aperturus *Jespius*: aperturus P, aperturus C. — 11. ergo ego LEF. — 27. vos me I: vos om. A. — 33. Hammon, num *Heivetus*: ammodum A. — 34. inierim *Jespius*: inierim A.

31 ipse tanti criminis reus sit. Parum est enim tot modo libe-
 32 rari, nisi ipse in rogam meum inponitur. Ergo, carissime
 pater, et propter me morieris et mecum. Qui vitam ad-
 33 mo, ego senectutem tuam extinguo! Quid enim me procre-
 34 abas infelicem adversantibus diis? an ut hos ex me fructus
 perciperes, qui te manent? Necno, adolescentia mea miserior
 sit, an senectus tua: ego in ipso robore aetatis eripior: tibi
 35 carnifex spiritum adimeo, quem si fortuna expectare voluisset,
 36 natura posebat. Admonuit me patris mei mentio, quam ti-
 mide et cunctanter, quae Cebalinus detulerat ad me, indicare
 debuerim. Parmenio enim, cum audisset, venenum a Philippo
 medico regi parari, deterrere eum voluit epistola scripta, quo
 minus medicamentum liberet, quod medicus dare constitueret.
 37 Num creditum est patri meo? num ullum auctoritatem eius
 litterae habuerunt? Ego ipse, quotiens, quae audieram, de-
 38 tuli, cum ludibrio credulitatis repulsus sum. Si et, cum in-
 39 dicamus, invisi et, cum tacemus, suspecti sumus, quid facere
 nos oportet? Cumque unus e circumstantium turba exclama-
 40 sset, 'Bene meritis non insidiari!' Philotas, 'Recte,' inquit,
 41 'quisquis es, dicis. Itaque si insidiatus sum, poenam non de-
 precor et finem facit dicendi, quoniam ultima verba gravia sunt
 visa auribus.' Abducitur deinde ab his, qui custodiebant eum.

XI. Erat inter duces manu strenuus Bolon quidam, pacis arti-
 42 tium et civis habitus rudis, vetus miles, ab humili ordine ad
 2 eum gradum, in quo tunc erat, promotus: qui tacentibus ceteris
 stolidam audacia ferax admonere eos coepit, quotiens suis
 quisque deversoris, quae occupasset, proturbatus esset, ut
 3 purgamenta servorum Philotae reciperentur eo, unde commiliti-
 3 ones expulsi essent. Auro argenteoque vehicula eius onusta totis
 vicis stetit, ac ne in viciniam quidem deversorii quemquam
 commilitonum receptum esse, sed per dispositos, quos supra
 somnum habebat, omnes procul relegatos, ne femina illa mur-
 4 murantium inter se silentio veritas quam sono excitaretur. Lu-
 dibrio ei fuisse rusticos homines Phrygasque et Paphlagonas
 5 appellatos: qui non erubescere, Macedo natus, homines lin-
 guae suae per interpretem audire. Nunc cur Hammonem con-

suli vellet? eundem Iovis arguisse mendacium, Alexandrum
 filium adgnoscentis, scilicet veritatem, ne invidiosum esset, quod
 6 dii offerrent. Cum insidiaretur capiti regis et amici, non con-
 sulsisse eum Iovem: nunc ad oraculum mittere, dum pater
 5 eius sollicitetur, qui praesit in Media, et pecunia, cuius cu-
 stodia commissa sit, perditos homines ad societatem sceleris
 impellat. Ipsos missuros ad oraculum, non qui Iovem inter-
 7 rogent, quod ex rege cognoverint, sed qui gratias agant, qui
 vota pro incolumitate regis optime persolvant. Tum vero uni-
 8 versa confio accensa est, et a corporis custodibus initium fa-
 ctum clamantibus, discerpendum esse parricidam manibus eorum.
 9 Iam quidem Philotas, qui graviora supplicia metueret,
 10 haud sane iniquo animo audiebat. Rex in contentione rever-
 sus, sive ut in custodia quoque torqueret, sive ut diligentius
 11 cuncta cognosceret, concilium in posterum diem distulit et,
 12 quamquam in vesperam inclinabat dies, tamen amicis convo-
 cari iubet. Et ceteris quidem placebat, Macedonum more ob-
 13 scitari saxis. Hephæstio autem et Craterus et Coenus tormentis
 14 veritatem exprimentum esse dixerunt, et illi quoque, qui aliud
 15 suaserant, in horum sententiam transeunt. Consilio ergo dim-
 16 misso Hephæstion cum Cratere et Coeno ad questionem de
 Philota habendam insurgunt. Rex Cratere accersito et ser-
 12 mone habito, cuius summa non edita est, in intimam deversori
 partem secessit et remotis arboribus in multam noctem
 25 questionis expectavit eventum. Tortores in conspectu Philo-
 13 tae omnia crudelitatis instrumenta proponunt. Et ille ultro,
 14 'Quid cessatis,' inquit, 'regis inimicum, interfectorem confi-
 tentem occidere? quid questione opus est? cogitavi, volui.'
 Craterus exire, ut, quae conlitteret, in tormentis quoque
 30 diceret. Dum corrumpitur, [et] dum obligantur oculi, dum ve-
 stis exiit, deos patrios, gentium iura nequam apud sur-
 das aures invocabat. Per ultimos deinde cruciatus, utpote et
 31 damnatus et inimici in gratiam regis torquentibus, laceratur.
 Ac primo, quamquam hinc ignis, illinc verbera iam non ad
 32 questionem, sed ad poenam ingerebantur, non vocem modo,
 sed etiam gemitus habuit in potestate: sed postquam intum-
 33 mescens corpus ulceribus flagellorum ictus nudis ossibus in-

17. credulitatis B?: crudelitatis FLFF. — 21. dicis] duces P. — 23. iis P: his C. — 27. admonere] admonere P. — 28. deversoris P: diuersoribus C. — quae] quas FF. — 30. expulsi] expulsi sunt P. — 31. ac] et LFF. — deversorii scripti: diuersorii A. — 33. somnum] somnium LFF. — omnes C: omnia P. — relegatos] relegatos LFF. — 37. Nunc cur Zumptius: necum C, mecum P.

5. sollicitetur] sollicitetur P. — 7. nonqui Iovem interrogent Ginta: qui Iovem interrogent non C, qui Iovem interrogent P. — 18. Hephæstio scripti: ephestio A. — Coenus] coenus P. — 21. Hephæstion Freinsheimius: ephestio A. — 23. deversorii scripti: diuersorii A. — 25. conspectu B?: conspectum FLFF. — 26. ille] illo LFF. — 28. quid] om. P. — 30. Dum] tum P. — [et] dum Freinsheimius. — 32. cruciatus] cruciatus FF, cruciatus L.

cussos ferre non poterat, si tormentis adhiberi modum essent, dicturus se, quae scire expetere, pollicetur. Sed finem quaestioni fore, irare eos per Alexandri salutem volebat removere tortores. Et utroque inperato, 'Craterè', inquit, 19 'dic, quid me velis dicere.' Illo indignante ludificari cum 5 rursusque revocante tortores tempus petere coepit, dum reciperet spiritum, cuncta, quae sciret, indicaturus. Interim equites, nobilissimos quisque et ii maxime, qui Parmenionem propinqua cognatione contingebant, postquam Philotas torqueri fama vulgaverat, legem Macedonum veriti, quae cautum erat, 10 ut propinqui eorum, qui regi insidiosi essent, cum ipsis necerentur, alii se interficerent, alii in devios montes vastasque solitudines fugiunt ingenti per tota castra terrore diffuso, donec rex tumultu cognito legem se de supplicio coniunctorum 21 soubibus remittere edixit. Philotas verone an mendacio liberare se a cruciata voluerit, anceps conjectura est, quoniam et 16 vera confessis et falsa dicentibus idem doloris finis ostenditur: ceterum, 'Pater', inquit, 'meus Hegelochus quam familiariter usus sit, non ignoratis: illum dico Hegelochum, qui in acie cecidit: omnium malorum nobis fuit causa. Nam cum primum 20 Iovis filium se salutari iussit rex, id indigne ferens ille, hunc igitur regem adgnosimus, inquit, qui Philipppum dedignatur patrem? actum est de nobis, si ista perpeti possumus. Non homines solum, sed etiam deos despicit, qui postulat deus 24 credi. Amisimus Alexandrum, amisimus regem: incidium in 25 superbiam, nec dis, quibus se exaequat, nec hominibus, quibus se eximit, tolerabilem. Nostrae sanguine deum fecimus, qui nos fastidiat? qui gravetur mortalium adire concilium? Credite mihi et nos, si viri sumus, a dis adoptabimur. Quis 26 pravam huius Alexandrum, quae deinde Archelam, quis Pronicam occisos ultus est? hic quidem interfectorebus patris 27 ignovit. Haec Hegelochus dixit super coenam: et postero die prima luce a patre accerser. Tristis orat et me maestum videbat. Audieramus enim, quae sollicitudinem incuterent. Ita- 28 que ut experiremur, utrumne vino gravatus effudisset illa, an 35 alioque concepta consilio, accersi cum placuit. Venit eodemque sermone ultro repetito adiecit, se, sive auderemus duces

esse, proximas a nobis partes vindicaturum, sive deesset animus, consilium silentio esse tecturum. Parmenioni vivo adhuc Dareo intemptiva res videbatur: non enim sibi, sed hosti esse occisuros Alexandrum: Dareo vero sublato praemium 5 regis occisi Asiam et totum Orientem interfectorebus esse cessura. Adprobatoque consilio in haec fides et data est et accepta. Quod ad Dymnum pertinet, nihil scio et data est et accepta. Quod ad Dymnum pertinet, nihil scio et haec confessus intellego non prodesse mihi, quod praesentis sceleris expertus sum. Illi rursus tormentis admotis, cum ipsis quoque 10 hastis os oculosque eius everberarent, expressere, ut hoc quoque crimen confiteretur. Exigentibus deinde, ut ordinem cogitati sceleris exponeret, cum diu Bactra retentura regem viderentur, timuisse respondit, ne pater LXX annos, tanti exercitus dux [tantus], tantae pecuniae custos, interim extingueretur, ipsique spoliato tantis viribus occidendi regis causa non esset. Festinasse ergo se, dum praemium in manibus haberet, repraesentare consilium, cuius patrem expertum fuisse 33 nisi crederent, tormenta, quamquam iam tolerare non posset, tamen non recusare. Illi conlocuti satis quaesitum videri ad 44 regem revertuntur. Qui postero die et, quae confessus erat 21 Philotas, recitari et ipsum, quia ingredi non poterat, iussit adferri. Omnia adgnoscente eo Demetrius, qui proximi sceleris participes esse arguebatur, producit: multa affirmatione animique pariter [et] constantia et vultus abnuens, quicquam 25 sibi in regem cogitatum esse, tormenta etiam deprecabatur in semetipsum: cum Philotas, circumstanti oculis ut incidere in 36 Calia quendam haud procul stantem, propius cum iussit accedere. Illo perturbato et recusante transire ad eum, 'Patieris', inquit, 'Demetrius mentiri rursusque me excruciaris?' 30 Calia vox sanguisque defecerant, et Macedones Philotam inquitare innoxios velle suspicabantur, quia nec a Nicomacho nec ab ipso Philota, cum torqueretur, nominatus esset adulescens: qui ut praefectos regis circumstantes se vidit, Demetrium et semetipsum id facinus cogitasse confessus est. Omnes 35 ergo a Nicomacho nominati more patrio dato signo saxis obruti sunt. Magno non saluti, sed etiam invidiae periculo li-39

1. incussos] incussos P. — 4. Craterè Zumptius: cratero A. — 6. tortores] terrores P. — 14. se de supplicio scripsi: de om. A. — 18. Hegelochus B?; egelochus PLF, egelochus P. — 19. Hegelochum] egelochum LPF. — 29. a dis] adhis LF. — 30. Pronicam C: Pronicam P. — 32. super I: supra A. — 36. Venit Palmerius: ac venire A. — 37. repetito I: petito A.

7. Dymnum] dymnum LPF. — 8. praesentis scripsi: perus LPF; perus BF. — expertus expus LPF. — 14. dux [tantus] Fiodotinus. — 17. repraesentare] representasse P. — expertum add. I. — 19. recusare Fiodotinus: recusare A. — 22. eo Demetrius] eodem et prius PF. — 24. [et] constantia Fiodotinus. — 25. recusante Freischmiedius: recusanti A. — 30. Calia] calix P. — 31. suspicabantur] supplicabantur P. — 32. ipso P: illo C. — 35. obruti sunt I: obrurati A. — 36. invidiae Rubenius: siltae A.

beratus erat Alexander, quippe Parmenio et Philotas, principes amicorum, nisi palam soutes, sine indignatione totius exercitus non potuissent damnari. Itaque anceps quaestio fuit: dum infitatus est facinus, crudeliter torqueri videbatur, post confessionem autem neque Philotas amicorum misericordiam s meruit.

5. autem neque *scripti*: etiam neque *C*, etiam *P*. — \bar{Q} CURTI RUFII HISTORIARUM LIB. VI EXPLICIT INCIPIT LIBER SEPTIMVS. *LPF* (*P* OH. \bar{Q}).

Q. CURTI RUFII

HISTORIARUM

ALEXANDRI MAGNI

MACEDONIS

LIBER VII.

- (1) Philotan sicut recentibus sceleris eius vestigiis iure adfectum supplicio censuerant milites, ita, postquam desierat esse, quem odissent, invidia in misericordiam vertit. Moverat et claritas iuvenis et patris eius senectus atque orbitas. Primus Asiam aperuerat regi, omnium periculorum eius particeps, semper alterum in acie cornu defenderat, Philotto quoque ante omnes amicus et ipsi Alexandro tam fidus, ut occidendi Attalum non alio ministro uti mallet. Horum cogitatio subibat exercitum, seditiosaeque voces referebantur ad regem. Quis ille haud sane motus satisque prudens, otii vitia negotio dis-cuti, edicit, ut omnes in vestibulo regiae praesto sint. Quos ubi frequentes adesse cognovit, in contionem processit. Haud dubie ex composito Atharrasius postulare coepit, ut Lyncestes Alexander, qui multo ante quam Philotas regem voluisset occidere, exhiberetur. A duobus indicibus, sicut supra diximus, delatus tertium iam annum custodiebatur in vinculis. Eundem in Philippi quoque caedem coniurasse cum Pansania pro-cepto fuit, sed quia primus Alexandrum regem salutaverat, sup-plicio magis quam crimini fuserat exemptus. Tunc quoque Antipatri socieri eius preces iustam regis iram morabantur. Ce-

2. censuerant *P*: cesserant *C*. — 12. adesse] abesse *P*. — 13. Atharrasius *Zumptianus*: apharrasius *P*, affarrasius *C*. — Lyncestes] liocestes *LPF*. — 19. Tunc *C*: tum *P*.

terum recruduit soporatus dolor: quippe veteris periculi memoriam praesentis cura renovabat. Igitur Alexander ex custodia educitur iussusque dicere, quamquam toto triennio meditata erat defensione, tamen haesitans et trepidus pauca ex iis, quae composuerat, protulit, ad ultimum non memoria solum, sed etiam meas cum destituit. Nulli erat dubium, quin trepidatio conscientiae iudicium esset, non memoriae vitium. Itaque ex iis, qui proximi adstiterant, obstantem adhuc obliuioni lanceis confoderunt. Cuius corpore ablati rex introduci iussit Amyntam et Simmiam: nam Polemon, minimus ex fratribus, cum Philota torqueri conperisset, profugerat. Omnium Philotae amicorum hi carissimi fuerant, ad magna et honorata ministeria illius maxime suffragatione producti, memineratque rex, summo studio ab eo conciliatos sibi, nec dubitabat huius quoque ultimi consilii fuisse participes. Igitur olim sibi esse suspectos matris suae litteris, quibus esset admonitus, ut ab his salutem suam tueretur: ceterum se invitum deteriora credentem nunc manifestis iudiciis victum iussisse vinciri. Nam pridie, quam detegeretur Philotae scelus, quin in secreto cum eo fuissent, non posse dubitari. Fratrem vero, qui profugerit, cum de Philota quaereretur, aperuisse fugae causam. Nuper praeter consuetudinem officii specie amotis longius ceteris admovisse semetipsum lateri suo nulla probabili causa: sequi mirantem, quod non vice sua tali fungeretur officio, et ipsa trepidatione eorum perterritum strenue ad armigeros, qui proximae sequebantur, recessisse. Ad haec accedere, quod cum Antiphane, scriba equitum, Amyntae denuntiasset, pridie quam Philotae scelus deprehensum esset, ut ex suis eius more solito daret iis, qui amissent equos, superbe respondisse, nisi incepto desisteret, brevi scitatum, quis ipse esset. Iam linguae violentiam temeritatemque verborum, quae in semetipsum iacularentur, nihil aliud esse, quam scelus animi iudicem ac testem. Quae si vera essent, idem meruisse eos, quod Philota, si falsa, exigere ipsam, ut resillat. Productus deinde Antiphanes de equis non traditis et adiectis etiam superbe minis indicat. Tum Amyntas facta dicendi potestate, 'Si nihil',

1. soporatus] suppuratus P. — 2. *Indelinius*: his A. — 3. *his Indelinius*: his A. — 4. *adstiterant*] abstiterant P. — 5. *Simmiam*: nam *Freinshemius*: *simannam A.* — 6. *neq. in LPF.* — 7. *in secreto P.* secreto C. — 8. *dubitari I.* dubitare A. — 9. *et ipsa P.* ex ipsa C. — 10. *perterritum] perterritis P.* — 11. *Antiphanes Aldus*: antiphanelus A. — 12. *Amyntae] aminte LPF.* — 13. *deprehensum B?*: deprehensus *PLPF.* — 14. *daret] darent LPF.* — 15. *his I.*: his A. — 16. *Antiphanes Aldus*: antiphanelus *LPF.* antiphanelus *BF.* — 17. *indicat.* Tum *Freinshemius*: *indocaptum A.* — *Amyntas] siminum LPF.*

inquit, interest regis, peto, ut, dum dico, vinculis liberer. Rex solvi utrumque iubet: desiderantique Amyntae, ut habitus quoque redderetur armigeri, lanceam dari iussit. Quam ut laeva comprehendit, evitato eo loco, in quo Alexandri corpus paulo ante iacerat, 'Qualiscumque', inquit, 'exitus nos manet, rex, confitemur, prosperum tibi debitorum, tristiorum fortunae inputaturos. Sine praecidium dicimus causam liberis corporibus amissisque. Habitum etiam, in quo te comitari solemus, reddidisti. Causam non possumus, fortunam timere desinemus. Et, quae, permittas mihi id primum defendere, quod tamen ut ultimum obiectum est. Nos, rex, sermonis adversus maiestatem tuam habiti nullius conscii sumus nobis. Dicerem iam pridem vicisse te invidiam, nisi periculum esset, ne alia malignius dicta crederes blanda oratione purgari. Ceterum etiam si militis tui vel in agmine deficientis et fatigati vel in acie periclitantis vel in tabernaculo aegri et vulnera curantis aliqua vox asperior esset accepta, merueramus fortibus factis, ut malles ea temporis nostro imputare, quam animo. Cum quid accidit tristius, omnes rei sunt: corporibus nostris, quae utique non odimus, infestas admoveamus manus: parentes liberis si occurrant, et ingrati et invidi sunt. Contra cum donis honoramur, cum praemiis onusti revertimur, quis ferre nos potest? quis illam animorum alacritatem continere? Militantium nec indignatio nec laetitia moderata est. Ad omnes affectus impetu rapiuntur. Vituperamus, ludamus, miseremur, irascimur, utcumque praesens movit affectio: modo Indiam adire et Oceanum libet, modo coniugum et liberorum patriaeque memoria occurrit. Sed has cogitationes, has inter se conloquentium voces signum tuba datum finit: in suos quisque ordines currimus, et, quidquid irarum in tabernaculo conceptum est, in hostium effunditur capita. Utinam Philotas quoque intra verba peccasset! Proinde ad id praevertat, propter quod rei sumus. Amicitiam, quae nobis cum Philota fuit, adeo non eo inflatis, ut expetisse quoque nos magnosque ex ea fructus percipisse confitemur. An vero Parmenionis, quem tibi proximum esse voluisti, filium omnes paene amicos tuos dignatione vincenstem cultum a nobis esse miraris? Tu, hercule, si verum

1. peto P: petio C. — 2. Amyntae] amintae LPF. — 3. desinemus *Indelinius*: desimemus A. — 4. militis P: milites C [miles F]. — 5. infestas *Freinshemius*: infectas C [p. ov. infestas amonemus] — 6. moderata I: modata A. — 7. praevertat P: revertat C, sed in margine add. praevertat [in F extat in textu foreverat]. — 8. hercule C: hercules P.

audire vis, rex, huius nobis periculi es causa. Quis enim alius effecit, ut ad Philotas decurrerent, qui placere velent tibi? Ab illo traditi ad hunc gratiam amicitiae tuae ascendimus. Is apud te fuit, cuius gratiam expetere et iram timere 5
 29 possemus. An non propemodum in tua verba tui omnes te praecente iuravimus, eosdem nos inimicos amicosque habituros esse, quos tu haberes? Hoc sacramento pietatis obstricti 30
 30 aversaremur scilicet, quem tu omnibus praeferebas? Igitur, si hoc crimen est, paucos innocentes habes, immo, hercule, neminem. Omnes enim Philotae amici esse voluerunt, sed totidem, quot volebant esse, non poterant. Ita, si a conscientis 10
 31 amicos non dividis, ne ab amicis quidem separabis illos, qui idem esse voluerunt. Quod igitur conscientiae affertur indicium? Ut opinor, quia pridie familiariter et sine arbitris locutus est nobiscum! At ego purgare non possem, si pridie 15
 32 quicquam ex veteri vita ac more mutassem. Nunc vero, si, ut omnibus diebus, illo quoque, qui suspectus est, fecimus, consuetudo dilinet crimen. Sed equos Antiphani non dedimus, 20
 33 et pridie, quam Philotas detectus est, haec mihi cum Antiphane res erat! qui si nos suspectos facere vult, quod illo die equos non dederimus, semelpsum, quod eos desideraverit, purgare non poterit. Anceps enim crimen est inter retinentem 25
 34 et exigentem: nisi quod melior est causa suum non tradentis, quam poscentis alienum. Ceterum, rex, equos decem habui, e quibus Antiphanes octo iam distribuerat iis, qui amiserant suos. Omnino duos ipse habebam: quos cum vellet abducere homo superbissimus, certe iniquissimus, nisi pedes 30
 35 militare vellem, retinere cogebat. Nec infidus et hoc unum militiae suae usurpante, ut alienos equos pugnatoris distribuat. Huc enim malorum ventum est, ut verba mea eodem tempore 30
 36 et Alexandro excusent et Antiphani. At, hercule, mater de nobis inimicis tuis scripsit! Utinam prudentius esset sollicita pro filio et non inanes quoque species anxio animo figuraret! Quare enim non adscribit metus sui causam? denique non ostendit auctorem? Quo facto dictiove nostro mota tam trepi-

5 An non I: si non A. — in tua verba tui Junia: tuo uerberata et A. — 6. praecente Lauer: praecereunte A. — 8. aversaremur Modius: observaremur A. — 9. hercule C: hercules P. — 11. quot] quod LPP. — 12. ne P: nec C. — 16. si, ut I: sicut A. — 19. haec C: hic P. — 20. erit C: erit P. — 21. habui BF: habui habeo F, abui abeo L, habeo P. — 25. his P: his C. — 27. iniquissimus I: iniquissime C, iniquissimi P. — 30. usurpante Lauer: usurpantem A.

das tibi litteras scripsit? O miseram condicionem meam, quia 37
 forsitan non periculosus est tacere, quam dicere! Sed utcumque cessura res est, malo tibi defensionem meam displicere, quam causam. Adgnosces autem, quae dicturus sum: quippe 5
 5 meministi, cum me ad perducendum ex Macedonia milites mitteres, dixisse te, multos integros iuvenes in domo tuae matris abscondi. Praecipisti igitur mihi, ne quem praeter te intrerem, sed detrectantes militiam perducerem ad te. Quod equidem feci et liberius, quam expeditae mihi, executus sum 10
 10 tuum imperium. Gorgiam et Hecataeum et Gorgatan, quorum bona opera uteris, inde perdisti. Quid igitur iniquus est, 39
 39 quam me, qui, si tibi non paruissem, iure daturus fui poenas, nunc perire, quia parvi? Neque enim illa alia matri tuae persequendi nos causa est, quam quod utilitatem tuam mulie- 15
 15 bri praeposimus gratiae. vi milia Macedonum peditem et ne equites adduxi, quorum pars secutara me non erat, si militiam detrectantibus indulgere voluissem. Sequitur ergo, ut, quia illa propter haec causam irascitur nobis, tu mitiges matrem, qui irae eius nos obtulisti.

(6) Dum haec Amyntas agit, forte supervenerunt, qui fratrem 11
 21 eius Polemonem, de quo ante est dictum, fugientem consecuti victum reducebant. Infesta contio vix inhiberi potuit, quin protinus suo more saxa in eum iaceret. Atque ille sane in- 2
 22 teritus, 'Nihil', inquit, 'pro me deprecor, modo ne fratrum 25
 25 innocentiae fuga imputetur mea. Haec si defendi non potest, meum crimen sit. Horum ob id ipsum melior est causa, quod ego, qui profugi, suspectus sum.' At haec elocuto universa contio adsensa est: lacrimae deinde omnibus manare coperunt adeo in contrarium repente mutatis, ut hoc solum pro 30
 30 eo esset, quod maxime laeserat. Iuvenis erat primo aetatis flore pubescens, quem inter equites tormentis Philotae contrabatos alienus terror abstulerat: desertum eum a comitibus et haesitantem inter revertendi fugiendique consilium, qui secuti 35
 35 erant, occupaverunt. Is tum flere coepit et os suum convertere, inestus non suam vicem, sed propter ipsum periclitantium fratrum. Moveratque iam regem quoque, non contionem modo, sed unus erat implacibilis frater, qui terribili vultu intuens eum, 'Tum', ait, 'demens, lacrimare debeueras, cum equo calcaria subderes, fratrum desertor et desertorum

9. expeditae I: expeditae A. — 10. Gorgiam et P: et om. C. — Hecataeum Zumptius: hegataeum A. — 15. de] LPP. — 21. Polemonem] pelomonem LPP. — 29. hoc solum C [B?]: hoc om. P.

comes. Miser, quo et unde fugiebas? Efecisti, ut reus capitis accusatoris uterem verbis. Ille peccasse se, sed gravius in fratres quam in semetipsum fatebatur. Tum vero neque lacrimis neque adclamationibus, quibus studia sua multitudo proficitur, temperaverunt. Una vox erat pari emissa consensu, et insonitibus et fortibus viris parceret. Amici quoque data misericordiae occasione consurgunt flentesque regem deprecantur. Ille silentio facto, 'Et ipse', inquit, 'Amyntan mea sententia fratresque eius absolvo. Vos autem, iuvenes, malo beneficii mei oblivisci, quam periculi vestri meminisse. Eadem fide redite in gratiam mecum, qua ipse vobiscum revertor. Nisi, quae delata essent, excussissem, valde dissimulatio mea suspecta esse potuisset. Sed satius est purgatus esse, quam suspectos. Cogitate neminem absolvi posse, nisi qui dixerit causam. Tu, Amynta, ignosce fratri tuo. Erit hoc simpliciter etiam mihi reconciliati animi tui pignus.'

Contione deinde dimissa Polydamanta vocari iubet: longe acceptissimus Parmenioni erat, proximus lateri in acie stare solitus. Et quamvis conscientia fretus in regiam venerat, tamen, ut inusset eis fratres suos exhibere admodum iuvenes et regi ignotos ob aetatem, fiducia in sollicitudinem versa trepidare coepit, saepius, quae nocere possent, quam quibus eluderet, reputans. Iam armigeri, quibus imperatum erat, prodixerant eos, cum exanguem metu Polydamanta propius accedere iubet: summotisque omnibus, 'Scelere', inquit, 'Parmenionis omnes pariter adpetiti sumus, maxime ego ac tu, quos amicitiae specie fefellerit. Ad quem persequendum puniendumque — vide, quantum fidei tuae credam — te ministro uti statui. Obsides, dum hoc peragis, erunt fratres tui. Proficiscere in Mediam et ad praefectos meos litteras scriptas manu mea perfer. Velocitate opus est, qua celeritatem famae antecedas. Noctu pervenire illic te volo, postero die, quae scripta erunt, exequi. Ad Parmenionis quoque epistolae feres, unam a me, alteram Philotae nomine scriptam. Signum anuli eius in mea potestate est. Si pater credet a filio inpressum, cum te viderit, nihil metuet.' Polydamas tanto liberatus metu impensus etiam, quam exigebatur, promittit operam: conlaudatusque et promissis oneratus deposita veste,

2. se C: sese P. — 7. flentesque] flentesque P. — 13. suspecta esse Giuntia: superare A. — 19. solitus] solitus LF, solutus P. — 21. sollicitudinem] sollicitudinem P. — 22. eluderet P: eluderetur C. — 32. famae add. Fiedelium. — 35. Si P: sic C. — credit] credit PF.

quam habebat, Arabica induitur. Duo Arabes, quorum interim 18 coniuges ac liberi, vinculum fidei, obsides apud regem erant, dati comites. Per desertam etiam ob scititalem loca camelis undecimo die, quo destinaverat, perveniunt. Et priusquam 19 ipsis nuntiaretur adventus, rursus Polydamas vestem Macedonicam sumit et in tabernaculum Cleandri — praetor hic regius erat — quarta vigilia pervenit. Redditis deinde litteris 20 constituerunt prima luce ad Parmenionem coire: namque ceteris quoque litteras regis attulerat. Iam ad eum venturi 10 erant, cum Parmenioni Polydamanta venisse nuntiaverunt. Qui dum laetatur adventu amici, simulque noscendi, quae rex ageret, avidus — quippe longo intervallo nullam ab eo epistolam acceperat — Polydamanta requiri iubet. Deversoria regionis 22 illius magnos recessus habent amoenosque memorioribus manu consitis: ea praecipue regum satraparumque voluptas erat. Spatiabatur in nemore Parmenion medius inter duces, quibus 23 erat imperatum litteris regis, ut occiderent. Agendae autem rei constituerunt tempus, cum Parmenion a Polydamante litteras traditas legere coepisset. Polydamas procul veniens ut 24 a Parmenione contactus est vultu laetitia speciem praefere-
 rente, ad complectendum eum occurrit mutuaque gratulatione functi, Polydamas epistolam a rege scriptam ei tradidit. Parmenion vinculum epistolae solvens, quidam rex ageret, requirebat. Ille ex ipsis litteris cogniturum esse respondit. Qui- 26 bus Parmenion lectis, 'Rex', inquit, 'expeditionem parat in Arachosios. Strenuum hominem et nunquam cessantem! Sed tempus saluti suae tanta iam parte gloria parere. Alteram 27 deinde epistolam Philotae nomine scriptam laetus, quod ex vultu notari poterat, legebat. Tum eius latus gladio haurit 30 Cleander, deinde iugulum ferit: ceteri examinum quoque con-
 gnita caede, cuius causa ignorabatur, in castra perveniunt et tumultuosa nuntio milites concitant. Illi armati ad nemus, in quo 29 perpetrata caedes erat, coeunt et, nisi Polydamas ceterique eiusdem noxae participes dedantur, murum circumdatum ne-

1. Duo Laner: duo P, duo C. — 5. ipsius Fiedelium: ipsi A. — Polydamas] polydamas LPF. — 6. praetor] petra LPF. — 8. ceteris PF: ceteri BFL. — 9. litteras Laner: litteris A. — iam] ov. P. — 10. cum C: iam P. — 13. Polydamanta] philodamanta PF, phylodamanta L. — Deversoria scripsi: diversoria A. — 15. regum] rerum P. — 18. Polydamante] polydamante LPF. — 19. Polydamas] polydamas LPF. — 21. nuntiaque Laner: nuntia C, nuntia P. — 22. Polydamas] polydamas LPF. — 31. qui ad Laner: quid P, qui C. — 34. Polydamas] polydamas LPF.

mori eversuros denuntiant omniumque sanguine duci parenta-
 30 luros. Cleander primores eorum intronitti iubet litterisque
 regis scriptas ad milites recitat, quibus insidiae Parmenionis
 in regem precesque, ut ipsum vindicarent, continebantur.
 31 Igitur cognita regis voluntate non quidem indignatio, sed ta-
 men seditio compressa est. Dilapsis pluribus pauci remanse-
 32 runt, qui, saltem ut corpus ipsius sepelire permitterent, pre-
 cabantur. Diu id negatum est, Cleandri meta, ne offenderet
 regem. Pertinacius deinde precantibus materiem consternatio-
 33 nis subtrahendam ratus capite deciso truncum humare per-
 misit. Ad regem caput missum est.

Hic exitus Parmenionis fuit, militiae domique clari viri.
 Multa sine regno prospere, rex sine illo nihil magnae rei ges-
 serat. Felicissimum regi et [ad] omnia ad fortunae suae exi-
 genti modum satisfacit. LXX natus annos invenis ducis et
 15 saepe etiam gregarii militis munia explevit: acer consilio,
 manu strenuus, carus principibus, vulgo militum acceptior.
 34 Haec inpulerint illum ad regni cupiditatem an tantum suspec-
 tum fecerint, ambigi potest, quia Philotas ultimis cruciatibus
 victus verane dixerit, quae facta probari non poterant, an fal-
 20 sis tormentorum petierit finem, re quoque recenti, cum ma-
 gis posset liquere, dubitatum est.

Alexander, quos libere mortem Parmenionis conquestos
 14 esse conpererat, separandos a cetero exercitu ratus in unam
 cohortem secrevit ducentemque his Leonidas dedit, et ipsum
 25 Parmenioni quondam intima familiaritate coniunctum. Fere
 idem erant, quos aliquia rex habuerat invisos. Nam cum ex-
 periri vellet militum animos, admonuit, qui litteras in Mace-
 doniam ad suos scripsisset, ius, quos ipse mittebat, perlaturis
 cum fide traderet. Simpliciter ad necessarios suos quisque scri-
 30 pserat, quae sentiebant: aliis gravis erat, perlisque non ingrata
 militia. Ita et agentium gratias et quereantum litterae excip-
 37 tae sunt. Et equites forte taedium laboris per litteras erant
 causa: hanc seorsus cohortem a ceteris tendere ignominiae
 questus iubet, fortitudinē usurus in bello, libertatem linguae ab 35

auribus credulis remoturus. Et consilium, temerarium forsi-
 tan — quippe fortissimos invenes contumelia irritati erant —
 sicut omnia alia felicitas regis excepti: nihil illis ad bella
 promptius fuit. Incitabat virtutem et ignominiae demendae 38
 5 cupido et, quia fortia facta in paucis latere non poterant.

(11) His ita compositis Alexander Arrianorum satrapae constituto ILL.
 iter pronuntiat iubet in Arimaspos, quos iam tunc mutato no-
 mine Energetas appellabant, ex quo frigore victusque penuria
 Cyri exercitum adfectum tectis et comestibus inverant. Quint-
 2 dies erat, ut in eam regionem pervenerat. Cognoscit Sali-
 10 tarzanem, qui ad Bessum defecerat, cum equitum manu in-
 ruptisae rursus in Arios. Itaque Caranum et Erigium cum
 Artabazo et Andronico et vi milibus Graecorum peditum ac
 equites sequebantur. Ipse LX diebus gentem Energetarum or-
 15 dinavit magna pecunia ob egregiam in Cyrum fidem donata.

Relicto deinde, qui iis praecesset, Amedine — scriba is 4
 Darei fuerat — Arachosios, quorum regio ad Ponticum mare
 pertinet, subegit. Ibi exercitus, qui sub Parmenione fuerat,
 occurrit. Sex milia Macedonum erant et CC nobiles et V milia
 20 Graecorum cum equitibus CC, hand dubie robur omnium vi-
 rium regis. Arachosius datus Menon praefectus in milibus pedi-
 ditum et ac equitibus in praesidium relictis.

(12) Ipse rex nationem ne finitimus quidem satis notam, quippe
 nullo commercio colentem mutuos usus, cum exercitu intra-
 25 vit. Parapanisadae appellantur, agreste hominum genus et 6
 inter barbaros maxime inconditum. Locorum asperitas homi-
 num quoque ingenia duraverat. Gellidissimum septentrionis 7
 axem ex magna parte spectant, Bactrianas ab occidente con-
 iuncti sunt, meridiana regio ad mare Indicum vergit. Tegu-
 8 ria latere crudo struunt et, quia sterilis est terra montis,
 30 in nudo etiam montis dorso, usque ad summum aedificiorum fa-
 stigium eodem laterculo utuntur. Ceterum structura latior ab 9

2. contumelia *Zumptius*; contumelias *PF*, contumelias *BFL*. — 6. Arrianorum *P*, arrianorum *F*, arrianorum *L*. — 7. Arimaspos *Zumptius*; arimasos *A*. — 10. Salitarzanem *Aldus*; salitarzanem *A*. — 12. Arios *A*; Arachosios *A*. — Caranum et Erigium *Aldus*; caranum erigium *C*, caranum erigium *P*. — 13. bc] *SE LFF*; ante *no* quaedam exciderunt — 16. Amedine *P*; amedine *C*. — 17. Arachosios *arachosios LFF*. — 19. occurrit *I*; occurrunt *A*, sed in *C* additur in margine occurrit. — 24. colentem *Acquellus*; colentem *C*. — 25. Parapanisadae *Medius*; parapanisadae *C*, parapanisadae *P*. — 28. spectant] expectant *LFF*. — ab occidente *P*; ad occidentem *C*. — 29. Indicum] indicu *LF*, indicio *P*. — 30. crudo scriptis — 30. Indicum] *Lauer*; monte *A*.

1. denuntiant] denuntiant *FP*. — 2. intronitti] intronitti *LFF*. — 9. precantibus] pergenibus *P*. — 13. illo] illo *PF*, illo *L*. — 14. [ad] omnia *Lauer*. — 16. munia] milia *P*, militiam *F*. — explevit *Fraser*; hœvius; explicavit *A*. — 21. magis *Lauer*; magnus *A*. — 27. erant] erant *PF*, erant *L*. — alioquin *C*; alioqui *P*. — 28. admonuit *A*. — 29. iis *Vindelinius*; si *A*. — perlaturis *Vindelinius*; perlaturus *A*. — 30. cum] cum *LFF*. — 32. exceptae] exceptae *LFF*. — 33. equites *Jespeus*; qui *A*.

imo paulatim incremento operis in artius cogitur, ad ultimum
 in carinae maxime modum coit. Ibi foramine relicto superne
 10 lumen admittunt. Vites et arbores, si quae in tanto terrae ri-
 gore durare poterunt, obrunt: penitus hieme defossae la-
 tent: cum *nix* discussa aperire humum coepit, caelo solique 5
 11 redduntur. Ceterum adeo altae nives premunt terram, gelu et
 perpetuo paene rigore constrictae, ut ne avium quidem feraeve
 ullius vestigium extet. Obscura caeli verius umbra quam lux,
 nocti similis, premit terram, vix ut, quae prope sunt, con-
 12 spici possint. In hac [tamen] omnis humani cultus solitudine(13)
 destitutus exercitus, quidquid malorum tolerari potest, pertulit, 11
 13 inopiam, frigus, lassitudinem, desperationem. Multos exani-
 mavit rigor insolitus nivis: multorum adussit pedes, plurimorum
 oculos: praecipue perniciabilis fuit fatigatis: quippe in ipso
 14 gelu deficientia corpora sternebant, quae cum moveri desis-
 sent, vis frigidior ita adstringebat, ut rursus ad surgendum co-
 14 niti non possent. A commilitonibus torpentes excitabantur,
 neque aliud remedium erat, quam ut ingredi cogerentur. Tum
 15 demum vitali calore moto membris aliquis redibat vigor. Si
 qui iuguria barbarorum adire poterunt, celeriter refecti sunt. 20
 Sed tanta caligo erat, ut aedificia nulla alia res quam fumus
 ostenderet. Illi nunquam ante in terris suis advena viso cum
 16 armatos repente conspicerent, exanimati metui, quidquid in tu-
 guriis erat, adferebant, ut corporibus ipsorum parcerent
 17 orantes. Rex agmen circumibat pedes, iacentes quosdam eri-
 gens et alios, cum aegre sequerentur, adminiculo corporis sui
 18 excipiens. Nunc ad prima signa, nunc in medio, nunc in
 19 ultimo agmine itineris multiplicato labore aderat. Tandem ad
 loca cultiora perventum est commeatque bargo recreatus exer-
 20 citus: simul et, qui consequi non poterant, in illa castra 30
 venerunt.

19 Inde agmen processit ad Caucasum montem, cuius dor-
 21 sum Asiam perpetuo ingo dividit: hinc sinit mare, quod Cil-
 iciam subit, illinc Caspium fretum et annem Araxen aliaque
 20 regionis Scythiae deserta spectat. Taurus, secundae magni-
 tudinis mons, committitur Caucaso: a Cappadocia se attollens
 21 Ciliciam praeterit Armeniaeque montibus inguitur. Sic inter

3. admittunt *Zumptius*: ad medium *A.* — 4. defossae *Vindelinius*:
 defossa *A.* — 5. *nix* discussa *I.*: *nix* ov. *A.* — 8. exte] excitat *P.* —
 10. possint] possunt *LFF.* — 10. hac] hanc *P.* — [tamen] *delevi.* —
 13. insolitus *I.*: insolitus *A.* — 16. coniti *Lauer*: contineri *A.* — 24.
 ipsoeum *C.*: eorum *P.* — 27. medio *I.*: medium *A.* — 30. poterant *Acid-*
alius: poterant *A.* — 34. aliaque] et alia quae *P.*

se iuga velut serie cohaerentia perpetuum habent dorsum, ex
 quo Asiae omnia ferre flumina, alia in Rubrum, alia in Cas-
 22 spium mare, alia in Hyrcanicum et Ponticum decidunt. xvii
 derum spatio Caucasum superavit exercitus. Rupes in eo x
 5 in circuitu stadia conplectitur, un in altitudinem excedit, in
 qua vincitum Prometheus fuisse antiquitas tradidit. Condendae 23
 in radicibus montis urbi sedes electa est. vi milibus senio-
 rum Macedonum et praeterea militibus, quorum opera uti de-
 10 sisset, permissum in novam urbem considere. Hanc quoque
 10 Alexandream incolae appellaverunt.

(15) At Bessus Alexandri celeritate perterritus dis patriis sa-
 crificio rite facti, sicut illis gentibus mos est, cum amicis du-
 cibuscum copiarum inter epulas de bello consultabat. Graves 2
 mero suas vires extollere, hostium nunc temeritatem, nunc
 15 paucitatem spernere incipiunt. Praecipue Bessus feris verbis 3
 et parto per seculo regno superbus ac vix potens mentis di-
 cere orditur socordia Darei crevisse hostium famam. Occur- 4
 risse enim in Ciliciae angustissimis faucibus, cum retrocedendo
 posset perducere incautos in loca naturae situ invia, tot
 20 fluminibus obiectis, tot montium latebris, inter quas deprehensus
 hostis ne fugae quidem, nedum resistendi occasionem fuerit
 habiturus. Sibi placere in Sogdianis recedere, Oxum annum 5
 velut murum obiecturum hosti, dum ex finitimis gentibus va-
 lida auxilia concurrerent. Venturos autem Chorasmos et Da- 6
 25 has Sacasque et Indos et ultra Tanain annum colentes Scy-
 thas, quorum neminem adeo humilem esse, ut humeri eius
 non possent Macedonis militis verticem aequare. Conclamant 7
 temolenti unam hanc sententiam salutarem esse: et Bessus
 circumferri merum largius iubet, debellaturus super mensam
 (16) Alexandrum. Erat in eo convivio Cobares, natione Medus, 8
 31 sed magiae artis — si modo ars est, non vanissimi cuiusque
 ludibrium — magis professione quam scientia celebris, alioqui
 moderatus et probus. Is cum praefatus esset, scire servo uti- 9
 35 lius esse parere dicit, quam adferre consilium, cum illos, qui
 35 parent, idem quod ceteros maneant, qui vero suadent, pro-
 prium sibi periculum creent: Bessus eum intrepidum dicere ius-

6. qua *Vindelinius*: quo *A.* — tradidit *P.*: tradit *C.* — 17. orditur]
 oritur *P.* — socordia *P.*: secordia *C.* — 19. situ invia, tot *Givata*: sit aut
 tot *A.* — 22. Oxum *Lauer*: exun *A.* — 24. Dahar *Aldus*: deas *A.* —
 25. Sacasque *Freinsheimius*: sagasque *A.* — [71. non] ov. *P.* — 30. na-
 tionem *Medus*] nationem sedus *P.*, natione sedus *LF.* — 33. moderatus]
 modoratus *LFF.* — 36. creent: Bessus eum intrepidum *di-*
cere iussit add. *Halotius.*

10 *sic*, poculum etiam, quod habebat in manu, tradidit. Quo ac-
 cepto Cobares, 'Natura', inquit, 'mortalium hoc quoque nomine
 prava et sinistra dici potest, quod in suo quisque negotio he-
 11 betior est, quam in alieno. Turbida sunt consilia eorum, qui
 sibi suadent. Obstat metus, alias cupiditas, nonnumquam na-
 turalis eorum, quae excogitaveris, amor: nam in te superbia
 non cadit. Expertus es utcumque, quod ipse repereris, aut
 12 solum aut optimum ducere. Magnam ontus sustines capite,
 13 regum insigne: hoc aut moderate perferendum est, aut, quod
 14 abominor, in te ruet. Consilio, non impetu, opus est.' Ad-
 icit deinde, quod apud Bactrianos vulgo usurabant, canem
 timidum vehementius latrare, quam mordere, alissima quaeque
 flumina minimo sono labi. Quae inserui, ut quiscumque
 14 inter barbaros potuit esse prudentia, traderetur. [in] His au-
 dientium expectationem suspenderit. Tum consilium aperit
 15 utilis Besso, quam gratius. 'In vestibulo', inquit, 'regiae tuae
 velocissimus consistit rex. Ante ille agmen, quam tu mensam
 16 istam movebis. Nunc ab Tanai exercitum accerses et armis
 flumina oppones. Scilicet qua tu fugiturus es, hostis sequi
 non potest! Iter utrique commune est, victori tutius. Licet
 17 strenuum metum putes esse, velocior tamen spes est. Quin
 validioris occupas gratiam dedisque te, utcumque cesserit, me-
 18 liorem fortunam deditus quam hostis habiturus! Alienum ha-
 bes regnum, quo facilis eo careas. Incipies forsitan iustus
 19 esse rex, cum ipse fecerit, qui tibi et dare potest regnum et
 20 eripere. Consilium habes fidele, quod diutius exequi super-
 vacuum est. Nobilis equus umbra quoque virgae regitur, igna-
 21 vus ne calcari quidem concitari potest.' Bessus et ingenio et
 multo mero ferox adeo exarsit, ut vix ab amicis, quo minus
 occideret eum — nam strinxerat quoque acinacem — conti-
 22 neretur. Certe convivio prosulit haudquaquam potens men-
 tis. Cobares inter tumultum elapsus ad Alexandrum transfu-
 23 git. vni milia Bactrianorum habebat armata Bessus, quae,
 24 quantum propter caeli intemperiem Indiam potius Macedoniae
 25 petiuros crederant, obseclerant imperatae lecerant: postquam
 adventare Alexandrum cooptum est, in suos quisque vicis
 26 dilapsi Bessum reliquerunt. Ille cum clientium manu, qui
 non mulverant fidem, Oxo amne superato exustisque navi-

giis, quibus transierat, ne iisdem hostis uteretur, novas co-
 pias in Sogdiana contrahebat.

Alexander Caucasum quidem, ut supra dictum est, trans-
 22 ierat, sed inopia frumenti [quoque] prope ad famem ventum
 23 erat. Suco ex sesama expresso haud secus quam oleo ar-
 tus perungebant. Sed huius suci ducenis quadragenis dena-
 24 rariis amphorae singulae, mellis denariis trecentis nonagenis,
 25 trecentis vini aestimabantur: tritici nihil aut admodum exi-
 gum reperiebatur. Siros vocabant barbari, quos ita solleter
 26 abscondant, ut, nisi qui defoderunt, invenire non possint: in
 27 his conditae fruges erant. In quarum penuria milites fluvia-
 28 liti pisce et herbis sustinebantur. Lamque haec ipsa alimenta
 29 delecerant, cum immentia, quibus onera portabant, caedere iussi
 30 sunt: horum carne, dum in Bactrianos perventum est, traxere
 31 (B)ivitant. Bactrianae terrae multiplex et varia natura est. Alibi
 32 multa arbor et vitis largae mitesque fructus alit: solum pin-
 gue crebri fontes rigant: quae mitiora sunt, frumento conse-
 33 rantur, cetera armentorum pabulo cedunt. Magnam deinde
 34 partem eiusdem terrae steriles harenae tenent: squalida siccita-
 35 tate regio non hominem, non frugem alit: cum vero venti a
 36 Pontico mari spirant, quidquid sabuli in campis iacet, conver-
 runt. Quod ubi cumulatim est, magnorum collium procul
 37 species est, omniaque pristini itineris vestigia intereunt. Ita-
 38 que qui transeunt campos, navigantium modo noctu sidera
 39 observant, ad quorum cursum iter dirigunt, et propinquum
 40 clarior est noctis umbra, quam lux. Ergo interdu invis est
 41 regio, quia nec vestigium, quod sequantur, inveniant et nitor
 siderum caligine absconditur. Ceterum si quos ille ventus,
 qui a mari exoritur, deprehendit, harena obruit. Sed qua mi-
 42 tior terra est, ingens hominum eorumque multitudo gigni-
 tur, itaque Bactriani equites xxx milia expleverant. Ipsa Ba-
 43 ctra, regionis eius caput, sita sunt sub monte Parapaniso.
 Bactrus amnis praeterit moenia. Is urbi et regioni dedit
 44 nomen.

(19) Hic regi stativa habenti nuntiatur ex Graecia Peloponne-
 36 siorum Laconumque defectio — nondum enim victi erant,

4. frumenti [quoque] *Gianta*. — 5. *sesama Freinshemius*: *sesamo A.* —
 6. *perungebat Laner*: *perungebat C*, *perungebat P.* — 7. *trecentis nonagenis, trecentis Freinshemius*: *coxxcccc A.* — 10. *invenit* *inveniri LF.* — 14. *perventum est scripsi: est om. A.* — 21. *sabuli Laner*:
pabuli C, *paulo P.* — 26. *interdu invis Laner*: *interdum via P*, *indie*
invis C. — 27. *quia Laner*: *quia quia P*, *quia qui C.* — 31. *xxx milia*
milis om. P. — 33. *Bactrus I*: *boctrus A.* — 35. *Peloponnesiorum I*:
peloponnesiorum A.

5. *alias Joepius*: *alibi A.* — 7. *utcumque Joepius*: *utramque A.* —
 14. [in] *His Palmerius*. — 15. *suspenderit Palmerius*: *sui spem dederat A.* — 17. *consistit I*: *consistat A.* — 23. *habitus Laner*: *habituos A.* —
 24. *incipies Laner*: *incipiens A.* — 29. *vix LPF.* — 30. *occi-
 dere] occideret V, occ' dederit L, accederet P.* — 38. *Oxo Laner*: *nox A.*

cum proficiscerentur tumultus eius principia nuntiaturi — et alius praesens terror adfertur, Scythas, qui ultra Tanaim amnem colunt, adventare, Besso ferentis opem. Eodem tempore, quae in gente Ariorum Garanus et Erigyus gesserant, perferuntur.

32 Commisum erat proelium inter Macedones Ariosque. Trans-
fuga Satibarzanes barbaris praerant: qui cum pugnam segnem
5 utriusque aequis viribus stare vidisset, in primos ordines ad-
quitavit demptaque galea inhibitis, qui tela iaciebant, si quis
virum dimicare vellet, provocavit ad pugnam: nondum se ca-
34 put in certamine habiturum. Non tulit ferociam barbari dux 10
illius exercitus, Erigyus, gravis quidem aetate, sed et animi
et corporis robore nulli iuvenum postferendus. Is galea dem-
pta cauitiem ostentans, 'Venit', inquit, 'dies, quo aut victoria
aut morte honestissima, quales amicos et milites Alexander
35 habeat, ostendam.' Nec plura eloquens equum in hostem egit. 15
Crederes imperatum, ut acies utraeque tela cohererent. Pro-
tinus certe recesserunt dato libero spatio, intenti in eventum
non ducum modo, sed etiam suae sortis, quippe alienum dis-
36 crimen secuturi. Prior barbarus emisit hastam, quam Erigyus
medica capitis declinatione vitavit, atque ipse infestam saris-
sam ex quo calcariis concito in medio barbari guttata ita fixit,
37 ut per cervicem emereret. Praecipitans ex quo barbarus
adhuc tamen repugnabat. Sed ille extractam et vulnere hastam
rursus in os dirigit. Satibarzanes manu complexus, quo ma-
38 turus interiret, ictum hostis adiuvit. Et barbari duce amisso, 25
quem magis necessitate quam sponte secuti erant, tunc haud
inmemores meritorum Alexandri arma Erigyio tradunt. Rex
39 his quidem laetus, de Spartanis haudquaquam securus, magno
tamen animo defectum eorum tulit, dicens non ante assos
consilia nudare, quam ipsam ad fines Indiae pervenisse cognos- 30
40 sent. Ipse Bessum persequens copias movit: cui Erigyus
barbari caput, opimum belli decus, praefrensus occurrit.

V. Igitur Bactrianorum regione Artabazo tradita sarcinas et 40
impedimenta ibi cum praesidio relinquit. Ipse cum expedito

agmine loca deserta Sogdianorum intrat, nocturno itinere exer-
citiu[m] ducens. Aquarum, ut ante dictum est, penuria prius 2
desperatione quam desiderio bibendi sitim accendit. Per ecce
stadia ne modicus quidem humor existit. Harenas vapor aestivi 3
5 solis accendit: quae ubi flagrare coeperunt, haud secus quam
continenti incendio cuncta torrentur. Caligo deinde inmodico 4
terrae fervore excitata lucem tegit, camporumque non alia
quam vasti et profundi aequoris species est. Nocturnum iter 5
tolerabile videbatur, quia rore et matutino frigore corpora le-
10 vabantur. Ceterum cum ipsa luce aestus oritur, omnemque
naturalem absorbet humorem siccitas: ora visceraque penitus
uruntur. Itaque primum animi, deinde corpora deflevere co- 6
perunt. Pigebat et consistere et progredi. Pauci a peritis 7
regionis admoniti praepararant aquam. Haec paulisper repres-
15 sitim: deinde crescente aestu rursus desiderium humoris
accensum est. Ergo quidquid vini oleique erat, oribus ingre-
rebatur, tantaque dulcedo bibendi fuit, ut in posterum sitis non
timeretur. Graves deinde avidae hausto humore non sustinere 8
arma, non ingredi poterant, et feliciores videbantur, quos aqua
20 defecerat, cum ipsi sine modo infusam vomitu cogere[n]t ege-
rere. Anxium regem tantis malis circumfusi amici, ut memi- 9
nisset sui, orabant: animi sui magnitudinem unicum remedium
deficientis exercitus esse: cum ex iis, qui praecesserant ad 10
capiendum locum castris, duo occurrunt utribus aquam ge-
stantes, ut filii suis, quos in eodem agmine esse et aegre
25 pati sitim non ignorabant, occurrerent. Qui cum in regem 11
incidissent, alter ex his utre resoluta vas, quod simul ferebat,
inplet, porrigens regi. Ille accipit: percontatus, quibus aquam
portarent, filiis ferre cognoscit. Tunc poculo pleno, sicut ob- 12
30 latum est, reddido, 'Nec solus', inquit, 'bibere sustineo nec
tam exiguum dividere omnibus possum. Vos currite et liberis
vestris, quod propter illos attulisti, date.'

(21) Tandem ad flumen Oxum ipse pervenit prima fere vespera. 13
Sed exercitus magna pars non potuerat consequi: in edito
35 monte ignes iubet fieri, ut ii, qui aegre sequebantur, haud proci-
cal castris ipsos abesse cognoscerent. Eos autem, qui primi
14 agminis erant, mature cibo ac potione firmatos, implere alios

4. Ariorum *Lamer*: ariorum *A* [alio[m] *F*]. — Garanus *Freinshemius*: curanus *P*, curarus *C*. — Erigyus *Iustinus*: erigus *A*. — 5. Macedones *C*: macedones *P*. — 6. Satibarzanes *Vindolunus*: saribantes *A*. — 11. *Erigytus add. Medius*. — 18. ducum *Freinshemius*: duorum *A*. — 19. Erigyus *Iustinus*: erigus *A*. — 20. sarissam scripsi: sarissum *C*, sarissam *P*. — 26. quom[m] magis quam magnis *P*. — 27. Erigyus *Iustinus*: erigus *A*. — 28. haudquaquam *Lamer*: haud quamquam *A* [not quamquam *F*]. — 29. defectum] defunctum *P*. — 31. Erigyus *Iustinus*: erigus *A*. — 32. barbari caput, opimum belli decus, praefrensus occurrit.

1. Sogdianorum *Glareanus*: susionorum *A*. — 12. coep[er]unt] coepit *P*. — 14. praepararant *Iustinus*: praepararunt *A*. — 15. rursus] rursu *P*. — 16. oribus *Zumptius*: hominibus *A*. — 22. sui] om. *P*. — 23. iis *Vindelinus*: his *A*. — praecesserant] processerunt *L.P.F.* — 29. portarent *I*: portaret *A*. — 30. est] om. *P*. — 33. Tandem] tamen *P*. — 35. ii *F*: hii *L.P.* hii *B.F.*

utres, alios vasa, quibuscumque aqua portari posset, iussit ac
 15 suis opem ferre. Sed qui intemperantius hauserant, inter-
 cluso spiritu extincti sunt, multoque maior horum numerus
 16 fuit, quam ullo amiserat proelio. At ille thoricam adhuc
 indutus nec aut cibo refectus aut potu, quae veniebat exerci- 5
 tus, constitit nec ante ad curandum corpus recessit, quam
 praeterierant, qui agmen *claudabant*, totamque eam noctem cum
 17 magno animi motu perpetuis vigiliis egit. Nec postero die
 laetior erat, quia nec navigia habebat nec pons erigi poterat,
 circum amnem nuda *solo* et materia maxime sterili. Consili- 10
 um igitur, quod unum necessitas subiecerat, inuit. Utres
 18 quam plurimos stramentis refertos dividit. His incubantes
 transverere amnem, quae primi transierant, in statione erant,
 dum traicerent ceteri. Hoc modo sexto demum die in ulte-
 riore ripa totum exercitum exposuit. 15
 19 Iamque ad perssequendum Bessum statuerat progredi, cum 22
 ea, quae in Sogdianis erant, cognoscit. Spitamenes erat inter
 omnes amicos praecipuo honore cultus a Besso, sed nullis
 20 meritis perfidia mitigari potest: quae tamen iam minus in eo
 inuisa esse poterat, quia nihil ullo nefastum in Bessum, inter-
 fectorem regis sui, videbatur. Titulus facinorosi speciosus prae-
 ferrebat, vindicta Darei: sed fortunam, non scelus oderat
 21 Bessi. Namque ut Alexandrum flumen Oxum superasse cog-
 novit, Dataphernem et Catenem, quibus a Besso maxima fides
 habebatur, in societatem cogitatae rei adsciscit. Illi promptis
 22 adiunt, quam rogabantur, adsumptisque via fortissimis iuven-
 nibus talem dolum intendunt. Spitamenes pergit ad Bessum
 et remotis arbitrariis conperisse ait se, insidiari ei Dataphernem
 et Catenem, ut vivum Alexandro traderent, agitantibus: a semet
 23 occupatos esse et victos teneri. Bessus tanto merito, ut cre-
 debat, obligatus partim gratias agit, partim avidus explendi
 24 supplicii adduci eos iubet. Illi manibus sua sponte religatis
 a participibus consilii trahabantur, quos Bessus truci vultu in-
 tuens consurgit manibus non temperaturus. Atque illi simu-
 latione omnia circumstant eum et frustra repugnantem vin-
 ciant derepto ex capite regi insigni lacerataque veste, quam

1. possit *I*: possit *A*. — 7. *claudabant* add. *Jeepius*. — 10. modo *solo I*: *solo* *om. A*. — 11. subiecerat *C*: subiecerat *C*. — 17. Sogdianis *Freinshemius*: susianis *A*. — 18. praecipuo *I*: praecipue *A*. 21. facinorosi *Acidalius*: facinorosi *A*. — 22. oderat *Acidalius*: oderant *C*. oderat *P*. — 24. Dataphernem *Aldus*: dataphernem *A* (dataphernem *L*). — 26. adiunt *Jeepius*: adiunt *A*. — 28. Dataphernem) dataphernem *L*. — 30. et victos *I*: et *om. A*. — 36. derepto *Halmiss*: derepto *A*. — insigne *Loeuer*: insigne *A*.

e spoliis occisi regis induerat. Ille deos sui sceleris ultores 25
 adesse confessus adiecit, non Dareo iniquos fuisse, quem sic
 ulciscerentur, sed Alexandro propitios, cuius victoriam semper
 etiam hostes adivissent. Multitudo an vindictam Bessum 26
 5 fuerit, incertum est, nisi illi, qui vincerant, iussu Alexandri fe-
 cisse ipsos eminenti dubius adhuc animi terruissent. In equum
 impositum Alexandro tradituri ducunt.
 23 Inter haec rex, quibus matura erat missio, electis necesse fere 27
 bina talenta equiti dedit, pediti tera denarium milia, montios-
 10 que, ut liberos generarent, remisit domum. Ceteris gratiae
 actae, quod ad reliqua belli navataros operam pollicebantur,
 [Tum Bessus perducitur.] Pervertum erat in parvulum oppi- 28
 dum: Branchidae eius incolae erant. Mileto quondam iussu
 Xerxis, cum e Graecia rediret, transierant et in ea sede con-
 15 stiterant, quia templum, quod Didymeon appellatur, in gra-
 tiam Xerxis violaverant. Mores patrii nondum exoleverant,
 sed iam bilingues erant, praesertim a domestico externo ser-
 mone degeneres. Magno igitur gaudio regem excipiunt ultra-
 20 rem seque dementes. Ille Milesios, qui apud ipsum milita-
 rent, convocari iubet. Vetus odium Milesii gerebant in
 Branchidarum gentem. Proditis ergo, sive iniuriae, sive origi-
 nis meminis mallent, liberum de Branchidis permittit ar-
 bitrium. Variantibus deinde sententiis se ipsum consideratu-
 31 rum, quid optimum factu esset, ostendit. Postero die occur-
 25 rentibus, Branchidas secum procedere iubet. Cumque ad ur-
 bem ventum esset, ipse cum expedita manu portam intrat:
 phalanx moenia oppidi circumire inssa et dato signo diripere
 32 urbem, proditorum receptaculum, ipsosque ad unum caedere.
 Illi inermes passim trucidantur, nec aut commercio linguae
 30 aut supplicium velamentis precibusque inhiberi crudelitas pot-

1. e spoliis] e *om. P*. — 2. quem *P*: quem *C*. — 3. cuius *Gianta*: insectos *A*. — 4. hostes *I*: hostis *A*. — 6. adhuc] adhuc *LFF*. — 8. Inter] interim *P*. — matura *Loeuer*: natura *A*. — 9. tera *Junius*: ter *A*. — 11. navataros] navatores *LFF*. — 12. [Tum (dum *P*) Bessus perducitur] del. *Freinshemius*. — 13. Branchidae] branchide *LFF*. — 14. e Graecia] egregia *P*. — redire] rediret *LFF*. — 15. templum *Loeuer*: templa *A*. — Didymeon *Freinshemius*: didimoan *A*. — graium *P*: grecion *C*. — 16. Xerxis] verses *LF*. — violaverant *P*: violaverat *C*. — exoleverant *I*: exoleverant *A*. — 17. bilingues] bilinguis *LFF*. — 20. Milesii] gerebant *Freinshemius*: miles gerebant *P*: miles gerebat *C*. — 21. Branchidarum] *Freinshemius*: branchidarum *A*. — 22. Branchidis] branchidis *LFF*. — 24. quid *P*: quod *C*. — 25. Branchidos] *Freinshemius*: branchidas *A*. — 26. ipse] ipsum *L a pr. n F*. — 30. supplicium *Junius*: supplicio eum *A*.

est. Tandem, ut deicerent, fundamenta murorum ab imo mo-
 34 liantur, ne quod urbis vestigium extaret. Nemora quoque lu-
 cosque sacros non caedunt modo, sed etiam extirpant, ut va-
 sta solitudo et sterilis humus excussis etiam radicibus linque-
 35 retur. Quae si in ipsos proditionis auctores excogitata essent,
 iusta ultio esse, non crudelitatis videretur: nunc culpam mai-
 orum posteriori luere, qui ne viderant quidem Miletum, ideo et
 Xerxi non potuerant prodere.
 36 Inde processit ad Tanaim amnem. Quo productus est, 24)
 Bessus non vincitur modo, sed etiam omni velamento corporis
 spoliatus. Spitamenes eum tenebat collo inserta catena, tam
 37 barbaris, quam Macedonibus gratum spectaculum. Tum Spi-
 tamenes, 'Et tū', inquit, 'et Dareum, reges meos, utis inter-
 fectorem domini sui adduxi, eo modo captum, cuius ipse fe-
 cit exemplum. Aperiat ad hoc spectaculum oculos Dareus! 15
 Existat ab inferis, qui illo supplicio indignus fuit et hoc sola-
 cio dignus est!' Alexander multum conlaudato Spitamine con-
 38 versus ad Bessum, 'Cuius', inquit, 'ferae rabies occupavit an-
 imum tuum, cum regem de te optime meritum prius vincere,
 39 deinde occidere sustinuisti? Sed huius paricidii mercedem 20
 falso regis nomine persolvisti? Ibi ille facinus purgare non
 ausus regis titulum se usurpare dixit, ut gentem suam tra-
 dere ipsi possit: qui si cessasset, aliam fuisse regnum occupa-
 40 taturum. Et Alexander Oxathren, fratrem Darei, quem inter
 corporis custodes habebat, propius iussit accedere tradique Bes-
 41 sum ei, ut cruci adfixum multatis auribus naribusque sagittis
 confingerent barbari observarentque corpus, ut ne aves quidem
 42 contingerent. Oxathres cetera sibi curae fore pollicetur: aves
 non ab alio quam a Catene posse prohiberi adicit, eximiam
 eius artem cupiens ostendere: namque adeo certo ictu desti-
 43 nata feriebat, ut aves quoque exciperet. Etiamsi forsitan sa-
 gittandi tam celebri usu minus admirabilis videri ars haec
 possit, tamen ingens visentibus miraculum magnoque honori
 43 Cateni fuit. Dona deinde omnibus, qui Bessum adduxerant,
 data sunt. Ceteram supplicium eius distulit, ut eo loco, in 35
 quo Dareum ipse occiderat, necaretur.

2. Nemora quoque lucosque *Actolibus*; nec mora quoque lucos *A.*
 — S. Xerxi] serai *P.* — 9. Tanaim *C:* tanai *P.* — productus *P:* pro-
 ductus *C.* — 11. Spitamenes] spitamenes *P.* — 12. spectaculum] specta-
 culum *LF.* — Tum *C:* tunc *P.* — 23. possit *C:* posset *P.* — occupa-
 turum] occuparum *LF.* — 24. Oxathren *Susekenburgius*; oxathren *A.* [oxa-
 ten *LF.*] — 25. propius] propius *P.* — 31. Etiamsi *scriptus*; tam si *C:*
 nam *P.* — sagittandi *Gineto*; sagittis *A.* — 33. tamen *f:* tum *A.*

(25) Interea Macedones ad petendum pabulum inconposito agmine VI.
 egressi a barbaris, qui de proximis montibus decurrerunt, op-
 1 primuntur pluresque capti sunt quam occisi: barbari autem 2
 captivos prae se agentes rursus in montem recesserunt. xx
 5 milia latronum erant. Fundis sagittisque pugnam invadunt.
 Quos dum obsidet rex, inter promptissimos dimicans sagitta 3
 ictus est, quae in medio crura fixa reliquerat spiculum. Illum 4
 quidem maesti et attoniti Macedones in castra referebant: sed
 nec barbaros fefellit subductus ex acie: quippe ex edito
 10 monte cuncta prospexerant. Itaque postero die misere lega- 5
 tos ad regem, quos ille protinus iussit admitti solutisque fasciis
 magnitudinem vulneris dissimulans crux barbaris osten-
 dit. Illi iussi considerare adfirmant, non Macedones quam ipsos
 6 tristiciores fuisse cognito vulnere ipsius: cuius si auctorem rep-
 15 berissent, dedituros fuisse, cum diis enim pugnare sacriligos 7
 tantum. Ceterum se gentem in fidem dedere superatos virtu-
 16 tate illius. Rex fide data et captivis receptis gentem in ded-
 20 ditionem accepit. Castris inde motis lectica militari fereba- 8
 tur, quam pro se quisque eques pedesque subire certabant.
 20 Equites, cum quibus rex proelia inire solitus erat, sui mun-
 21 neris id esse censebant: pedites contra, cum saucios commilito-
 nes ipsi gestare advenissent, cripi sibi proprium officium tum
 potissimum, cum rex gestandus esset, querebantur. Rex in 9
 tanto utriusque partis certamine et sibi difficilem et praeteri-
 25 tis gravem electionem futuram ratus inivicem subire eos iussit.
 (26) Hinc quarto die ad urbem Maracanda perventum est. lxx 10
 stadia murus urbis amplectitur, arx alio cingitur muro. Ac 11
 praesidio urbis relicto proximis vicis depopulatur atque urit.
 Legati denique Abiorum Scytharum supervenient, liberi,
 30 ex quo decesserat Cyrus, tum imperata facturi. Iustissimos
 barbarorum constabat: armis abstinebant, nisi lacessit: liber-
 tatis modico et aequali usu principibus humiliores pares fe-
 cerant. Hos benigne adlocutus ad eos Scythas, qui Europam 12
 incolunt, Berdam quandam misit ex amicis, qui denuntiaret
 35 his, ne Tanaim amnem regis iniussu [regis] transirent. Eidem
 mandatum, ut contempleretur locorum situm et illos quoque

13. Macedones *C:* macedonas *P.* — 16. virtute *F. indellius*; vulnere
A. — 17. illas] illi *P.* — deditiorem] dedicatione *P.* — 21. contra,
 cum] contractum *P.* — 22. ipsi gestare advenissent *Jentius*; ipse gestare
 advenisset *A.* — 26. Maracanda *Modius*; marapenta *A.* — 27. alio
Zumptius; illius *A.* — 28. relicto] relicti *P.* relicti *F.* — 29. Abiorum
Jentius; volorum *A.* — 32. pares fecerant *P:* fecerunt *C.* — 34. Berdam
Zumptius; pendam *A.* — 35. Tanaim *C:* tanai *P.* — regis *scriptus*;
 regionis *A.* — [regis] *delevit.*

- 13 Scythas, qui super Bosphorum colunt, viseret. Condendae urbi sedem super ripam Tanais elegerat, claustrum et iam perdomitorum et quot deinde adire decreverat. Sed consilium distulit Sogdianorum nuntiata defectio, quae Bactrianos quoque
- 14 traxit. vii milia equitum erant, quorum auctoritatem ceteri s. sequebantur. Alexander per Spitamenem et Catenam, a quibus ei traditus erat Bessus, haud dubius quin eorum opera redigi possent in potestatem, coercendos qui novaverat res, iussit
- 15 accersi. At illi, defectionis, ad quam coercendam vocabantur, auctores, vulgaverat fama, Bactrianos equestris a rege omnes, ut occiderentur, accersi: idque imperatum ipsis, non sustinuisse tamen exequi, ne inexpliabile in populares facinus admitterent. Non magis Alexandri saevitiam, quam Bessi parricidium ferre potuisse. Itaque sua sponte iam motus metu
- 16 poenae haud difficulter ad arma concitaverunt. Alexander trans-¹⁷ fugarum defectione compta Craterum obsidere Cyropolim in-¹⁸ bet: ipse aliam urbem regionis eiusdem corona capit, signo-¹⁹ que, ut puberes interficerentur, dato reliqui in praedam cessere victoris: urbs diruta est, ut ceteri cladis eius exemplo
- 20 continerentur. Memaceni, valida gens, obsidionem non ut hostiorem modo, sed etiam ut tutiorem ferre decreverat. Ad quorum pertinaciam mitigandam rex i. equites praemisit, qui clementiam ipsis in deditos simulque inexorabilium animum in
- 21 devictos ostenderent. Illi nec de fide nec de potentia regis ipsis dubitare respondent equitaeque tendere extra munitionem
- 22 urbis iubent: hospitaliter deinde exceptos gravesque epulis et
- 23 somno intempestae nocte adorti interfecerunt. Alexander haud secus, quam par erat, motus urbem corona circumdedit, munitionem, quam ad primo impetu capere posset. Itaque Meleagrum et Perdicam in obsidionem iungit. *Ipsae proficiscitur ad*
- 24 *Craterum* Cyropolim, ut ante dictum est, obsidentem. Statuerat autem parere urbi conditae a Cyro, quippe non alium gentium illarum magis admiratus esse, quam hunc regem et Samiramam, quos et magnitudinem animi et claritatem rerum
- 25 longe emicuisse credebat. Ceterum pertinacia oppidatorum

1. Bosphorum colunt *Acidalius*: bosforo incolunt *C*, bosphoro incolunt *P*. — urbi *F*: urbis *BLFF*. — 2. elegerat *C*. — 3. quot accipit: quod *A*. — 6. *per* *ad* *Seopius*. — Spitamenem *Sarakisburgiam*: spitamenem *A*. — et traditus *Lasus*: et traditus *A*. — 8. coercendos *Seopius*: coercendo *A* [coherendo *LF*]. — res] rex *P*. — 15. ad arma concitaverunt *LP*, concitaverunt ad arma *BFF*. — 24. potentia] clementia *P*. — 26. Perdicam *C*: perdicam *P*. — *Ipsae proficiscitur ad Craterum* *add. Zumptius*. — 31. obsidentem *Muetzellius*: obsidentes *A*. — 32. a Cyro] agro *P*. — 34. magnitudine *P*: magnitudinem *C*.

- iram eius accendit. Itaque captam urbem diripi iussit. Delecta ex Memacenis haud iniuria infestus ad Meleagrum et Perdicam redit. Sed non alia urbs fortius obsidionem tulit: 22 quippe et militum promptissimi cedere et ipse rex ad ultimum periculum venit. Namque cervix eius saxo ita icta est, ut oculis caligine offusa conlaberetur, ne mentis quidem compos: exercitus certe velut crepto [in] ex ingenuit. Sed 23 victus adversus ea, quae ceteros terrent, nonnum percurato vulnere acris obsidioni institit naturalem celeritatem ira concitante. Cuniculo ergo suffossa moenia ingens nudare spatium, per quod irupit, victorque urbem dirui iussit.
- 24 Hinc Menedemum cum tribus milibus pedum et octo equitibus ad urbem Maracanda misit. Spitamenes transfuga praesidio Macedonum inde delecto muris urbis eius incluserat se
- 25 haud oppidanis consilium defectionis adprobantibus. Sequi tamen videbantur, quia prohibere non poterant. Interim Alexander 26 ad Tanaim annum redit et, quantum soli occupaverant castris, muro circumdedit. *LX* stadium urbis murus fuit: hanc quoque urbem Alexandriam appellari iussit. Opus tanta celeritate
- 27 perfectum est, ut xv die, quam munimenta excitata erant, tecta quoque urbis absolveretur. Ingens militum certamen inter ipsos fuerat, ut suum quisque munus — nam divisum erat — primus ostenderet. Incolae novae urbi dati captivi, 28 quos reddito pretio dominis liberavit, quorum posteri nunc quoque non apud eos tam longa aetate propter memoriam Alexandri exoleverunt.
- 29 At rex Scytharum, cuius tum ultra Tanaim imperium erat, VII. ratus eam urbem, quam in ripa amnis Macedones confiderant, suis impositam esse cervicibus, fratrem, Carthasim nomine, cum
- 30 magna equitum manu misit ad diruendam eam proculque amne submovendas Macedonum copias. Bactrianos Tanais ab Scythis, 31 quos Europaeos vocant, dividit. Idem Asiam et Europam finis interfluit. Ceterum Scytharum gens haud procul Thracia sita 3 ab oriente ad septentrionem se vertit Samatarumque, ut quidam 32 credidere non finitima, sed pars est. Recta deinde regione saltum ultra Istrum iacentem colit: ultima Asiae, quae

1. iram] ira *P*. — Delecta *ex scriptis*: delecte *A*. — 2. Memacenis *Acidalius*: macedones *A*. — infestus *Acidalius*: infestus *A*. — 6. offusa] confusa *P*. — 7. [in] *del. Lauer*. — 12. Hinc *Findeliensis*: hic *A*. — 13. Maracanda *Iustus*: maracandam *A*. — 17. Tanaim *C*: tanaim *P*. — 20. quam *P*: qua *C*. — 25. memoriam] miseriam *P*. — 31. Scythis] scythis *LPF*. — 32. Europaeos *Aldus*: europaeos *A*. — 34. ab] ad *P*. — 35. regione] regionem *P*. — 36. saltum *Seopius*: altum *A*.

Bactra sunt, stringit. Habitant, quae septentrioni propiora sunt: profundae inde silvae vastaque solitudines excipiunt: rursus quae et Tanain et Bactra spectant, humano cultu haud disparia sunt. Primus cum hac gente non provisum bellum Alexander gesturus, cum in conspectu eius obehitaret hostis, adhuc aeger ex vulnere, praecipue voce deficiens, quam et modicus cibus et cervicis extenuabat dolor, amicos in consilium advocari iubet. Terrebatur enim non hostis, sed iniquitas temporis. Bactriani defecerant: Scythiae etiam laescebant: ipse non insistere in terra, non equo vehi, non docere, non hortari suos poterat. Ancipiti periculo implicitus deos quoque incusans querebatur, se incere segnem, cuius velocitatem nemo ante valuisse effugere: vix suos credere non simulari validitudinem. Ita qui post, Dareum victum bariolos et vates consulere desiderat, rursus ad superstitionem, humanarum mentium ludibria, revolutus Aristandrum, cui credulitatem suam adixerat, explorare eventum rerum sacrificiis iubet. Mos erat Aruspibus exta sine rege spectare et, quae portenderentur, referre. Inter haec rex, dum fibris peccatum explorantur eventus latentium rerum, propius ipsum considerare [deinde] amicos iubet, ne contentione vocis cicatricem infirmam adhuc rumperet. Hephaestio, Craterus et Erigyus erant cum custodibus in tabernaculum admissi. 'Discrimen,' inquit, 'me occupavit meliore hostium, quam meo tempore. Sed necessitas aute rationem est, maxime in bello, quod raro permittitur tempora legere. Defecere Bactriani, in quorum cervicibus stamus, et, quantum in nobis animi sit, alio Marte experiantur. Haud dubia fortuna, si omiserimus Scythas ultra arma inferentes, contempti ad illos, qui defecerunt, revertentur: si vero Tanain transierimus et ubique invictos esse nos Scytharum pernicie ac sanguine ostenderimus, quis dubitabit parere etiam Europae victoribus? Fallitur, qui terminos gloriae nostrae metitur spatium, quod transituri sumus. Unus annis interfluit, quem si traicimus, in Europam arma profertimus. Et quod antea aestimabamur, dum Asiae subigimus, in alio quodammodo orbe tropaea statuere et, quae tam longo inter-

vallo natura videtur diremisse, una victoria subito committere? At hercule, si paulum cessaverimus, in tergis nostris Scythae haerebunt. An soli sumus, qui flumina transire possumus? Multa in nosmetipsos recident, quibus adhuc vicimus. Fortuna belli artem victos quoque docet. Utribus amem traicendi exemplum fecimus nuper: hoc, ut Scythae imitari nesciant, Bactriani doceant. Praeterea unus gentis huius exercitus adhuc venit, ceteri expectantur. Ita bellum vitando alemus et, quod inferre possumus, accipere cogemur. Manifesta est consilii mei ratio. Sed an percussuri sint mihi Macedones animo uti meo, dubito, quia, ex quo hoc vulnus accepi, non equo vectus sum, non pedibus ingressus. Sed si me sequi vultis, valeo, amici. Satis virium est ad toleranda ista: aut, si iam adest vitae meae finis, in quo tandem opere melius extinguar? Haec quassa adhuc voce subdeficiens vix proximis exaudientiibus dixerat, cum omnes a tam praecipiti consilio regem deterere coepissent, Erigyus maxime, qui haud sane auctoritate proficiens apud obstinatum animum superstitionem, cuius potens non erat rex, incutere temptavit dicendo, deos quoque ob stare consilio magnumque periculum, si flumen transisset, ostendi. Infranti Erigyus tabernaculum regis Aristander occurrerat, tristitia exta fuisse significans: haec ex vate coeperta Erigyus nuntiabat. Quo inhibito Alexander non ira solum, sed etiam pudore confusus, quod superstitio, quam celaverat, detegebatur, Aristandrum vocari iubet. Qui ut venit, intuens cum, 'Non rex, inquit, sed privatus sum. Sacrificium ut faceres, mandavi: quid eo portenderetur, cur apud alium quam apud me professus es? Erigyus arcana mea et secreta te prodente cognovit quem certum, melereule, habeo extorum interprete uti metu suo. Tibi autem qui sapias, quam potest, denuntio, ipsi mihi indices, quid extis cognoveris, ne possis infiditari dixisse, quae dixeris. Ille exanguis attonitque similis stabat per metum etiam vae suppressa tandemque eodem metu stimulante, ne regis expectationem moraretur, 'Magni,' inquit, 'laboris, non inriti discrimen instare praedixi: nec me ars mea quam benevolentia perturbat. Infirmitatem validitudinis tuae videt et, quantum in uno te sit, scio. Veror, ne praesenti fortuatae tuae sufficere

1. propiora I; propiora P; propiora BFL. — 3. spectant P; expectant C. — 7. extenuabat P; extenuabat C. — 13. Ita qui I: itaque A. — 15. mentium Junius: gentium A. — ludibria I: iudicia A. — Aristandrum] aristandrum LP, aristandrum P. — 16. adixerat Loner: addixerat A. — 18. spectare] respectare LPF. — 19. propius Junius: prius A. — 20. [deinde] del. Junius. — 21. Hephaestio Zumptius: ephestio A. — 22. Erigyus Junius: erigius A. — 26. stamus et stamus PF, stamus L. — 27. dubia fortuna] dubie fortissimam P. — 30. dubitabit P; dubitavit C. — 31. Europae Tellivius: europaea A.

15. vis] ut P. — 17. Erigyus Junius: erigius A. — 21. Erigyus Junius: erigius A. — 22. vae I: vae P, vae C. — Erigyus Junius: erigius A. — 27. quid A [B?]. — portenderetur] portenderetur P. — 28. Erigyus Junius: erigius A. — 30. qui sapias Joepius: qui saepius FP, saepius BFL. — denuntio] denuntiat P. — 35. me Modius: mea A. — 36. validitudinis] validitatis LP.

28 non possis. Rex iussit eum confidere felicitati suae: ut alias
 29 sibi ait gloriam concedere deos. Consultanti inde cum isdem,
 quoniam modo flumen transierat, supervenit Aristander,
 non alias laetiora exta vidisse se affirmans, utique prioribus
 longe diversa: tum sollicitudinis causas adparuisse, nunc prorsus
 5 egregie litatum esse.

30 Ceterum quae subinde nuntiata sunt regi, continuae felici-
 31 tati rerum eius inposuerant labem. Menedemum, ut supra di-
 ctum est, miserat ad obsidendum Spitamenem, Bactrianae de-
 fectionis auctorem. Qui comperto hostis adventu, ne moris urbis
 10 includeretur, simul fretus excipii posse, quae venturum sciebat,
 32 consedit occultus. Silvestre iter apium insidiis tendens erat:
 ibi Dahas condidit. Equi binos armatos vehunt, quorum in-
 vicem singuli repente desiliunt: quaestris pugnae ordinem tur-
 33 bant. Equorum velocitati par est hominum pernicitas. Hos
 Spitamenes saltum circumire iussos pariter et a lateribus et a
 15 fronte et a tergo hosti ostendit. Menedemus undique inclusus,
 ne numero quidem par, diu tamen resistit, clamitans nihil
 aliud superesse locorum fraude deceptis, quam honestae mortis
 20 solacium ex hostium caede. Ipsum praevalens equus vehabat,
 quo saepius in canoes barbarorum effusus habens eventus magna
 26 strage eos fuderat. Sed cum unum omnes peterent, multis
 vulneribus exanguis Hysidem quandam ex amicis hortatus est,
 ut in equum suum ascenderet et se fuga eriperet. Haec agen-
 25 tem anima defecit corpusque ex equo deluxit in terram. Hysides
 poterat quidem effugere, sed amisso amico mori statuit.
 Una erat cura, ne inultus occideret. Itaque subditis calcareibus
 equo in medios hostis se inmisit et memorabili edita pugna ob-
 38 ruitis telis est. Quod ubi videre, qui caedi supererat, tumu-
 lum paulo quam cetera editiorem capiant: quos Spitamenes
 39 fame in dedicatione subacturus obsedit. Cecidere eo proelio
 peditem n milia, cccc equites. Quam cladem Alexander solerti
 consilio texti, morte denuntiata iis, qui ex proelio advenerant,
 VIII. si acta vulgessent. Ceterum cum animo disparare vultum diu-
 33 gius ferre non posset, in tabernaculum super ripam fluminis
 2 de industria locatum recessit. Ibi sine arbitris singula animi
 consulta pensando noctem vigiliis extraxit saepe pellixit taber-
 naculi adlevatis, ut conspiceret hostium ignes, e quibus coniectare

poterat, quanta hominum multitudo esset. Iamque lux adpete-
 3 bat, cum thoracem indutus procedit ad milites, tum primum
 post vultus proxime acceptum. Tanta erat apud eos veneratio
 4 regis, ut facile periculi, quod horrebat, cogitationem praesentia
 5 eius excoeteret. Laeti ergo et manantibus gaudio lacrimis con-
 salutant eum et, quod ante recusaverant bellum, feroces depo-
 6 scunt. Ille se ratibus equitem phalangemque transportatum
 esse pronuntiat, super utres iubet nave levius armatos. Plura
 7 nec dici res desideravit nec ree dicere per valitudinem potuit.
 10 Ceterum tanta alacritate militum rates iunctae sunt, ut intra
 triduum ad xa milia effectae sint. Iamque ad transeundum om-
 nia aptaverant, cum legati Scythiarum xx more gentis per castra
 equis vecti nuntiari iubent regi, velle ipsos ad eum mandata
 9 perferre. Admissi in tabernaculum iussique considere in vultu
 15 regis delixerant oculos: credo, quos magnitudine corporis ani-
 mum aestimantibus modicus habitus haudquamque famae par
 videbatur. Scythis autem non, ut ceteris barbaris, rudis et in-
 20 conditus sensus est: quidam eorum sapientiam quoque capere
 dicuntur, quantumcumque gens capit semper armata. Sic, quae
 locutus esse apud regem memoriae proditum est, abhorrent
 forsitan moribus nostris et tempora et ingenia cultiora sortitis.
 Sed ut possit oratio eorum sperni, tamen fides nostra non
 debet: quare, utcumque sunt tradita, incorrupta perferemus.
 31 Igitur unum ex his maximum natu locatum accepimus: ' Si
 25 habitum corporis tui aviditatis animi parem esse voluissent, orbis
 te non caperet: altera manu Orientem, altera Occidentem con-
 tingeres et hoc adsecessus scire velles, ubi tanti nimis fulgor
 13 conderetur. Sic quoque concupiscis, quae non capis. Ab Europa
 petis Asiam, ex Asia transis in Europam: deinde, si humanum
 30 genus omne superaveris, cum silvis et nivibus et fluminibus
 ferisque bestiarum gesturus es bellum. Quid? tu ignoras arbores
 14 magnas diu crescere, una hora exiripari? Stultus est, qui fructus
 earum spectat, altitudinem non metitur. Vide, ne, dum ad
 cacumen pervenire contendis, cum ipsis ramis, quos comprehen-
 35 deris, decidas. Leo quoque aliquando minimarum avium pabu-
 lum fuit, et ferrum rubigo consumit. Nihil tui firmum est,
 cui periculum non sit etiam ab invalido. Quid nobis tecum

9. nec] om. P. — 10. intra triduum scripei: in triduum A. — 11. ad] a LV. — 13. nuntiari Freenhouius: nuntiare A. — 16. habitus Acidalius: animus A. — haudquamque P: haudquamquam C. — 18. quoque P: om. C. — 19. Sic quae Halicis: sicque C, si qua P. — 21. moribus I: moribusque A. — 23. quae Holmian: quae A. — 25. aviditatis I: aviditatis P. — 33. metitur Laner: metit A.

1. iussit eum Maetschlinus: iussum A. — confidere] confidite LFF. — felicitati I: felicitatis A. — ut alias sibi ait scripsi: ad alia sibi ad A. — 10. moris] numeris P. — 11. quae Acidalius: quem A. — 15. est P: om. C. — 23. Hysidem Giunta: suspiciens A. — 24. ascenderet C: escenderet P. — 33. iis Finselivius: his A. — 35. possit C: possit P.

est? Numquam terram tuam attingimus. Qui sis, unde venias, licetne ignorare in vastis silvis viventibus? Nec servare ulli possumus nec imperare desideramus. Dona nobis data sunt, nec Scytharum gentem ignores, iugum boum et aratrum, sagitta, hasta, patera. His utimur et cum amicis et adversus inimicos. Fruges amicis damus boum labore quesitas, patera cum isdem vinum dis libamus, inimicos sagitta eminus, hasta comminus petimus. Sic Syriae regem et postea Persarum Medorumque superavimus, patuitque nobis iter usque in Aegyptum. At tu, qui te gloriaris ad latrones persequendos venire, omnium gentium, quas adisti, latro es. Lydiam cepisti, Syriam occupasti, Persidem tenes, Bactrianos habes in potestate, Indos petisti: iam etiam ad pecora nostra avaras et insatiabiles manus porrigis. Quid tibi divitiis opus est, quae esurire te cogunt? Primum omnium satietate parasti famem, ut, quo plura haberes, acrius, quae non habes, cuperes. Non succurrat tibi, quamdiu circum Bactra haereas? dum illos subigis, Sogdiani bellare coeperunt. Bellum tibi ex victoria nascitur. Nam ut maior fortiorque sis quam quisquam, tamen alienigenam dominum pati nemo vult. Transi modo Tanaim: scies, quam late pateant, numquam tamen consequeris Scythas. Paupertas nostra velocior erit, quam exercitus tuus, qui praedam tot nationum vehit. Rursus cum prociat abesse nos credes, videbis in tuis castris. Eadem enim velocitate et sequimur et fugimus. Scytharum solitudines Graecis etiam proverbis audio eludi. At nos deserta et humano cultu vacua magis quam urbes et opulentos agros sequimur. Proinde fortunam tuam pressis manibus tene: lubrica est nec invita teneri potest. Salubre consilium sequens quam praesens tempus ostendit melius. Inpone felicitati tuae frenos: facilius illam reges. Nostri sine pedibus dicunt esse fortunam: quae manus et pinnae tantum habet, cum manus porrigit, pinnae quoque comprehendunt. Denique si deus es, tribuere mortalibus beneficia debes, non sua eripere: sin autem homo es, id quod es, semper esse te cogita. Stultum est eorum meminisse, propter quae tui oblitiscaris. Quibus bellum non intuleris, bonis amicis poteris uti. Nam et firmissima est inter pares amicitia et videntur pares, qui non fecerunt inter se periculum vicium. Quos viceris,

4. boum *Fidolivus*: honem P, bones C. — 6. isdem P: his FF, is L, his B. — 8. Syriae *Modius*: scythiae A. — 13. insatiabiles *Acidabius*: instabiles A. — 14. esurire te P: te om. C. — 20. Tanaim C: tanaim P. — series] sciem P. — pateant *Modius*: pateat A. — 25. eludi, At FF: eludit BF, eludi L. — 29. reges I: regis A. — 31. comprehendente *Septus*: comprehendere A. — 34. oblitiscaris I: oblitisceris A.

amicos tibi esse cave credas: inter dominum et servum nulla amicitia est: etiam in pace belli tamen iura servantur. Iurando gratiam Scythas sancire ne crederis: colendo fidem iurant. Graecorum ista cautio est, qui pacta consignat et deos invocant: nos religionem in ipsa fide ponimus. Qui non reverentur homines, fallunt deos. Nec tibi amico opus est, de cuius benevolentia dubites. Ceterum nos et Asiae et Europae custodes habebis: Bactra, nisi dividat Tanais, contingimus: ultra Tanaim [et] usque ad Thraciam collimus: Thraciae Macedoniae coniunctam esse fama fert. Utrique imperio tuo finitimos hostes an amicos velis esse, considera. Haec barbarus. Contra rex fortuna sua IX et consilii eorum se usum esse respondet: nam et fortunam, cui confidat, et consilium sudentium, ne quid temere et audacter faciat, secuturum. Dimissisque legatis in praeparatas rates exercitum imposuit. In proris clipeatos locaverat, iussos in genua subsidere, quo tutiores essent adversus ictus sagittarum. Post hos, qui tormenta intenderent, stabant, et ab utroque latere et a fronte circumdati armatis. Reliqui, qui post tormenta constiterant, remigem loriam indutum scutorum testudine armati protegabant. Idem ordo in illis quoque ratibus, quae equitem vehabant, servatus est. Maior pars a puppe nantes equos loribus trahabat. At illos, quos utres stramento repleri vebant, obiectae rates tuebantur. Ipse rex cum delectis vicibus solvit et in ripam dirigi iussit. Cui Scythae admotos ordines equitum in primo ripae margine opponunt, ut ne adpiciam quidem terrae rates possent. Ceterum praeter hanc speciem ripis praesidentis exercitus, ingens navigantes terror invaserat: namque cursum gubernatores, cum obliquo flumine impellerent, regere non poterant, vacillantesque milites et, ne excenterentur, solliciti naularum ministeria turbaverant. Ne tela quidem conati nisu vibrare poterant, cum prope standi sine periculo quam hostem incendiis cura esset. Tormenta saluti fuerunt, quibus in confertos ac temere se offerentes haud frustra excussa sunt tela. Barbari quoque ingentem vim sagittarum infuderat ratibus, vixque ullum fuit scutum, quod non pluribus simul spiculis foraretur. Imaque terrae rates adpiciabantur, cum acies clipeata consurgit et hastas certo ictu, utpote libero nisu, mittit e

2. iura] iure LPF. — 4. pacta *Bongarsius*: facta A. — 5. pinnae *Fossius*: nonimus A. — 8. habebis P: habes C. — [et] del. I. — 9. Thraciam B: Thraciam *FLP*. — collimus *Jentius*: collibus A. — Thraciae B: Thraciae *FLP*: Thraciae P. — 18. qui post *Jentius*: post qui P, post eos qui C. — 22. trahabant P. — stramento] armamento P. — 23. obiectae rates P: obiecta erat C. — 24. Cui] qui P.

10 raitibus. Et ut territis recipientesque equos videre, alacres
 11 mutua adhortatione in terram desilire. Turbati acriter pedem
 12 inferre coeperunt. Equitum deinde turmas, quas frenatos habe-
 13 bant equos, perfringere barbarorum aciem. Interim ceteri ag-
 14 mine dimicantium tecti aptavere se pugnae. Ipse rex, quod
 15 vigoris aegro adhuc corpori deerat, animi firmitate supplebat.
 16 Vox adhortantis non poterat audiri nondum bene obducta cica-
 17 trice cervicis, sed dimicantem cuncti videbant. Itaque ipsi
 18 quidem ducum fugebantur officio aliusque alium adhortati
 19 hostem salutis inmemores ruere coeperunt. Tum vero non
 20 ora, non arma, non clamorem hostium barbari tolerare pote-
 21 runt omnesque effusis habenis — namque equestris acies erat
 22 — capessunt fugam. Quos rex, quamquam vexationem invalidi
 23 corporis pati non poterat, per lxxx tamen stadia insequi per-
 24 severavit. Iamque linquente animo suis praecipit, ut, donec
 25 lucis aliquid supresset, fugientium tergis inhaerent: ipse ex-
 26 haustus etiam animi viribus in castra se recipit ibique substitit.
 27 Transierat iam Liberi Patris terminos, quorum monumenta
 28 lapides erant crebris intervallis dispositi arboresque procerae,
 29 quarum stipites hedera contexerat. Sed Macedonas ira longius
 30 provexit: quippe media fere nocte in castra relictur, multis
 31 interfecit, pluribus captis, equosque m et vocce abegere. Ceci-
 32 derunt autem Macedonum equites lx, pedites c fere, nulle sau-
 33 cii fuerunt.
 34 Haec expeditio deficientem magna ex parte Asiam fama tam(36)
 35 opportunae victoriae domuit. Invictos Scythas esse crediderat: 26
 36 quibus fractis nullam gentem Macedonum armis parem fore
 37 contibantur. Itaque Saeae misere legatos, qui pollicerentur
 38 gentem imperata facturam. Moverat eos regis non virtus magis,
 39 quam clementia in devictos Scythas: quippe captivos omnes 30
 40 sine pretio remiserat, ut fidem faceret sibi cum ferocissimis
 41 gentium de fortitudine, non de ira fuisse certamen. Benigne
 42 igitur exceptis Sacarum legatis comitem Excipionem dedit, adhuc
 43 admodum juvenem, aetatis flore conciliatum sibi, qui cum specie
 44 corporis aequaret Hephaestionem, ei lepore haud sane virili 35
 45 par non erat. Ipse Cratero cum maiore parte exercitus medicis

itineribus sequi inso ad Maracanda urbem contendit, ex qua
 Spitamenis comperito eius adventu Bactra perfrugerat. Itaque 21
 quadriduo rex longum itineris spatium emensus pervenerat in
 eum locum, in quo Menesideo duce duo milia peditem et ccc
 5 equites amiserat. Horum ossa tumulo contegi iussit et inferias
 more patrio dedit. Iam Craterus cum phalange subsequi iussus 22
 ad regem pervenerat. Itaque ut omnes, qui defecerant, pariter
 belli clade premerentur, copias dividit urique agros et interficere
 puberes iubet.

(29) Sogdiana regio maiore ex parte deserta est: octingenta fere X,
 11 stadia in latitudinem vastae solitudinis tenent. Ingens spatium 2
 rectae regionis est, per quam annis — Polyimtetum vocant
 incolae — fertur. Torrentem cum ripae in tenuem alveum
 cogunt, deinde caverna accipit et sub terram rapit. Curus 3
 15 absconditū indicium est aquae meantis sonus, cum ipsum solum,
 sub quo tantus animus fluit, in modico quidem resudet humore.
 Ex captivis Sogdianorum ad regem xxx nobilissimis corporum 4
 robore eximio perducti erant: qui ut per interpretem cogno-
 verunt iussu regis ipsos ad supplicium trahi, carmen lactan-
 20 tium modo canere tripodisque et laevioris corporis motu gaudium
 quoddam animi ostentare coeperunt. Admiratus [est] rex 5
 tanta magnitudine animi oppetere mortem revocari eos iussit,
 causam tam effusae laetitiae, cum supplicium ante oculos habe-
 rent, requirens. Illi, si ab alio occiderentur, tristes morituros 6
 25 fuisse respondent: nunc a tanto rege, victore omnium gentium,
 maioribus suis redditos honestam mortem, quam fortes viri
 voto quoque expetent, carminibus sui moris laetitiae cele-
 brare. Tum rex, [admiratus magnitudinem animi], Quaeo 7
 itaque, an vivere velitis non inimici mihi, cuius beneficio vi-
 30 cturi estis? Illi nunquam se inimicos ei, sed bello lacessitos 8
 se inimicos hosti fuisse respondent: si quis ipsos beneficio
 quam iniuria experiri maluisset, certaturos fuisse, ne vincerent
 officio. Interrogatque, qui pignore fidem obligatori essent, 9
 vitam, quam acciperent, pignori futuram esse dixerunt: reddi-
 35 turos, quandoque repetisset. Nec promissum fefellerunt. Nam

2. desilire I: desilire A. — 4. aciem] aciem et LPF. — 6. vigoris
 Laner: vigori A. — 9. quidem Finkelstein: quod A. — adhortati] adhor-
 tanti P. — 11. hostium] hostem P. — poterunt] coeperunt P. — 15.
 praecipit] praecipit P. — 17. in castra se recipit] castra recipit P. —
 ibique Fretushevius: reliquum A. — 21. in castra P: om. C. — 28.
 Saeae Junius: saeae A. — 33. Sacorum Junius: sagorum A. — 35.
 Hephaestionem Fretushevius: ephestionem A. — et Zumptius: et A.

1. Maracanda Fretushevius: maracanda P, maracanda C. — con-
 tendit add. I. — ex quo I: in quo A. — 9. puberes Laner: pubes A.
 — iubet P: iussit C. — 10. octingenta Glareanus: lxxx A. — 13. Tor-
 rentem P: torrensem C. — 18. ut per Finkelstein: ut om. A. — 19.
 trahi] trahi P. — 23. [est] del. Finkelstein. — 25. victore] victor P. —
 26. redditis P: redditis C. — 27. celebrare Junius: celebrarems A. —
 28. [admiratus magnitudinem animi] del. Modius. — 29. victuri P: vi-
 ctori C. — 31. hosti] hostes P. — 33. Interrogatque C: interrogantque P.

qui remissi domos ierant, fide continere populares: quattuor inter custodes corporis retenti nulli Macedonum in regem caritate cesserunt.

- 10 In Sogdianis Praeulo cum in milibus peditum — neque(40) enim maiori praesidio indigebat — relicto Bactra pervenit. 5
 11 Inde Bessum Ecbatana duci iussit, interfecta Dareo poenas capite persoluturam. Isdem fere diebus Ptolomaeus et Menidas peditum in milia et equites mille adduxerunt, mercede milituros. Alexander quoque ex Lycia cum pari numero peditum et b equitibus venit. Totidem ex Syria Asclepiodorum sequentur: Antipater Graecorum viii milia, in quibus ceteri equites erant, miserat. Itaque exercitu aucto ad ea, quae defectione turbata erant, componenda processit, interfectisque consternationis auctoribus quarto die ad flumen Oxum perventum est. Hic, quia limum vehit, turbidus semper, insalubris est potui. 15
 14 Itaque puteos miles cooperat fodere, nec tamen humo alte egesta existerat humor. Tum in ipso tabernaculo vel per spectus est fons, quem quia tarde notaverat, subito exitissime finxerunt: rexque ipse credi voluit, deum donum id fuisse. 20
 15 Superatis deinde amnibus Ocho et Oso ad urbem Marganiam pervenit. Circa eam vi oppidis condendis electa sedes est, duo ad meridiem versa, non spectantia orientem: medicis inter se spatium distabant, ne procul reptandum esset mutuum auxilium. 20
 16 Haec omnia sita sunt in editis collibus, tunc velut freni domitarum gentium, nunc originis suae obliata serviunt, quibus imperaverunt.

Et cetera quidem praeceperat rex. Una erat petra, quam XI. Arimazes Sogdianus cum xxx milibus armatorum obtinebat(41) alimentis ante congestis, quae tanta multitudini vel per bennium suppeterent. Petra in altitudinem xxx eminet stadia, circūta c et i. conplectitur: undique abscisa et abrupta secumita perangusta aditur. In medio altitudinis spatium habet specum, cuius os artum et obscurum est: paulatim deinde ulteriora panduntur, ultima altos recessus habent. Fontes per totum fere specum manant, et quibus collatae aquae per 4 prona montis flumen emittunt. Rex loci difficultate spectata statuerat inde abire, cupido deinde incessit animo naturam 35 et quoque fatigandi. Prius tamen quam fortunam obsidionis ex-

1. ierant] erant P. — 5. maiori C: maiore P. — 7. Ptolomaeus scripsi: philomeus P, ptolomeus C [B: F?]. — 8. in milia C: iii P. — 11. viii milia P: milia om. C. — 17. Tum P: undique: tamen A. — tabernaculo P: tabernaculum C. — 19. deum add. J. — 23. spatium Junius: stadia A. — 24. tunc scripsi: tum A. — 28. cum] om. P. — 34. alios] alius LFP. — 35. specum P: spatium C.

- periretur, Copen — Artabazi hic filius erat — misit ad barbaros, qui suaderet, ut dederent rupem. Arimazes loco fretus superbe multa respondit, ad ultimum, an Alexander volere 6
 5 animum, ut adhibitis, cum quibus consulare erat solitus, indicaret insolentium barbari eludentis ipsos, quia pinnas non haberet: se autem proxima nocte effecturum, ut crederet Macedones etiam volare. 'ccc', inquit, 'pernicissimos iuvenes ex 7
 10 suis quisque copias perducite ad me, qui per calles et paene invias rupes domi pecora agere consueverant.' Illi praestantes et levitate corporum et ardore animorum strenue aducunt, quos intuens rex, 'Vobiscum', inquit, 'o iuvenes et mei 8
 15 aequales, urbium invictarum ante me monumenta superavi, montium iuga perenni nive obruta emensus sum, angustias Ciliciae intravi, Indiae sine lassitudine vim frigidis sum perpessus. Et mei documenta vobis dedi et vestra habeo. Petra, 9
 quam videtis, unum aditum habet, quem barbari obsident, cetera neglegunt: nullae vigiliae sunt, nisi quae castra nostra spectant. Invenietis viam, si solerter rimati fueritis aditus 10
 20 ferentis ad cacumen. Nihil tam alte natura constituit, quo virtus non possit eniti. Experiendo, quae ceteri desperaverunt, Asiam habemus in potestate. Evadite in cacumen, quod cum 11
 ceperitis, candidis velis signum mihi dabit: ego copias admo-
 25 pturus hostem in nos a vobis convertam. Praemium erit ei, qui primus occupaverit verticem, talenta x, uno minus accipiet, qui proximus ei venerit, eademque ad decem homines servabitur portio. Certum autem habeo vos non tam liberalitatem in- 12
 30 (42) tueri meam, quam voluntatem.' His animis regem audierunt, ut iam cepisse verticem viderentur: dimissique ferreo cuneo, 30
 quos inter saxa defigerent, validosque funes parabant. Rex circumvectus petram, quia minime asper ac praeruptus aditus videbatur, secunda vigilia, quod bene verteret, ingredi iubet. Illi alimentis in biduum sumptis gladiis modo atque hastis armati subire coeperunt. Ac primo pedibus ingressi sunt: 15
 35 deinde ut in praerupta perventum est, alii manibus eminentia saxa complexi levare semet, alii adiectis funium laqueis eva-

1. Copen Modius: cophan A. — 2. suaderet] suadent P. — Arimazes] arimazes LF, arimazes P. — 3. superbe] superba P, superbia LF. — 7. crederet] crederent P. — 13. ante me P: me om. C. — 17. quem] quam P. — 20. cacumen] cacumen P. — 21. desperaverunt Junius: desperarent A. — 25. accipiet P: accipiet C. — 27. Certum Modius: ceterum A. — 28. animis] animus P. — 31. petram P: petra C.

sere, quidam, cum coneois inter saxa defigerent, gradus sub-
 didere, quis insisterent. Diem inter metum laboreque con-
 sumpserunt. Per aspera nisis duriora restabant, et crescere
 16 altitudo petrae videbatur. Illa vero miserabilis erat facies, cum
 ii, quos instabilis gradus fefellerat, ex praecipiti devolverentur. 5
 Mox eadem in se patiendi alieni casus ostendebat exemplum.
 17 Per has tamen difficultates emittuntur in verticem montis, omnes
 fatione continuati laboris adfecti, quidam mulcati parte mem-
 18 brorum, pariterque eos et nox et somnus oppressit. Stratis
 passim corporibus in inuis et in asperis saxorum periculi in-
 stantibus oblitii in lucem quieverunt: tandemque velut ex alto so-
 19 pore excitati occultas subiectasque ipsis valles rimantes, ignari,
 in qua parte petrae tanta vis hostium condita esset, fumum
 20 specus infra se ipsos evolutum notaverunt. Ex quo intel-
 lectum, illam hostium latebram esse. Itaque hastis inponere, 15
 quod convenerat signum: totoque e numero ii et xxx in ascensu
 21 interisse agnoscunt. Rex non cupidine magis potius loci, 43)
 quam vice eorum, quos ad tam manifestum periculum miserat,
 sollicitus toto die cacumina montis intuens resilit. Noctu
 demum, cum obscuritas conspectum oculorum ademisset, ad 20
 22 curandum corpus recessit. Postero die nondum satis clara
 luce primus vela, signum capti verticis, conspexit. Sed ne
 falleretur acies, dubitare cogebat varietas caeli nunc internit-
 23 tante lucis fulgore, nunc condito. Verum ut liquidior lux ad-
 paruit caelo, dubitatio exempta est: vocatumque Cophen, per
 24 quem barbarorum animos temptaverat, mittit ad eos, qui mo-
 neret, nunc saltem salubrius consilium inirent: sin autem fidu-
 25 cia loci perseverarent, ostendi a tergo iussit, qui ceperant ver-
 ticem. Cophes admissus suadere coepit Arimazi petram tradere,
 gratiam regis inituro, si tantas res molientem in unius rupis 30
 26 obsidione haerere non cogisset. Ille ferocius superbisque
 quam antea locutus abire Cophen iubet. At is prensum manū
 barbarum rogat, ut secum extra specum prodeat: quo inpetrato
 27 iuvenes in cacumine ostendit eiusque superbiae hand immerito
 28 inludens pinnas habere ait milites Alexandri. Iamque e Mace-
 29 donum castris signorum concentas et totius exercitus clamor

1. quidam scripsit: quibus A. — subdidere Fastius: subinde A. —
 3. aspera nisis Zumptius: aspera nisis C, sperentia P. — 10. in laevis
 et in asperis] laevis et asperis P. — 12. subiectasque] subiectae P. —
 rimantes Lauer: rimantis C, rimantium P. — 23. nunc P: tunc C. — 24.
 nunc condito Freinshemius: conditor P, conditi C. — 29. admissus P:
 ad eos missus C. — Arimazi] aromazi LFF. — 30. inituro I: inituro
 A. — 34. clasque Modius: eius A. — 35. e Macedonum I: e om. A.

audiebatur. Ea res, sicut pleraque belli vana et inania, bar-
 19 baros ad deditionem traxit: quippe occupati metu paucitatem
 eorum, qui a tergo erant, aestimare non poterant. Itaque 26
 Cophen — nam trepidantes reliquerat — strenue revocant
 5 et cum eo xxx principes mittunt, qui petram tradant et, ut
 incolumibus abire liceat, paciscant. Ille quomquam verebatur, 27
 ne conspecta iuvenum paucitate deturbarent eos barbari, tamen
 et fortunae suae confusus et Arimazi superbiae infensus, nullam
 se conditionem deditionis accipere respondit. Arimazes de-
 10 speratis magis quam perditis rebus cum propinquis nobilissi-
 misque gentis suae descendit in castra: quos omnis verberibus 28
 adfectos sub ipsis radicibus petrae crucibus iussit adligi. Mul-
 29 titudo deditionum incolis novarum urbium cum pecunia capta
 dono data est: Artabazus in petrae regionisque, quae adpo-
 15 sita esset ei, tutelam relictus.

8. in fenestris add. I. — 9. desperatis] desperatis LFF. — 13. dedi-
 tionum] deditionum P. — 14. Artabazus] artabazes LFF. — 15. tu-
 telam scripsi: tutela A. — 9. [om. F.] CURTI RUFII HISTORIARUM LIB. VII.
 EXPLICIT INCIPIT LIBER [om. F.] OCTAVUS LFF.

Q. CURTI RUFII
HISTORIARUM
ALEXANDRI MAGNI
MACEDONIS
LIBER VIII.

Alexander maiore fama quam gloria in dicionem redacta (1) petra, cum propter vagum hostem spargendae manus essent, in tres partes divisit exercitum. Hephæstionem uni, Coenon 2 alteri duces dederat: ipse ceteris praeerat. Sed non eadem mens omnibus barbaris fuit. Armis quidam subacti, plures 3 ante certamen imperata fecerant, quibus eorum, qui in defec-tione perseveraverant, urbes agrosque iussit attribui. At exules Bactriant cum nec Massagetarum equitibus proximis vicis va-staverunt. Ad quos coercendos Attinas, regionis eius praefec-tus, cum equites, insidiarum, quae parabantur, ignarus, eduxit. 4 Namque hostis in silvis, quae erant forte campo iunctae, arma-tum militem condidit paucis propellentibus pecora, ut impro-vidum ad insidias praeda perduceret. Itaque in composito ag-mine solutisque ordinibus Attinas praedabundum sequebatur: quem praeteregressum silvam, qui in ea considerant, ex impro-5 viso adorti cum omnibus interemerunt. Celeriter ad Craterum huius cladis fama perlata est, qui cum omni equitatu super-venit: et Massagetae quidem iam refugerant, Dahae mille oppressi 6 sunt: quorum clade totius regionis finita defecio est. Alexan-der quoque Sogdianis rursus subactis Maracanda repetit. Ibi Berdes, quem ad Scythas super Bosphorum colentes miserat,

3. Hephæstionem *Freinshemius*: ephestionem *A.* — 11. quae *C.* et *P.* — 15. ea considerant *P.*: eam considerant *C.* — 21. Bosphorum bosphorum *LFP.*

cum legis gentis occurrit. Phrataphernes quoque, qui Cho- 8 rasmis praeerat, Massagetis et Dahis regionum confinio ad-iunctus, miserat, qui facturum imperata pollicerentur. Scythae 9 petebant, ut regis sui filium matrimonio sibi iungeret: si 5 dedignaretur adnitentem, principes Macedonum cum primoribus suae gentis conubio coire pateretur: ipsum [regum] quoque re-gem venturum ad eum pollicebantur. Utraque legatione benigne 10 audita Hephæstionem et Artabazum opperiens stativa habuit: quibus adiunctis in regionem, quae appellatur Bazaira, pervenit. 11 Barbarae opulentiae in illis locis haud ulla sunt maiora 12 indicia, quam magnis memoribus saltibusque nobilium ferarum greges clusi. Spatiosas ad hoc eugent silvas, crebris pene-13 nium aquarum fontibus amoenas: muris memora cinguntur turresque habent venantium receptacula. Quattuor continis 14 aetatibus intactum saltum fuisse constabat: quem Alexander cum toto exercitu ingressus agitari undique feras iussit. Inter 15 quas cum leo magnitudinis rarae ipsum regem invasurus incur-reret, forte Lysimachus, qui postea regnavit, proximus Alexandro, venabulum obicere feræ cooperat. Quo rex repulso et abire 20 iusso adiecit tam a semet uno quam a Lysimacho leonem inter-ficere posse. Lysimachus enim quondam, cum venaretur in 15 Syria, occiderat quidem eximiae magnitudinis feram solus, sed laevo humero usque ad ossa laceratus ad ultimum pericoli 25 pervenerat. Id ipsum exprobrans ei rex fortius, quam locutus 16 est, fecit: nam feram non excepit modo, sed etiam uno vulnere occidit. Fabulam, quae obiectum leoni a rege Lysimachum 17 temere vulgavit, ab eo casu, quem supra diximus, ortam esse crediderim. Ceterum Macedones, quamquam prospero eventu defunctus erat Alexander, tamen scivere gentis suae more, ne 20 aut pedes venaretur aut sine delectis principum atque amicorum. Ille in milibus ferarum delectis in eodem saltu cum toto exercitu 19 epulatus est.

(3) Inde Maracanda reditum est: acceptaque aetatis excusatione ab Artabazo provinciam eius destinat Clito. Hic erat, qui apud 35 Granicum amnem nudo capite regem dimicantem clipeo suo

1. Phrataphernes] phrataphernes *F.* phrataphernes *L.* — Chorasmis *Rader*: chorsas *A.* — 2. praeerat *I.*: praecit *A.* — Dahis *F?*: dais *BLFP.* — 6. [regum] *del. Lauer.* — 8. Hephæstionem *Freinshemius*: ephestio-nem *A.* — Artabazum] aritabazum *LFP.* — 9. adiunctis] abunctis *LFP.* — 12. spatiosas *P.*: speciosas *C.* — 21. venaretur] venentur *P.* — in Syria] in sitis *P.* insidia *LFP.* — 23. laceratus *Lauer*: laceratus *A.* — 28. quam-quis] quam *P.* — 29. more *Fandelinus*: morem *A.* — ne aut *Zumptius*: nam ut *A.* — 30. aut *Aldus*: haud *A.* — delectis *Fandelinus*: dilectis *A.* — 33. excusatione *P.*: excusationis *C.* — 34. Clito] Clito *P.*

textit et Rhosacis manum capiti regis imminentem gladio amputavit: vetus Philippi miles multosque bellicis operibus clarus. 21 Hellanice, quae Alexandrum educaverat, soror eius, haud secus quam mater a rege diligebatur. Ob has causas validissimum imperii partem fidei eius tutelaeque commisit. Iamque iter 5 22 parare in posterum iussus sollemni et tempestivo adhibetur convivio. In quo rex cum mullo inculcasset mero, immo dicus aestimator sui, celebrare, quae gesserat, coepit, gravis etiam 23 eorum auribus, qui sentiebant, vera memorari. Silentium tamen habuere seniores, donec Philippi res orsus obtinere nobilem 10 apud Chaeroneam victoriam sui operis fuisse iactavit ademptamque sibi malignitate et invidia patris tantae rei gloriam. 24 Illum quidem seditione inter Macedones milites et Graecos mercennarios orta debilitatum vulnere, quod in ea consternatione acceperat, icsuisse, non alia re quam simulatione mortis tutiorem: se corpus eius protexisse clipeo suo ruentesque in 15 illum sua manu occisos. Quae patrem nunquam aequo animo esse confessum, invitum filio debentem salutem suam. Itaque post expeditionem, quam sine eo fecisset ipse in Illyrios, victorem scripsisse se patri, fusos fugatosque hostes, nec adfuisse 20 usquam Philippum. Laude dignos esse, non qui Samothracum infida viserent, cum Asiam iram vastarique oporteret, sed eos, 27 qui magnitudine rerum inaccessissent. Haec et his similia laeti audire iuvenes, ingrata senioribus erant, maxime 28 propter Philippum, sub quo diutius vixerat: cum Clitus, ne 25 ipse quidem satis sobrius, ad eos, qui infra ipsum cubabant, conversus Euripidis rettulit carmen, ita ut sonus magis quam sermo exaudiri posset a rege, quo significabatur, male instituisse Graecos, quod tropaeis regum dumtaxat nomina inscriberent: alieno enim sanguine partem gloriam intercepti. Itaque 30 rex, cum suspicaretur malignum habitum esse sermonem, percontari proximos coepit, quid ex Clito audissent. Et illis ad silendum obstinatis Clitus paulatim maiore voce Philippi acta bellaque in Graecia gesta commemorat, omnia praesentibus 31 praefrens. Hinc inter iuniores senesque orta contentio est, et rex, velut patienter audiret, quis Clitus obretabat laudes 32 eius, ingentem iram conceperat. Ceterum cum animo videretur imperaturus, si finem proacriter orto sermoni Clitus inponeret,

nihil eo remittente magis exasperabatur. Iamque Clitus etiam 33 Parmenionem defendere audebat et Philippi de Atheniensibus victoriam Thebarum praeferebat excidio, non vino modo, sed etiam animi prava contentione provecus. Ad ultimum, 'Si 34 moriendum,' inquit, 'est pro te, Clitus est primus: at cum victoriae arbitrium agis, praecipuum ferunt praemium, qui proacissime patris tui memoriam inludunt. Sogdianam regionem 35 mihi attribuis, totiens rebellem et non modo indomitam, sed quae ne subigi quidem possit. Mittor ad feras bestias, praecipitilia ingenia sortitas. Sed, quae ad me pertinent, transeo. Philippi milites spernis, oblitus, nisi hic Atharhis senex iuniores 36 pugnam detrectantes revocasset, adhuc nos circa Halicarnasum haesuros fuisse. Quomodo igitur Asiam etiam cum istis iunioribus subiecisti? Verum est, ut opinor, quod avunculum tuum 37 in Italia dixisse constat, ipsum in viros incidisse, te in feminas.' Nihil ex omnibus inconsulte ac temere iactis regem 38 magis moverat, quam Parmenionis cum honore mentio inlata. Dolorem tamen rex pressit, contentus iussisse, ut convivio excederet. Nec quicquam aliud adiecit, quam forsitan eum, si 39 diutius locutus foret, exprobraturum sibi fuisse vitam a semetipso datam: hoc enim superbe saepe iactasse. Atque illum 40 cunctantem adhuc surgere, qui proximi ei cubauerant, iniectis manibus surgentes monentesque conabantur abducere. Clitus 41 cum abstraheretur, ad pristinum violentiam irae quoque adiecta 25 suo pectore tergum illius esse defensum, nunc, postquam tanti meriti praeterierit tempus, etiam memoriam iniuriam esse proclamavit. Attali quoque caedem obiecit, et ad ultimum Iovis, 42 quem patrem sibi Alexander adsereret, oraculum eludens, veriora se regi quam patrem eius, respondisse dicebat. Iam 43 tantum virum conceperat rex, quantum vix sobrius ferre potuisset. Enimvero olim mero sensibus videtur ex lecto repente prosiit. Attontici amici ne positus quidem, sed abiectis poculis concur- 44 gunt in eventum rei, quam tanto impetu acturus esset, intenti. Alexander rapta lanca ex manibus armigeri Clitum adhuc ea- 45 35 dem lingua intemperantia furentem percutere conatus a Ptolomaeo et Perdica inhibetur. Medium complexi et oblocuti perseverantem morabantur: Lysimachus et Leonatus etiam

1. Rhosacis *Fretinacemius*: hrosacis *A.* — 11. Chaeroneam] ceroneam *LFF.* — 15. alia re *Zampinus*: alius *A.* — 21. dignus *P.*: dignos *C.* — 25. Clitus] clytus *LFF.* — 28. possit *Lauer*: possit *A.* — 29. tropaeis] trophaeis *LF.* — 32. Clitio] clyto *LFF.* — 33. Clitus] clytus *P.* — 36. Clitus] clytus *PF.* — 38. imperaturus *P.*: imperaturus *C.* — Clitus] clytus *LFF.*

1. eo remittente *Acidalius*: eorum omitente *A.* — Clitus] clytus *PF.* — 5. Clitus] clytus *PF.* — at cum *P.*: cum om. *C.* — 6. agis *Acidalius*: magis *A.* — 12. Halicarnasum *C.*: halicarnasum *P.* — 15. Italia *Lauer*: italiam *A.* — 16. iactis] actis *P.* — 18. tamen] tam *P.* — 23. Clitus] clytus *LFF.* — 26. praeterierit *P.*: praeterit *C.* — 35. a Ptolomaeo scripti: a ptolomeo *C* [*B?* *FF?*], at ptolomeo *P.*

47 lanceam abstulerant. Ille militum fidem inplorans comprehendi
se a proximis amicorum, quod Dareo nuper accidisset, exclamat
signumque tuba dari, ut ad regiam armati coirent, iubet.
48 Tum vero Ptolomaeus et Perdicas genibus advolvi orant, ne in tam
praecipiti via perseveret spatiumque potius animo det: 5
omnia postero die iustius execraturum. Sed clausae erant aures
49 obstrepente ira. Itaque impotens animi procurrit in regiae
vestibulum et vigili excubanti hasta ablata constitit in aditu,
50 quo necesse erat iis, qui simul canerantur, egredi. Abierant
ceteri. Clitus ultimus sine lumine exibat. Quem rex, quosnam
esset, interrogat. Eminebat etiam in voce sceleris, quod para-
51 rabat, atrocitas. Et ille iam non suse, sed regis irac membra
Clitus esse et de convivio exire respondit. Haec dicens latus
hasta transiit morientisque sanguine adpersus, 'I nunc,' in-
52 quit, 'ad Philippum et Parmenionem et Attalum.' 15

II. Male humanis ingenis natura consuluit, quod plerumque (6)
non futura, sed transacta perpendimus. Quippe rex, postquam
ira mente decesserat, etiam ebrietate discussa magnitudinem
2 facinoris sera aestimatione perspexit. Videbat tunc inmodica
libertate abusus, sed aliqui egregium bello virum et, nisi
erubesceret fateri, servatorem sui occisum. Detestabile caroi-
ficis ministerium occupaverat rex, verborum licentiam, quae
3 vino poterat incurrere, nefanda caede ultus. Manabat toto ves-
tibulo error paulo ante convivae: vigiles attoniti et stupentibus
similes procul stabant, liberiorempae paenitentiam solitoque eri-
4 gebat. Ergo hastam ex corpore iacentis evolsam retorsit in
semet: iamque admovent pectori, cum advolant vigiles et repug-
nantem e manibus extorquent, adlateratque in tabernaculum
5 deferunt. Ille humi prostraverat corpus gemite eiulatque misera-
biliter totam personam regiam. Laniare deinde os unguibus 30
et circumstantes rogare, ne se tanto dedecori supersitum esse
paterentur. Inter has preces tota nox extracta est. Scrutantem-
que, num ira deorum ad tantum nefas actus esset, subit
anniversarium sacrificium Libero Patri non esse redditum sta-
tuto tempore. Itaque inter vinum et epulas caede commissa 35
7 iram dei fuisse manifestam. Ceterum magis eo movebatur,

1. comprehendi se] comprehensisse P. — 3. coirent] coirent P. —
4. Ptolomaeus scripsi: ptholomaeus P; ptholomaeus C [B? F?]. — 7. ob-
strepente I; obstrepentes A. — 9. iis Finkelstein: his A. — 10. Clitus]
clitus LFF. — Osem] quam LFF. — 13. Clitum] elytum LFF. — 14.
I nunc] i om. P. — 25. erigebat scripsi: excipiebat A. — 29. eiulatque
Finkelstein: heulatoque A. — 30. totam personam regiam Modius: tota
personam regia A. — 32. Inter P: in C. — 36. dei I; dei A.

quod omnium amicorum animos videbat attonitos: neminem
cum ipso sociare sermonem postea ausurum: vivendum esse
in solitudine velut ferae bestiae, terrenti alias, alias timent.
Prima deinde luce tabernaculo corpus, sicut alacris cruentum 5
erat, iussit inferri. Quo posito ante ipsum lacrimis obortis,
'Hanc,' inquit, 'nutrici meae gratiam retulit, cuius duo filii
apud Miletum pro mea gloria occubere mortem, hic frater,
unicum orbitatis solacium, a me inter epulas occisus est. Quo 9
nunc se conferet misera? Omnibus eius unus supersum, quem
10 solum aequis oculis videre non poterit. Et ego servatorum
meorum latro, revertar in patriam, ut ne dexteram quidem
nutrici sine memoria calamitatis eius offerre possim!' Et cum 10
finis lacrimis querellisque non fieret, iussu amicorum cor-
pus ablatum est. Rex triduum iacuit inclusus. Quem ut 11
15 armigeri corporisque custodes ad moriendum obstinatum esse
cogoverunt, universi in tabernaculum irumpunt disque pre-
cibus ipsorum relictatum aegre vicerunt, ut cibum caperet.
Quoque minus caedis puderet, iure interfectum Clitus Mace-
12 dones decernunt, sepultura quoque prohiberi, ni rex humari
iussisset.

(7) Igitur x diebus maxime ad confirmandum pudorem apud 13
22 Maracanda consumptis cum parte exercitus Hephæstionem in
regionem Bactrianam misit, commensus in hiemem praturum.
Quam Clito ante destinaverat provinciam, Amyntae dedit: ipse 14
23 Xenippa pervenit. Scythiae confinis est regio habitaturque
pluribus ac frequentibus vicis, quia ubertas terrae non indige-
nas modo detinet, sed etiam advenas invitat. Bactrianorum 15
exulum, qui ab Alexandro defecerant, receptaculum fuerat. Sed
postquam regem adventare conpertum est, pulsati ab incolis 11
20 milia fere et 11 congregantur. Omnes equites erant, etiam in 16
pace latrociniis adsecti: tum ferocia ingenia non bellum modo,
sed etiam veniae desperatio ellexerat. Itaque ex improviso
adoriti Amyntam, praetorem Alexandri, diu aiceps proelium fe-
cerant: ad ultimum nec suorum amissis, quorum cecit hostis 17
25 cepit, dedere terga victorios, haud sane multi, quippe LXXX
Macedonum interfecerunt, praeterque eos cecit et 1. sauci facti sunt.
Veniam tamen etiam post alteram defecationem impetraverunt. 18

3. alias, alias timent] alius timentque P. — 7. occubere] occubere
P. — 12. offerre] offerri P. — 18. Clitum] elytum LFF. — 22. He-
phæstionem Finkelstein: ephestionem A. — 23. misit C: commisit
P. — 24. Clito] elyto LFF. — ante Eberhardus: autem A. — Amyntae]
amintae LFF. — 29. 11 milia P: milia om. C. — 33. Amyntam] amin-
tam LF, amintum P.

19 Illis in fidem acceptis in regionem, quam Nautaca ap- (3)
pellant, rex cum tote exercitu venit. Satrapes erat Sisimi-
thres duobus ex sua matre filiis genitis: quippe apud eos pa-
20 rentibus stupro coire cum liberis fas est. Is armatis popularibus
fauces regionis, qua in artissimum cogitur, valido muni-
21 mento saepserat. Praeterfluebat torrens amnis, tergo petra
specus accipit lucem: interiora nisi insalato lumine obscura sunt.
Perpetuus cuniculus iter praebet in campos, ignotum nisi in-
22 digenis. At Alexander, quamquam angustias naturali situ mu-
nitas ac validas manu barbari tuebantur, tamen arietibus ad-
motis munimenta, quae manu adhaerentia erant, concussit fun-
disque et sagittis propugnantium plerosque deiecit: quos ubi
23 dispersos fugavit, ruinas munimentorum supergressus ad pe-
tram advovit exercitum. Ceterum interveniebat fluvius coccum-
tibus aquis ex superiore fastigio in vallem, magnique operis
24 videbatur tam vastam voragine[m] explere. Caedi tamen arbo-
res et saxa congeri iussit: ingensque barbaros pavor, rudes ad
talia opera, concusserat, excitatam mole[m] subito cernentes.
25 Itaque rex ad dedicationem metu posse compelli ratus Oxarten (9)
misit nationis eiusdem, sed ditionis suae, qui suaderet duci, 21
26 ut traderet petram. Interim ad augendam formidinem et tur-
res admovebantur et excussa tormentis tela micabant. Itaque
27 verticem petrae omni alio praesidio damnato petiverunt. At
Oxartes trepidum diffidentemque rebus suis Sisimithrem coe-
pit hortari, ut fidem, quam vim Macedonum natali experiri
neq[ue] moraretur festinationem victoris exercitus in Indiam ten-
28 dentem esse versurum. Et ipse quidem Sisimithres dedicationem
adnuebat: ceterum mater eademque coniugis morituram se
30 ante denuntians, quam in ullius veniret potestatem, barbari
animum ad honestiora quam tutiora converterat, pudebatque
libertatis maius esse apud feminas, quam apud viros pretium.
29 Itaque dimisso internuntio pacis obsidionem ferre decreverat.
Sed cum hostis vires suasque pensaret, rursus muliebri consi-
siliu[m], quod praecipis magis quam necessarium esse credebat,

1. Nautaca Zumptius: nauta A. — 2. Sisimithres scripsi: simithri-
des A. — 4. Is Modius: il milia A. — 5. saepserat Modius: saepserat
A. — 7. claudibat P: claudibant A. — 8. obscura sunt Finkelstein:
obscura A. — 9. campos ignotum Lauer: campo signosum A. — 14.
supergressus I: supergressus A. — 20. Oxartes Modius: oxartan P,
oxartan L, exortan BFF. — 25. Oxartes] hoc xartes P. — Sisimithrem
C: simithren P. — 29. Sisimithres scripsi: simithres A.

paenitere eum coepit: revocatoque strenue Oxarte futurum se 30
in regis potestate respondit, unum precatus, ne voluntatem
et consilium matris suae proderet, quo facilius venia illi quo-
que iniretaretur. Praemissum igitur Oxarten cum matre li- 31
berisque et totius cognationis grege sequebatur, ne expectato
quidem fidei pignore, quod Oxartes promiserat. Rex equite 32
praemisso, qui reverti eos iubere oppeririq[ue] praesentiam
ipsius, supervenit: et victimis Minervae ac Victoriae caesis im-
perium Sisimithri restituit, sine maioris etiam provinciae facta,
10 si cum fide amicitiam ipsius coluisset. Duos illi iuvenes patre 33
tradente secum militatorum sequi iussit.
(10) Relicta deinde phalange ad subigendos, qui defecerant,
cum equite processit. Arduum et impeditum saxis iter 34
primo utcumq[ue] tolerabant, mox equorum non unguis modo
15 attritis, sed corporibus etiam fatigatis sequi plerique non pote-
rant, et rarius subinde agmen fiebat pudorem, ut fere fit, im-
modico labore vincente. Rex tamen subinde equos mutans 35
sine intermissione fugientes insequabatur. Nobles iuvenes comi-
tarij omni soliti defecerant praeter Philippum. Lysimachi
20 erat frater, tum primum adultus et, quod facile adpareret, in-
dolis rare. Is pedes, incredibile dicitur, per 3 stadia vectum 36
regem comitatus est saepe equum suum offerente Lysimacho,
nee tamen, ut digrederetur a rege, effici potuit, cum lorica
indutus arma gestaret. Idem, cum perventum esset in saltum, 37
25 in quo se barbari abdidant, nobilem oditi pugnam rege-
mque comminus cum hoste dimicantem protexit. Sed post- 38
quam barbari in fugam effusi deseruere silvas, animus, qui in
ardore pugnae corpus sustentaverat, liquit, subitoque ex omni-
bus membris profuso sudore arboris proximae stipiti se ad-
30 plicuit. Deinde ne illo quidem adminiculo sustinente manibus
regis exceptus est, inter quo collapsus extinguitur. Maestum
regem alius hand leve dolor excepit. Erigius inter claros 40
duces fuerat: quem extinctum esse, paulo ante, quam rever-
teretur in castra, cognovit. Utriusque funus omni apparatu
35 atq[ue] honore celebratum est.
(11) Dahas deinde statuerat petere: ibi namq[ue] Spitamen III.
esse cognoverat. Sed hanc quoq[ue] expeditionem, ut pleraq[ue]
alia, fortuna indulgendo ei nunquam fatigata pro absente
transiegit. Spitamenes uxoris inmodico amore flagrabat: quam

2. potestate] potestatem P. — precatus Modius: imprecatus A. —
9. Sisimithri scripsi: simithri C, simithri P. — 32. Erigius Junius:
erigius A.

negre fugam et nova subinde exiia tolerantem, in omne dis-
 crimem comitem trahebat. Illa malis fatigata identidem mulie-
 bres adhibere blanditias, ut tandem fugam sisteret victorice
 Alexandri clementiam expertus placaret, quem effugere non
 posset. Tres adulti erant liberi ex eo geniti: quos cum pec-
 tori patris admovisset, ut saltem eorum misereri vellet, ora-
 bat: et quo efficaciores essent preces, haud procal erat Alex-
 ander. Ille se prodi, non moneri rati, et formae profecto
 fiducia cupere eam quamprimum dedit Alexandro, acinacem
 strinxit percussurus uxorem, nisi prohibitus esset fratrum
 Ceterum abire conspectu iubet addito metu mor-
 tis, si se oculis eius obtulisset, et ad desiderium levandum
 noctes agere inter pelices coepit. Sed penitus haerens
 amor fastidio praesentium accensus est. Itaque rursus uni ei
 deditus orare non desistit, ut tali consilio abstinere poteretur-
 que sortem, quamcumque iis fortuna fecisset: sibi mortem de-
 ditione esse leviorum. At illa purgare se, quod, quae utilia
 esse censebat, muliebriter forsitan, sed fida tamen mente sua-
 sisset: de cetero futuram in viri potestate. Spitamenes simu-
 lato captus obsequio de die convivium apparari iubet: vinoque
 et epulis gravis et semisomnus in cubiculo fertur. Quem
 ut alto et gravi somno sopitum esse sensit uxor, gladium,
 quem veste occultaverat, stringit caputque eius abscisum cruore
 respersa servo suo conscio facinoris tradit. Eodem comitante,
 sicuti erat, cruenta veste in Macedonem castra pervenit
 nuntiarique Alexandro iubet, esse, quae ex ipsa debet adgno-
 scere. Ille protinus barbaram iussit admitti. Quam ut res-
 persam cruore conspexit, ratus ad deplorandam contumeliam
 venire, dicere, quae vellet, iubet. At illa servum, quem in
 vestibulo stare iusserat, introduci desideravit. Qui, quia cap-
 ut Spitamenes veste tectum habebat, suspectus scrutantibus,
 quid occuleret, ostendit. Confederat oris exsangui notas pal-
 lor, nec, quis esset, nosci satis poterat. Ergo rex certior
 factus, humanum caput adferre eum, tabernaculo excessit per-
 contactusque, quid rei sit, illo proficiente cognoscit. Varias
 hinc cogitationes invicem animum diversa agitantem com-
 moverant. Meritum ingens in semet esse credebat, quod trans-
 fuga et proditor, tantis rebus, si vixisset, iniecturus moram,

1. negre fugam *Gianta*: negram fuga *A.* — 9. acinacem *Iz*: acinacem
A. — 11. conspectu] et conspectu *LF.* — 20. vinoque *P.*: vino quoque
C. — 29. venisse] venisset *P.* — 31. Spitamenes] epitaminis *P.* — su-
 spectus] suspectus *P.* — 33. nosci] nosci *P.* — 36. diversa] diversam *P.* —
 38. iniecturus *Gianta*: iniecturus *A.*

interfectus esset: contra facinus ingens aversabatur, cum
 optime meritum de ipsa, communium parentem liberum, per
 insidias interemisisset. Vicit tamen gratiam meriti sceleris atro-
 citas, denuntiarique iussit, ut excederet castris, ne licentiae tran-
 s-barae exemplar in Graecorum mores et mitia ingenia trans-
 ferret. Dahae Spitamenes caede concepta Dataphernem, defectionis
 eius participem, victum Alexandro seque dedidit. Ille maxima praesentium
 curarum parte liberatus convertit animum ad vindicandas iniurias eorum,
 quibus a praetoribus suis avare ac superbe imperabatur. Ergo Phratapherni Hyrcaniam et
 Mardos cum Tapyris tradidit mandavique, ut Phrdaten, cui
 succedebat, ad se in custodiam mitteret. Arsamii, Drangarum
 praefecto, substitutus est Stasanor: Arsaces in Mediam mis-
 sus, ut Oxydates inde discederet. Babylonia demortuo Mazaeo
 Stamenii subiecta est.
 His compositis tertio mense ex hibernis movit exercitum, IV.
 regionem, quae Gazaba appellatur, aditurus. Primus dies quie-
 tum iter praebuit: proximus ei nondum quidem procellosus et
 tristis, obscurior tamen prislino non sine minis crescentis
 mali praerit. Tertio ab omni parte caeli emicare fulgura, 3
 et nunc intermittente luce, nunc condita non oculos modo
 mentis exercit, sed etiam animos terrere coeperunt. Erat 4
 prope continuus caeli fragor, et passim cadentium fulminum
 species visibatur, attoniticus auribus stupens agmen nec pro-
 gredi nec consistere audebat. Tam repente imber grandinem 5
 incuteas torrentis modo effunditur. Ac primo quidem armis
 suis lecti exceperant, sed iam nec retinere arma lubricae et ri-
 gentes manus poterant nec ipsi destinare, in quam regionem
 obverterent corpora, cum undique tempestatis violentia maior,
 quam vitabatur, occurret. Ergo ordinibus solutis per 6
 tum saltum errabundum agmen ferebatur, multaque prius metu
 quam labore defatigati praetervenerant humi corpora, quamquam
 imbre vis frigoris concreto gelu adstrinxerat. Alii se stipiti-
 bus arborum admovent: id plurimis et adminiculum et suffu-
 gium erat. Nec falebant ipsos morti locum eligere, cum in 8

4. *Ac ne scripsi*: veni *A.* — 6. Spitamenes] epitaminis *LPF.* — 10.
 Hyrcaniam] hyrcaniam *LPF.* — et Mardos *Modius*: carhos *A.* — 11.
 Tapyris *Modius*: taphris *A.* — 12. Drangarum *Schwieder*: drangarum
A. — 13. Stasanor *Albus*: tasmnos *A.* — 14. Oxydates] oxidates *LPF.*
 — discederet] discedere *P.* — 15. Stamenii *Zonitius*: ditamenii *A.* —
 19. minis *P.*: om. *C.* — 21. luce om. *P.* — oculos modo mentis] oculis
 modo mentibus *P.* — 23. cadentium *P.*: adentium *C.* — fulminum
Gianta: fluminum *A.* — 25. consistere *Aidalis*: consistere *A.* — Tum
 om. *P.*

mobilis vitalis calor linqueret: sed grata erat pigritia corporum
 fatigatis, nec recusabant extinguī quiescendo. Quippe non ve-
 hemens modo, sed etiam pertinax vis mali insistebat, lucem-
 que, naturale solacium, praeter tempestatem haud disparē
 nocti, silvarum quoque umbra suppresserat. Rex unus tanti
 mali patiens circumire milites, contrahere dispersos, adlevare
 prostratos, ostendere procul evolutum ex turguris fumum hor-
 tatarique, ut proxima quaeque suffugia occuparent. Nec ulla
 res magis saluti fuit, quam quod multiplicato labore sufficien-
 tem malis, quis ipsi cesserant, regem deserere erubescere. 10
 Ceterum efficacior in adversis necessitas, quam ratio, frigoris
 remedium invenit. Dolabris enim silvas sternere aggressi
 passim acervos stronesque accenderunt. Continenti incendio ar-
 dere credere saltum et vix inter flammās agnibius relictum
 locum. Hic calor stupentia membra commovit, paulatimque
 spiritus, quem continnerat rigor, meare libere coepit. Exce-
 pere alios tecta barbarorum, quae in ultimo saltu abdita ne-
 cessitas investigaverat: alios castra, quae in humido quidem,
 sed iam caeli mitescente saevitia locaverunt. Duo milia mili-
 tum atque lixarum calonumque pestis illa consumpsit. Memo-
 ria profuditum est, quosdam applicatos arborum truncis et non
 solum viventibus, sed etiam inter se conloquentibus similes
 esse conspectos, durante adhuc habitu, in quo mors quemque
 deprehenderat. Forte Macedo gregarius miles seque et arma
 vix sustentans, tamen in castra pervenerat: quo viso rex, quam-
 quam ipse tummaxime admoito igne refobere artus, ex sella
 sua exiit torpentemque militem et vix comitum mentis dem-
 ptis armis in sua sede iussit considerare. Ille diu nec, ubi requie-
 ret, nec, a quo esset exceptus, agnovit. Tandem recepto
 calore vitali, ut regiam sedem regemque vidit, territus surgit.
 Quem intuens Alexander, 'Equid intellegis, miles', inquit,
 'quanto meliore sorte, quam Persae, sub rege vivatis? Illis
 enim in sella regis consedis capite foret, tibi saluti fuit.'
 Postero die convocatis amicis copiarumque ducibus pronuntiari
 iussit, ipsum omnia, quae amissa essent, redditurum. Et pro-
 misso fides extitit. Nam Sisimithres multa iumenta et came-
 lorum u milia adduxit pecoraeque et arma: quae distributa pa-
 riter militem et damno et fame liberaverunt. Rex, gratiam

10. quis addidi. — 13. stronesque stronesque P. — 18. humido
 P. umido C. — 19. sed iam BL; sed etiam F. et iam P. si iam V. —
 mitescente FFV. — Duo milia Zumptius: xx A. — 24. de-
 prehendit C. deprehendit P. — 25. viz add. Merula. — 27. exiit
 exiit FP. — 34. copiarumque) que om. P.

sibi relata a Sisimithre praefatus sex dierum coeta cibaria
 ferre milites iussit, Sagos petens. Totam hanc regionem de-
 populatus xxx milia pecorum ex praeda Sisimithri dono dat.
 16) Inde pervenit in regionem, cui Oxyartes, satrapes nobilis, 21
 5 praerat, qui se regis potestati fideique permisit. Ille imperio
 ei reddito haud amplius, quam ut duo ex tribus filiis secum
 militarent, exegit. Satrapes etiam eum, qui penes ipsum re- 22
 linquebatur, tradidit. Barbara opulenta convivium, quo regem
 accipiebat, instruxerat. Id cum multa comitate celebraret, in- 23
 10 troduci xxx nobiles virgines iussit. Inter quas erat filia ipsius
 Roxanae nomine, eximia corporis specie et decore habitus in
 barbaris raro. Quae quamquam inter electas processerat, 24
 omnium tamen oculos convertit in se, maxime regis, minus
 iam cupiditatibus suis imperantis inter obsequia fortunae, con- 25
 15 tra quam non satis cauta mortalitas est. Itaque ille, qui uxorem
 Darei, qui duas filias virgines, quibus forma praeter Ro-
 xanem comparari nulla poterat, haud alio animo quam pa- 26
 rentis adspexerat, tunc in amorem virgunculae, si regiae
 stirpi compararetur, ignobilis ita effusus est, ut diceret ad sta- 27
 20 biliendum regnum pertinere, Persas et Macedones conubio
 iungi: hoc uno modo et pudorem victis et superbium victori-
 bus detrahi posse. Achillem quoque, a quo genus ipse dedu- 28
 ceret, cum captiva coisse, ne inferri nefas arbitrarerunt; ita
 matrimonii iure velle iungi. Insuperato gaudio laetus pater 29
 25 sermonem ejus excipit: et rex in medio cupiditatis ardore iussit
 adferri patrio more panem. Hoc erat apud Macedones sanctis-
 simum coenitium pignus, quem divinum gladio uterque libat.
 Credo eos, qui gentis mores condiderunt, parco et parabili 30
 victu ostendere voluisse iungentibus opes, quantum contenti
 esse deberent. Hoc modo rex Asiae et Europae introductam 31
 inter convivales ludos matrimonio sibi adiunxit, e captiva gen- 32
 niturus, qui victoribus imperaret. Pudebat amicos, super vi- 33
 num et epulas socerum ex deditis esse delectum: sed post
 Cliti caedem libertate sublata vultu, qui maxime servit, adsen- 34
 tiebantur.
 35 Ceterum Indiam et inde Oceanum petiturus, ne quid a v.

1. relata] relictam P. — Sisimithre scripsi: sisimithro A. — coeta] coeta P. — 2. Sagos] sagas P. — potens] potentiam LFP. — 3. Sisimithri scripsi: sisimithri A. — 4. Oxyartes Zumptius: cohortandus A. — 7. eum] eo P. — 11. Roxane P.: roaxane BA. — 17. poterat I: poterat A. — 18. amorem P: amore C. — 19. compararetur P: compararet C. — 23. arbitrarerunt I: arbitror A. — 26. Macedones C: macedonas P. — 28. Credo] credi LP. — 31. e] et P. — 34. Cliti] cliti LP.

tergo, quod destinata impedire posset, moveretur, ex omnibus
 2 provinciis xxx milia iuniorum legi iussit et ad se armata per-
 duci, obsides simul habituros et milites. Craterum autem ad
 persequendos Haustanes et Catenes, qui ab ipso defecerant,
 3 misit: quorum Haustanes captus est. Catenes in proelio occi-
 sus. Polypercon quoque regionem, quae Bubacene appellatur,
 4 in dicionem redegit. Itaque omnibus compositis cogitationes
 in bellum Indicum vertit. Dives regio habebatur non auro
 modo, sed gemmis quoque margaritisque, ad luxum magis
 5 quam ad magnificentiam exulta. Periti militares auro et ebore
 fulgere dicebant: itaque, necubi vinecetur, cum ceteris praer-
 staret, scutis argenteas laminas, equis frenos aureos addidit, lo-
 6 ricas quoque alias auro, alias argento adornavit. cxx milia
 armatorum erant, quae regem ad id bellum sequebantur. Iam-
 que omnibus praeparatis, quod olim prava mente conceperat, 15
 tunc esse maturum ratus, quoniam modo caelestes honores usur-
 paret, coepit agitare. Iovis filium non dici tantum se, sed
 etiam credi volebat, tanquam perinde animis imperare posset
 6 ac linguis insinque more Persarum Macedonas venerabundos
 ipsum salutare prosternerentes humi corpora. Non deerat talia
 7 concupiscenti perniciosa adolatio, perpetuum malum regum,
 quae concupiscenti perniciosa adolatio, perpetuum malum regum,
 8 concupiscenti perniciosa adolatio, perpetuum malum regum,
 quae concupiscenti perniciosa adolatio, perpetuum malum regum,
 9 concupiscenti perniciosa adolatio, perpetuum malum regum,
 quae concupiscenti perniciosa adolatio, perpetuum malum regum,
 10 concupiscenti perniciosa adolatio, perpetuum malum regum,
 quae concupiscenti perniciosa adolatio, perpetuum malum regum,
 11 concupiscenti perniciosa adolatio, perpetuum malum regum,
 quae concupiscenti perniciosa adolatio, perpetuum malum regum,
 12 concupiscenti perniciosa adolatio, perpetuum malum regum,
 quae concupiscenti perniciosa adolatio, perpetuum malum regum,
 13 concupiscenti perniciosa adolatio, perpetuum malum regum,
 quae concupiscenti perniciosa adolatio, perpetuum malum regum,
 14 concupiscenti perniciosa adolatio, perpetuum malum regum,
 quae concupiscenti perniciosa adolatio, perpetuum malum regum,
 15 concupiscenti perniciosa adolatio, perpetuum malum regum,
 quae concupiscenti perniciosa adolatio, perpetuum malum regum,
 16 concupiscenti perniciosa adolatio, perpetuum malum regum,
 quae concupiscenti perniciosa adolatio, perpetuum malum regum,
 17 concupiscenti perniciosa adolatio, perpetuum malum regum,
 quae concupiscenti perniciosa adolatio, perpetuum malum regum,
 18 concupiscenti perniciosa adolatio, perpetuum malum regum,
 quae concupiscenti perniciosa adolatio, perpetuum malum regum,
 19 concupiscenti perniciosa adolatio, perpetuum malum regum,
 quae concupiscenti perniciosa adolatio, perpetuum malum regum,
 20 concupiscenti perniciosa adolatio, perpetuum malum regum,
 quae concupiscenti perniciosa adolatio, perpetuum malum regum,
 21 concupiscenti perniciosa adolatio, perpetuum malum regum,
 quae concupiscenti perniciosa adolatio, perpetuum malum regum,
 22 concupiscenti perniciosa adolatio, perpetuum malum regum,
 quae concupiscenti perniciosa adolatio, perpetuum malum regum,
 23 concupiscenti perniciosa adolatio, perpetuum malum regum,
 quae concupiscenti perniciosa adolatio, perpetuum malum regum,
 24 concupiscenti perniciosa adolatio, perpetuum malum regum,
 quae concupiscenti perniciosa adolatio, perpetuum malum regum,
 25 concupiscenti perniciosa adolatio, perpetuum malum regum,
 quae concupiscenti perniciosa adolatio, perpetuum malum regum,
 26 concupiscenti perniciosa adolatio, perpetuum malum regum,
 quae concupiscenti perniciosa adolatio, perpetuum malum regum,
 27 concupiscenti perniciosa adolatio, perpetuum malum regum,
 quae concupiscenti perniciosa adolatio, perpetuum malum regum,
 28 concupiscenti perniciosa adolatio, perpetuum malum regum,
 quae concupiscenti perniciosa adolatio, perpetuum malum regum,
 29 concupiscenti perniciosa adolatio, perpetuum malum regum,
 quae concupiscenti perniciosa adolatio, perpetuum malum regum,
 30 concupiscenti perniciosa adolatio, perpetuum malum regum,
 quae concupiscenti perniciosa adolatio, perpetuum malum regum,
 31 concupiscenti perniciosa adolatio, perpetuum malum regum,
 quae concupiscenti perniciosa adolatio, perpetuum malum regum,
 32 concupiscenti perniciosa adolatio, perpetuum malum regum,
 quae concupiscenti perniciosa adolatio, perpetuum malum regum,
 33 concupiscenti perniciosa adolatio, perpetuum malum regum,
 quae concupiscenti perniciosa adolatio, perpetuum malum regum,
 34 concupiscenti perniciosa adolatio, perpetuum malum regum,
 quae concupiscenti perniciosa adolatio, perpetuum malum regum,
 35 concupiscenti perniciosa adolatio, perpetuum malum regum,
 quae concupiscenti perniciosa adolatio, perpetuum malum regum,

3. autem P: om. C. — 5. Catenes] estanes P. — 6. Polypercon]
 polipercon L.P.F. — Bubacene Modius: bubacene A. — 12. laminas C.
 laminas P. — 16. raius add. Acidalius. — 19. insinque Septeus: Ita-
 que A. — 24. labore] libere P. — 25. Agis Aldus: boges A. — 26.
 quidam] quidem P. — pessimorum Laser: pissimorum A. — 28. villo
 P: L. a corr. v. ulium B.P.F. — 29. praes Beutleius: quae A. — 34. bar-
 bari add. Freinshemius.

miratione laudem eius instituit. Merita deinde percensuit,
 quibus uno modo referri gratiam posse, si, quem intellegere
 deum esse, confiteretur, exigua turis impensa tanta beneficia
 pensaturi. Persas quidem non pie solum, sed etiam prudenter
 5 reges suos inter deos colere: maiestatem enim imperii salutis
 esse tutelam. Ne Herculeum quidem et Patrem Liberum prius
 dicatos deos, quam vicissent secum vivitum invidiam: tan-
 tumdem quoque posteros credere, quantum praesens aetas spen-
 6 pondisset. Quodsi ceteri dubitent, semetipsam, cum rex in-
 7 sisset convivium, prostratum humi corpus. Debere idem fa-
 cere ceteros et in primis sapientia praeditos: ab illis enim
 cultus in regem exemplum esse prodendum. Haud perplexus
 8 in Callisthenem dirigebatur oratio. Gravitas viri et prompta
 libertas invisa erat regi, quasi solus Macedonas paratos ad tale
 9 obsequium moraretur. Is tum silentio facto unum illum in-
 10 tuitibus ceteris. 'Si rex,' inquit, 'sermoni tuo adfuisse, nul-
 11 lius profecto vox responsuri tibi desideraretur: ipse enim pe-
 teret, ne in peregrinis externisque ritus degenerare se cogeres
 12 neu rebus felicissimae gestis invidiam tibi adulatione con-
 13 traheres. Sed quoniam abest, ego tibi pro illo respondeo.
 14 nullum esse eundem et diurnum et praecoquam fructum,
 caelestesque honores non dare te regi, sed auferre. Intervallo
 15 enim opus est, ut credatur deus, semperque hanc gratiam
 magnis viris posteri reddunt. Ego autem seram immortalita-
 16 tem precor regi, ut et vita diuturna sit et aeterna maiestas.
 17 Hominem consequitur aliquando, numquam comitatur divinitas.
 Herculeum modo et Patrem Liberum consecratae immortalitatis
 18 exempla referebas. Credisne illos unius convivii decreto deos
 19 factos? Prius ab oculis mortalium amolita natura est, quam in
 20 caelum fama perverberet. Scilicet ego et tu, Cleo, deos facimus:
 a nobis divinitatis suae auctoritatem accepturus est rex.
 21 Potentiam tuam experiri libet: fac aliquem regem, si deum
 potes facere! Facilius est caelum dare, quam imperium. De
 22 propitii sine invidia, quae Cleo dixit, audierint eodemque cursu,
 23 quo fluxere adhuc res, ire patiantur. Nostris moribus velint
 nos esse contentos. Non pudet patriae, nec desidero, ad quem
 modum rex mihi colendus sit, a vicis discere. Quos equidem
 24 victores esse confiteor, si ab illis leges, quos vivamus, accipi-
 25 mus.' Aequis auribus Callisthenes, veluti vindex publicae li-

15. silentio] silentium P. — 18. externisque ritus] ritus externosque
 P. — 22. te regi Laos: se regi A. — auferre] offerre P. — 25. ut ad
 Modius: et ut A. — 28. Credisne] credesne P. — 37. a vicis add.
 Freinshemius. — 39. Callisthenes] callisthenes P. callisthenes L.F.

bertatis, audiebatur. Expresserat non adensionem modo, sed etiam vocem, seniorum praecipue, quibus gravis erat inveterati moris externa mutatio. Nec quicumque eorum, quae invicem iactata erant, rex ignorabat, cum post aulae, quae lectis obdlexerat, staret. Igitur ad Agin et Cleonem misit, ut sermone finito barbaros tantum, cum intrasset, procurbare suo more paterentur: et paulo post, quasi potiora quaedam egisset, convivium repelit. Quem venerantibus Persis Polypercon, qui cubabat super regem, unum ex his mento contingentem humum per ludibrium coepit hortari, ut vehementius id quateret ad terram, elicitque iram Alexandri, quam olim animo capere non poterat. Itaque rex, "Tu autem," inquit, "non veneraberis me? An tibi uni digni videntur esse ludibrio?" Ille nec regem ludibrio nec se contempnendum dignum esse respondit. Tum detractum eum lecto rex praecipit in terram et, cum is proinus corruisset, "Videsne," inquit, "idem te fecisse, quod in alio paulo ante ridebas?" Et tradi eo in custodiam iusso convivium solvit. Polyperconci quidem postea castigato diu ignovit: in Callisthena olim contemptu facia suspectum pervicacioris irae fuit. Cuius explendae matura obvenit occasio. Mos erat, ut supra dictum est, principibus Macedonum adultos liberos regibus tradere ad munia haud multum servilibus ministeriis abhorrentia. Excubabant servis noctium vicibus proximi foribus eius aedis, in qua rex aedificabatur. Per hos pelices introducebantur alio aditu, quam quem armati obsidebant. Item acceptos ab agasonibus coquos, cum rex assensurus esset, admovebant comitabanturque et venantem et in proeliis omnibus artibus studiorum liberalium exculti. Praecipuus honor habebatur, quod licebat sedentibus vesci cum rege. Castigandi eos verberibus nullius potestas praeter ipsum erat. Haec cohors velut seminarium ducum praefectorumque apud Macedonas fuit: hinc habuere posteri reges, quorum stirpi post multas aetates Romani opes ademerunt. Igitur Hermolaus, puer nobilissimus ex regia cohorte, cum aprum telo occupasset, quem rex ferire destinaverat, iussu eius verberibus adfectus est. Quam ignominiam aegre ferens delere apud Sostratum coepit. Ex eadem cohorte erat Sostratus, a amore eius ardens. Qui cum lacertum corpus, in quo deperibat, intueretur, forsitan olim ob aliam quoque causam regem infestus, juvenem sua sponte iam

5. Agin *Aldaz*; hagen *A.* — 8. Polypercon] polypercon *LPF.* — 9. his *C.*; his *P.* — 15. is] his *P.* — 16. te om. *P.* — 17. eo] cum *LPF.* — 18. Polypercon] polypercon *P.* — 22. abhorrentia] abhorrentia *LPF.* 31. seminarium] seminarium *RLF.* — 32. stirpi post *P.*: stirpibus *C.*

motum data fide acceptaque perpulit, ut occidendi regem consilium secum iniret. Nec puerili impetu rem executi sunt: quippe sollerter legerunt, quae in societate sceleris addiscerent. Nicostratum, Antipatrum Asclepiodorumque et Philotam placuit adsumi: per hos adiecti sunt Anticles, Elaptonius et Epimenes. Ceterum agendae rei haud sine facilis patebat via. Opus erat eadem omnis coniuratos nocte excubare, ne ab expertibus consili impederetur: forte autem alius alia nocte excubabat. Itaque in permutandis stationum vicibus ceteroque apparatus exequendae rei xxx et duo dies assumpti sunt. Ad erat nox, qua coniurati excubare debebant, mutua fide laeti, cuius documentum tot dies fuerant. Neminem melius speves mutaverat: tanta omnibus vel in regem ira vel fides inter ipsos fuit. Stabant igitur ad fores aedis eius, in qua rex vescebatur, ut convivio egressum in cubiculum deducerent. Sed fortuna ipsius simulque epulantium comitas proxivit omnes ad largius vinum: ludi etiam convivales extraxere tempus, nunc laetantibus coniuratis, quod sopitum adgressuri essent, nunc sollicitis, ne in lucem convivium extraheret. Quippe alios in stationem oportebat prima luce succedere ipsorum post septimum diem reditura vice: nec sperare poterant in illud tempus omnibus duraturam fidem. Ceterum cum iam lux adpeteret, et convivium solvitur et coniurati exceperunt regem, laeti occasionem exequendi sceleris admotam: cum mulier attonitae, et crelitum est, mentis conversari in regia solita, quia instinctu videbatur futura praedicere, non occurrit modo abeundi, sed etiam semet obicit ultaque et oculis motum praefrens animi, ut rediret in convivium monuit: et ille per ludum hinc deos suadere respondit revocatis amicis in horam diei ferme secundam convivii tempus extraxit. Iam alii ex cohorte in stationem successerant ante cubilis fores excubaturi, adhuc tamen coniurati stabant vice officii sui expleta: adeo peritina spes est, quam humanae mentes deviderunt. Rex benignius quam alias adlocutus discedere eos ad curanda corpora, quoniam tota nocte perstitissent, iubet. Data singulis sestertia, conlaudantique, quod etiam aliis tradita vice tamen excubare perseverassent. Illi tanta spe destituti domos abeunt. Et ceteri quidem expectabant stationis suae noctem: Epimenes sive comitate regis, qua ipsum inter coniuratos exceperat, re-

4. Antipatrum] antipatrum *PF.* anti-patrum *L.* — 6. Epimenes *Medina*: epimenes *A.* — 9. in permutandis *P.*: intermutandis *C.* — 11. mutua *Giunta*: mutua *A.* — 14. aedis *F.*: sedis *A.* — 31. cubilis *scripsit*: cubili *A.* [*B.*]. — 33. mentes *I.*: mentis *A.* — 35. quoniam] quam *P.*

pena mutatus, sive quia coeptis deos obstare credebatur, fratri suo Eurylocho, quem antea expertum esse consilii voluerat, 21 quid pararetur, aperit. Omnibus Philotae supplicium in oculis erat. Itaque protinus incit fratri manum et in regiam per- venit excitatisque custodibus corporis ad salutem regis perti- 22 nere, quae adferret, adfirmat. Et tempus, quo venerant, et vultus, haud sane securi animi index, et maestitia e duobus alterius Ptolemaeum ac Leonatum excubantes ad cubiculi li- men excitaverunt. Itaque apertis foribus et lumine inlato so- 23 litum mero ac somno excitant regem. Ille paulatim mente 19 collecta, quid adferret, interrogat. Nec cunctatus Eury- lochus non ex toto domum suam aversari deos dixit, quia frater ipsius, quamquam impium facinus ausus foret, tamen et paenitentiam eius ageret et per se potissimum profiteretur in- 24 iudicium. In eam ipsam noctem, quae decederet, insidias con- paratas fuisse, auctores seclasti consilii esse, quos minime cre- 25 deret rex. Tum Epimenes cuncta ordine consiorumque nomina exponit. Callisthenem non ut participem facinoris nominatum esse constabat, sed solum puerorum sermonibus vituperan- 26 tum criminantiumque regem faciles aures praebere. Quidam 29 adiciunt, cum Hermolaus apud eam quoque verberatum se a rege quereretur, dixisse Callisthenem, meminisse debere eos iam viros esse: idque ad consolandum patientiam verberum, an ad incitandum iuvenum dolorem dictum esset, in ambiguo fuisse. 27 Rex animi corporisque sopore discusso, cum tanti periculi, 25 quo eraserat, imago oculis oberraret, Eurylochum i. talentis et cuiusdam Tyridatis opulenti bonis protinus donat fratremque, 27 antequam pro salute eius precaretur, restituit. Sceleris autem auctores interque eos Callisthenem victos adservari iubet: qui- 28 bus in regiam adductis toto die et nocte proxima mero ac 30 vigiliis gratis adquevit. Postero autem frequens consilium ad- 24 hibuit, cui patres propiniquique eorum, de quibus agebatur, in- tererant, non de sua quidem salute securi: quippe Macedonum more perire debeant, omnium devotis capitibus, qui sanguine 29 reverberant reos. Rex introduci coniaratos praeter Callisthe-

nen iussit: atque, quae agitaverant, sine cunctatione confessi sunt. Increpantibus deinde universis eos ipse rex, quo suo merito 30 tantum in semet cogitasset facinus, interrogat. Stupentibus VII ceteris Hermolaus, 'Nos vero', inquit, 'quoniam, quasi nescias, 5 quaeris, occidendi te consilium inivimus, quia non ut ingentis imperare coepisti, sed quasi in mancipia dominaris.' Primum 2 ex omnibus pater ipsius Sopolis, parricidam etiam parentis sui clamantis esse, consurgit et ad os manu obiecta sceleris et malis insansientem ultra neque audiendum. Rex inhibito patre 3 dicere Hermolaum iubet, quae ex magistro didicisset Calli- 10 sthene. Et Hermolaus, 'Utor', inquit, 'beneficio tuo et dico, quae nostris malis didici. Quota pars Macedonum saevitia 4 tuae superest? quotus quidem non e vilissimo sanguine? At- talus et Philotas et Parmenio et Lyncestes Alexander et Cli- 15 tus, quantum ad hostes pertinet, vivunt, stant in acie, te cli- peis suis protegunt et pro gloria tua, pro victoria vulnera ex- cipiunt: quibus tu egregiam gratiam rettulisti. Alius mensam 5 tuam sanguine suo adpersit, alius ne simplici quidem morte defunctus est. Duces exercituum tuorum in euleum inpositi 20 Persis, quos vicerant, fuere spectacula. Parmenio indicta causa trucidatus est, per quem Attalus occideras. Invenim enim 6 miserorum uteris manibus ad expetenda supplicia et, quos paulo ante ministros caedis habuisti, subito ab aliis iubes trucidari.' Obstreperunt subinde cuncti Hermolaus, pater supremum 7 strinxerat ferrum, percussurus haud dubie, ni inhibitus esset a rege: quippe Hermolaum dicere iussit petitique, et causas sup- 25 plicii augentem patienter audirent. Aegre ergo coercitis rus- sus Hermolaus: 'Quam liberaliter', inquit, 'pueris rudibus ad dicendum agere permittis! ad Callisthenis vox carcere inclusa 30 est, quia solus potest dicere. Cur enim non producitur, cum 9 etiam confessi audiuntur? nempe quia liberam vocem innocen- tis audire metuis ac ne vultum quidem pateris. Atqui nihil 10 eum fecisse contendo. Sunt hic, qui necum rem pulcherrimam cogitaverunt: nemo est, qui conscium fuisse nobis Cal- 35 listhenem dicat, cum morti olim destinatus sit a iustissimo et patientissimo rege. Haec ergo sunt Macedonum praemia, quorum ut supervacuo et sordido abuteris sanguine! At ubi xxx

1. coeptis] coepit P. — 2. Eurylocho] eurylocho LFF. — 8. Ptole- maem] ptolemeum LFF, ptolemeum B, ptolemeum F? — 11. adferret] adferri LFF. — Nec P: ne C. — 15. decederet] degreget P. — 16. auctores Lauer; actores P, acturos C. — 22. Callisthenem] cal- listhenem P. — 23. consolandum] consulendam P. — 26. evaserat Lauer: evaserit A. — Eurylochum] eurylochum LF, eurylochum P. — 28. autem] om. P. — 33. nec LF. — 35. reos Heinsius: eos A. — Callisthe- nem] callisthenem LF, calisthenem P.

5. inivimus] inimus P. — 10. Callisthene] callisthene LFF. — 13. e 1; s A. — 14. Lyncestes] lynchestes LFF. — Chlus] clytus FF. — 16. suis] suis te P. — 26. dicere] om. P. — petiitque Friaufemius: peti- que A. — 27. coercitis Friaufemius: coercitis A. — 29. at P. et C. — Callisthenis] callisthenis LF, chlisthenis P. — 34. Callisthenem] cal- listhenem P.

milia mulorum captivum aurum vehunt, cum milites nihil domum praeter gratuitas cicatrices relaturi sint. Quae tamen omnia tolerare potuimus, antequam nos barbaris dederes et
 12 novo more victores sub iugum mitteres. Persarum te vestis
 13 et disciplina delectat, patrios mores exosus es. Persarum ergo, non Macedonum regem occidere volumus et te transfu-
 14 gam belli iure persequimur. Tu Macedonas voluisti genti
 15 ubi ponere venerarique te ut deum: tu Philippum patrem aversaris et, si quis deorum ante Iovem haberetur, fastidiosus etiam
 16 Iovem. Miraris, si liberi homines superbiam tuam ferre non
 17 possumus? Quid speramus ex te, quibus aut insontibus moriendum est aut, quod tristius morte est, in servitute viven-
 18 dum? Tu quidem, si emendari potes, multum mihi debes. Ex
 19 me enim scire coepisti, quid ingenui homines ferre non possint. De cetero parce, quorum orbas senectutem: supplicii
 20 ne oneraveris: nos iube duci, ut, quod ex tua morte petieramus, consequamur ex nostra. Haec Hermolus.

VIII. At rex: 'Quam falsa sint,' inquit, 'quae iste tradita a ma-
 21 gistro suo dixit, patientia mea ostendit. Confessum enim ul-
 22 timum facinus tamen non solum ipse *audiret*, sed ut vos audiretis, expressi, non imprudens, cum permisisset latroni huic
 23 dicere, usurum eum rabie, qua compulsus est, ut me, quem
 24 parentis loco colere deberet, vellet occidere. Nuper cum pro-
 25 caciis se in venatione gessisset, more patrio et ab antiquis-
 26 simis Macedoniae regum usurpato castigari eum inssi. Hoc
 27 et oportet fieri, et ferunt a tutoribus pupilli, a maritis uxores,
 28 servis quoque pueros huius aetatis verberare concedimus. Haec
 29 est saevitia in ipsum mea, quam inopia caele voluit ulcisci. Nam in ceteris, qui mihi permittunt ut ingenio meo, quam
 30 mitis sim, non ignoratis, et commemorare supervacuum est.
 31 Hermolao patricidarum supplicia non probari, cum eadem ipse
 32 meruerit, minime, hercule, admiror. Nam cum Parmenionem
 33 et Philotam laudat, suae servit causae. Lyncestem vero Alexandrum his insidiatum capiti meo a duobus iudicibus liberari,
 34 rursus convictum per biennium tamen distuli, donec vos po-
 35 stulareris, ut tandem debito supplicio scelus lucret. Atalium, antequam rex essem, hostem meo capiti foisse meministis. Clitus utinam non coegisset me sibi trarsi? cuius temerarium

linguam probra dicentis mihi et vobis duntius tuli, quam ille
 eadem me dicentem tulisset. Regum ducumque clementia non
 8 in ipsorum modo, sed etiam in illorum, qui parent, ingenio
 sita est. Obsequio mitigantur imperia: ubi vero reverentia
 9 excessit animis, et summa imis confundimus, vi opus est, ut
 10 vim repellamus. Sed quid ego mirer istum crudelitatem mihi
 11 obsecisse, qui avaritiam exprobrare ausus sit? Nolo singulos
 12 vestrum excitare, ne iniviam mihi liberalitatem meam faciam,
 13 si pudori vestro gravem fecero. Totum exercitum adspicite:
 14 qui paulo ante nihil praeter arma habebat, nunc argenteis cubat
 15 lectis: mensas auro onerant, servorum greges ducunt, spolia
 16 de hostibus sustinere non possunt. At enim Persae, quos
 17 vicimus, in magno honore sunt apud me! Equidem moderatio-
 18 nis meae certissimum iudicium est, quod ne victis quidem
 19 superbe impero. Veni enim in Asiam, non ut funditus ever-
 20 terem gentes nec ut dimidiam partem terrarum solitudinem
 21 facerem, sed ut illos, quos bello subegissem, victoriae meae
 22 non paeniteret. Itaque militans vobiscum, pro imperio vestro
 23 sanguinem fundunt, qui superbe habitus rebellissent. Non est
 24 diuturna possessio, in quam gladio inducimur: beneficiorum
 25 gratia sempiterna est. Si habere Asiam, non transire volumus,
 26 cum his communicanda est nostra clementia: horum fides stable
 27 et aeternum faciet imperium. Et sane plus habemus, quam
 28 capimus. Insatiabilis autem avaritiae est adhuc implere velle,
 29 quod iam circumfluit. Verumtamen eorum mores in Macedonia
 30 transfundam! In multis enim gentibus esse video, quae non
 31 erubescamus imitari: nec aliter tantum imperium apte regi
 32 potest, quam ut quaedam et tradimus illis et ab isdem disci-
 33 mus. Illud paene risu dignum fuit, quod Hermolao postula-
 34 bat a me, ut aversarem Iovem, cuius oraculo agnoscor. An
 35 etiam, quid di respondeant, in mea potestate est? Obtulit nomen
 36 filii mihi: recipere ipsi rebus, quas agimus, haud alienum fuit.
 37 Utinam Indi quoque deum esse me credant! Fama enim bella
 constant, et saepe etiam, quod falso creditum est, veri vicem
 38 obtinuit. An me luxuriae indulgentem patulus arma vestra
 39 argentoque adornasse? Adversus nihil visum has videre
 40 materia volui ostendere, Macedonas invictos ceteris de auro
 41 quidem vincti. Oculos ergo primum eorum sortifida omnia et 17

2. sint P: sunt C. — 15. orbas Jospius: orlam A. — 18. sint sunt LFF. — 20. ipse *audiret*, sed ut vos Maestellus: ipsi A. — 21. imprudens Lasser: imprudens A. — 24. scj sine P. — 26. oportet Junius: oportere A. — ferant Acidolus: ut A. — 30. et B?: om. FLFF. — 35. per biennium] patriennium P. — 38. Clitus] clytus FF.

2. in P: om. C. — 13. Equidem Eranthemius: quidem A. — 16. dimidiam partem ext. Reichen: dimidia parte A. — 24. capimus Acidolus: capimus A. — avaritiae] avaritia FF. — 25. in ore] add. I. 26. transfundo Gissela: transeundo A. — 29. risu dignum I: dignum risu A. — 36. videre P: videri C. — 37. ne I: nec A.

humilia spectantium capiam et docebo, nos non auri aut argenti cupidos, sed orbem terrarum subacturos venire. Quam gloriam tu, parricida, interciperi voluisti et Macedonam rege adempto devictis parcam dedere. At nunc mones me, ut vestris parentibus parcam? Non oportebat quidem vos scire, quid de his statuissem, quo tristiores periretis, si qua vobis parentum memoria et cura est: sed olim istum morem occidendi cum sceleratis insontes propinques parentesque solvi et profiteor in eodem honore futuros omnes eos, in quo fuerunt. Nam tuum Callisthenem, cui uni vir videris, quia latro es, scio, cur produci velis: ut coram his probra, quae in me modo iecisti, modo audisti, illius quoque ore referantur. Quem, si Macedo esset, tecum introduxissem, dignissimum te discipulo magistrum: nunc Olynthio non idem iuris est. Post haec consilium dimisti tradidit damnatos hominibus, qui ex eadem cohorte erant, insidit. Illi, ut fidem suam saevitia regi adprobarent, excruciatos necaverunt. Callisthenes quoque tortus interiit, initi consilii in caput regis innoxius sed haudquaquam aulae et adstantium accommodatus ingenio. Haec nullius caedes maiorem apud Graecos Alexandro excitavit invidiam, quod praedictum optimis moribus artibusque, a quo revocatus ad vitam erat, cum interfecto Clito mori perseveraret, non tantum occiderit, sed etiam torserit indicta quidem causa. Quam crudelitatem sera paenitentia consecuta est.

IX. Sed ne otium serendis rumoribus natum aleret, in Indiam movit, semper bello quam post victoriam clarior. India tota ferme spectat orientem, minus in latitudinem, quam recta regione spatiosa. Quae austrum accipiunt, in altius terrae fastigium excedunt: plana sunt cetera multisque inclitis omnibus Caucaso monte ortis placidum per campos iter praebent. Indus gelidior est, quam ceteri: aquas velut a colore maris haud multum abhorrentes. Ganges, omnium ab Oriente fluvius eximius, ad meridianam regionem decurrit et magnorum montium iuga recto alveo stringit: inde eum obiectae rupes inclinant ad

6. quid de? qui de LFF. — 10. tuum *Findelinus*: cum P. tuum cum C. — Callisthenem *Callisthenem LF.* — 12. quem *quam P.* — 17. Callisthenes *Callisthenes LF.* *Callisthenes P.* — 18. haudquaquam *utiquam P.* — 19. aulae et P.: male C. — 20. caecis I. caecis A. — 21. quod *om. P.* — 24. consecuta *consecuta P.* — 25. Indium *inindium P.* — 27. spectat *Lauer*: expectat A. — 28. spatiosa *speciosa P.* — festigium *fastidium P.* — 30. monte *morte P.* — 31. a *om. P.* — 32. fluvius eximius *ius eximius P.* — ad meridianam regionem *Freisshemius*: a meridiana regione A. — 34. inde *Freisshemius*: in A.

orientem. Uterque rubro mari accipitur. Indus ripas multasque arbores cum magna soli parte exsorbet, saxis quoque inpeditus, qui crebro reverberatur: ubi mollius solum reperit, stagnat insulasque molitur. Acesines cum auget. Ganges de cursum in mare *Jomanes* intercipit, magnoque motu amnis uterque colliditur: quippe Ganges asperum os influenti obicit, nec repercussae aquae cedunt. Dyardenes minus celebratur, aditu est, quia per ultima Indiae currit: ceterum non crocodillos modo, uti Nilus, sed etiam delphinos ignotasque alios genibus beluas alit. Ethymandrus, crebris flexibus subinde curvatus, ab acollis riganibus capitur: ea causa est, cur tenues reliquias iam sine nomine in mare emittat. Multis praeter hos amnibus tota regio dividitur, sed ignobilibus, quia non adeo interfluunt. Ceterum quae propiora sunt mari, aequilone maxime deurrunt: is cohibitus iugis montium ad interiora non penetrat, ita alendis frugibus mitis. Sed adeo in illa plaga mundas stans temporum vices mutat, ut, cum alia fervore solis exaestuant, Indiam nives obruant, rursusque, ubi cetera rigent, illic intolerandus aestus existat. Nec, cur inverteri se natura, causa. Mare certe, quo adluitur, ne colore quidem abhorret a ceteris. Ab Erythro rege inditum est nomen: propter quod ignari rubere aquas credunt. Terra lini ferax: inde perlisque sunt vestes. Libri arborum teneri haud secus quam chartae litterarum notas capiunt. Aves ad imitandum humanae vocis sonum dociles sunt. Animalia inusitata ceteris genibus nisi inventa. Eadem terra rhinoceros alit, non generat. Elephantorum maior est vis, quam quos in Africa domitant, et viribus magnitudo respondet. Aurum flumina vehunt, quae leni modicoque lapsu segnes aquas ducunt. Gemmas margaritassque mare litibus infundit: neque alia illis maior opulentiae causa est, utique postquam vitiorum commercium vulgare in exteras gentes: quippe aestimantur purgamenta exaestuanti freti pretio, quod libido constituit. Ingenua hominum, sicut ubique, apud illos locorum quoque situs for-

1. Indus *Fassius*: Indus A. — 3. quis *Mucellius*: quin A. — reverberatur *reuehatur P.* — 4. Acesines cum *Alidus*: acesinus A. — 5. *Jomanes* addidi. — 7. Dyardenes *F?* dyardenes *BLF.* dyardenes P. — 8. crocodillos *crocodillos LFF.* — 9. uti Nilus *om. P.* — 10. Ethymandrus *scripsi*: ethymandus A. — 11. acollis *oculis P.* — 13. ignobilibus *ignobilis P.* — 14. aequilone maxime deurrunt *Fassius*: aequilone maxime deurrunt A. — 15. is *Zumptius*: his A. — 19. cur *om. P.* — inverteri *scripsi*: ubi A. — 20. quo *Günzt*: quod A. — 23. Libri *libri LF.* — 26. rhinoceros *Lauer*: rinoceros C. rhyoceros P. — 28. respondet *respondit P.*

21. mal. Corpora usque pedes carbaso velant, soleis pedes, capita
 linteis vinciunt, lapilli ex auribus pendunt, brachia quoque et
 lacertos auro colant, quibus inter populares aut nobilitas aut
 22. opes eminent. Capillum pectum saepius, quom tondent, mentum
 semper intonsum est, reliquam oris cutem ad speciem le- 5
 23. vitatis exaequant. Regum tamen luxuria, quam ipsi magni- 32
 centiam appellunt, super omnium gentium vitia. Cum rex
 semet in publico conspicui patitur, turibula argentea ministri
 ferunt totumque iter, per quod ferri destinavit, odoribus com-
 24. plent. Aurea lectica margaritis circumpendentibus recubat: 10
 distincta sunt auro et purpura carbaso, qua indutus est: lecti-
 25. cam sequuntur armati corporisque custodes, inter quos ramis
 aves pendunt, quas cantu seris rebus obstrepere docuerunt.
 26. Regia auratas columnas habet: totas eas vitis auro caelata
 percurrit, atqueque, quarum visu maxime gaudent, argenteae 15
 27. effugies opera distinguunt. Regia aedentibus patet, cum capillum
 pectit atque ornat: tunc responsa legationibus, tunc iura po-
 pularibus reddit. Dempsis soleis odoribus inliniuntur pedes.
 28. Venatus maximus labor est inclusa vivario animalia inter vota
 cantusque pelicum figere. Binum cubitorum sagittae sunt, quas
 29. emittunt maiore nisu quam effecta: quippe telum, cuius in le-
 vitate vis omnis est, inhabili pondere operatur. Brevis ita-
 30. nera equo conficit: longior ubi expeditio est, elephantis vehunt
 currum, et tantarum beluarum corpora tota contegunt auro.
 Ac ne quid perditis moribus desit, lecticis aures pelicum long- 25
 us ordo sequitur: separatam a reginae ordine aenum est
 aequalque luxuriam. Feminae epulas parant. Ab isdem vinum
 ministratur, cuius omnibus Indis largus est usus. Regem me-
 ro somnoque sopitum in cubiculo pelices referunt, patrio
 31. carmine noctium invocantes deos. Quis credat inter haec vitia, 33
 curam esse sapientiae? Unum agreste et horridum genus est, 31
 quod sapientes vocant. Apud hos occupare fati diem pulchrum,
 32. et vivos se cremari iubent, quibus aut segnis aetas aut incom-
 moda validudo est: expectatam mortem pro dedecore vitae ha-
 bent, nec ulla corporibus, quae senectus solvit, honos red- 35
 33. ditur: inquirari putant ignem, nisi qui spirantes recipit. Illi,
 qui in uribus publicis moribus degunt, siderum motus scite
 spectare dicuntur et futura praedicere. Nec quemquam admo-

8. semet *Fassius*: saenae *P.* sane *C.* — 11. distincta] distincta *LPF.*
 — 16. distinguunt] distinguunt *LPF.* — 17. ornat: tunc] ornatum *L.* or-
 nata *F.* — legationibus *I.* legationis *A.* — 25. ne om. *P.* — 31. est *P.*
 om. *C.* — 33. aut *Modius*: autem *A.* — 34. dedecore] decore *P.* — 36.
 spirantes] sperantes *P.*

vere leti diem credunt, cui expectare interrito liceat. Deos 34
 putant, quidquid colere coeperunt, arbores maxime, quas vio-
 lare capital est. Menses in quinos denos descriperunt dies, 35
 anni plena spatia servantur. Lunae cursu notant tempora, non, 36
 5. ad plerique, cum orbem sidus implevit, sed cum se curvare
 coepit in cornu, et idcirco breviores habent menses, qui spatio
 eorum ad hunc lunae modum dirigunt. Multa et alia 37
 traduntur, quibus morari ordinem rerum haud sane operae
 videbatur.
 34. Igitur Alexandro finis Indiae ingresso gentium suarum re- X.
 11. guli occurrerunt, imperata facturi, illum tertium Iove genitum
 ad ipsos pervenisse memorantes: Patrem Liberum-atque Her-
 culeum fama cognitos esse, ipsum coram adesse cernique, Rex 2
 benignae exceptos sequi iussit, isdem iterum ducibus usurus.
 15. Ceterum cum amplius nemo occurreret, Hephæstionem et
 Perdican cum copiarum parte praemisit ad subigendos, qui
 aversarentur imperium: iussitque ad flumen Indum procedere
 et navigia facere, quis in ulteriora transportari posset exercitus.
 Illi, quia plura flumina superanda erant, sic iunxere naves, ut 3
 20. solutae plaustris vehi possent rursusque coniungi. Post se 4
 Cratero cum phalange iusso sequi equitatum ac levem arma-
 turam eduxit eosque, qui occurrerunt, levi proelio in urbem
 proximam compulsi. Iam supervenerat Craterus. Itaque ut 5
 principio terrorem incuteret genti nondum arma Macedonum
 25. expertae, praecipit, ne cui parceretur, monumentis urbis, quam
 obsidebat, incensis. Ceterum, dum obequitat moenibus, sa- 6
 gitta ictus cepit tamen oppidum, et omnibus incolis eius truci-
 distis etiam in tecta saevitum est.
 35. Inde domita ignobili gente ad Nysam urbem pervenit. Forte 7
 3. castris ante ipsa moenia in silvestri loco positus nocturnum
 frigus vehementius quam alias horrore corpora adfecit, oppor-
 tunumque remedium ignis oblata est. Caesis quippe silvis 8
 flammam excitaverunt, quae igni alita oppidanorum sepulcra
 comprehendit. Vestusta cedro erant facta conceptumque ignem late
 35. fudere, donec omnia solo aequata sunt. Et ex urbe primum 9
 canum latratu, deinde etiam hominum fremitus auditus est.
 Tum et oppidani hostem, et Macedones ad urbem ipsos ve-
 nisse cognoscunt. Iamque rex eduxerat copias et moenia ob-
 10. sidebat, cum hostium, qui discrimen temptaverant, obruti telis

3. descriperunt *scripsi*: descriperunt *A.* — 8. sane operae *Giunta*:
 sine opere *A.* — 15. Hephæstionem *Freinshemius*: ephestionem *A.* —
 22. occurrerunt *P.* occurrunt *C.* — 27. cepit] coepit *LPF.* — 29. Nysam]
 nisam *LPF.* — 37. Tum *C.* tunc *P.*

- sunt. Aliis ergo deditioem, aliis pugnam experiri placebat: quorum dubitatione compta circumsideri tantum eos et abstinere caedibus iussit: tandemque obsidionis malis fatigati deditioem se. A Libero Patre conditos se esse dicebant: et vera haec origo erat. Sita est sub radicibus montis, quem Meron incolae appellant. Inde Graeci mentiendi traxere licentiam, Iovis femine Liberum Patrem esse celatum. Rex sita montis cognito ex incolis cum toto exercitu praemissis comestibus vitum eius ascendit. Multa hederæ vitisque toto gignitur monte, multae perennes aquae manant. Pomorum quoque varii salubresque sicut sunt sua sponte fortuitorum germinum fruges humo nutriente. Lauri baccharisque [et] multa in illis rupibus agrestis esse silva. Credo equidem non divino instinctu, sed lascivia esse proventus, ut passim hederæ ac vitium folia decerperent redimitque fronde toto nemore similes bachchantibus vagarentur. Vocibus ergo tot milium praesidem nemoris eius deum adorantium ingra montis collesque resonabant, cum orta licentia a paucis, ut fere fit, in omnes se repente vulgasset. Quippe velut in media pace per herbas adgestantem frondem prostraverat corpora. Et rex fortuitam lætiam non aversatus large ad epulas omnibus præbuit per 3 dies Libero Patri operatum habuit exercitum. Quis neget extimiam quoque gloriam saepius fortunæ quam virtutis esse beneficium? quippe ne epulantes quidem et sopitos mero adgredi ausus est hostis, haud secus bachchantium ululantiumque fremitu perterritus, quam si proclatantium clamor esset auditis. Eadem felicitas ab Oceano revertentes temulentos commissantesque inter ora hostium tenuit.
- Hinc ad regionem, quæ Daedalia vocatur, perventum est. Deseruerant incolae sedes et in avios silvestresque montes confluxerant. Ergo Acadira transit, aquæ usta et destituta inclementium fuga. Itaque rationem belli necessitas mutavit. Divisis enim copiis pluribus simul locis arma ostendit, oppressisque, ubi non expectaverant hostem, omni clade perdonati sunt.
- Ptolomæus plurimas urbes, Alexander maximas cepit: rursus-

1. Aliis] *hic quasdam exciderunt.* — pugnam] pugna *LF.* — 3. deditioem *Zarotus*: deditio *A.* — 5. Meron *Zarotus*: memoran *A.* — 11. germinum *Heinstius*: seu germinum *BFL*, seugentium *F*, zegenium *P.* — 12. baccharisque [et] *Heinstius*: bacceae *et A.* — 15. similes *F*: similia *A.* — 18. omnes se repente *Giantius*: homines serpente *A* [homines serpentes *F*]. — 25. ululantiumque *Modius*: hululantiumque *A.* — 27. inter ora] interiora *P.* — 31. seque *Modius*: etque *A.* — 34. ubi *Bongarsius*: ubi *A.* — 35. Ptolomæus *scripsit*: ptolomæus *C [F?]*, ptolomæus *P.*

- que, quas distribuerat, copias iunxit. Superato deinde Choespe anne Coenen in obsidione urbis opulentæ — Beiram incolae vocant — reliquit: ipse ad Mazagas venit. Nuper Assacano, cuius regnum fuerat, demortuo regioni urbi que praeerat mater eius Cleophs. xxxviii milia pedum tuebantur urbem non situ solum, sed etiam opere muniam. Nam qua spectat orientem, cingitur amne torrenti, qui praeruptis utriusque ripis aditum ad urbem impedit. Ad occidentem et a meridie velut de industria rupes praesaltis obmolita natura est, infra quas cavernae et voragine longa vetustate in altum cavatae iacent, quae desinunt, fossa ingentis operis obiecta est. xxxv stadium murus urbem complectitur, cuius inferiora saxo, superiora crudo latere sunt structa. Lateri vinculum lapides sunt, quos interposuere, ut duriori materiae fragilis incumberet, simulque terra humore diluta. Ne tamen universa consideret, inpositae erant trabes validae, quibus inacta tabulata muros et tegebant et pervios fecerant. Haec munimenta contemplantem Alexandrum consiliique incertum, quia nec cavernas nisi aggerere poterat implere nec tormenta aliter moris admovere, quidam e muro sagitta percussit eum. Forte in suram incidit telum: cuius spiculo evulsio admoventi epum iussit: quo vectus ne obligato quidem vulnere haud segnis destinata exquebatur, Ceterum cum crus saucium penderet, et cruore siccatò frigescentes vulnus adgravaret dolorem, dixisse fertur se quidem Iovis filium dici, sed corporis aegri vitia sentire. Non tamen ante se recepit in castra, quam cuncta perspexit, et, quae ferri vellet, edixit. Ergo, sicut imperatum erat, alii extra urbem tecta demoliebantur ingentemque vim materiae faciendi aggeri detrahebant, alii magnarum arborum stipes cum ramis ac moles saxorum in cavernas deditabant. Itaque agger aequaverat summæ fastigium terrae: itaque turres erigebant, quae opera ingenti militum ardore intra nonum diem absoluta sunt. Ad ea visenda rex nondum obducta vulnere cicatrice processit laudatissime militibus admoventi machinas iussit, e quibus ingens vis telorum in propugnatores effusa est. Praecipue rudēs talium operum terrebant mobiles turres, tantasque moles

1. Choespe *Modius*: coaspe *A.* — 2. Beiram] beira *A.* — 5. Cleophs *Beiraecius*: cleophs *A.* — 8. et] om. *P.* — 9. obmolita *P*: admolita *C.* — 11. stadium *Zumptius*: stadia *A.* — 12. inferiora] iam *P.* — 13. terra humore diluta *P*: terram humore dilutam *C.* — Ne] non *P.* — 20. cum *Jeophs*: cum *P*, tum *C.* — 28. demoliebantur *Giantius*: amoliebantur *C.*, emoliebantur *P.* — 29. cum ramis *Zumptius*: cumulis *A.*

33 nulla ope, quae cerneretur, admotas deorum numine agi crede-
 34 bant: pila quoque muralia et excussas tormentis praegraves
 35 hastas negabant convenire mortalibus. Itaque desperata urbis
 tutela concessere in arcem. Inde, quia nihil obsessis praeter
 36 dedicationem patebat, legati ad regem descenderunt veniam peti-
 37 turi. Qua impetrata regina venit cum magno nobilium femina-
 38 rum grege aureis pateris vna libantium. Ipsa genibus regis
 39 parvo filio admoto non veniam modo, sed etiam pristinae for-
 40 tunae impetravit decus. Quippe appellata regina est: et credi-
 41 dere quidam plus formae quam miserationi datum. Pueri 10
 42 quoque certe postea ex ea utcumque genito Alexandro fuit
 43 nomen.

44 XI. Hinc Polyperchon ad urbem Noram cum exercitu missus 39
 45 inaciditos oppidanos proelio rediit: intra munimenta compulsos
 46 secutus urbem in dicionem venit. Multa ignobilia oppida 15
 47 deserta a suis venire in regis potestatem. Quorum incolae
 48 armati petram Aornim nomine occupaverunt. Hanc ab Her-
 49 cule frustra obsessam esse terraeque motu coactum assistere
 50 fama vulgaverat. Inopem consiliu Alexandrum, quia undique
 51 praeceptis et abrupta rupes erat, senior quidam peritus locorum
 52 cum duobus filiis adiit, si pretium operae esset, aditum se
 53 monstraturum esse promittens. Ixxx talenta constituit daturum
 54 Alexander et altero ex iuvenibus obside retento ipsum ad exe-
 55 quenda, quae obtulerat, dimisit. Leviter armatis dux datus est
 56 Mullinus, scriba regis. Hos enim circuitu, quo fallerent ho- 25
 57 stem, in summum iugum placebat evadere. Petra non, ut
 58 pleraeq, modicis ac mollibus clivis in subline fastigium cre-
 59 scit, sed in metae maxime modum erecta est, cuius ima spa-
 60 tiosiora sunt, altiora in artius coeunt, summa in acutum ca-
 61 cumen exurgunt. Radices eius Indus annis subit, praecultus 30
 62 utrimque asperis ripis: ab altera parte voragine clivisque
 63 praeruptae sunt. Nec alia expugnandi patebat via, quam se
 64 replerentur. Ad manum silva erat, quam rex illa caedi iussit,
 65 ut nudi stipites iacerentur: quippe rami fronde vestiti in-
 66 pedissent ferentes. Ipse primus truncam arborem iccit, clamor-
 67 que exercitus [sc.] inde alacritatis, secutus est nullo detrectante 35
 68 manus, quod rex occupasset. Intra septimum diem cavernas 40

expleverant, cum rex sagittarios et Agrianos iubet per ardua
 10 niti: iuvenesque promptissimos ex sua cohorte xxx delegit.
 11 Duces his dati sunt Charus et Alexander, quem rex nominis,
 12 quod sibi cum eo commune esset, admonuit. Ac primo, qui
 13 tam manifestum periculum erant, ipsum regem discrum subire
 14 non placuit: sed ut signum tuba datum est, vir audaciae
 15 promptae conversus ad corporis custodes sequi se iubet primusque
 16 invadit in rupem. Nec deinde quisquam Macedonum sub-
 17 stitit, relictitisque stationibus sua sponte regem sequebantur.
 18 Multorum miserabilis fuit casus, quos ex praerupta rupe lapsos
 19 annis praeterfluvius hausit, triste spectaculum etiam non peri-
 20 clitantibus: cum vero alieno exitio, quid ipsam timendum foret,
 21 admonerentur, in metum misericordia versa non extinctos, sed
 22 semetipsos desebant. Et iam eo perventum erat, unde sine
 23 pernicie nisi victores redire non possent, ingentia saxa in sub-
 24 euntis provalentibus barbaris, quis percussis instabili et lu-
 25 brico gradu praecipites recidebant. Evaserant tamen Alexander 14
 26 et Charus, quos cum xxx delectis praemiseraat rex, et iam
 27 pugnare comminus coeperant: sed cum superne tela barbari
 28 ingererent, saepius ipsi feriebantur, quam vulnerabant. Ergo 15
 29 Alexander et nominis sui et promissi memor, dum acrius quam
 30 cautius dimicant, confossus undique obruitur. Quem ut Charus
 31 iacentem conspexit, rueri in hostem omnium praeter ultionem
 32 inmemor coepit multosque hasta, quosdam gladio interemit:
 33 sed cum tot unum incesserent manus, super amici corpus
 34 procabunt examinis. Haud secus, quam par erat, promptissi- 17
 35 morum iuvenum ceterorumque militum interitu commotus rex
 36 signum receptui dedit. Saluti fuit, quod sensim et intrepidi
 37 se receperunt, et barbari hostem depulisse contenti non insti-
 38 tute cedentibus. Ceterum Alexander cum statutis desistere 19
 39 incepto — quippe nulla spes potius aequae pertrae offerebatur —
 40 tamen speciem ostendit in obsidione perseverantis. Nam et
 41 itinera obsideri iussit et turres admoventi et fatigatis aliis suc-
 42 cedere. Cuius pertinacia cognita Indi per biduum quidem ac 20
 43 duas noctes cum ostentatione non fiduciae modo, sed etiam
 44 victoriae, epulati sunt, tympana suo more pulsantes. Tertia 21
 45 vero nocte tympanorum quidem strepitus desierat audiri, ceterum
 46 ex tota petra faces refulebant, quas accenderant barbari, ut
 47 tutior esset ipsius fuga, obscura nocte per invia saxa cursuris.

1. admotas *Fostius*: adntas *A* [in *C* add. in margine adntas]. —
 5. patelat *Eberhardus*: placebat *A*. — 10. quidam plus] amplius *P*. —
 13. Hinc] hic *LF*. — Polyperchon] poliperchon *LPV*. — 15. rediit *C*.
 rediit *P*. — 17. Aornim scripsi: aorn in *A*. — 21. operae esse] *Zumptius*:
 obgrateresset *P*. obgrateressit *C*. sed in margine add. vel operis esset. —
 25. quo *Halmius*: qui *A*. — 36. [sc] del. *Gianua*.

3. Charus] carus *P*. — 5. tam] iam *P*. — 10. miserabilis *P*. au. *C*.
 — 16. quis *Freinabemius*: quis in margine add. coeperant] coeperat *P*. — 32. ob-
 sidione *Leuer*: obsidionem *A*.

22 Rex Balacro, qui specularetur, praemisso cognoscit petram fuga
 Indorum esse desertam. Tum dato signo, ut universi concla-
 23 marent, inconstite fugientibus metum incussit: multique,
 tamquam adesset hostis, per lubrica saxa perque invias cotes
 praecipitati occiderunt, plures aliqua membrorum parte mulcati 5
 24 ab integris deserti sunt. Rex locorum magis quam hostium
 victor tamen magna victoriae speciem sacrificiis et cultu deum
 25 fecit. Arae in petrae locatae sunt Minervae Victoriaeque. Ducibus
 itineris, quos subire iusserat leviter armatos, etsi promissis
 minora praestiterant, pretium cum fide redditum est. 10
 26 Petrae regionisque et adiacentiae Sisocoisto tutela permissa.

XII. Inde processit Echolima: et cum angustias itineris obsideri
 xx milibus armatorum ab Erice quodam conperisset, gravius
 agmen exercitus Coeno ducendum modicis itineribus tradidit:
 2 ipse praegressus per funditores ac sagittarios deturbatis, qui 15
 3 obsederant saltum, sequentibus se copiis viam fecit. Indi sive
 odio ducis, sive gratiam victoris inturi Ericen fugientem adorti
 interemerunt caputque eius atque arma ad Alexandrum de-
 4 tulerunt. Ille facto impunitatem dedit, honorem denegavit
 exemplo. 20

4 Hinc ad flumen Indum sextiddecimus castris pervenit om-
 5 nique, ut praeciperat, ad traiciendum praeparata ab Hephaes-
 tionem repperit. Regnabat in ea regione Omphis, qui patri
 6 quoque fuerat auctor defendendi regnum Alexandro et post mor-
 tem parentis legatos miserat, qui consulenter eum, regnare se 25
 7 interim vellet, ad privatum opperiri eius adventum. Permisso
 que ut regnaret, non tamen usus datum usurpare sustinuit. Is
 benigne quidem exceperat Hephaestionem, gratitum frumentum
 copias eius admissas, non tamen ei occurrerat, ne fidem illius 30
 8 nisi regis experiretur. Itaque venienti obviam cum armato
 exercitu egressus est, elephantum quoque per modica intervalla
 militum agniti inmixti procul castellorum fecerat speciem.
 9 Ac primo Alexander non socium, sed hostem adventare crede-
 10 bat itaque et ipse arma milites capere et equites discedere in
 cornua iusserat, paratus ad pugnam. At Indus cognito Mace-
 11 donum errore iussis subsistere ceteris ipse concitat equum,

7. *speciem* add. *Muetsellius*. — 9. *quos Zumptius*: *quo A.* —
 14. *Coeno Junius*: *potro A.* — 15. *per* add. *Fossius*: *deturbatis*
deturbat his P. — 16. *obsederant Gineca*: *obsiderant A.* — *Indi*
inde LPF. — 22. *Hephaestione Freinsheimius*: *ephestione A.* — 26.
permissioque P: *permissioque BFL*, *permissioque F.* — 28. *Hephaestione*
Freinsheimius: *ephestionem A.* — 34. *capere et* *om. P.* — *discedere Junius*:
descendere A.

quo vehebatur: idem Alexander quoque fecit, sive hostis sive
 amicus occurreret, vel sua virtute vel illius fide tutus. Coivere, 9
 quod ex utriusque vultu posset intellegi, amicis animis: ceterum
 sine interprete non poterat conseri sermo. Itaque ad-
 5 hibito eo barbarus occurrisse se dixit cum exercitu totas imperii
 vires protinus traditurum nec expectasse, dum per nun-
 tios daretur fides. Corpus suum et regnum permittere illi, 10
 quem sciret gloriae militantem nihil magis quam famam timere
 11 perfidiae. Laetus simplicitate barbari rex et dexteram, fidei
 suae pignus, dedit et regnum restituit. lvi elephanti erant, 11
 quos tradidit Alexandro, multaque pecora eximiae magnitudinis,
 tauros ad iii milia, pretiosum in ea regione acceptumque ani-
 mis regnantium armentum. Quarenti Alexandro, plures agri-
 cultores haberet, an milites, cum duobus regibus bellanti sibi 12
 13 maiore militum quam agrarium manu opus esse respondit.
 Abisares et Porus erant, sed in Poro eminebat auctoritas. 13
 Uterque ultra Hydaspem annem regnabat et belli fortunam,
 quisquis arma inferret, experiri decreverat. Omphis permittente 14
 Alexandro et regium insigne sumpsit et more gentis suae no-
 men, quod patris fuerat: Taxilen appellavere populares, sequente
 nomine imperium, in quemcumque transiret. Igitur cum per 15
 triduum hospitaliter Alexandrum accepisset, quarto die et,
 quantum frumenti copias, quas Hephaestion duxerat, praebitum
 a se esset, ostendit et aureas coronas ipsi amicisque omnibus, 16
 17 praeter haec signati argenti xxxv talenta dono dedit. Qua
 benignitate eius Alexander mire laetus et, quae is dederat, rem-
 18 misit et mille talenta ex praeda, quam vehebat, adiecit Multaque
 convivalia ex auro et argento vasa, plurimum Persicae
 vestis, xxx opus ex suis cum isdem insignibus, quis adseverant, 19
 cum ipsum veherent. Quae liberalitas sicut barbarum 17
 20 obstrinxerat, ita amicos ipsius vehementer offendit. E quibus
 Meleager super cenam bapsum vino usus gratulati se Alexan-
 21 dro dixit, quod saltem in India repperisset dignum talentis
 mille. Rex haud oblitus, quam aegro tulisset, quod Clitum ob 18
 22 lingua temeritate occidisset, iram quidem tenuit, sed dixit
 invidios homines nihil aliud quam ipsorum esse tormenta.

(44) Postero die legati Abisarae adire regem. Omnia dicioni XIII.
 eius, ita ut mandatum erat, permittente: firmataque invicem
 fide remittuntur ad regem. Porum quoque nominis sui fama 2
 ratus ad deditionem posse compelli, misit ad eum Cleocharen,

2. *Coivere Junius*: *coiret A.* — 5. *imperi vires P*: *imperium res C.*
 — 6. *expectasse Laner*: *spectasse A.* — 17. *Hydaspem* *hidaspem LPF.*
 — 19. *regum] regum LPF.* — 23. *Hephaestione Freinsheimius*: *ephestione A.*
 Q. Curtius Rufus. 13

qui denuntiaret ei, ut stipendium penderet et in primo suo-
rum finium aditu occurreret regi. Porus alterum ex his fac-
tutum sese respondit, ut intranti regnum suum praesto esset,
cum Barzaentes, defectionis Arachosii auctor, victus triginta-
que elephantum simul capti perducuntur, opportunum adversus
Indos auxilium, quippe plus in beluis, quam in exercitu spei
ac virium illis erat. Samaxos quoque, rex exiguae partis In-
dorum, qui Barzaenti se coniunxerat, victus adductus est.
Igitur transfuga et regulo in custodiam, elephantis autem Ta-
xili traditis ad amnem Hydaspem pervenit, in cuius ulteriore
ripa Porus considerat transitu prohibitus hostem. LXXX et
v elephantum obiecerat eximio corporum robore ultraque eos
curtus nec et peditum xxx fere milia, in quis erant sagittarii,
sicuti ante dictum est, gravioribus telis, quam ut apte exciti
possent. Ipsum vehabat elephantum super ceteras beluas emi-
nens, armaque auro et argento distincta corpus rorae magni-
tudinis honestabant. Par animus robori corporis et, quanta
inter rudes poterat esse sapientia. Macedonas non conspectus
hostium solum, sed etiam fluminis, quod transeundum erat,
magnitudo terrebatur. Im in latitudinem stadia diffusus profundo
alveo et nusquam vada aperiente speciem vasti maris fecerat.
Nec pro spatho aquarum late stagnantium impetum coerebat,
sed quasi in artum coeuntibus ripis torrens et elisus ferebatur,
occultaque saxa inesse ostendebat pluribus locis undae reper-
cussae. Terribilior erat facies ripae, quam equi virique con-
pleverant. Stabant ingentes vastorum corporum moles et de
industria inritate horrendo stridore aures fatigabant. Hinc
ammis, hinc hostis capacia quidem bonae spei pectora et saepe
se experta improviso tamen pavore percellerant. Quippe in-
habiles rates nec dirigi ad ripam, nec tuto adplicari posse cre-
debant. Erant in medio amne insulae crebrae, in quas et
Indi et Macedones nantes levatis super capita armis transibant.
Ibi rivae proelia conserebantur, et uterque rex parvae rei dis-
crimine summae experiebatur eventum. Ceterum in Macedo-
num exercitu temeritate atque audacia insignes fuere Symma-
chus et Nicator, nobiles iuvenes et perpetua partium felicitate
ad sperendum omne periculum accensi. Quis ducibus prom-

ptissimi juvenum lanceis modo armati transavere in insulam,
quam frequens hostis tenebat, multosque Indorum, nulla re
melius quam audacia armati, interemerunt. Abire cum gloria
poterant, si unquam temeritas felix inveniret modum: sed dum
supervenientes contemptum et superbe quoque expectant, cir-
cumventi ab iis, qui occulti enaverant, cinnus obruti telis
sunt. Qui effugerant hostem, aut impetu amnis ablati sunt
aut verticibus impliciti. Eaque pugna multum Pori fiduciam
erexit cuncta cernentis et ripa. Alexander inops consilii tan-
dem ad fallendum hostem talem dolum intendit. Erat insula
in flumine amplior ceteris, silvestris eadem et tegendis insidiis
apta. Fossa quoque praeculta haud procul ripa, quam tenebat
ipse, non pedites modo, sed etiam cum equis viros poterat ab-
condere. Igitur ut a custodia huius opportunitatis oculos
hostium averteret, Ptolomaeum omnibus turmis obequitare ius-
sit procul insula et subinde Indos clamore terrere, quasi flu-
men transiaturus foret. Per complures dies Ptolomaeus id
fecit eoque consilio Porum quoque agmen suum ei parti, quam
se petere simulabat, coegit advertere. Iam extra conspectum
hostis insula erat. Alexander in diversa parte ripae statui
suum tabernaculum iussit adusetaque comitari ipsam cohor-
tem ante id tabernaculum stare et omnem apparatus regiae
magnificentiae hostium oculis de industria ostendi. Attalum
etiam, aequalem sibi et haud disparem habitu oris et corporis,
utique cum procul viseretur, veste regia exornat, praebiturum
speciem, ipsum regem illi ripae praesidere nec agitur de
transitu. Huius consilii effectum primo morata tempestas est,
mox adiuvit, incommoda quoque ad bonos eventus vertente
fortuna. Traicere amnem cum ceteris copiis in regionem in-
sulae, de qua ante dictum est, parabat, averso hoste in eos,
qui cum Ptolomaeo inferiori obfederant ripam, cum procella
imbrem vix sub tectis tolerabilem effundit. Obrutique milites
nimbo in terram refugerunt navigiis ratibusque desertis. Sed
tumultuantium fremitus obstrepentibus ventis ab hoste non
poterat audiri. Deinde momento temporis repressus est im-
ber, ceterum adeo spissae intendere se nubes, ut condenderet
lucem, vixque conloquentium inter ipsos facies noscitantur.
Terrisset alium obducta nix caelo, cum ignoto amne navi-

4. Hydaspem) hidaspem LFF. — 5. Barzaentes Junius; barzaentis A.
— 8. Samaxos quoque scripsit; samaxosae A. — 11. Hydaspem) hidas-
pem LFF. — 19. conspectus) spectus P. — 21. diffusus) diffus P.
— 26. erat facies) facies erat P. — 30. inhabiles Muezzellius; instabiles A.
— 36. Symmachus) simachus LFF, hegesimachus.

4. felix P; infelix C. — 6. iis I; his A. — 9. cuncta) cuncta P.
— 13. Ptolomaeum scripsit; ptilomaeum P, ptolemoem C (F?). — 17.
Ptolomaeus scripsit; ptolomeus P, ptolemoem C (F?). — 19. advertere)
avertere P. — 31. Ptolomaeo scripsit; ptolemoem P, ptolemoem C (B? F?).
— 32. imbrem) ingrem P. — 35. repressus) respersus P. — 37. vixque)
vix P. — noscitantur I; noscitantur A.

gandum esset, forsitan hoste eam ipsam ripam, quam caeci atque improvidi petebant, tenente. At rex periculo gloria accersens et obscuritate, quae ceteros terrebatur, suam occasione 26
 ratus dato signo, ut omnes silentio ascenderent in rates, eam, 27
 qua ipse vehebatur, primam iussit expelli. Vacua erat ab hostibus 5
 ripa, quae petebatur, quippe adhuc Porus Ptolomeum tantum intuebatur. Una ergo navi, quam petrae fluctum inliserat, haerente ceterae evadunt: armaque capere milites et ire in ordines iussit. 47
 XIV. Iamque agmen in cornu divisum ipse ducebatur, cum Porus 47
 nuntiatur armis virisque ripam obtineri et rerum adesse discrimen. Ac primo humani ingenii vitio spei suae indulgens Abisaren belli socium — et ita convenit — adventare credebat. Mox liquidiore luce aperiente aciem hostium c quadrigas et un milia equitum venientium agmini obiecit. Dux erat copiarum, quas praemisit, Hages, frater ipsius, summa virum 15
 in curribus: senos viros singuli vehebant, duos clipeatos, duos sagittarios, ab utroque latere dispositos: aurigae erant ceteri, haud sane inermes, quippe aescula complura, ubi comminus 4
 proeliandum erat, omissis habenis in hostem ingerebant. Ceterum vix ullus usus huius auxilii eo die fuit. Namque, ut supra dictum est, imber violentius quam alias fusus campos lubricos et inequitabiles fecerat, gravesque et propemodum immobiles 20
 currus inlubricae ac voraginibus haerebant. Contra Alexander expedito ac levi agmine strenue invectus est. Scythae et Dahae primi omnium invasere Indos: Perdiccan deinde cum equilibus in dextrum cornu hostium emisit. Iam undique pugna se moverat, cum ii, qui curras agebant, illud ultimum auxilium suorum rati effusus habenis in medium discrimen ruere 7
 coeperunt. Anteipsi id malum utriusque erat: nam et Macedonum pedites primo impetu obturbantur et per lubrica atque 30
 in via immissi curras excutiebant eos, a quibus regebantur: aliorum turbati equi non in voragines modo hucnasque, sed etiam in ansem praecipitare curricula: pauci telis hostium exacti penetrare ad Porum accerrime pugnantes. Is, ut dissipatos tota acie currus vagari sine rectoribus vidit, proximis 48
 amicorum distribuit elephantos. Post eos posuerat peditem ac sagittarios et tympana pulsare solitos. Id pro cantu tubarum Indis erat, nec strepitu eorum morebantur, olim ad notum

2. petebant, tenente. At rex *Jeopius*; et ex *A.* — *abissaren* et *Jeopius*: accersent *A.* — 4. ascendent *P.* — rates *Janius*: ratem *A.* — 6. Ptolomeum *scripsi*: ptholomeum *LP*, ptolemeum *F*, ptolemeum *B? F?* — 8. ordines *Acidalus*: ordinem *A.* — 12. Abisaren *P.*: abissaren *C.* — 13. aciem *Jeopius*: hostium *A.* — 33. telis *Snakenburgius*: telus *A.* — 37. et tympana *I*: et om. *A.*

sonum auribus mitigatis. Hercules simulacrum agmini peditum 11
 praeferebatur. Id maximum erat bellantibus incitamentum, et deservisse gestantis militare flagitium habebatur. Capitis etiam 12
 sanxerat poenam iis, qui acie non retulissent, metu, quem 13
 ex illo hoste quondam conceperat, etiam in religionem venerationemque converso. Macedonas non beluarum modo, sed 14
 etiam ipsius regis aspectu parum inhibuit. Beluae dispositae inter armatos speciem turrium procul fecerant. Ipse Porus 15
 humanae magnitudinis propemodum excesserat formam. Magnitudini Pori adicere videbatur belua, qua vehebatur, tantum 16
 inter ceteras eminentes, quanto alius ipse praestabat. Itaque Alexander contemplatus et regem et agmen Indorum, 'Tandem', inquit, 'par animo meo periculum video. Cum bestiis simul et cum egregiis viris res est.' Intuensque Coenon, 'Cum 15
 ego', inquit, 'Ptolomeo Perdicasque et Hephastione comitatus in laevum hostium cornu impetum fecero, viderisque me in medio ardore certaminis, ipse dextrum move et turbatis signa infer. Tu, Antigene, et tu, Leonnate, et Tauron, invenimini in mediam aciem et urgebitis frontem. Hastae nostrae 16
 praelongae et validae non alias magis quam adversus beluas rectoresque earum usui esse poterunt: deturbate eos, qui vehuntur, et ipsas confodite. Anteips genus auxilii est et in suos acrius furit. In hostem enim imperio, in suos pavore agit.' Haec elocutus concitat equum primus: iamque, ut 17
 statinatus erat, invaserat ordines hostium, cum Coenus ingenti vi in laevum cornu invehitur. Phalanx quoque mediam Indo- 18
 rum aciem uno impetu perripit. At Porus, qua equitem inveli senserat, beluas agi iussit: sed tardum et paene immobile animal equorum velocitatem aequare non poterat. Ne sagittarum quidem ullus erat barbaris usus: quippe longas et 19
 praegraves, nisi prius in terra staterent arcum, haud satis apte et commode inponunt: tum humo lubrica et ob id impediende constum molentes ictus celeritate hostium occupantur. Ergo spreto regis imperio — quod fere fit, ubi turbatis acrius 20
 metus quam dux imperare coepit — totidem erant imperatores, quot agmina errabant. Alius iungere arcum, alius dividere, stare quidam et nonnulli circumveli terga hostium iubebant. Nilil in medium consulerat. Porus tamen cum 22

1. Hercules] hercules *P.* — 4. us *Findelius*: his *A.* — 15. Ptolomeo *scripsi*: ptholomeo *LP*, ptolemeo *F*, ptolemeo *B? F?* — Hephastione *Freinckemius*: ephestione *A.* — 18. Antigene *Zumptius*: antigone *A.* — invenimini *Modius*: invehimini *C.*, non invehimini *P.* — 30. ullus] nullus *P.* — longas *Janius*: longae *A.*

paucis, quibus metu potior fuerat pudor, colligere dispersos, obuius hosti ire pergit elephantosque ante agmen suorum agi
 23 iubet. Magnum beluae iniecere terrorem, insolitusque stridor
 non equos modo, tam pavidum ad omnia animal, sed viros
 24 quoque ordinesque turbaverat. Iam fugae circumspiciebant lo-
 5 cum paulo ante victores, cum Alexander Agrianus et Thracas
 leviter armatos, meliorem concursatione quam comminus militem,
 25 emisit in beluas. Ingentem hi vim telorum iniicere et
 elephantis et regentibus eos. Phalanx quoque instare constant
 26 territis coepit. Sed quidam avidius persecuti beluas in
 semet irritaverit vulneribus. Obtritus ergo pedibus eorum ceteris,
 27 et parvis instans, fuere documentum. Praecipue terribilis
 illa facies erat, cum manu arma virosque corripere et
 28 super se regentibus traderent. Anceps ergo pugna nunc sequentium,
 nunc fugientium elephantos in multum diei varium
 29 certamen extraxit: donec securibus — id namque genus auxilii
 praeparatum erat — pedes amputare coeperunt. Copidas
 vocabant gladios leviter curvatos, falcibus similes, quis adpetebant
 beluarum manus. Nec quicquam inexpertum non mortis modo,
 sed etiam in ipsa morte novi supplicii timor omitebat:
 30 Ergo elephantum tandem fatigati suos impetu sternunt,
 et, qui reixerant eos, praecipitatis in terram ab ipsis obtebantur.
 Itaque pecorum modo magis pavidi quam infesti ultra
 31 aciem exigebantur, cum Porus, destitutus a pluribus, tela multo
 ante praeparata in circumfusus ex elephanto suo coepit inge-
 25 rere multaque eminus vulneratis expositus ipse ad ictus undique
 32 que petebatur. Novem iam vulnera hinc tergo, illinc pectore
 exceperat multoque sanguine profuso languidis manibus magis
 33 elapsa quam excussa tela mittebat. Nec signis belua instincta
 rabie, nondum saucia, invehelatur ordinibus, donec rector
 30 beluae regem conspexit fluentibus membris omisissique armis
 34 vix competens mentis. Tum beluam in fugam concitat sequente
 Alexandro: sed equus eius multis vulneribus confosus
 35 deficiensque procurbit posito magis rege, quam effuso.
 Itaque dum equum mutat, tardius insecutus est. Interim frater
 35 Taxilis, regis Indorum, praemissus ab Alexandro monere coepit
 Porum, ne ultima experiri perseveraret dederetque se victori.
 At ille, quamquam exhaustae erant vires, deficienteque
 26 sanguine, tamen ad notam vocem excitatus, 'Adgnosco', inquit,
 'Taxilis fratrem, imperii regni que sui proditoris': et telum, 40

6. Thracas] thracicas LF, thracis P. — 7. meliorem Laner: meliore A. — 9. instare] stare P. — 21. tandem] tantumdem P. — 40. Taxilis] taxillis PP, taxi-lis L. — proditoris C: proditorem P.

quod unum forte non effluerat, contorsit in eum: quod per
 medium pectus penetravit ad tergum. Hoc ultimo virtutis
 37 opere edito fugere acris coepit: sed elephantum quoque, qui
 multa exceperat tela, deficiebat. Itaque sisit fugam peditem
 5 sequenti hosti obiecit. Iam Alexander consecutus erat et 38
 pertinacia Pori cognita vetabat resistebatque parci. Ergo undique
 et in pedites et in ipsum Porum tela congesta sunt: quis
 39 tandem gravatus labi ex belua coepit. Indus, qui elephantum
 39 regebat, descendere eum ratus more solito elephantum pro-
 10 cumbere iussit in genua: qui ut se submitit, ceteri quoque —
 ita enim instituti erant — demisere corpora in terram. Ea res et
 31 Porum et ceteros victoribus tradidit. Rex spoliari corpus Pori, 40
 interemptum esse credens, iubet, et, qui detraherent loriam vestemque,
 concurrere: cum belua dominum tueri et spoliantes coepit
 15 adpetere levatumque corpus eius cursus dorso suo inponere.
 Ergo telis undique obruitur, confosusque eo in vehiculum Porus
 15 inponitur. Quem rex ut vidit adlevantem oculos, non odio,
 41 sed miseratione commotus, 'Quae, malum', inquit, 'amentia te
 coegit rerum mearum cognita fama belli fortunam experiri,
 20 cum Taxilis esset in deditis clementiae meae tam propinquum
 tibi exemplum?' At ille, 'Quoniam', inquit, 'percontaris, respondeo
 42 ea libertate, quam interrogando fecisti. Neminem me fortiore
 esse censebam. Meas enim noveram vires, nondum 43
 expertus tuas: fortiore esse te belli dicit eventus. Sed ne
 25 sic quidem parum felix sum, secundas tibi' Rursus interrogatus,
 quid ipse victorem statuire debere censeret, 'Quod hic',
 44 inquit, 'dies tibi suadet, quo expertus es, quam caduca felicitas
 esset.' Plus monendo profecti, quam si precatus esset:
 44 quippe magnitudinem animi eius interritam ac ne fortuna quidem
 30 infractam non misericordia modo, sed etiam honore excipere
 dignatus est. Aegrum curavit hand secus, quam si pro ipso
 45 pugnasset: confirmatum contra spem omnium in amicum
 numerum recepit, max donavit ampliore regno, quam tenuit.
 Nec sane quicquam ingenium eius solidius aut constantius
 35 habuit, quam admirationem verae laudis et gloriae: simpliciter
 tamen famam aestimabat in hoste, quam in cive. Quippe
 a suis credebatur magnitudinem suam destrui posse, eandem
 45 clariorem fore, quo maiores fuissent, quos ipse vicisisset.

5. et] ei P. — 8. tandem Giunia: tantum A. — 11. demisere Laner: dimisere A. — 16. confosusque Aldus: compositoque A. — 20. propinquum I: propinquo A. — 27. quo Laner: quod A. — 29. fortuna Giunia: fortunam A. — 33. recepit] recipit P. — 5. [om. P] CVRVI XVII HISTORiarUM VIII VII EXPICIT [FELICITER add. L] RECIPIT LIBRIS NOVVS LPP.

Q. CURTI RUFII

HISTORIARUM

ALEXANDRI MAGNI

MACEDONIS

LIBER VIII.

1. Alexander, tam memorabili victoria laetus, qua sibi Orientis finis apertos esse censebat. Soli victimis caesis milites quoque, quo promptioribus animis reliqua belli obissent, pro cunctione laudatos docuit, quidquid Indis virum fuisset, illa dimicatione prostratum; cetera opimam praedam fore celebratasque opes in ea regione eminare, quam peterent. Proinde iam vilis et obsoleta esse spolia de Persis: gemmis margaritisque et auro atque ebore Macedoniam Graeciamque, non suas tantum domos repletum ire. Avidi milites et pecuniae et gloriae, simul quia nunquam eos affirmatio eius fefellerat, pollicentur operam: dimissisque cum bona spe navigia exaedificari iubet, ut, cum totam Asiam percurvississet, finem terrarum, mare, invideret. Multa materia in proximis montibus erat: quam caedere adgressi magnitudinis inusitatae reperere serpentes. Rhinoceroses quoque, rarum alibi animal, in isdem montibus erant. Ceterum hoc nomen beluis inditum a Graecis: sermone eius ignari aliud lingua sua usurpant. Rex duabus urbibus conditis in utraque fluminis, quod superaverat, ripa copiarum duces coronis et mille aureis singulos donat: ceteris quoque pro portione aut gradus, quem in amicitia obtinebant, 20

5. celebratasque *Lauer*: celebrantesque *C*, celebratasque *P*. — 9. repletum ire *I*: repletum *A*. — 15. Rhinoceroses *Lauer*: rhinoceroses *P*, rhinoceroses *C*. — isdem *hisdem P*. — 17. eius] om. *P*. — 19. duces] ducis *LPV*. — 20. gradus *Acidalius*: gradu *A*.

- aut navatae operae honos habitus est. Abisares, qui prius, 7 quam cum Poro dimicaretur, legatos ad Alexandrum miserat, rursus alios misit pollicentes, omnia facturum, quae imperasset, modo ne cogeretur corpus suum dedere: neque enim aut sine regio imperio victurum, aut regnaturum esse captivum. 5 Cui Alexander nuntiari iussit, si gravaretur ad se venire, ipsum 8 ad eum esse venturum.
- (2) Hinc porro anne superato ad interiora Indiae processit. Silvae erant prope in immensum spatium diffusae procerisque 9 et in eximiam altitudinem editis arboribus umbrosae. Plerique 10 rami instar ingentium stipitem flexi in humum rursus, qua se curvaverant, erigebantur, adeo ut species esset non rami resurgentes, sed arboris ex sua radice generatae. Caeli temperies salubris: quippe et vim solis umbrae levant et aquae large 11 manant e fontibus. Ceterum hic quoque serpentium magna 12 vis erat squamis fulgorem auri reddentibus. Virus haud ul- lum magis noxium est: quippe morsum praesens mors sequetur, donec ab incolis remedium oblatum est. Hinc per deserta ventum est ad flumen Hyarotim. Iunctum erat flumini 20 nemus, opacum arboribus alibi inausitatis agrestiumque pavonum multitudine frequens. Castris inde motis oppidum laud procul positum corona capit obsidibusque acceptis stipendium inponit.
- (3) Ad magnam deinde, ut in ea regione, urbem perveni, non 25 muro solum, sed etiam palade munitam. Ceterum barbari vehiculis inter se iunctis dimicaturi occurrerunt: tela aliis hastae, aliis securae erant, transiliebantque in vehicula strenuo saltu, cum succurrere laborantibus suis vellent. Ac primo 16 insolitum genus pugnae Macedonas terruit, cum eminus vulnerearentur: deinde spreto tam incondito auxilio ab utroque latere vehiculis circumfusi repugnantes fodere coeperunt. Et 17 vincula, quis conserta erant, iussit incidere, quo facilius singula circumvenirentur. Itaque vii milibus suorum amissis in oppidum refugerunt. Postero die scalis undique admotis muri 18 occupantur: paucis pernicitas saluti fuit. Qui cognito urbis excidio salutem transavere, in vicina oppida ingentem intulere terrorem, invictum exercitum et deorum profecto advenisse memorantes.
- (4) Alexander ad vastandam eam regionem Perdica cum ex- 19 pedita manu misso partem copiarum Eumeni tradidit, ut is 40

3. omnia] omnis *P*. — 8. porro *I*: poro *A*. — 19. peditus] hiarotum *A*.



quoque barbaros ad deditionem compelleret: ipse ceteros ad urbem validam, in quam aliorum quoque confugerant incolae, duxit. Oppidani missi, qui regem deprecarentur, nihil minus bellum parabant. Quippe orta seditio in diversa consilia diluxerat vulgum: alii omnia deditione potiora, quidam nullam opem in ipsis esse ducebant. Sed dum nihil in commune consulitur, qui deditionis imminabant, apertis portis hostem recipiunt. Alexander quamquam belli auctoribus iure poterat irasci, tamen omnibus venia data et obsides acceptis ad proximam deinde urbem castra movit. Obsides ducebantur ante agmen. Quos cum ex moveret agnovissent, utpote gentis eiusdem, in colloquium convocaverunt. Illi clementiam regis simulque vim commemorando ad deditionem eos conculpere: ceterasque urbes simili modo donatas in fidem accepit.

Hinc in regnum Sopathis perventum est. Gens, ut barbari credunt, sapientia excellit bonisque moribus regitur. Genitos liberos non parentum arbitrio tollunt alantque, sed eorum, quibus spectandi infantium habitum cura mandata est. Si quos insignes aut aliqua parte membrorum inutiles notaverunt, necari iubent. Nuptias coeunt non genere ac nobilitate coniunctis, sed electa corporum specie, quae eadem aestimatur in liberis. Huius gentis oppidum, cui Alexander admovent copias, ab ipso Sopathie obtinebatur. Clausae erant portae, sed nulli in muris turribusque se armati ostendebant, dubitabantque Macedones, deseruissent urbem incolae, an fraude se occiderent: cum subito patefacta porta rex Indus cum duobus adultis filiis occurrit, multum inter omnes barbaros eminentis corporis specie. Vestis erat auro purpurasque distincta, quae etiam crura velabat: aureis soleis inseruerat gemmas, lacerti quoque et brachia margaritis ornata erant. Pendebat ex auribus insignes candore ac magnitudine lapilli. Baculum aureum berylli distinguebant: quo tradito precatas, ut sospes acciperet, se liberisque et gentem suam dedit. Nobiles ad venandum canes in ea regione sunt: latratu abstinere dicuntur, cum viderunt feram, leonibus maxime infesti. Horum vim ut ostenderet Alexandro, in conceptum leonem eximiae magnitudinis iussit emitti et non omnino advoveri canes, qui celeriter

1. compelleret P: compelleretur C. — 2. aliorum aliorum LPP. — 4. diluxerat Junius: deduxerat A. — 12. convocaverunt collocaerunt P. — 15. Sopathis Maestellius: sopathes A. — 20. necari negari P. — 22. cui P: cuius C. — 23. Sopathie Maestellius: sopathie A [sopathie BL]. — 31. insignes Je insignis A. — ac P: om: C. — 33. dediti dedit P. — 36. conceptum Maestellius: conceptu A.

feram occupaverunt. Tum ex iis, qui adsuverant talibus ministeriis, unus canis leoni cum aliis inhaerentis canis avelleret et, quia non sequebatur, ferro amputare coepit: ne sic quidem pertinacia vieta rursus aliam partem secuti institit et inde non sequens inhaerentem ferro subinde caedebat. Ille in vulnere ferat dentes moribundus quoque indixerat: tantam [in] illis animalibus ad venandum cupiditatem ingenerasse naturam memoriae proditum est. Equidem plura transcribo, quam credo: nam nec adfirmare sustineo, de quibus dubito, nec subducere, quae accipi. Relicto igitur Sopathie in suo regno ad fluvium Hypasin processit, Phephaestione, qui diversam regionem subegerat, coniuncto. Phegeus erat gentis proximae rex: qui popularibus suis collere agros, ut adsuverant, iussis Alexandro cum donis occurrit, nihil, quod imperaret, detractans.

Biduum apud eum substitit rex: tertio die animum super rare decreverat, transitu difficilem non spatio solum agrarum, sed etiam saxis impeditum. Percontatus igitur Phegea, quae nascenda erant, xi dierum ultra flumen per vastas solitudines iter esse cognoscit: excipere deinde Gangem, maximum totius Indiae fluvium: ulteriorem ripam colere gentes Gangaridas et Prasios eorumque regem esse Aggrammen, xx milibus equitum ducentisque pedum obsidentem vias. Ad hoc quadrigarum a milia trahere et praecipuum terrorem elephanthos, quos in milium numerum explere dicebat. Incredibilia regi omnia videbantur. Igitur Poram — nam cum eo erat — percontatur, an vera essent, quae dicerentur. Ille vires quidem gentis et regni haud falso laetari affirmat: ceterum, qui regnaret, non modo ignobilem esse, sed etiam ultimae sortis: quippe patrem eius, tonsorem vi diurno quaesta propulsantem famem, propter habitum haud indecorum cordi fuisse reginae. Ab ea in propiorem eius, qui tum regnasset, amicitiae locum admotum interfecto eo per insidias sub specie tutelae liberum eius invasisse regnum neatisque pueris hunc, qui nunc regnat, generasse, invidiam videntque popularibus, magis quae paterna fortunae quam suae memorem. Adfirmatio Porae multiplicem animo regis iniecerat curam. Hostem beluasque spernebat, situm locorum et vim fluvium extimescebat: re legatos in ultimum paene rerum humanarum persequi termi-

1. in Finkelstein: his A. — 2. unus Giarda: unius A. — 6. [in] del. Haluzix. — 10. Sopathie Maestellius: sopathie A. — 11. Hypasin P: ypsin BLPP. — Phephaestione A: phephaestione A. — 12. Phegeus I: phegeia A. — 17. Percontatus percontatus LPP. — 20. Gangaridas gangaridas LPP. — 21. Prasios Salmasius: pharrasios A.



num et eruere arduum videbatur. Rursus avaritia gloriae et insatiabilis cupido famae nihil invidium, nihil remotum videri sinebat. Et interdum dubitabat, an Macedones, tot emensi spatia terrarum, in acie et in castris senes facti, per obiecta flumina, per tot naturae obstantes difficultates secuturi essent: abundantes onustosque praeda magis parta frui velle, quam adquirenda fatigari. Non idem sibi et militibus animi esse: se totius orbis imperium mente complexum adhuc in operum suorum primordio stare: militem labore defatigatum proximum quemque fructum finito tandem percipere expetere. Vicit ergo cupido rationem, et ad contentione vocatis militibus ad hunc maxime modum disseruit: 'Non ignoro, milites, multa, quae terrere vos possent, ab incolis Indiae per hos dies de industria esse iactata: sed non est improvisa vobis mentientium vanitas. Sic Gliciae fauces, sic Mesopotamiae campos, Tigrim et Euphratem, quorum alterum vado transivimus, alterum ponte, terribilem fecerant Persae. Numquam ad liquidum fama perducitur: omnia illa tradente maiora sunt vero. Nostra quoque gloria, cum sit ex solido, plus tamen habet nominis, quam operis. Modo quis beluas offerentes moenium speciem, quis Hydaspem amnem, quis cetera audita maiora quam vero sustineri posse credebat? Olim, hercule, fugissemus ex Asia, si nos labulae debellare potuissem. Creditis elephantorum greges maiores esse, quam usquam armentorum sunt, cum et rarum sit animal nec facile capiatur multoque difficilium mitigetur? Atqui eadem vanitas copias peditum equitumque numeravit. Nam flumen, quo latus fusus est, hoc placidius staquat: quippe angustis ripis coercita et in angustiorem alveum elisa torrentes aquas invehunt, contra spatium alvei sequitur cursus est. Praeterea in ripa omne periculum est, ubi adplicant navigia hostis expectat. Ita quantumcumque flumen intervenit, idem futurum discrimen est eventum in terram. Sed omnia ista vera esse fingamus. Utrumne vos magnitudo belliarum an multitudo hostium terret? Quod pertinet ad elephantos, praesens habemus exemplum: in suos vehementius quam in nos incurruerunt: tam vasta corpora securibus faucibusque mutilata sunt. Quid autem interest, totidem sint, quot Porus habuit, an in milia, cum uno aut altero vulneratis ce-

teros in fugam declinari videmus? Dein paucos quoque [et] incommode regunt: congregata vero tot milia ipsa se elidunt, ubi nec stare nec fugere poterunt inhabiles vastorum corporum moles. Equidem sic animalia ista contempsi, ut, cum haberem ipse, non opposerim, satis gnarus, plus suis quam hostibus periculi inferre. At enim equitum peditumque multitudo vos commoveat! Cum patris enim pugnare soliti estis et nunc primum inconditam sustinebitis turbam. Testis adversus multitudinem invicti Macedonum roboris Granicus amnis et Glicia inundata cruore Persarum et Arbelae, cuius campi devictorum a nobis ossibus strati sunt. Sero hostium legiones numerare coepistis, postquam solitudinem in Asia vincendo fecistis. Cum per Hellespontum navigarem, de paucitate nostra cogitandum fuit: nunc nos Scythae sequuntur, Bactriana auxilia praesto sunt, Dahae Sogdianique inter nos militant. Nec tamen illi turbae confido. Vestras manus intueor, vestram virtutem rerum, quas gesturus sum, vadem praedemque habeo. Quamdiu vobiscum in acie stabo, nec mei nec hostium exercitus numero: vos modo animos mihi plenos alacritatis ac fiduciae adhibite. Non in limine operum laborumque nostrorum, sed in exitu stamus: pervenimus ad solis ortum et Oceanum: nisi obstat ignavia, inde victores perdomito sine terrarum revertentur in patriam. Nolite, quod pigri agricolae faciunt, maturos fructus per inertiam amittere e manibus. Maiora sunt periculis praemia: dives eadem et inbellis est regio. Itaque non tam ad gloriam vos duco, quam ad praedam. Digni estis, qui opes, quas illud mare litibus invehit, referatis in patriam, digni, qui nihil inexpertum, nihil metu omissem reliquistis. Per vos gloriamque vestram, qua humanum fastigium exceditis, perque et mea in vos et in me vestra merita, quibus invicem contendimus, oro quoesque, ne humanarum rerum terminos aduentem alumnatum committentemque vestrum, ne dicam regem, deseratis. Cetera vobis imperavi: hoc unum debitorus sum. Et is vos rogo, qui nihil unquam vobis praecipit, quin primus me periculis obtulerim, qui saepe aciem clipeo meo texi, ne infringeritis in manibus meis palmam, qua Herculeum Liberumque Patrem, si invidia averterit, aequabo. Date hoc precibus meis et tandem sobriatatum silentium rumpeite. Ubi est ille clamor, alacritas-

1. *videamus* add. *Senius*. — [et] del. *Gianta*. — 10. *cruore* *Lauer*: *feruore* *A.* — 17. *sum* *ov. P.* — 23. *revertentur* *revertantur* *P.* — 31. *invicem* *Eberhardus*: *invicti* *A.* — 35. *quin* *primus* *me* *periculis* *obtulere* *Gianta*: *qui* *primus* *me* *periculis* *obtuli* *A.*

7. *adquirenda* *Modius*: *adquerenda* *A.* — 8. *is* add. *Findelins*. — 19. *gloria* *P*: *gloriae* *C.* — 21. *Hydaspem* *F*: *hidaspem* *BLFF.* — 22. *sustineri* *scripti*: *sustineri* *A.* — *hercule* *C*: *hercules* *P.* — 29. *spatio* *Al-dus*: *statio* *A.* — 33. *vos* *nos* *P.* — 36. *incurruerunt* *P*: *incurrerunt* *C.* — 37. *quot* *Lauer*: *quod* *A.*

tis vestrae index? ubi ille meorum Macedonum vultus? Non
 adgnosco vos, milites, nec adgnosci videor a vobis. Surdas
 iam dudum aures pulso: aversos animos et infractos excitare
 31 conor. Cumque illi in terram demissis capitibus tacere et
 perseverarent, 'Nescio quid', inquit, 'in vos imprudens deli- 5
 qui, quod me ne intueri quidem videtur esse. Nemo respondet, nemo saltem negat. Quos adlo-
 32 quor? quid autem postulo? Vestram gloriam et magnitudinem
 vindicamus. Ubi sunt illi, quorum certamen paulo ante vidi
 contentandum, qui potissimum vulnerati regis corpus excipere 10
 33 rent? desertum, destitutum sum, hostibus deditus. Sed solus
 quoque ire perseverabo. Obicite me fluminibus et beluis et
 illis gentibus, quarum nomina horretis. Inveniam, qui deser-
 tum a vobis sequantur: Scythae Bactrianique erunt mecum,
 34 hostes paulo ante, nunc milites nostri. Mori praestat, quam
 precario imperatore esse. Itē reduces domos! itē deserto
 rege ovantes! Ego hic a vobis desperatae victoriae aut hone-
 35 stae morti locum inveniam.' Ne sic quidem ulli militum vox
 exprimi potuit. Expectabant, ut duces principesque ad regem
 perferrent, vulneribus et continuo labore militiae fatigatos non
 2 detrectare munia, sed sustinere non posse. Ceterum illi metu
 attoniti in terram ora defixerant. Igitur primo frenitus sua
 sponte, deinde gemitus quoque oritur, paulatimque liberius
 dolor erigi coepit manantibus lacrimis, adeo ut rex ira in mi-
 3 sericordiam verteret ne ipse quidem, quamquam cuperet, tempe-
 3 rare oculis potuisset. Tandem universa contione effusus flente 12
 Coenus ausus est cunctantibus ceteris propius tribunal acce-
 4 dere, significans se loqui velle. Quem ut videre milites detra-
 hentem galeam capiti — ita enim regem adloqui mos est
 5 — hortari coeperunt, ut causam exercitus ageret. Tum Coe-
 nus, 'Dii prohibeant', inquit, 'a nobis impias mentes: et pro-
 fecto prohibent. Idem animus est tuis, qui fuit semper, ire,
 quo iusseris, pugnare, percitari, sanguine nostro commenda-
 6 re posteritati tuum nomen. Proinde si perseveras, inermes
 quoque et nudi et exangues, utcumque tibi cordi est, sequi 35
 6 mur vel antecedimus. Sed si audire vis non fictas tuorum
 militum voces, verum necessitate ultima expressas, praebe,
 quae, quae, propitias aures imperium atque auspiciam tuam
 7 constantissime secutus es, quocumque pergis, secuturus. Vicisti,

4. demissis] dimissis P. — 9. certamen] tamen P. — 12. quarum I: quorum A. — 21. illi ille P. — 25. caperet] vindicemus; caperet P, cuperet C. — 27. Coenus Aldus: poenus A. — 30. Coenus Aldus: poenus A.

rex, magnitudine rerum non hostes modo, sed etiam milites.
 Quidquid mortalitas capere poterat, implevimus. Emensis maria
 terrasque melius nobis quam incolis omnia nota sunt.
 Paene in ultimo mundi fine consistimus. In alium orbem pa-
 8 ras ire et Indiam quaeris Indis quoque ignotam: inter feras
 serpentesque degentes eruere ex latebris et cubilibus suis ex-
 9 petis, ut pira, quam sol videt, victoria lustrēs. Digna prorsus
 cogitatio animo tuo, sed altior nostro. Virtus enim tu
 10 semper in incremento erit, nostra vis iam in fine est. Intuere
 corpora exanguia, tot perlossa vulneribus, tot cicatricibus pu-
 11 traria. Iam tela hebetia sunt: iam arma deficient. Vestem Per-
 sicaum induimus, quia domestica subvehi non potest. In ex-
 12 ternum degeneravimus cultum. Quoto cuique lorica est? quis
 equum habet? Iube quaeri, quam multos cervi ipsorum per-
 13 secuti sint, quid cuique supersit ex praeda. Omnium victores
 omnium inopes sumus. Nec luxuria laboramus, sed bello in-
 14 strumentalia belli consumpsimus. Hunc tu pulcherrimum exer-
 citum nudum obicies beluis? Quorum ut multitudinem au-
 15 geant de industria barbari, magnum tamen esse numerum etiam
 16 ex mendacio intellego. Quodsi adhuc penetrare in Indiam
 17 certum est, regio a meridie minus vasta est: qua subacta li-
 cebit decurrere in illud mare, quod rebus humanis terminum
 18 voluit esse natura. Cur circuitu petis gloriam, quae ad ma-
 19 num posita est? hic quoque occurrit Oceanus. Nisi mavis
 20 errare, pervenimus, quo tua fortuna ducit. Haec tecum, quam
 sine te cum his, loqui malui, non uti inrem circumstantis ex-
 21 ercitus gratiam, sed ut vocem loquentium potius quam gemitum
 22 (13) murrurantium audires.' Ut finem orationi Coenus impositum,
 clamor undique cum ploratu oritur, regem, patrem, dominum
 23 confisis appellantium vocibus. Iamque et alii duces praeci-
 24 pueque seniores, quis ob aetatem et excusatio honestior erat
 et auctoritas maior, eadem precabantur. Ille nec castigare ob-
 25 stinatus nec mitigare poterat iratos. Itaque inops consilii desinit
 et tribunali claudique regium iussit omnibus praeter aduetoos ad-
 26 ire prohibitis. Biduum irae datum est: tertio die processit tri-
 27 gique duodecim aras ex quadrato saxo, monumentum expeditionis
 28 suae, munimenta quoque castrorum iussit extendi cubiliaque

2. emensis P: emensi C. — 9. in incremento I: in om. A. — 12. induimus I: induit P, indui C [in FL. add. a coop. in margine induimus]. — 15. sint] Zumptius: sunt A. — quid] quod LPF. — 17. tu] te LF. — 28. Coenus Aldus: poenus A. — 34. claudique P. — 35. erigite] Janius: e regia qui A. — 36. monumentum Modius: monimentum A.

amplioris formae, quam pro corporum habita, relinquī, ut speciem omnium auget, posteritati fallax miraculum praeparans.

- 20 Hinc repetens, forte emensus erat, ad flumen Acesinem locat castra. Ibi forte Coenus morbo extinctus est: cuius morte ingenitū quidem rex, adiecit tamen, propter paucos dies longam orationem eum exorsum, tamquam solus Macedoniam visurus esset. Iam in aqua classis, quam aedificari iusserat, stabat. Inter haec Memnon ex Thracia in supplementum equitum v milia, praeter oēs ab Harpalo peditum vii milia adduxerat armaque xxv milia auro et argento caelata perfulerat, 10 quis distribuit vetera cremera iussit. Mille navigiis aditus Oceanum discordesque et vetera odia retractantes Porum et Taxilen, Indiae reges, firmatae per adfinitatem gratiae relinquit in suis regnis, summo in aedificanda classe amborum studio 15 usus. Oppida quoque duo condidit, quorum alterum Nicaeam appellavit, alterum Bucephala, equi, quem amiserat, memoriae ac nomini dedicans urbem. Elephantis deinde et impedimentis stadia singulis diebus procedens, ut opportunis locis exponi subinde copiae possent. 20

- IV. Perventum erat in regionem, in qua Hydaspes annis Ace- 14
2. sini committitur. Hinc decurrit in fines Sibirum. Hi de exercitu Herculis maiores suos esse memorant: aegros relictos 3 esse, cepisse sedem, quam ipsi obtinebant. Pelles ferarum pro veste, clavac tela erant: multaque, etiam cum Graeci mores 25 exolevisset, stirpis ostendebant vestigia. Hinc exensioe facta cc et l. stadia excessit depopulatusque regionem oppidum, 5 caput eius, corona cepit. xl. peditum milia gens in ripa fluminis opposuerat: quae anne superato in fugam compulsi in-clusosque moenibus expugnat. Puberes interfecti sunt, ceteri 30 venierunt. Alteram deinde urbem expugnare adortus magna-que vi defendentium pulsus multos Macedonum amisit. Sed cum in obsidione perseverasset, oppidani desperata salute ignem subicere tectis sequae ac liberos coniungens incendio cremant. 7 Quod cum ipsi augeter, hostes extinguenter, nova forma pugnae erat. Delebant incolae urbem, hostes defendebant: adeo etiam na-

3. Acesinem *Aldus*: *acesinem C*, *acesinem P*. — 4. Coenus *Aldus*: *poenus A*. — 8. Inter *P*: in *C*. — haec *Giulius*: hac *A*. — 9. Harpalo *I*: harpalo *A*. — 14. amborum *arborum P*. — 15. usus *P*. — 16. Bucephala *serapis*: bucephalium *A*. — 21. Hydaspes *hidaspis LFF*. — Acesini *Modius*: *acesino A*. — 22. Sibirum *Zampfius*: *sibirum A*. — 23. esse *P*. — 28. milia *C*: *alis P*. — 34. sequae *serapis*: se quoque *A*. — 36. defendebant *Modius*: *extinguebant A*.

- turae iura bellum in contrarium mutat. Art erat oppidi in- 8
15 tacta, in qua praesidium dereliquit: ipse navigiis circumvectus
est arcem. Quippe in flumina tota India praeter Gangem ma-
xima munimento arces applicat undas. A septentrione Indus 9
5 adluit, a meridie Acesines Hydaspis confunditur. Ceterum annuum
coetus maritimis similes factus movet, multoque ac turbido
lime, quod aquarum concursu subinde turbatur, iter, qui meatur
navigiis, in tenuem alveum cogitur. Itaque cum crebri
fluctus se invoherent et navium hinc proras, hinc latera pulsa- 10
rent, subducere nautae vela cooperant. Sed ministeria eorum
hinc aesta, hinc praerapida celeritate fluminum occupantur. In oculis omnium duo maiora navigia submersa sunt: leviora, 11
cum et ipsa nequirent regi, in ripam tamen innoxia expulsa
sunt. Ipse rex in rapidissimos vertices incidit, quibus intorta
15 navis obliqua et gubernaculi impatientis agebatur. Iam vestem
detraxerat corpori proiecitur semet in flumen, amicae, ut
exciperent eum, haud procul nabant, adparebatque anceps pe-
riculum tam nataturi, quam navigare perseverantis. Ergo in- 12
genti certamine conciliant remos, quantaque vis humana esse
poterat, admota est, ut fluctus, qui se invohabant, everbera- 20
rentur. Fandi crederes undas et retro gurgites cedere. Quibus
tandem navis erepta, non tamen ripae applicatur, sed in
proximum vadum influitur. Cum anni huius fuisse crederes.
Ergo aris pro numero fluminum positus sacrificioque facto xxx 25
stadia processit.
- 16 Inde ventum est in regionem Oxycracarum Mallorumque, 15
quos alias bellare inter se solitos tunc periculi societas iunxe-
rat, Nonaginta milia juniorum peditum in armis erant, praeter
hos equitum x milia nongentaque quadrigae. At Macedo- 16
nes, qui omni discrimine iam delinctos se esse crederant,
postquam integrum bellum cum ferocissimis Indiae gentibus
superesse cognoverunt, improviso metu territi rursus seditiosius
vociibus regem increpare cooperant: Gangem amnem et, quae 17
ultra essent, coactum transmittere, non tamen finisse, sed mu-
tasse bellum. Indomitis gentibus se obiectos, ut sanguine suo

1. mutat *Lanor*: *mutant A*. — 5. Acesines *lucanes*: *LFF*. — 7. meatur *Heinsius*: *meat A*. — 11. restu *Jeepius*: *cestu A*. — 12. omnium
duo maiora *Acidalius*: duo maiora omnium *C*, duo maiora *P*. — 15.
navis *C*: *navigii P*. — 19. remos *ramos P*. — 20. se invohabant *I*: in
se nebabant *A*. — 23. anni *C*: *anne P*. — 26. Oxycracarum *Aldus*:
oxydracarum *A*. — 28. nonaginta milia *Loecanus*: *VIII A*. — 32. impro-
viso *lpronius LFF*. — 34. coactum *Glareanus*: *coactos A*. — sed
mutasse *om. P*.

15 aperirent ei Oceanum. Trahi extra sidera et solem cogique
 adire, quae mortalium oculis natura subdulerit. Novis iden-
 titidem armis novos hostes existere. Quos ut omnes fundant
 fugentque, quod praemium ipsos manere? caliginem ac tene-
 bras et perpetuum beluarum gregibus fretum, immobiles undas, in
 5 tum inmanium beluarum gregibus fretum, immobiles undas, in
 19 quibus emoriens natura defecerit. Rex non sua, sed militum
 sollicitudine anxius contione advocata docet, inbelles esse, quos
 metuant. Nihil deinde praeter has gentes obstrare, quominus
 terrarum spatia emensi ad finem simul mundi laborumque per-
 10 veniant. Cessisse illis metuentibus Gangem et multitudinem
 nationum, quae ultra amnem essent: declinasse iter eo, ubi
 21 par gloria, minus periculum esset. Iam prospicere se Ocea-
 num, iam perficere ad ipsos auram maris: ne inviderent sibi
 laudem, quam peteret. Herculis et Liberi Patris terminos
 15 transituros illos, regi suo parvo impendio immortalitatem famae
 transituros illos, regi suo parvo impendio immortalitatem famae
 22 daturus. Paterentur se ex India redire, non fugere. Omnis
 multitudinis et maxime militaris mobili impetu effertur. Ita se-
 23 ditionis non remedia quam principia maiora sunt. Non alias
 tam alacer clamor ab exercitu est redditus, iubentium docere
 20 dis secundis aequareque gloria, quos aemularetur. Laetus his
 24 adclamentibus ad hostes protinus castra movit. Validissimae
 Indorum gentes erant et bellum impigre perabant ducesque ex
 natione Oxydracarum spectatae virtutis elegerant, qui sub ra-
 tidicibus montis castra possit lateque ignes, ut speciem multitu-
 25 dinis augeter, ostendit, clamore quoque ac sui moris ululatu
 identidem adolescentibus Macedonas frustra terrere conatus.
 25 Iam lux adpetebat, cum rex fiduciae ac spei plenus alacer
 milites arma capere et exire in aciem iubet. Sed haud traditur,
 metumne an oborta seditione inter ipsos subito profugerint har-
 30 26 hui: certe avios montes et impeditos occupaverunt, quorum
 agmen rex frustra persecutus impedimenta cepit.

Perventum deinde est ad oppidum Oxydracarum, in quod
 plerique confugerant, haud maiore fiducia moenium, quam ar-
 27 morum. Iam admovebat rex, cum vates monere cum coepit, 35
 ni ommitteret, at certe differret obsidionem: vitae eius periculum

2. subdulerit *Acidaltius*: subduxerit *A.* — 5. perpetuam noctem *I.*:
 perpetua nocte *A.* — 10. laborumque *I.*: laborumque *A.* — 11. et] ex *P.*
 — 12. declinasse] declinasset *P.* — 18. effertur *Vindolitus*: adfertur
A. — 20. docere scripsi: ducere *A.* — 21. nequireque scripsi: aequi-
 reque *A.* — 24. Oxydracarum *Aldus*: sudracarum *A.* — 29. haud *Acid-*
altius: ut *A.* — 30. profugerint *Acidaltius*: profugerunt *A.* — 33. in
 quod *I.*: in quo *A.* — 36. ni ommitteret, at *Jeopius*: se committeret aut
A [sic *LP*].

ostendi. Rex Demophontem — is namque vates erat — in-
 25 tuens. 'Si quis', inquit, 'te arti tuae intentum et exta spe-
 ctantem sic interpellet, non habitem, quin incommodus ac mo-
 29 lestantem videri tibi possit.' Et cum ille ita prorsus futurum re-
 5 spondisset, 'Censeas', inquit, 'tantas res, non pecudum fibras
 ante oculos habenti ullum esse minus impedimentum, quam
 30 vatem superstitione captum?' Nec diutius, quam respondit,
 moratus admoventi inbet scalas cunctantibusque ceteris evadit
 10 fastigium eius disinteraxer, sed perpetua lorica obducta transi-
 tum saepeerat. Itaque rex haerebat magis quam stabat in
 31 margine, clipeo undique incidentia tela propulsans: nam ubi-
 que eminus ex turribus petebatur. Nec subire milites pote-
 32 rant, quia superne vi telorum obruebantur. Tandem magni-
 33 tudinem terrorum pericali pudor vitit: quippe cernebant cun-
 ctatione sua dedi hostibus regem. Sed festinandum morabantur
 34 auxilia. Nam dum pro se quisque certat evadere, oneravere
 scalas: quis non sufficientibus devoluti unicam spem regis fe-
 35 fellenter. Stabat enim in conspectu tanti exercitus velut in
 (19) solitudine desitutus. Iamque hævam, qua clipeum ad ictus
 21 circumferrebat, lassaverat clamantibus amicis, ut ad ipsos desili-
 ret, stantique excepturi: cum ille rem ausus est incredibilem
 atque inauditam multoque magis ad famam temeritatis quam
 gloriae insignem. Namque in urbem hostium plenam praeci-
 2 piti saltu semetipse inmisit, cum vix sperare posset, dimican-
 tem certe et non inaltum esse moriturum: quippe antequam
 25 adsurgeret, opprimi poterat et capi virus. Sed forte ita libra-
 verat corpus, ut se pedibus exciperet. Itaque stans inuit pug-
 nam: et, ne circumiri posset, fortuna providerat. Vetusta ar-
 4 bor haud procul muro ramos multa fronde vestitos, velut de
 30 industria regem protegentes, obiecerat: huius spatioso stipti
 corpus, ne circumiri posset, adplicuit, clipeo tela, quae ex ad-
 verso ingerebantur, excipiens. Nam cum [communis] unum
 5 procul tot manus peterent, nemo tamen audebat propius ac-
 cedere: missilia ramis plura quam clipeo incidebant. Pugna
 6 35 huius pro rege primus celebrati nominis lama, deinde despe-
 ratio, magnum ad honeste moriendum incitamentum. Sed
 7 cum subinde hostis adflueret, iam ingentem vim telorum ex-
 ceperat clipeo, iam galeam saxa perfrangerant, iam continuo la-

2. spectantem] expectantem *LPF*. — 3. sic] sua *P.* — 6. illum *P.*:
 illum *C.* — 12. ubique] ubi *F.* — 15. terrorum *Jeopius*: telorum *A.* —
 28. posset *Laener*: possit *A.* — 32. [communis] *del. Aldus*.

8 bore gravia genua succiderant. Itaque contemptim et incaute, qui proximi steterant, incurserunt: e quibus duos gladio ita excepit, ut ante ipsum exanimis procumbarent. Nec cuiquam deinde propius incendendi cum animus fuit: procul
9 iacula sagittasque mittebant. Ille ad omnes ictus expositus, non aegre tamen exceptum poplithibus corpori tuebatur, donec 6 Indus duorum cubitorum sagittam — namque Indus, ut antea diximus, huius magnitudinis sagittae erant — ita excussit, ut
10 per thoracem paulum super latus dextrum indigeret. Quo vulnere adfectus magna vi sanguinis emicante remisit arma 10 moribundum similis adeoque resolutus, ut ne ad vellendum quidem telum sufficeret dextera. Itaque ad spoliandum corpus, qui vulneraverat, alacer gaudio accurrit. Quem ut inicere corpori suo manus sensit, credo, ultimi decoloris indignitate commotus linquentem revocavit animum et nudum hostis latus 15 subiecto mucrone hausit. Iaculans circa regem tria corpora procul stupentibus ceteris: ille ut, antequam ultimus spiritus deficeret, dimicans iam extingueretur, clipeo se adlevare conatus est et, postquam ad contendum nihil supererat virium, dextera independentes ramos complexus temptabat adsurgere. Sed
14 ne sic quidem potens corporis rursus in genua procumbit, manu provocatus hostes, si quis congressi auderet. Tandem Peucestes 21 per aliam oppidi partem deturbatis propugnatoribus muri vestigia persequens regi supervenit. Quo conspecto Alexander, iam non vitae suae, sed mortis solacium supervenisse ratus, 25 clipeo fatigatum corpus excepit. Subit inde Timaeus et paulo post Leonatus, huic Aristonus supervenit. Indi quoque, cum intra moenia regem esse comperissent, omissis ceteris illuc concurrerunt urgebantque protegentes. Ex quibus Timaeus multis adverso corpore vulneribus acceptis egregiae edita 30 pugna cecidit: Peucestes quoque tribus ictibus confossus non se tamen scuto, sed regem tuebatur: Leonatus, dum avide ruentes barbaros submovet, cervice graviter ieta semianimis procrebuit ante regis pedes. Iam et Peucestes vulneribus fatigatus submiserat clipeum: in Aristono spes ultima haerebat. 35 Hic quoque graviter saucius tantam vim hostium ultra sustinere non poterat. Inter haec ad Macedonas regem cecidisse fama perlata est. Terruitis alios, quod illos incitavit. Namque periculi omnis inmemores dolabris perfringere murum et,

1. gravia] gravata P. — 6. tamen Jeopias: iam A. — 9. indigeret] iusseret FFF. — 12. spoliandum P.: expoliandum C. — 13. accurrit] occurrit P. — 24. regis P. — 26. Subit inde] subinde P. — 29. Ex] cum P. — 33. ictus] icta P. — 37. ad] om. P.

qua moliti erant aditum, irrupere in urbem Indosque plures fugientes, quam congressi ausos ceciderunt. Non senibus, non 20 feminis, non infantibus parcitur: quisquis occurreret, ab illo vulneratum regem esse credebant. Tandemque interiectione
5 hostium iustae irae parentatum est. Ptolomeum, qui postea 21 regnavit, huic pugnae adfuisse auctor est Clitarchus et Timagenes. Sed ipse, scilicet gloriae suae non refragatus, adfuisse se, missum in expeditionem, memoriae tradidit. Tanta conponitum vetusta rerum monumenta vel securitas vel, par
22 huic vitium, credulitas fuit! Rege in tabernaculum relato me-
11 dici lignum sagittae corpori infixum ita, ne spiculum moveretur, abscedunt. Corpore deinde audato animadadvertunt hamos 23 inesse telo, nec aliter id sine pernicie corporis extrahi posse, quam ut secundo vulnus auferent. Ceterum, ne secantes pro-
14 flavium sanguinis occuparet, verebantur: quippe ingens telum adactum erat et penetrare in viscera videbatur. Critobulus, 25 inter medicos artis eximiae, sed in tanto periculo territus, minus admoveere metuebat, ne in ipsius caput parum prosperae curationis recideret eventus. Lacrimantem cum ac metuentem 26 et sollicitudine propemodam exanguem rex conspexerat. 'Quid', inquit, 'quodvis expectas et non quamprimum hoc dolore me saltem moriturum liberas? An times, ne reus sis, cum insanabile vulnus accepim?' At Critobulus tandem vel 27 finito vel dissimulato metu hortari eum coepit, ut se continentem praerberet, dum spiculum evelleret: etiam levem corporis motum noxium fore. Rex cum adfirmasset nihil opus esse 28 iis, qui semet continerent, sicut praecipitum erat, sine motu praebuit corpus. Igitur patefacto latius vulnere et spiculo evolso ingens vis sanguinis manare coepit iniquique animo rex 30 et caligine oculis offusa velut moribundus extendi. Cumque 29 profluvium medicamentis frustra inhiherent, clamor simul atque ploratus amicorum oritur, regem exspirasse credentium. Tandem constitit sanguis, paulatimque animum recepit et circumstantes coepit agnoscerre. Toto e die ac nocte, quae 30
35 secuta est, armatus exercitus regiam obsedit, confossus omnes unius spiritu vivere. Nec prius recesserunt, quam conpertum

1. irrupere] irrupere P. — 4. interiectione I: interiectione P, interiectione BFL, interiectione F. — 5. Ptolomeum scriptus: ptolemeum F, ptolemeum L, tholomeum F, ptolemeum B? F? — 6. Clitarchus] clytharchus LFF. — Timagenes F: Timagenes A. — 9. vetusta Gianda: vestigiale A. — monumenta Modius: monumenta A. — 14. secundo Modius: secundo A. — 16. Critobulus Popma: critobulus A. — 17. m e n s u add. Junius. — 18. admoveere F: amoveere C. — 23. cum] vel P. — Critobulus Popma: critobulus A. — 30. offusa] effusa P.

est somno paulisper adquiescere. Hinc certiozem spem salutis eius in castra rettulerant.

- VI. Rex vn diebus curato vulnere necdum obducta cicatrice, (23) cum audisset conualuisse apud barbaros famam mortis suae, duobus navigijs iunctis statui in medium undique conspicuum 5 tabernaculum iussit, ex quo se ostenderet perisse credentibus: conspectusque ab incolis spem hostium falso nuntio conceptam 2 inhuiit. Secundo deinde amne deflaxit, aliquantum interualli a cetera classe praecipiens, ne quies perinvalido adhuc necessaria pulsus remorum impeditur. 10
- 3 Quarto, postquam navigare coeperat, de peruenit in regionem desertam quidem ab incolis, sed frumento et pecoribus abundantem. Placuit is locus et ad suam et ad militum requiem. Mos erat principibus amiorum et custodibus corporis excubare ante praetorium, quotiens aduersa regi validato 15 incidisset. Hoc tum quoque more seruato universi cubiculum eius intrant. Ille sollicitus, ne quid novi adferrent, quia simul venerant, percontatur, num hostium recessu nuntiaretur 6 adventus. At Craterus, cui mandatum erat, ut amiorum pre-(24) ces perferret ad eum, 'Credisne', inquit, 'aduentu magis hostium — ut iam in vallo consistent — sollicitos esse, quam 20 cura salutis tuae, ut nunc est, tibi visis? Quantalibet vis omnium gentium conspiret in nos, impleat armis virisque totum orbem, classibus maria consternat, inuisitas beluas in-ducat: tu nos praestabis inuictos. Sed quis duorum hoc Macedo- 25 doniae columnen ac sidus diuturnum fore polliceri potest, cum tam auidè manifestis periculis offeras corpus, oblitus tot civium animas trahere te in casum? Quis enim tibi superstes aut optat esse aut potest? Eo pervenimus auspiciam atque imperium secuti tuum, unde nisi te reduce nulli ad penates suos iter est. Quodsi adhuc de Persidis regno cum Dareo 10 dimicares, etsi nemo vellet, tamen ne admirari quidem posset, tam promptae esse te ad omne discrimen audaciae: nam ubi paria sunt periculum ac praemium, et secundis rebus amplior 11 fructus est et adversis solacium maius: tuo vero capite ignobilem vicum emi, quis ferat non tuorum modo militum, sed 12 ullius gentis barbarae civis, qui tuam magnitudinem novit? Horret animus cogitationem rei, quam paulo ante vidimus. Eloqui timeo, invicti corporis spolia intermissas manus fuisse infecturas, nisi te interceptum misericors in nos fortuna servasset. 40

5. statui] statui P. — 14. principibus] principibus P. — 20. Credisne] credesne LPF. — 32. ne FF: nec C. — 39. infecturas] Zumptina: infecturas A.

- Totidem proditores, totidem desertores sumus, quod te non 13 potuimus persequi. Universos licet milites ignominia notes, nemo recusabit luere id, quod ne admitteret, praestare non 14 potuit. Patere nos, quaeso, alio modo esse viles tibi. Quo- 5 cumque inusseris, ibimus. Obscura pericula et ignobiles pugnas nobis deprecimus: temetipsum ad ea serua, quae magnitudinem tuam capiunt. Cito gloria obsolescit in sordidis ho- 10 stibus, nec quicquam indignus est, quam consumi eam, ubi non possit ostendi.' Eadem fere Ptolomaeus et similia his ceteri. 15 Imque confusus vocibus flentes cum orabant, ut tandem exsatiatus laudi modum faceret ac salutis suae, id est publicae, 16 parceret. Grata erat regi pietas amicorum. Itaque singulos familiaris amplexus considerare iubet. Altiusque sermone re- 17 petito, 'Vobis quidem', inquit, 'o fidissimis piissimisque civium 15 atque amiorum, grates ago habeoque non solum eo nomine, quod hodie salutem meam vestrae praeproponitis, sed quod a primordis belli nullam erga me benevolentiam pigritas atque indi- 20 cium omisit, adeo ut confitendum sit nunquam mihi vitam meam fuisse tam caram, quam esse coepit, ut vobis diu frui possim. Ceterum non eadem est cogitatio eorum, qui pro me 25 mori optant, et mea, qui quidem hanc benevolentiam vestram virtute meruisse me iudico. Vos enim diuturnum fructum ex me, forsitan etiam perpetuum percipere cupiatis: ego me mior contentio non aetatis spatio, sed gloriae. Licuit paternis opibus 30 contento intra Macedoniae terminos pro otium corporis expectare obscuram et ignobilem senectutem: quamquam ne pigri quidem sibi fata disponunt, sed unicum bonum diuturnam vitam existimantes saepe acerba mors occupat: verum ego, qui non annos meos, sed victorias numero, si munera fortunae 35 bene computo, diu vixi. Orsus a Macedoniae imperium Graeciae teneo, Thraciam et Illyrios subegi, Triballim Maedisque imperito, Asiam, quae Hellepontus, qua rubro mari subluitur, possideo. Imque hand procul absum fine mundi, quem 40 egressus aliam naturam, alium orbem aperire mihi statui. 35 Ex Asia in Europae terminos momento unius horae transivi. Victor utriusque regionis post nonam regni mei, post viciesimum atque octavum aetatis annum, video me vobis in exco- 40 (26)lenda gloria, cui me uni devoti, posse cessare? Ego vero non

1. quod] quod LF. — 3. admittet[er] amitteret P. — 9. Ptolomaeus scripsi: pholomaeus LP, ptolomaeus F, ptolomaeus B? F? — 10. exsatiatus scripsi: exsatiatus A. — 15. eo Aldus: meo A. — 21. mori optant] mori optant P, moria optant F, mori, optant L. — et mea, q u i quidem Iuvavia; et quidem meam P, meam et quidem C. — 30. Graeciae F: graeciam A. — 37. a n o t a l i s add. L.

deero et, ubicunque paguabo, in theatro terrarum acrius esse
 22 me credam. Dabo nobilitatem ignobilibus locis, aperiam cunctis
 gentibus terras, quas natura longe submoverat. In his
 operibus extingui mihi, si fors ita feret, pulchrum est: ea
 stirpe sum genitus, ut nullam prius quam longam vitam de-
 23 beam optare. Obsecro vos, cogitate nos pervenisse in terras,
 quibus feminae ob virtutem celeberrimum nomen est. Quas
 urbes Sumeramis condidit! quas gentis redegit in potestatem!
 24 quanta opera moesta est! Nondum feminam aequivimus gloria,
 et iam nos laudis satietas cepit? Di faveant, maiora adhuc re-
 25 stant. Sed ita nostra erunt, quae nondum attingimus, si nihil
 parvum duxerimus, in quo magnae gloriae locus est. Vos
 modo me ab intestina fraude et domesticorum insidiis praestite
 26 securum: belli Martisque discrimen inavidus subibo. Philip-
 pus in acie tutor, quam in theatro fuit: hostium manus saepe
 27 vivit, suorum effugere non valuit. Aliorum quoque regum
 exitus si reptaveritis, plures a suis quam ab hoste interem-
 28 ptos numerabitis. Ceterum, quoniam olim rei agitatae in animo
 meo nunc promendae occasio oblata est, mihi maximum labo-
 29 rum atque operum meorum erit fructus, si Olympias mater
 immortalitati consecrerit, quandoque exceserit vita. Si lice-
 30 rit, ipse praestabo hoc: si me praecipere fatum, vos man-
 dasset mementote.¹ Ac tamen quidem amicos dimisit: ceterum per
 complures dies ibi stativa habuit.

VII. Haec dum in India geruntur, Graeci milites nuper in co-
 27 lonias a rege deducti circa Bactra orta inter ipsos seditione
 28 defecerant, non tam Alexandro infensi, quam meta supplicii.
 29 Quippe occisis quibusdam popularium, qui validiores erant,
 arma spectare coeperant et Bactriana arce, quae casu negle-
 30 gentius adservata erat, occupata barbaros quoque in societatem
 31 impulerant. Athenodorus erat princeps eorum, qui regis quo-
 32 que nomen adsumerat, non tam imperii cupidine, quam in
 patriam revertendi cum iis, qui auctoritatem ipsius sequeban-
 33 tur. Huic Biton quidam nationis eiusdem, sed ob aemulatio-
 34 nem infestus comparavit insidias invitatumque ad epulas per
 35 5 Boxam quandam Margianum in convivio occidit. Postero die

¹ S. nullam Juvius: nulla A. — S. redegit] redigat P. — 11. attingimus C; adimus P. — 12. diversius] diversus P. — 21. immortalitate] immortalitate P. — 21. S] hoc si P. — 23. memento] memento P. — 26 circa Bactra Leucenae: grabastra A. — 27. defecerant] defecerant P. — 29. casu Acidalius: quasi A. — 30. erant LPF. — 32. adsumperat] adsumperant P. — 33. cum iis Aldus: cunctis A. — 34. Biton scriptus: bicon A. — eiusdem P; eius C. — 36. Margianum Fossius: mactrianum A.

contione advocata Bito ultro insidiatum sibi Athenodorum ple-
 6 risque persuaserat: sed aliis suspecta erat fraus Bitonis, et paulatim in plures coepit manare suspicio. Itaque Graeci mi-
 7 lites arma capiunt occisi Bitonem, si daretur occasio: cete-
 8 rum principes eorum iram multitudinis mitigaverunt. Praeter
 9 spem suam Biton praesenti periculo ereptus paulo post est insi-
 10 diatus auctoribus salutis suae: cuius dolo cognito et ipsum
 11 comprehenderunt et Boxum. Ceterum Boxum protinus placuit
 12 interfici, Bitonem etiam per cruciatum necari. Iamque cor-
 13 pori tormenta admovebantur, cum milites — incertum ob quam
 14 causam — lymphatis similes ad arma discurrunt. Quorum
 15 fremitu exaultio, qui torquere Bitonem iussi erant, omisere,
 16 veriti, ne id facere tumultuantium vociferatione prohiberentur.
 Ille, sicut nodatus erat, pervenit ad Graecos, et miserabilis fa-
 17 cies supplicio destinati in diversum animos repente mutavit,
 18 dimittitque enim iusserant. Hoc modo poena his liberatus cum
 19 ceteris, qui colonias a rege attributas reliquerant, revertit in
 20 patriam. Haec circa Bactra et Scytharum terminos gesta.

(26) Interim regem duram gentium, de quibus ante dictum
 20 est, c legati adeunt. Omnes curru vehabantur, eximia magni-
 tudine corporum, decore habita: lineae vestes intexto auro
 21 purpureaque distinctae. Ei se dedere ipsos, urbes agrisque
 22 referabant, per tot aetates inviolatam libertatem illius primum
 23 fidei ditionique permisurorum: deos sibi deditios auctores, non
 24 metum: quippe intactis viribus iugum excipere. Rex consilio
 25 habito deditos in fidem accepit, stipendio, quod Arachosii
 14 utraque natio pensabat, inposito. Praeterea ii milia et p equites
 15 imperat: et omnia obedienter a barbaris facta. Invadit
 16 deinde ad epulas legatis gentium regalibus exornari convivium
 30 iussit. c auri lecti modicis intervallis positi erant, lectis cir-
 cumdederat aetate purpura auroque fulgentia: quidquid aut
 apud Persas veteris luxu aut apud Macedonas nova imitatio
 corruptum erat, confusis utriusque gentis vitis in illo convivio
 (29) ostendens. Intererat epulis Diopixus Atheniensis, pugil nos-
 35 25 bilis et ob eximiam virtutem virium etiam regi pernotus die

1. Bito Zumptius: bico A. — 2. fraus] francos P. — Bitonis Zumptius: biconis C, biconi P. — 3. manare] manere P. — 4. Bitonem Zumptius: biconi C, biconi P. — veterum Acidalius: ceteri A. — 6. Biton scriptus: bicon A. — est insidiatum scriptus: est om. A. — 9. Bitonem Zumptius: bitonem A. — 11. similes] similis P. — 12. Bitonem Zumptius: biconem A. — iussi erant Freinshemius: iusserant A. — 14. miserabilis I: miserabilis A. — 16. his] hils P. — 22. dedere] dere P. — 27. ii milia] milia om. LPF. — 31. aulca] aula P. — 33. etiam scriptus: iam A. — regi Modius: a rege A.

gratus. Invidi malignique increpabant per seria et ludum saginati corporis sequi inutilem beluam: cum ipsi proelium inirent, oleo madentem praeparare ventrem epulis. Eadem igitur in convivio Horratas Macedo iam temulentus exprobrare ei coepit et postulare, ut, si vir esset, postero die secum ferro decerneret: regem tandem vel de sua temeritate vel de illius ignavia iudicaturum. Et a Dioxiippo contemptum militarem eludente ferociam accepta condicio est. Ac postero die rex, cum etiam acrius certamen exposceret, quia deterrere non poterat, destinata exequi passus est. Ingens vis militum, inter quos erant Graeci, Dioxiippo studebant. Macedo iusta arma sumpserat, aereum clipeum, hastam, quam sarisam vocant, laeva tenens, dextera lanceam gladioque cinctus, velut cum pluribus simul dimicaturus. Dioxiippus oleo nitens et coronatus laeva puniceum amiculum, dextra validum nodosumque stipitem praeferebat. Ea ipsa res omnium animos expectatione suspenderat: quippe armato congressi nudum dementia, non temeritas videbatur. Igitur Macedo, haud dubius eminus interfici posse, lanceam emisit: quam Dioxiippus cum exigua corporis declinatione vitasset, antequam ille hastam transferret in dextram, adsiluit et stipite medium eam fregit. Amisso utroque telo Macedo gladium coeperat stringere: quem occupatum complexu pedibus repente subductis Dioxiippus arctavit in terram ereptoque gladio pedem super cervicem inpositum, stipitem intentans elisurusque eo victum, ni prohibitus esset a rege. Tristis spectaculi eventus non Macedonibus modo, sed etiam Alexandro fuit, maxime quia barbari adhaerent: quippe celebratam Macedonum fortitudinem ad ludibrium recidisse videbatur. Hinc ad criminationem invidorum adaptatae sunt aures regis. Et post paucos dies inter epulas aures poculum ex composito subducitur, ministrisque, quasi amississent, quod amoverant, regem adent. Saepe minus est constantiae in rubore, quam in culpa. Coniectum oculorum, quibus ut fur destinabatur, Dioxiippus ferre non potuit et, cum excessisset convivio, litteris conscriptis, quae regi redderentur, ferro se interemit. Gravior mortem eius tulit rex, existimans indignationis esse, non poenitentiae testem, utique postquam falso insimulatum eum nimium invidorum gaudium ostendit.

VIII. Indorum legati dimissi domos gaudis post diebus cum do-

3. Eadem I: eodem A. — 4. ei] regi P. egi F. — 7. eludente] eludentem LFF. — 10 vis Jeopius: hic A. — 11. erant P: om. C. — 13. cum pluribus] compluribus P. — 29. aures regis C: regis aures P. — 32. rubore] robore P.

nis revertuntur. ccc erant equites, mxxx cultus, quos quadrijugi equi ducebant, lineae vestis aliquidum, mille scuta Indica et ferri candidi talenta c leonesque rarae magnitudinis et tigris, utrumque animal ad mansuetudinem domitum, lacertarum quoque ingentium pelles et dorsa testudinum. Cratero deinde imperat rex, haud procul aemae, per quem erat ipse navigaturus, copias duceret: eos autem, qui comitari cum solebant, inposit in naves et in fines Mallorum secundo aemae devehatur.

10 Inde Sarcas adit, validam Indiae gentem, quae populi, 4 non regum imperio regebatur. lxx milia peditum habebant, equitum sex milia: has copias curus o sequebantur. in duces 5 spectatos virtute bellica elegerant. At qui in agris erant proximi fluminis — frequentes autem vicus maxime in ripa habebant — ut videre totum amnem, qua prospici poterat, navigiis constratum et tot militum aera fulgentia, territi nova facie, deorum exercitum et alium Liberum Patrem, celebre in illis gentibus nomen, adventare credebant. Hinc militum clamor, hinc remorum pulsus variaeque nautarum voces hortantium pavidas aures impleverant. Ergo universi ad eos, qui in armis erant, currunt, furere clamitantes et cum dis proelium inturos: navigia non posse numerari, quae invictos viros viderent. Tantumque in exercitum suorum intulere terroris, ut legatos mitterent gentem dedituros.

(31) His in fidem acceptis ad alias deinde gentes quarto die pervenit. Nihilò plus animi his fuit, quam ceteris fuerat. Itaque oppido ibi condito, quod Alexandream appellari iusserat, fines eorum, qui Muscani appellantur, intravit. Hic de Teriolte satrape, quem Parapamisadis praefecerat, isdem argentibus cognovit multaque avare ac superbe fecisse convictum interficere iussit. Oxyartes, praetor Bactrianorum, non absolutum modo, sed etiam iure amoris amplioris imperii donatus est finibus. Muscanis deinde in dicionem reductis urbi eorum praesidium inposuit.

35 In Depraestos, et ipsam Indiae gentem, perventum est. 11 Porticanus rex erat, qui se munitae urbi cum magna manu popularium incluserat. Hanc Alexander tertio die, quam coeperat obsidere, expugnavit. Et Porticanus, cum in arcem con-

7. navigaturus] nauigaturus P. — 8. Mallorum Lauer: mallorum A. — 11. lxx milia Frenckhausius: vi milia A. — 13. elegerant] legerrant LF. — 29. Parapamisadis Zumptius: caracamisadis A. — 31. Oxyartes Aldus: oxyartes A. — 33. praesidium Junius: imperium A. — 35. In Depraestos veripisi: inde praestos A. — Indiae gentem] indigentem P.

fugisset, legatos de condicione deditiois misit ad regem: sed antequam adirent eum, duae turres cum ingenti fragore proci-derant, per quarum ruinas Macedones evasere in arcem, qua capta Ptolemaeus cum paucis repugnans occidit.

- 13 Diruta igitur arce et omnibus captivis venundatis Sambii³² regis fines ingressus est multisque oppidis in fidem acceptis 6
14 validissimam gentis urbem cuniculo cepit. Barbaris simile monstri visum est, rudibus militarium operum, quippe in media ferme urbe armati terra existerant, nullo suffossis specus 10
15 ante vestigio facte. LXXX milia Indorum in ea regione caesa 10. Clitarchus est auctor multosque captivos sub corona venisse.
16 Rursus Musicani defecerunt, ad quos opprimendis missus est Pithon, qui captum principem gentis eundemque defectionis auctorem adduxit ad regem. Quo Alexander in cruce sub-
17 lato rursus amnem, in quo classem expectare se iusserat, re-
18 petit.
19 Quarto deinde die secundo anno pervenit ad oppidum, quod in regno imo erat Sambii. Nuper se ille dederat, sed oppi-
20 dani detrectabant imperium et clausarent portas. Quorum pau-
21 citate contempta rex in Agrianos moenia subire iussit et sensim recedentes eicere extra muros hostem, secuturum pro-
22 facto, si fugere eos crederet. Agriani, sicut imperator erat, lacessito hoste subito terga verterunt: quos barbari effuse se-
23 quentes in alios, inter quos ipse rex erat, incidunt. Renovato ergo proelio ex in milibus barbarorum nec caesi sunt, mille 25
24 capti, ceteri moenibus urbis inclusi. Sed non ut prima spe³³ cie laeta victoria, ita eventu quoque fuit: quippe barbari vene-
25 nuerant gladiis. Itaque saucii subinde expirabant, nec causa tam strenuae mortis excogitari poterat a medicis, cum
26 etiam leves plagae insanabiles essent. Barbari autem speraverant 30
27 incantum et temerarium regem excipi posse. Et forte inter
28 promptissimos dimicans intactus evaserat. Praecipue Ptolemaeus, laevo humero leviter quidem saucius, sed maiore pe-
29 riculo quam vulnere adfectus, regis sollicitudinem in se con-
30 verterat. Sanguine connectus erat, et quidam Philippo geni-
31 tum esse credebant, certe pellice eius ortum constabat. Idem
32 corporis custos promptissimusque bellator et pacis artibus
33 quam militiae maior et clarior modico civiliique cultu liberalis

7. cepit] coepit LPF. — 10. LXXX milia Baderus: DXXX P. DCCC C. — 11. Clitarchus] Clitarchus LPF. — 13. Pithon Ptolemaeus: phylon A. — 15. regno imo Isepius: regnum A. — Sambii sami LPF. — 28. saucii I. socii A. — 32. Ptolemaeus scripsi: pholomeus LP, pholomeus F, ptolomeus B? F? — 37. pacis] paucis P.

- in primis adituque facili nihil ex fastu regiae adsumperat. Ob haec regi an popularibus carior esset, dubitari poterat, tum certe primum expertus suorum animos, adeo ut fortunam, in quam postea ascendit, in illo periculo Macedones ominati 5
5 esse viderant. Quippe non levior illis Ptolemaei fuit cura, 25
6 quam regis: qui et proelio et sollicitudine fatigatus cum Ptolemaeo adsideret, lectum, in quo ipse adquiesceret, iussit im-
7 ferri. In quem ut se recepit, protinus altior insecutus est 26
8 somnus. Ex quo excitatus per quietem vidisse se exponit
9 speciem draconis oblatam herbam ferentis ore, quam veneni
10 remedium esse monstrasset: colorem quoque herbae referebat, 27
11 adgniturum, si quis repperisset, adfirmans. Inventam deinde
12 — quippe a multis simul erat requisita — vulneri inposuit,
13 protinusque dolore finito intra breve spatium cicatrix quoque
14 obducta est. Barbaros ut prima spes fefellerat, se ipsos ur-
15 benque dederant.
- (34) Hinc in proximam gentem Pataliam perventum est. Rex
16 erat Moeris, qui urbe deserta in montes profugerat. Itaque 29
17 Alexander oppido potitur agrosque populatur. Magnae inde
18 praedia actae sunt pecorum armentorumque, magna vis re-
19 perta frumenti, Ducibus deinde sumptis annis peritis defluxit 30
20 ad insulam medio ferme alveo enatam.

Ibi diutius subsistere coactus, qui duces socordius adser-
21 vati prolongant, misit, qui conquerant alios, nec reperitis
22 pervicax cupido visendi Oceanum adeundique terminos mundi
23 sine regionis peritis fluminibus ignoto caput sum totique fortis-
24 simumorum virorum salutem permittere *instigabat*. Navigabat 2
25 ergo omnium, per quae ferebantur, ignari. Quantum inde ab-
26 esset mare, quae gentes colerent, quam placidam annis es,
27 quam patiens longarum navium esset, anceps et caeca aesti-
28 matio augurabatur: unum erat temeritatis solacium perpetua 3
29 felicitas. Iam cocc stadia processerant, cum gubernatores ad-
30 gnoscere species auram maris et haud procul videri sibi Ocea-
31 num abesse indicant regi. Lactus ille hortari nauticos coepit, 4
32 incumbenter remis: adesse finem laboris omnibus votis exultum
33 Martis discrimine, sine sanguine orbem terrae ab illis capi:
34 ne naturam quidem longius posse procedere: brevi incognita

5. Ptolemaei scripsi: pholomei LP, ptolomei F, ptolomei B? F?
— 6. Ptolemaeo scripsi: pholomeo LP, ptolomeo F, ptolomeo B? F?
— 8. recepit] recipit P. — 13. vulneri inposuit] haec verba colloquantur
in P ante Inventam (sz. 12. — 19. potitur] petitur F. — 21. instigabat
add. Isepius. — 35. omnibus I: omnis A. — 37. Martis P: maris C.

5 nisi immortalibus esse visuros. Paucos tamen navigio emisit
in ripam, qui agrestes vagos exciperent, e quibus certiora
6 nosci posse sperabat. Illi scrutati omnia tuguria tandem la-
7 tentes repperere. Qui interrogati, quam procul abesset mare,
8 responderunt nullum ipsos mare ne fama quidem accipere: 5
ceterum tertio die perveniri posse ad aquam amarum, quae
9 corrumperet dulcem. Intellectum est mare destinari ab igno-
10 ris naturae eius. Itaque ingenti alacritate nautici remigant, et
11 proximo quoque die, quo propius spes admovebatur, crescebat
12 ardor animorum. Tertio iam die mixtum fluminis subibat mare, 10
13 leni adhuc aestu confundente dispares undas. Tum aliam in-
14 sulam medio anni sitam evecti paulo lentius, quae cursus
15 aestu reverberabatur, adplicant classem et ad comneatus pe-
16 tentibus discurrunt, securi casus eius, qui supervenit ignaris.
17 Tertia ferme hora erat, cum stata vice Oceanus exaestuans(33)
18 invehi coepit et retro flumen urgere: quod primo coercitum, 16
19 deinde vehementius pulsus maiore impetu adversum agebatur,
20 quam torrentia praecipiti alveo incurrunt. Ignota vulgo freti
21 natura erat, monstraque et irae deum indicia cernere videban-
22 tur. Identidem intumescens mare et in campos paulo ante 20
23 siccos descendere superfusum. Iamque levatis navigiis et tota
24 classe dispersa, qui expositi erant, undique ad naves trepidi
25 classe dispersa, qui expositi erant, undique ad naves trepidi
26 classe dispersa, qui expositi erant, undique ad naves trepidi
27 classe dispersa, qui expositi erant, undique ad naves trepidi
28 classe dispersa, qui expositi erant, undique ad naves trepidi
29 classe dispersa, qui expositi erant, undique ad naves trepidi
30 classe dispersa, qui expositi erant, undique ad naves trepidi
31 classe dispersa, qui expositi erant, undique ad naves trepidi
32 classe dispersa, qui expositi erant, undique ad naves trepidi
33 classe dispersa, qui expositi erant, undique ad naves trepidi
34 classe dispersa, qui expositi erant, undique ad naves trepidi
35 classe dispersa, qui expositi erant, undique ad naves trepidi
36 classe dispersa, qui expositi erant, undique ad naves trepidi
37 classe dispersa, qui expositi erant, undique ad naves trepidi
38 classe dispersa, qui expositi erant, undique ad naves trepidi
39 classe dispersa, qui expositi erant, undique ad naves trepidi
40 classe dispersa, qui expositi erant, undique ad naves trepidi
41 classe dispersa, qui expositi erant, undique ad naves trepidi
42 classe dispersa, qui expositi erant, undique ad naves trepidi
43 classe dispersa, qui expositi erant, undique ad naves trepidi
44 classe dispersa, qui expositi erant, undique ad naves trepidi
45 classe dispersa, qui expositi erant, undique ad naves trepidi
46 classe dispersa, qui expositi erant, undique ad naves trepidi
47 classe dispersa, qui expositi erant, undique ad naves trepidi
48 classe dispersa, qui expositi erant, undique ad naves trepidi
49 classe dispersa, qui expositi erant, undique ad naves trepidi
50 classe dispersa, qui expositi erant, undique ad naves trepidi
51 classe dispersa, qui expositi erant, undique ad naves trepidi
52 classe dispersa, qui expositi erant, undique ad naves trepidi
53 classe dispersa, qui expositi erant, undique ad naves trepidi
54 classe dispersa, qui expositi erant, undique ad naves trepidi
55 classe dispersa, qui expositi erant, undique ad naves trepidi
56 classe dispersa, qui expositi erant, undique ad naves trepidi
57 classe dispersa, qui expositi erant, undique ad naves trepidi
58 classe dispersa, qui expositi erant, undique ad naves trepidi
59 classe dispersa, qui expositi erant, undique ad naves trepidi
60 classe dispersa, qui expositi erant, undique ad naves trepidi
61 classe dispersa, qui expositi erant, undique ad naves trepidi
62 classe dispersa, qui expositi erant, undique ad naves trepidi
63 classe dispersa, qui expositi erant, undique ad naves trepidi
64 classe dispersa, qui expositi erant, undique ad naves trepidi
65 classe dispersa, qui expositi erant, undique ad naves trepidi
66 classe dispersa, qui expositi erant, undique ad naves trepidi
67 classe dispersa, qui expositi erant, undique ad naves trepidi
68 classe dispersa, qui expositi erant, undique ad naves trepidi
69 classe dispersa, qui expositi erant, undique ad naves trepidi
70 classe dispersa, qui expositi erant, undique ad naves trepidi
71 classe dispersa, qui expositi erant, undique ad naves trepidi
72 classe dispersa, qui expositi erant, undique ad naves trepidi
73 classe dispersa, qui expositi erant, undique ad naves trepidi
74 classe dispersa, qui expositi erant, undique ad naves trepidi
75 classe dispersa, qui expositi erant, undique ad naves trepidi
76 classe dispersa, qui expositi erant, undique ad naves trepidi
77 classe dispersa, qui expositi erant, undique ad naves trepidi
78 classe dispersa, qui expositi erant, undique ad naves trepidi
79 classe dispersa, qui expositi erant, undique ad naves trepidi
80 classe dispersa, qui expositi erant, undique ad naves trepidi
81 classe dispersa, qui expositi erant, undique ad naves trepidi
82 classe dispersa, qui expositi erant, undique ad naves trepidi
83 classe dispersa, qui expositi erant, undique ad naves trepidi
84 classe dispersa, qui expositi erant, undique ad naves trepidi
85 classe dispersa, qui expositi erant, undique ad naves trepidi
86 classe dispersa, qui expositi erant, undique ad naves trepidi
87 classe dispersa, qui expositi erant, undique ad naves trepidi
88 classe dispersa, qui expositi erant, undique ad naves trepidi
89 classe dispersa, qui expositi erant, undique ad naves trepidi
90 classe dispersa, qui expositi erant, undique ad naves trepidi
91 classe dispersa, qui expositi erant, undique ad naves trepidi
92 classe dispersa, qui expositi erant, undique ad naves trepidi
93 classe dispersa, qui expositi erant, undique ad naves trepidi
94 classe dispersa, qui expositi erant, undique ad naves trepidi
95 classe dispersa, qui expositi erant, undique ad naves trepidi
96 classe dispersa, qui expositi erant, undique ad naves trepidi
97 classe dispersa, qui expositi erant, undique ad naves trepidi
98 classe dispersa, qui expositi erant, undique ad naves trepidi
99 classe dispersa, qui expositi erant, undique ad naves trepidi
100 classe dispersa, qui expositi erant, undique ad naves trepidi

3. sperabat] sperabant P. — scrutati *Vindeliciis*: scrutata A. — 5. mare] mari P. — 12. lentius *Acidaliis*: lenius A. — 13. reverberabatur P: reuervabatur C. — commentus] commoatus P. — 21. descendere] dis-
cendere PF. — 24. Hi *Lauer*: n A. — pellebant PF: appelebant
BFL. — hi *Lauer*. — 26. non] om. P. — 27. languide] de anguste
P. — 28. [non] *delecti*. — 30. nunquam] nusquam P. — 33. a] om. P.
— 36. non] ne P.

vale inisse certamen. Incutiebantur puppibus prorae: preme- 17
bantur a sequentibus, qui antecedentes turbaverant: iurgantium
36(ira pervenibat etiam ad manus. Iamque aestus totos circa 18
19 flumen campos inundaverat tumulis dumtaxat eminentibus velut
20 insulis parvis, in quos plerique trepidi omissis navigiis enare
proprant. Dispersa classis partim in praedia aqua stabat, 19
20 qua subsederat valles, partim in vado haerebat, utcumque
inaequale terrae fastigium occupaverant undae: cum subito
novus et pristino maior terror incutitur. Reciprocarum coepit 20
21 mare magno tractu aquis in suum fretum recurrentibus redde-
batque terras paulo ante profundo salo mersas. Igitur desti-
tuta navigia alia praecipitantur in proras, alia in latera pro-
cumbant. Strati erant campi sarcinis, armis, avulsarum tabu-
larum remororque fragmentis. Miles nec egredi in terram 21
22 nec in nave subsistere audebat, identidem praesentibus gra-
viora, quae sequenter, expectans. Vix, quae perpetiebantur,
videre ipsos credebant, in sicco naufragia, in anni mare. Nec 22
23 finis malorum: quippe aestum paulo post mare relaturum,
quo navigia adleverantur, ignari, famem et ultima sibi met
ominantur. Belsae quoque fluctibus destitutae terribiles vagabantur.
37 Iamque nox adpetebat, et regem quoque desperatio salutes 23
24 aegritudine adfercat. Non tamen invictum animum curae ob-
ruunt, quin tota nocte persideret in speculis equitesque praem-
mitteret ad os amnis, ut, cum mare rursus exaestuare sensis-
sissent, praecederet. Navigia quoque et lacera refici et 24
25 eversa fluctibus erigi vel paratosque esse et intentos, cum
rursus mare terras inundasset. Tota ea nocte inter vigiliis 25
26 adhortationesque consumpta celeriter et equites ingenti cursu
refugere et secutus est aestus. Qui primo aequi leni tractu
30 subnatis coepit levare navigia, mox totis campis inundatis
etiam impulit classem. Plaususque militum nauticorumque 28
29 speratam salutem inmodico celebrantium gaudii litibus rips-
que resonabat. Unde tantum redisset subito mare, quo pridie
refugisset, quaenam esset eiusdem elementis natura, modo dis-
30 cors, modo imperio temporum obnoxia, mirabundis requirebant.
31 Rex cum ex eo, quod acciderat, coniectaret post solis ortum 27

6. aqua] inqua LF. — 7. qua] quas P. — haerebat B: haerebant
FLPF. — 10. reddebatque] reddebantque P. — 15. nave *Scheffer*: naves
A. — identidem] identidem idem P. — 16. perpetiebantur] periebantur
LFF. — 18. finis *Lauer*: fines A. — 23. persideret] persederet P. —
24. exaestuare] extuare P. — 30. levare] laurire P. — inundatis accipit:
inundatis A. — 31. nauticorumque *Giessta*: nauticorum A. — 34. ele-
ment *Lauer*: mentis A.

statum tempus esse, media nocte, ut aestum occuparet, cum paucis navigiis secundo amne defluxit. Eiectusque os eius coccæ stadia processit in mare, tandem voti sui compos: praesidiisque et maris et locorum diis sacrificio facto ad classem rediit.

- X. Hinc adversum flumen subit classis et altero die adpulsa⁽³⁸⁾ est haud procul lacu salso, cuius incognita natura plerosque decepti temere ingressos atiam. Quippe scabies corpora invasit, et contagium morbi etiam in alios vulgatum est.
- 2 Oleum remedio fuit. Leonato deinde praemisso, ut pateo¹⁰ s foderet, qua terrestri itinere ducturus exercitum videbatur — quippe sicca erat regio — ipse cum copiis substitit, venum
- 3 tempus expectans. Interim et urbes plerasque condidit. Ne-
archo atque Onesicrito nauticae rei peritus imperavit, ut vali-
dissimas navium deducerent in Oceanum progressisque, quoad
tuto possent, naturam maris noscerent: vel eodem amne vel
Euphrate subire eos posse, cum reverti ad se vellent.
- 4 Itaque mitigata hieme et navibus, quae inutiles videbantur,⁽³⁹⁾
5 crematis terra ducebat exercitum. Nonis castris in regionem
Arabiton, inde totidem diebus in Cedrosiorum perventum est. 20
Liber hic populus concilio habito deditit se, nec quicquam
6 deditis praeter comestum imperatum est. Quinto hinc die
venit ad flumen: Arabum incolae appellunt. Regio deserta et
aquarum inops excipit. Quam emensus in Oritas transit: ibi
maiores exercitus partem Hephestionis tradidit, levem arma-
7 turam cum Ptolomaeo Leonatoque partitus est. Tria simul
agmina populabantur Indos, magnaeque praedae actae sunt:
maritimis Ptolomaeus, ceteros ipse rex et ab alia parte Leon-
astus urebant. In hac quoque regione urbem condidit, deduc-
tisque sunt in eam Arachosii.
- 8 Hinc pervenit ad maritimos Indos. Desertam vastamque⁽⁴⁰⁾
9 regionem late tenent ac ne cum finitimis quidem ullo com-
9 mercii iure miscentur. Ipsa solitudo natura quoque inimita
efficit ingenia: prominent ungues nunquam recisi, comae
10 hirsutae et intonsae sunt. Tuguria conchis et ceteris purga-³⁵

- mentis maris instrunt. Ferarum pelibus tecti piscibus sole duratis et maiorum quoque beluarum, quas fluctus eiecit, carne vescuntur. Consumptis igitur alimentis Macedones primo inopi-
11 am, deinde ad ultimum famem sentire coeperunt, radices
5 palmarum, namque sola ea arbor gignitur, ubique rimantes.
Sed cum haec quoque alimenta defecerant, iumenta caedere
adgressi ne equis quidem abstinebant: et cum desecent, quae
sarcinas veherent, spolia de hostibus, propter quae ultima
Orientis peragraverant, cremabant incendio. Famem deinde
13 pestilentia secuta est, quippe insalubrium ciborum novi suci,
ad hoc itineris labor et aegritudo animi vulgaverant morbos,
et nec manere sine clade nec progredi poterant: manentes
fames, progressos acrior pestilentia urgebat. Ergo strati erant
14 campi paene pluribus semivivis quam cadaveribus. Ac ne le-
vius quidem aegri sequi poterant: quippe agmen raptim age-
batur tantum singulis ad spem salutis fuisse proficere creden-
tibus, quantum itineris festinando praecipere. Igitur qui
15 defecerant, notos ignotosque, ut adleverant, orabant: sed
nec iumenta erant, quibus excipi possent, et miles vix arma
portabat, imminentesque et ipsis facies mali ante oculos erat.
Ergo saepius revocati ne respicere quidem suos sustinebant
16 misericordia in formidinem versa. Illi relicti deos testes et
sacra communia regisque inplorabant open: cumque frustra
surdas aures fatigarent, in rabiem desperatione versus parem
25 suo exitum similesque ipsis amicos et contubernales precaban-
(41) tur. Rex dolore simul ac pudore anxius, quia causa tantae
cladis ipse esset, ad Phratapherem, Parthyaeorum satrapem,
misit, qui iuberet camelis cocta cibaria adferri, aliosque fini-
tinarum regionum praefectos certiores necessitatis suae fecit.
30 Nec cessatum est ab his. Itaque fame dumtaxat vindictus
exercitus tandem in Cedrosiae fines perducitur. Omnium rerum
copia fertilis regio est, in qua stativa habuit, ut vexatos milites
quiete firmaret. Hic Leonati litteras accepit conflixisse
19 ipsum cum vii milibus peditum et cocc equitibus Oritarum
35 prospero eventu. A Cratero quoque nuntius venit Ozinen et
Zariaspen, nobilibus Persas, defectionem molientes oppressos a

1. esse, media iuvius: esset media P, esse et media C. — 12. venum] verni LFF. — 17. Euphrate] euphraten P. — 19. regionem] regione LFF. — 20. Arabiton Fossius: aboriton A. — 23. Arabum Aldus: barbarum A. — 24. Oritas Aldus: noritas A. — 25. Hephestioni Freinabemius: ephestioni A. — 26. Ptolomaeo scripsi: ptolemeo BF, ptolemeo LP, ptolemeo B? P? — 28. Ptolomaeus scripsi: ptolemeus BF, ptolemeus LP, ptolemeus B? P? — 30. in eam Modius: in am A. — 32. tenent] tent P. — finitimis] finitissimis LFF.

14. levius] lenius P. — 20. ipsis Modius: ipsis A. — 24. surdas] surdes P. — versa Schmieder: versi A. — 25. exitum] exitu P. — 27. ad Phratapherem Aldus: affrataphem A. — Parthyaeorum Zumptius: parthyorum A [parthinoium F]. — 28. adferri P: adferre C. — aliosque I: alios A. — 31. tandem] tam P. — 32. copia Freytag: sola A. — 34. ccc C: cccc P. — Oritarum Mustellius: noritarum F, moritara C.

20 se in vinculis esse. Praeposito igitur regioni Sibirio —
 namque Menon, praefectus eius, nuper interierat morbo —
 21 in Carmaniam ipse processit. Aspastes erat satrapes gentis,
 22 suspectus res novare voluisse, dum in India rex est. Quem
 occurrenter dissimulata ira comiter adlocutus, dum explora- 5
 ret, quae delata erant, in eodem honore habuit. Cum inde(12)
 praefecti, sicut imperatum erat, equorum iumentorumque iu-
 galium vim ingentem ex omni, quae sub imperio erat, regione
 23 misissent, quibus deerant impedimenta, restituit. Arma quo-
 que ad pristinum reflecta sunt cultum: quippe haud procul a 10
 24 Perside aberant, non pacata modo, sed etiam opulenta. Igi-
 tur, ut supra dictum est, aemulatus Patris Liberi non gloriam
 solum, quam ex illis gentibus deportaverat, sed etiam sapientiam,
 sive illud triumphus fuit ab eo primum institutus, sive bac-
 15 chantium lusus, statuit imitari, animo super humanum fasti-
 25 gium elato. Vicos, per quos iter erat, floribus coronisque
 sterni iubet, liminibus aedium crateras vino repletas et alia
 eximiae magnitudinis vasa disponi: vehicula deinde constrata,
 ut plures capere milites possent, in tabernaculorum modum
 26 ornari, alia candidis velis, alia veste pretiosa. Primi ibant 20
 amici et cohors regia, variis redimita floribus coronisque: alibi
 tibicinum cantus, alibi lyrae sonus audiebatur: item in vehi-
 culis pro copia cuiusque adornatis comisabundus exercitus,
 27 ingentibus poculis praegravis. Hoc modo per dies vii huccha- 25
 bundum agmen incessit, parata praeda, si quid victis saltem
 adversus commissantes animi foisset: mille, hercule, viri modo
 et sobrii vi dierum crapula graves in suo triumpho capere
 28 potuerunt. Sed fortuna, quae rebus famam pretiumque con- 30
 stituit, hoc quoque militiae probrum vertit in gloriam. Et
 praesens actas et posteritas deinde mirata est per gentes non-
 dum satis domitas incessisse temulentos, barbaris, quod temerifex
 29 tas erat, fibicium esse credentibus. Hunc apparatus carnifex

1. Sibirio *Freinsheimius*: sibirio *A.* — 3. Aspastes *Freinsheimius*: aspastes *A.* — satrapes *Lauer*: satrapas *A.* — 7. iumentorumque *Lauer*: iumentorum *A.* — 8. erat *Lauer*: erat *A.* — 14. institutus) institus *P.* — 15. super) semper *P.*, super *F.* — 17. crateras *B?*: crateras *PLPF.* — 18. eximiae) eximiae *P.* — 22. fibicium *Freinsheimius*: tibicinum *A.* — alibi) alii *LPF.* — in vehiculis *Lauer*: in om. *A.* — 23. comisabundus) comisabundus *LPF.* — 25. crateris) crateris *LPF.* — 27. parata *Palmerius*: parata *A.* — 31. probrum) probrum *P.*

sequeretur: quippe satrapes Aspastes, de quo ante dictum est, interfici iussus est: adeo nec luxuriae quicquam crudelitas nec crudelitati luxuria obstat.

1. satrapes Aspastes *Freinsheimius*: satrapes apastris *C.*, apastris satrapes *P.* — 2. nec) de *LPF.* — 6. CURTI RUFII HISTORIARUM LIBR. VIII. EXPLICIT. INCIPIT LIBER DECIMUS *P.*, CURTI RUFII HISTORIARUM EXPLICIT LIBER NONUS INCIPIT RIVSDEN LIBER DECIMUS *P.*, EXPLICIT. Q. CURTI RUFII HISTORIARUM INCIPIT LIBER 4. L.

Q. CURTI RUFII
HISTORIARUM
ALEXANDRI MAGNI
MACEDONIS
LIBER X.

1. Idem fere diebus Cleander et Sitalces et cum Agathone (1)
Heracon superveniunt, qui Parmenionem iussu regis occiderant: 2
v milia pedum cum equitibus mille, sed et accusatores eos
e provincia, cui praefuerant, sequebantur: nec tot facinora,
quot admitterant, compensare poterant caedis perquam gratæ 5
3 regi ministerio. Quippe cum omnia profana spoliassent, ne
saceris quidem abstinuerant, virginesque et principes feminarum
4 stupra perpassæ corporum ludibria defebant. Invisum Mace-
donum nomen avaritia eorum ac libido barbaris fecerat. Inter
5 omnes tamen eminebat Cleandri furor, qui nobilem virginem
6 constupratam servo suo pelicem dederat. Plerique amicum
Alexandri non tam criminum, quæ palam obiciebantur, atro-
citatam, quam memoriam occisi per illos Parmenionis, quod
tacitum prodesset reis apud regem poterat, intuebantur, læti
7 quæsitam cuiquam esse diuturnam. Rex cognita causa pro-
nuntiavit ab accusatoribus unum et id maximum crimen esse
præteritum, desperationem salutis suæ: numquam enim talis
ausuros, qui ipsam ex India sospitem aut optassent reverti
8 aut credidissent reversurum. Igitur hos quidem vixit, ne 20
autem militum, qui sævitiae eorum ministri fuerant, interfici

1. Idem] Idem P. — 3. et] om. P. — 5. quot] quod LP. —
poterant] poterat LPP. — 6. ne P?; nec C. — 14. reis] regis P. —
19. ausuros] ausurus P.

iussit. Eodem die sumptum est supplicium de iis quoque, 9
quos auctores defectionis Persarum Craterus adduxerat.
(2) Haud multo post Nearchus et Onesicritus, quos longius 10
in Oceanum procedere iusserat, superveniunt. Nuntiabant 11
5 autem quaedam audita, alia conperta: insulam ostio annis
subiectam autro abundare, inopem equorum esse: singulos eos
conpererat ab iis, qui ex continenti traicere auderent, sin- 12
gulis talentis emi. Plenum esse beluarum mare: aestu secundo
eas ferri magnarum navium corpora æquantes, truci cantu 13
10 deterritas sequi classem cum magno æquoris strepitu, velut
demersa navigia, subisse aquas. Cetera incolis crederent, 13
inter quæ, rubrum mare non a colore undarum, ut plerique
crederent, sed ab Erythro rege appellari: esse haud proci a 14
continenti insulam palmis frequentibus conitam et in medio
15 fere nemore columnam eminere, Erythri regis monumentum,
litteris gentis eius scriptam. Adiciebant navigia, quæ lixas 15
mercatoresque vexissent, famam auri secutis gubernatoribus
in insulam esse transmissa nec dedisse ab iis postea visa.
Rex cognoscendi plura cupidine accensus cursus eos terram 16
20 legere iubet, donec ad Euphratis ostia adpellerent classem:
(3) inde adverso anam Babylona subituros. Ipse animo infinita 17
complexus staterat omni ad orientem maritima regione per-
domita ex Syria petere Africam, Carthagini infensus: inde Nu- 18
midia solitudinibus peragratis cursum Gadis dirigere — ibi
25 namque columnas Herculis esse fama vulgaverat — Hispanias
deinde, quæ Iberiam Graeci a flumine Ibero vocabant, adire 18
et prætervehi Alpes Italiae oram, unde in Epirum brevis
cursus est. Igitur Mesopolamiae praetoribus imperavit [ut] 19
materia in Libano monte caesa devectaque ad urbem Syriae
30 Thapsacum septingentarum carinas navium ponere: septiremis
omnes esse deducique Babyloniam. Cypriorum regibus im-
peratum, ut aes stuppaque et vela præberent. Haec agenti 20
Pori et Taxilis regum litterae traduntur, Abissren morbo, Phi-
lippum, praefectum ipsius, ex vulnere interisse oppressoque,

5. annis] anni LFF. — 7. iis FP; his BLF. — traicere] traice-
rent P. — 9. ferri I; fieri A. — 12. inter quæ — credentes C. — 15.
Erythri] erythri LP, erythri P. — 18. transmissa] Lætor; transmissam A.
— visa P; visum C. — 20. ostia] add. I. — 21. Babylona] babylon
LFF. — 23. Syria] iri ad P. — Carthagini] cartagini LP. — 26. Be-
riam] Freinshemius: liberiam A. — Ibero] Freinshemius: libero A. —
28. [ut] del. Modius. — 30. Thapsacum septingentarum] Zumptius: thap-
sacas et ingentiarumque A. — septiremis] scripsi: vii remis A. — 31.
Babyloniam C; babylonam P. — 33. Pori] phori FF, p-ori L.

21 qui vulnerasset eum. Igitur Philippo substituit Eudaemonem
 22 — dux erat Thracum — Abisaris regnum filio eius attribuit.
 Ventum est deinde Persagada: Persica est gens, cuius
 23 satrapes Orsines erat, nobilitate ac divitiis inter omnes bar-
 24 baros eminentes. Genus decebat a Cyro, quondam rege Per-
 25 sarum: opes et a maioribus traditas habebat et ipse longa
 imperii possessione cumulaverat. Is regi cum omnis generis
 donis, non ipsi modo ea, sed etiam amicis eius daturus, occur-
 rit. Equorum domiti greges sequentibus carrisque argento
 et auro adornati, pretiosa suppellex et nobiles gemmae, aurea
 26 magui ponderis vasa vestesque purpureae et signati argenti
 talentum III milia. Ceterum tanta benignitas barbaro causa
 27 mortis fuit. Nam cum omnes amicos regis donis super ipso-
 28 rum vota coluisset, Bagoas spadoni, qui Alexandrum obsequio
 29 corporis devinxerat sibi, nullum honorem habuit admonitus-
 que a quibusdam nequam Alexandro cordi esse respondit,
 30 amicos regis, non scorta se colore nec moris esse Persis,
 31 mares ducere, qui stupro effeminarentur. His auditis spado
 potentiam flagitio et dedecore quaesitam in caput nobilissimi
 32 et insontis exercuit. Namque gentis eiusdem levissimos falsis
 criminibus adstruxit, monitos tunc demum ea deferre, cum ipse
 33 iussisset. Interim quotiens sine arbitris erat, credulus regis
 aures inplebat, dissimulans causam irae, quo gravior criminan-
 tis auctoritas esset. Nonnumquam suspectus erat Orsines, iam tamen
 vilior. Reus enim in secreto agebatur, latentis periculi ignarus:
 34 et inopportunitate scortum ne in stupro quidem et dedecore
 patientia fraudis oblitum, quotiens amorem regis in se accen-
 35 derat, Orsinean modo avaritiae, interdum etiam defectionis
 arguebat. Iam matura erant in perniciem innocentis mendacia,
 36 et fatum, cuius inevitabilis sors est, adpetebat. Forte enim
 sepulcrum Cyri Alexander iussit aperiri, in quo erat conditum
 37 eius corpus, cui dare volebat interitus. Auro argenteoque con-
 ditorium repletum esse crediderat — quippe ita fama Persae
 vulgaverant — sed praeter clipeum eius putrem et arcus ducos
 38 Scythicos et acinacem nihil reperit. Ceterum corona aurea
 inposita amiculo, cui adnuerat ipse, solium, in quo corpus
 iacebat, relavit, miratus tantum nominis regem tantis praedictum

1. Entsemontem] eodemnom PF, eudaemonem L. — 2. Thracum]
 tracum LP, tractum P. — Abisaris] abissaris PF, ubi, s. aris L. — 3.
 Persagada Zumptius: persagara A. — 6. ipse] ipsa P. — 7. regis] re
 P. — 8. ipsi] ipso LPP. — 11. vestesque] vestis] que P. — 12. talentum
 P. — 16. devinxerat] devixerat LPP. — 18. nequam scriptis:
 equam C, sequa P. — 20. falsis] falsi P. — 32. conditorium Heinsius:
 conditum A. — 36. solium] solio P.

quibus haud pretiosius sepultum esse, quam si fuisset e plebe.
 Proximam erat lateri spado, qui regem intuens, 'Quid mirum,' 33
 inquit, 'est inania sepulcra esse regum, cum sastraparum domus
 aurum inde egestum capere non possint? Quod ad me attinet, 34
 5 ipse hoc bustum antea non videram, sed ex Doreo ita accipi
 in milia talentum condita esse cum Cyro. Hinc illa benignitas 35
 in te, ut, quod impune habere non poterat Orsines, donando
 etiam gratiam iniret.' Concitaverat iam animum in iram, cum 36
 ii, quibus negotium idem dederat, supervenit. Hinc Bagoas,
 10 hinc ab eo subornati falsis criminibus occupant aures. Ante-
 quam accusari se suspicaretur Orsines, in vincula est traditus.
 Non contentus supplicio insontis spado ipse morturo manum
 iniecit. Quem Orsines intuens, 'Audieram,' inquit, 'in Asia
 olim regnasse feminas: hoc vero novum est regnare castra-
 15 tum!' Hic fuit exitus nobilissimi Persarum, nec insontis modo, 38
 sed eximia quoque benignitatis in regem. Eodem tempore
 Phradates regnum adfectasse suspectus occiditur. Coeperat
 esse praecipis ad representanda supplicia, item ad deteriora
 credenda: scilicet res secundae valent commutare naturam, et 40
 20 raro quisquam erga bona sua satis cautus est. Idem enim
 paulo ante Lyncestem Alexandrum delatum a duobus indicibus
 damnare non sustinuerat, humiliores quoque reos contra suam
 21 voluntatem, quia ceteris videbantur insontes, passus absolvi:
 hostibus victis regna reddiderat: ad ultimum vitae ita tamen 42
 25 ab semetipso degeneravit, ut invitus quondam adversus libi-
 dinem animi arbitrio scorti alius regna daret, alius adimeret vitam.
 30 36. Isdem fere diebus literas [a Coeno] accipit de rebus in 43
 Europa et Asia gestis, dum ipse Indiam subegit. Zopyrio, 44
 Thraciae praepositus, cum expeditionem in Getas faceret, tem-
 pestativibus procellisque subito cortis cum toto exercitu oppres-
 31 sus erat. Qua cognita clade Scuthes Odrysas, populares suos, 45
 ad defectionem compulerat. Amissa praepemodum Thracia ne
 Graecia quidem tumultibus inconcessu mansit. Nam Alexander

5. accipit P. — 9. ii Fiodelius: hi LPP, hi BF. — 11. Vin-
 cula] vincula P. — 16. benignitatis] benignitas LP. — 18. item I: idem
 A. — 21. Lyncestem] lyncestem LP, lyncestem F. — 23. absolvi] adolu-
 tum LF. — 24. regna reddiderat Freinsheimius: regnare duxerat A. [regna
 duxerat B]. — Vitae ita tamen scripti: traictam A. — 25. invitus
 quondam Zumptius: in quondam P, in quodam FF, in quodam BL. —
 27. [a Coeno] del. Junius. — 28. gestis] iestis P. — Indium] indigum
 P. — Zopyrio] zopirio LP, zophyrio F. — 29. Getas Fiodelius: gestas
 A. — 31. Odrysas] odrisias LPP. — 33. quidem: verba quae sequuntur
 usque ad c. 2 § 1 Igitur om. A, add. Freinsheimius. In C quae in mar-
 gine hic desunt ut lines.

pania satraparum quorundam insolentia, quam, dum in extremo orbe Indorum armis attingeret, per summa scelera atque flagitia in provinciales exercebant, ceterorum metum intenderat: qui in parvis delictis idem admissorum praemium expectantes in mercenariorum militum fidem confugebant, illorum manibus, si ad supplicium poscerentur, salutem suam tutaturi, aut pecunia, quanta poterat, coacta fugam inibant. Ea re cognita litterae ad omnes Asiae praetores missae sunt, quibus insperis et vestigio omnes peregrinos milites, qui stipendia sub ipsis facerent, dimittere iubebantur. Erat inter eos Harpalus, quem Alexander, quod ob ipsius amicitiam olim a Philippo eiectus solum vertisset, inter fidelissimos habebat et post Mazaei mortem satrapia Babiloniae donaverat thesaurorumque custodiam praefecerat. Is igitur cum fiduciam, quam in propensissima regis gratia habere poterat, magnitudine flagitiorum consumpsisset, quinque talentorum milia ex gaza regia rapit conductoque sez milium mercenariorum manu in Europam evadit. Inapud enim luxu et libidinibus in preteris tractus desperataque apud regem venia aduersus iram ipsius in alienis opibus subsidium circumspicere coeperat et Athenienses, quorum non contemnendam potentiam et apud ceteros Graecos auctoritatem, tum occultum in Macedonas odium norat, sedulo coluerat. Itaque spem suis faciebat Athenienses aduentu suo cognito copiose et pecunias, quas adduceret, coram inspectis protinus arma consiliaque sociaturus esse. Nam apud populum imperitum et mobilem per homines improbos et avaritia venales omnia se numeribus consecuturum existimabat.

II. Igitur xxx navibus Sonium transmittit — promontorium (7)

2 est Atticae terrae — unde portum urbis petere decreverat. His cognitis rex Harpalus Atheniensibus iuxta infestus classem parari iubet, Athenas protinus petiturus. Quod consilium cum clam agitat, litterae redduntur Harpalum intrasse 3 quidem Athenas, pecunia conciliasse sibi principum animos: mox concilio plebis habito iussu urbe excedere ad Graecos milites pervenisse, quibus in Cretam traiecit a quodam Thimbrone interemptum per insidias. His laetus in Europam traiciendi consilium omisit: sed exules praeter eos, qui civili sanguine aspersi erant, recipi ab omnibus Graecorum civitatibus, quis pulsari erant, iussit. Et Graeci haud ausi imperium aspernari, quamquam solvendarum legum id principium esse

5. cum] om. P. — agitat] agitant P. — 8. in Cretam traiecit Zumptius: interceptum truncatum A. — Thimbrone Cellarius: auctore A. — 10. omisit I: emisit A. — 13. solvendarum I: solidarum A.

cecebant, bona quoque, quae extarent, restituere damnatis. Soli Athenienses, non sui modo, sed etiam publice vindictae, 6 colluentione ordinum hominumque aegre ferebant, non regio imperio, sed legibus moribusque patriis regi aduerti. Prohibere igitur exules finibus, omnia potius toleraturi, quam purgantem 7 quondam urbis suae, tunc etiam exilii, admitterent.

(8) Alexander senioribus militum in patriam remissis xiii milia 5 peditem et ii milia equitum, quae in Asia retinere, eligi iussit, existimans modico exercitu continere posse Asiam, quibus pluri- 10 bus locis praesidia disposuisset nuperque conditas urbes colonis repleret res nec novare cupientibus. Ceterum priusquam 9 secerneret, quos erit retenturus, edixit, ut omnes milites aes alienum profiterentur. Grave plerisque esse conpererat et, quamquam ipsorum luxu contractum erat, dissolvere tamen 15 ipse decreverat. Illi temptari ipsos rati, quo facilius ab integris 10 sumptuosos discernere, prelatando aliquid extraxerant temporis. Et rex satis gnarus, professioni aeri pudorem, non contumaciam obstare, mensas totis castris ponit iussit et x milia talentum offerri. Tum demum cum fide facta professio est, 11 nec amplius ex tanta pecunia quam c et xxx talenta superfuere. Adeo ille exercitus, tot divitissimarum gentium victor, 12 plus tamen victoriae quam praedae deportavit ex Asia. Ceterum ut cognitum est alios remitti domos, alios retineri, petentium eum regni sedem in Asia habiturum rati vercores et disciplinae militaris inmemores seditiosus vocibus castra con- 13 pleunt regemque ferocius quam alias adorti omnes simul missionem postulare coeperunt, deformia ora cicatricibus canitiem- 14 que capitum ostentantes. Nec aut praefectorum castigatione 13 aut verecundia regis deterriti tumultuoso clamore et militari 20 violentia volentem loqui inibebant, palam professi nusquam inde nisi in patriam vestigium esse moturos. Tandem silentio 14 facto, magis quia motum esse credebant, quam quia ipsi moveri poterant, quidnam acturus esset, expectabant. Ille, 'Quid 15 haec, inquit, repens consteratio et tam procaex atque effusa 35 licentia denuntiat? Eloquenti metuo. Palam certe rupistis imperium, et precario rex sum, cui non adloquendi, non no-

2. sui Jeopius: suo A. — 3. ordinum Zumptius: ordinem A. — hominumque Jeopius: hominum quia A. — 10. urbes C: urbes quas P. — 11. nec novare Jeopius: renouare A. — priusquam secerneret] priusquam exieret P. — 13. plerisque] plerique P. — 17. gnarus] ignarus FFP. — professioni] professionis P. — 18. contumaciam] totumaciam P. — castris] P. om. verba quae sequuntur usque ad c. 5 § 8 intra. — 19. cum add. Jeopius. — 22. Asia I: asiim A. — 28. praefectorum] praefectorum LF. — 29. deterriti Lauer: deterriti A.

16 scendi monendique aut intuendi vos ius reliquistis. Equidem cum alios dimittere in patriam, alios mecum paulo post deportare staterim, tam illos adclamantes video, qui abituri sunt, quam hos, cum quibus praemissos subsequi staturi. Quid hoc est rei? dispari in causa idem omnium clamor est! Pervelium scire, utrum, qui discedunt, an, qui retinentur, de me querantur.³ Crederes uno eae omnes sustulisse clamorem, ita pariter ex tota contione responsum est omnes queri. Tum ille, 'Non, hercule,' inquit, 'potest fieri, ut adducar querendi simul omnibus haec causam esse, quam ostenditis, in qua maior pars exercitus non est, utpote cum plures dimiserim, quam retenturus sum. Subest nimirum altius malum, quod omnes avertit a me. Quando enim regem universus deseruit exercitus? Ne servi quidem uno grege profugimus dominos, sed est quidam in illis pudor a ceteris destitutos relinquenti. Verum ego tam furiosae consternationis oblitus remedia insanabilibus conor adhibere. Omnem, hercule, spem, quam ex vobis conceperam, damno nec ut cum militibus meis — iam enim esse desistis — sed ut cum ingratis operis agere decrevi. Secundis rebus, quae circumflouant vos, insanire coepistis, oblitus status eius, quem beneficio exuistis meo, digni, hercule, ut in eodem consensescatis, quoniam facilius est vobis adversam quam secundam regere fortunam. En tandem! Illyriorum paulo ante et Persarum tributarias Asia et tot gentium spolia fastidio sunt. Modo sub Philippo seminudis amicae et purpura sordent, 25 aurum et argentum oculi ferre non possunt: lignea enim vasa desiderant et ex cratibus scula rubiginemque gladiatorum. Hoc cultu nitentes vos accepi et o talenta aeris alieni, cum omnis regia supellex haud amplius quam 15 talentorum esset, meorum operum fundamenta. Quibus tamen — absit invidia — imperium maxime terrarum partis inposui. Asiaeque pertaesum est, quae vos gloria rerum gestarum dis pares fecit? In Europam ire properatis rege deserto, cum pluribus vestrum deficturum vitium fuerit, ni aes alienum fuisset, nempe in Asia-tica praeda. Nec pudet profundo ventre devictarum gentium spolia circumferentes reverti velle ad liberos coningesse, quibus pauci praemia victoriae potestis ostendere. Nam ceterorum, dum etiam spei vestrae obviam istis, arma quoque pignori sunt. Bonus vero militibus cariturus sum, pelicum suarum concubinis: quibus hoc solum ex tantis opibus superest, in 40

3. staterim *Junius*; staturerem *A.* — 6. discedunt *Laurel*; descendunt *A.* — 14. quidam *Junius*; quidem *A.* — 19. operis *Rubinius*; oportet *A.* — 23. esset, meorum *Modius*; vox *A.*

quod inpenditur. Proinde fugientibus me pateant limites: facessite hinc ocios, ego cum Persis abeuntium terga tutabor. Neminem teneo: liberate oculos meos, ingratis civis. Laeti 25 vos excipient parentes liberique sine vestro rege redempti! 5 obviam ibunt desertoribus transfugisque! Triumphabite, mchercule, de fuga vestra et, ubicumque ero, expetam poenas hos, cum quibus me reliquistis, colendo praefereatque vobis. Iam autem scietis, et quantum sine rege valeat exercitus, et quid (1) opus in me uno sit.' Desiluit deinde frendens de tribunali et 30 in medium armatorum agmen se innisit, notatos quoque, qui ferocissime oblocuti erant, singulos manu corripuit nec ausos repugnare XII adstrictis custodibus corporis tradidit. Quis III crederet saevam paulo ante contionem obtinuisse subito metu, [et] cum ad supplicium videret trahi nihilo ausos graviora quam ceteros, sive nominis, quod gentis, quae sub regibus 3 sunt, reges inter deos colunt, sive propria ipsius veneratio, sive fiducia tanta vi exercentis imperium contreruit eos: singulare certe ediderunt patientiae exemplum adeoque non sunt accessi supplicio commilitonum, cum sub noctem interfectos 20 esse cognoscent, ut nihil omiserint, quod singuli magis obedienderet et pie facerent. Nam cum postero die prohibiti aditu 5 regis essent Asiaticis modo militibus admissis, lugubrem totis castris edidere clamorem, denuntiantes protinus esse mortiferos, si rex perseveraret irasci. At ille periculis ad omnia, 6 25 quae agcasset, animi peregrinorum militum contionem advocari iubet Macedonibus intra castra cohibitis: et cum frequentes coissent, adhibito interprete talem orationem habuit: 'Cum ex Europa traicerem in Asiam, multas nobiles gentes, magnam vim hominum imperio meo me additurum esse sperabam. Nec 8 30 deceptus sum, quod de his credidi fama. Sed ad illa hoc quoque accessit, quod video fortes viros erga reges sive pietatis invictae. Luxu omnia fluere credideram et nimia felicitate mergi in voluptates. At hercules, munio militiae hoc animorum corporumque robore aequae impigre toleratis et, cum 35 fortes viri sitis, non fortitudinem magis quam fidem colitis. Hoc ego [non] nunc primum profiteor, sed olim scis. Itaque 10 et dilectam et vobis iuniorum habui et vos meorum militum corpori inimicis. Idem habitis, eadem arma sunt vobis: obsequium vero et patientia imperii longe praestantior est, quam

11. corripuit *Laurel*; corripit *A.* — 14. [et] *del. Hugius*. — nihilo *Acidalius*; nihil *A.* — 16. sunt, reges *add. I.* — 22. regis essent *Forzius*; venissent *A.* — 34. robore *Aldus*; robore *A.* — 36. ego I; ergo *A.* — [non] *del. Acidalius*. — 39. praestantior est] praestantiore *LP.*

11 ceteris. Ergo ipse Oxyartis Persae filiam mecum [in] matri-
 12 monio iunxi, non indignatus ex captiva liberos tollere. Mox
 deinde cum stirpem generis mei latius propagare cuperem,
 uxorem Darii filiam duxi proximisque amicorum auctor fui ex
 13 captivis generandi liberos: ut hoc sacro fodere omne dis-
 crimine victi et victoris excluderem. Proinde genitos esse vos
 mihi, non adscitos milites credite. Asiae et Europae unum
 atque idem regnum est. Macedonum vobis arma do. Inventravi
 14 peregrinam novitatem: et civis mei estis et milites. Omnia
 eundem ducunt colorem: nec Persis Macedonum morem adum-
 brare nec Macedonibus Persas imitari indecorum. Eiusdem
 iuris esse debent, qui sub eodem regere victuri sunt.

15 *Haec oratione habita Persas corporis sui custodiam credidit,
 Persas satellites, Persas apparatus fecit. Per quos cum Mace-
 dones, qui huic seditioni occasionem dedissent, victi ad supplicia*
 16 *traherentur, venus ex his, auctoritate et aetate gravem, ad regem*
 17 *IV. ita locutum ferunt: 'Quosque,' inquit, 'animo tuo etiam per*
 18 *supplicia, et quidem externi moris, obsequeris? Milites tui,*
 19 *cives tui incognita causa [a] captivis suis ducentibus trahuntur*
 20 *ad poenam. Si mortem meruisse indicas, saltem ministros*
 21 *supplicii muta.' Amico animo, si veri patiens fuisset, admo-*
 22 *nebatur, sed in rabiem ira pervenerat. Itaque rursus — nam*
 23 *parumper, quibus imperatum erat, dubitaverat — mergi in*
 24 *annem, sicut victi erant, iussit. Ne hoc quidem supplicium*
 25 *seditionem militum movit. Namque copiarum duces atque*
 26 *amicos eius manipuli advenit, petentes, ut, si quos aludex pri-*
 27 *stina nota indicaret esse contactos, iuberet interdicti: offerre*
 28 *se corpora irae, trucidaret. Tandem prae dolore vix mentis*
 29 *compotes universi concurrunt ad regium armisque ante fores*
 30 *proiectis tuniciati adstantes nuda et obnoxia poena corpora ad-*
 31 *mitti flentes orabant. Non se deprecari, quin supplicis sententiam*
 32 *expiarentur, quae per contemtiorem deliquissent. Regis iracun-*
 33 *diam sibi morte tristiorum esse. Cumque dies noctesque ante*
 34 *regiam persistentes miserabili clamore habitaque poenitentiam*
 35 *suaam adprobarent, biduum tamen oderens humilitas suorum*
 36 *preces iracundia regis duravit. Tertio die victus constantia sup-*

1. Oxyartis *Zumptius*: oxiratis *A.* — [in] *delest.* — 10, moerem *Friedelanus*: more *A.* — 12, victuri sunt] *verba quae sequuntur usque ad e. 4 § 1 Quosque add. Probenius: in A spatium vacuum relictum est.* — 15, obsequeris *Gianta*: exsequeris *A.* — 19, [a] *del. Gianta.* — 20, indicas *LF.* — 24, Ne *Zumptius*: nec *A.* — 27, contactos *I.*: contractos *A.* — 28, irae, trucidaret *Modius*: ira trucidaret *A.* Verba quae sequuntur usque ad e. 5 § 1 Intuentibus *add. Froisshemius, in A add, hic deest.*

placium processit incusatusque leniter exercitus inmodestia non sine multis utrimque lacrimis in gratiam se cum ipsis redire professus est. Digna tamen res visa est, quae maioribus hostis exsparetur. Itaque sacrificio magnifice perpetrato Macedonum simul Persarumque primores invitavit ad epulas. Novem milia eo convivio excepisse proditum est memoriae eosque omnes invitante rege ex eodem cratere libavisse, Graecis barbarisque vatibus tum alia fausta vota praeromittum, tum insipiens ut ea utriusque imperii in idem corpus coacta societis perpetua foret. Maturata deinde est missio, et infirmissimus quisque excoctorati, Amicorum quoque seniorum quibusdam commentum dedit. Ex quibus Clitus cognomento Albus Gorgiasque et Polydamas et Antigonus fuerunt. Abentibus non modo praeteritū temporis stipendia cum fide perolevit, verum etiam talentum adiecti in singulis milites viatici nomine. Filios ex Asiaticis viroribus susceptos — ad decem milia fuisse traduntur — apud se relinqui iussit, ne in Macedoniam cum parentibus transgressi et coniugibus liberisque prioribus permixti familias singularum contentionibus et discordiis implerent: sibi curae fore pollicitus, ut patrio more instituti militiae artes edocerent. Ita supra decem veteranorum milia dimissa sunt, additusque est Craterus, qui eos deduceret, ex praecipitis regis amicus. Cui si quid humanitas accidisset, Polyperconti parere iussit sunt. Litteris etiam ad Antipatrum scriptis honorem emeritis haberi praecipit, ut quotiens ludii atque certamina ederentur, in primis ordinibus coronati spectarent, utque fato functorum liberi insperare in paternis stipendiis succederent. Craterum Macedoniae continentibusque regionibus cum imperio praeseesse placuit, Antipatrum cum supplemento iuniorum Macedonum ad regem pergere. Verebatur enim, ne per discordiam profecti cum Olympiade gravis aliqua clades acciperetur. Nam multas ad Alexandrum epistolas mater, multas Antipater miserat, vicissimque alter alterum arroganter et acerbe plerumque facere criminabantur, quae ad dedecus aut detrimentum regiae maiestatis pertinebant. Postquam enim rumor occisi regis temere vulgatus in Macedoniam penetrasset, mater eius sororque Cleopatra tumultuatae fuerunt, et haec quidem paternam regnum, Olympiam Epurum invaserat. Forte dum eiusmodi litterae red-
 duntur, Hephæstion, advenus omnium armorum se participem haberi, resignatas ab Alexandro simul inspiciebat. Neque vetuit eum rez, sed detractum digito anulum ori legentis admoxit, nihil eorum, quae perscrupta essent, in alios effundens signifi-
 cans. Incussasse autem ambos fertur et motris insolentia per-
 motum exclamasse, eum pro habitatione decem mensium, quam

in utero sibi praebuisse, gratiam mercedem exigere: Antipatrum vero suspectum habuisse, quasi partu ex Spartanis victoria tolerantem animos et imperio tot iam in annos prorogato supra praefecti modum elatum. Itaque cum eius gravitas auge integras a quibusdam praedicaretur, subiecti exterius quidem album videri, sed si penitus introspicatur, totum esse purpureum. Pressit tamen suspicionem suam neque ullum manifestum ablatiōni animi indicium praefuit. Credidere tamen plerique Antipatrum, evocari se supplicii causa ratum, impiis machinationibus regiae mortis, quae paulo post secuta est, auctorem exitisse.

Interea rex, ut inimicis exercitus detrimenta sarciret optimum quemque Persarum in Macedonicos ordines adiegit: mille etiam praestantissimos segregavit ad propriam sui corporis custodiam: alios hastarum manum, haud pauciores decem milibus, circa regium tabernaculum excubias agere iussit. Haec agenti Peucestes supervenit cum viginti sagittariorum funditorumque milibus, quos ex sua provincia coegerat. His per exercitum distributis profectus est Susis et Pasitigri amne transmissus apud Carus castra metatus est: inde quadriduo per Silitanen ductis copiis Saubona processit, ubi per septem dies quietum agmen tenuit. Tridui deinde itinere cetero Celonas percontum est. Oppidum hoc tenent Boeotia profecti, quos Xerxes sedibus suis exilus in Orientem transtulit: sercabantque argumentum originis peculiari sermone ex Graecis plerumque vocibus constante: ceterum ob commerciorum necessitatem finitiorum barbarorum lingua utebantur. Inde Bagistanem ingressus est, regionem opulentam et abundantem arborum ameno et secundo foetu ceterisque ad vitae non usum modo, eorum etiam delectationem pertinentibus. Gravis inter haec Eumeni cum Hephæstione simulitas incidere. Nam seruos Eumenes decessorio, quod pro hero suo anteceperat, Hephæstione proturbavit, ut Euius tibicen eo reciperetur. Neque multo post, cum iam sopita adeo eiderentur, nova exorta contentione adeo recruduerant, ut etiam in atrocem iramque et acerba utriusque convicia prorumperent. Sed Alezandri interventu imperioque inimicitiae saltem in speciem ablatas sunt: cum ille quidem Hephæstioni etiam minutus esset, qui in flagrantissima regis gratia positus, quamquam captivam reconciliationis Eumenes, pertinacius aversabatur.

Percontum deinde est in Mediae campis, ubi maximi equorum greges pascebantur. Nisaeos appellati, magnitudinis et specie insignes. Supra quinquaginta milia ibi reperta, cum Alezander eo transiret, a comitibus illius abnotatum est: alium triplo phares fuisse, sed inter bellorum turbas maxinum eorum partem prae-

dones abegisse. Ad triginta dies ibi substitit rex. Eo Atropates Mediae satrapa centum barbaras mulieres adduxit, epulandi peritis pellicisque et securibus armatas: unde quidam crediderunt Amazonum ex gente reliquias fuisse. Septimus deinde castris Ecbatana attingit, Mediae caput. Ibi sollemnia diis sacrificia fecit ludosque edidit et in convivio festosque dies laxavit animum, ut mox in nocorum operam curam atque ministeria validior intenderetur. Sed ista volentem, velut iniecta manus, satum alio traxit vitiumque carissimum amicum eius neque multa post ipsi quoque regi extorsit. Pueros in studio certantes spectabat, cum nuntiatur deficere Hephæstionem, qui morbo ex crapula contracto septimum iam diem decubabat. Extremis amici periculo statim conarsit et ad hospitium illius celeriter pergit: neque tamen prius eo percontum, quam illam mors occupasset. Id regi omnino, quae in vita pertulerat, adversorum luctuosissimum necesse certum habetur eumque magnitudinis doloris in lacrimas et lamenta victum multa animi de gradu deieci argumenta edidisse. Sed ea quidem varie traduntur: illud inter omnes constat, ut quam decentissimas exequias ei diceret, nonuisse Ecbatanae sepeliri, sed Babylonem, quo ipse concessurus erat, a Perdicca deferri curasse: ibique sanus inaudito antehac exemplo duodecim talentum milibus locavisse. Per unicum certe imperium lugeri eum iussit: et ne memoria eius in exercitu exolesceret, equitibus, quis praefaverat, nullum praefecit ducem, sed Hephæstionis aliam appellari voluit et, quae ille signa instituisset, ea non innovari. Funebria certamina ludosque, quales nunquam editi fuissent, meditato tria artificum milia coegit: qui non multo post in ipsius exequiis certasse feruntur. Nec amici tam effuso affectu ad conciliandam eius gratiam sequiter nisi certam reperere, per quae memoria defuncti clarior honoratiorque fieret. Igitur Eumenes, cum se ob similitudinem cum Hephæstione regis indignationem incurrisse sensit, multis auctor fuit seque et arma sua Hephæstioni consecrandi pecuniisque ad cohonestandum funus large contulit. Hoc exemplum imitati sunt ceteri: eoque mox processit absentationum impudentia, ut regi materare et desiderio defuncti insensitum permissum tandem fuerit, deum esse Hephæstionem. Quo quidem tempore et copiarum ducibus Agathodes Samius ad extremum periculi venit, quod illius tumultum praeteritus inlacrimasse visus esset. Ac nisi Perdicca venanti sibi Hephæstionem adparuisse ementibus per deos omnes ipsumque Hephæstionem decessisset, ex ipso se cognovisset, Agathodem non ut mortuum et vanae divinitatis titulum frustra ornatum fuisse, verum ob memoriam pristinae sodalitatis lacrimas non

tenuisse, vir fortis et de rege bene meritis pietatis in amicum
grates poenas innoxio capite pependisset.

Ceterum si paulisper a luctu accocaret animum, in Cossaeorum gentem expeditionem suscepit. Iuga Mediae vicina Cossaei tenent, asperum et aere genus et praedando vitam tolerare solitum. Ab his Persarum reges annuo tributo pacem redimere consueverant, ne in subiecta decurrentes infestam atrocitatis regionem facerent. Nam vim temptantis Persas facile reppererant, asperitate locorum defensi, in quae se recipiebant, quotiens armis superabantur. Idem munus ibi optabant, Babylonem remigranti tutus per ea loca transitus esset. Hos igitur Alexander bipartito agmine adgressus intra quadraginta dies perdomuit. Nam ab ipso rege et Ptolomaeo, qui partem exercitus ducebat, saepe caesi, ut captivos suos reciperent, permiserunt se victori. Ille validas urbes opportunitis locis extrahi iussit, ne abduco exercitu fera gens obedienciam exieret. Motis inde castris, in militum expeditione recenti fessum refecerit, lento agmine Babylonem procedebat. Inaunq̄ via triginta ab urbe stadiis aberat, cum Nearchus occurrit, quem per Oceanum et Euphratis ostia Babylonem praemisera: orabatque, ne fatalem sibi urbem vellet ingredi. Conspertum id sibi ex Chaldaeis, qui multis iam praedicticium eventibus artis suae certitudinem abunde probavissent. Rex fama eorum hominum constantique obsequio motus dimissis in urbem amicorum plerisque alia via praeter Babylonem ducit ac ducentis inde stadiis stativa locat. Sed ab Anaxarcho philosopho eductus contemptis Chaldaeorum monitis, quorum disciplinam inane aut supervacuum arbitrabatur, urbem intrat. Legationes eo ex universo ferme orbe confluerant. Quibus per complures dies studiose auditis deinceps ad Hephaestionis exequias adiecit animum. Quae summo omnium studio ita celebratae sunt, ut nullius ad id tempus feralia magnitudine sumptuum apparatus celebratae non vicerint. Post haec capulo incessit regi per Pallacopam anemem ad Arabum confinia navigandi: quo delatus, urbi condenda commoda sede reperta Graecorum aetate aut valueribus incalidis ei, si qui sponte remanserant, ibi collocat. Quibus ex sententia perfectis iam futuri securus Chaldaeos invadebat, quod Babylonem non ingressus tantum esset incolamus, verum etiam excessisset. Enimvero recentem per paludes, quas Euphrates in Pallacopam effusus efficit, foedum omen oblatum est. Quippe rami desuper impendentes detractum capiti regio diadema proiecissent in fluctus. Cum deinde alia super alia prodigiosa et minacia nuntiarentur, procurandis eis

Graeco simul barbaroque ritu continua sacra facta sunt. Neque tamen exiari praeterquam morte regis potere. Qui cum Nearchum excepisset concivio tanquam cubitum iustus esset, Medii Larissaei obtinuit precibus dedit, ut ad eum commissarius veniret. Ubi postquam tota nocte perpotasset, male habere coepit. Ingravesces deinde morbus adeo omnes vires intra sextiduum diem exhausit, ut ne vocis quidem potestas esset. Interea milites sollicitudine desiderioque eius anxii, utinam obstantibus ductibus, ne validitatem regis onerarent, expresserunt, ut in conspectum eius admitterentur.

- (14) Intuentibus lacrimae obortae praebuere speciem iam non X. regem, sed finis eius visentis exercitus. Maeror tamen circumstantium lectum eminebat: quos ut rex adspexit, 'Invenit' inquit, 'cum excessero, dignum talibus viris regem?' In- 3
3 credibile dictu auditeque, in eodem habitu corporis, in quem se composuerat, cum admissurus milites esset, durasse, donec a toto exercitu illud ultimum persalutatum est: dimissoque vulgo velut omni vitae debito liberatus fatigata membra reiecit. Propiusque adire iussit amicis — nam et vox deficere iam 4
4 coeperat — detractum anulum digito Perdiccae tradidit, adiectis mandatis, ut corpus suum ad Hammonem ferri iuberent: quaerentibusque his, cui relinqueret regnum, respondit, ei, qui 5
5 esset optimus: ceterum providere iam se, ob id certamen magnos funebres ludos parari sibi. Rursus Perdicca inter- 6
6 rogante, quando caelestes honores haberi sibi vellet, dixit, iam velle, cum ipsi felices essent. Suprema haec vox fuit regis, et paulo post extinguitur.
- (15) Ac primo ploratu lamentisque et plangentibus tota regia per- 7
7 sonabat: mox velut in vasta solitudine omnia tristi silentio 20
20 muta torpente, ac cogitationes, quid deinde futurum esset, dolore converso. Nobiles pueri custodiae corporis eius adnetae nec doloris magnitudinem capere nec se ipsos intra vestibulum regiae tenere poterunt: vagique et furentibus similes tantam urbem luctu ac maerore conpleverant nullis questibus 25
25 omissis, quos in tali causa dolor suggerit. Ergo qui extra 9
9 regiam adstiterant Macedones pariter barbarique concurrunt, nec poterant victi a victoribus in communi dolore discerni.

6. admissurus *Lauer*: missurus *A.* — 9. deficere] desipere *FL.*, in *L. add.*, in *marginis deficere.* — 11. Hammonem] ammonem *LF.* — 12. respondit *Lauer*: respondet *A.* — 13. providere *Medius*: providere *A.* — 22. magnitudinem capere *Freinsheimus*: magnitudinem exere *FF.*, magnitudinem *ac BL.* — 24. maerore] memore *P.* — 26. adstiterant] adstiterant *P.*

Q. Curtius Rufus.

Persae iustissimum ac mitissimum dominum, Macedones optimum ac fortissimum regem invocantes certamen quoddam maeroris edebant. Nec maestorum solum, sed etiam indignantium voces exaudiebantur, tam viridem et in flore aetatis fortunaeque invidia deum ereptum esse rebus humanis. Vigor eius et 5
 10 Tum Macedones divinos honores negasse ei paenebat, inopisque et ingratos fuisse se confitebantur, quod aures eius delita appellatione fraudassent. Et cum diu nunc in veneratione, 16
 11 nunc in desiderio regis haesissent, in ipsos versa miseria 11
 12 est. Macedonia profecti ultra Euphraten in mediis hostibus novum imperium aspernantibus desitutos se esse cernebant: sine certo regis herede, sine herede regni publicas vires ad 15
 13 se quemque tracturum. Bella deinde civilia, quae secula sunt, 15
 14 mentibus augurabantur; iterum non de regno Asiae, sed de rege ipsis sanguinem esse fundendum: novis vulneribus veteres 14
 15 rumpendas cicatrices: senes, debiles modo petita missione a iusto rege nunc morituros pro potentia forsitan satellitis alii 20
 16 cuius ignobilis. Has cogitationes volentibus nox supervenit terroremque auxit. Milites in armis vigilabant: Babylonii alius 20
 17 et muris, alius culmine sui quisque tecti prospectabant, quasi certiora visuri. Nec quisquam lumina audebat accendere. Et quia oculorum cessabat usus, fremitus voceque auribus captabant ac plerumque vano metu territi pro obscuras semitas, 25
 18 alius alii occurrentes, invicem suspecti ac solliciti ferebantur. 25
 19 Persae comis suo more detonsis in lugalibus veste cum conjugibus ac liberis non ut victorem et modo [n] hostem, sed ut gentis suae iustissimum regem vero desiderio legebant. Adsueti sub rege vivere non alium, qui imperaret ipsis, di- 30
 20 gnorem fuisse confitebantur. Nec muris urbis luctus con- 17
 21 tinebatur, sed proximam regionem ab ea, deinde magnam partem Asiae cui Euphraten tantum molis fama pervaserat. Ad Darii quoque matrem celeriter perlata est. Abscissa ergo veste, qua induta erat, lugalibrem sumpsit laceratisque criuibus humi 35

1. optimum] optimissimum P. — 2. maeroris] memoria P. — 5. ereptum] erepta P. ereptam F. — 6. evadentis] eudentes P. — 7. maeroris] mures P. — donantis P.; donatis C. — 8. paenebat P.; paenebant C. — 12. in mediis] Zumptius: mediis A. — 13. desitutos] desitutos LF. — 15. civilia] civilium LF. — 18. rumpendas] rumpandas P. — a iusto] Lauver: iusto A. — 22. quisque] quis P. — 25. plerumque P.; plerumque quae C. — 27. comis suo] Palmerius: commissio A. — cum P.; cum C. — 29. [n] hostem] Indefinitus. — 30. Adsueti] ac sueti P. — 34. Abscissa] abscessa B? F? P.

corpus abiicit. Adsidebat ei altera ex nepibus nuper amissum Hephaestionem, cui nuperat, lugens propriasque causas doloris in communi maestitia retractabat. Sed omnium suorum mala Sisigambis una capiebat. Illa suam, illa nepitium vicem 21
 5 flebat. Recens dolor etiam praeterita revocaverat. Crederes modo amissum Dareum et pariter miserae duorum filiorum exequias esse ducendas. Flebat simul mortuos vivosque. Quem enim puelliarum acturum esse curam? quem alium futurum Alexandrum? iterum esse se captas, iterum exidisse regno. 22
 10 Qui mortuo Dareo ipsis tueretur, reperisset, qui post Alexandrum respiceret, utique non reperitur. Subibat inter haec 23
 12 animum LXXX fratres suos eodem die ab Ocho, saevissimo regum, trucidatos adiectumque stragi tot filiorum patrem: et septem liberis, quos genuisset ipsa, unum superesse: ipsum Dareum 15
 16 floruisse paupis, ut crudelium posset extingui. Ad ultimum 24
 17 dolori succubuit obvolutoque capite accidentis genibus suis neptem nepotemque aversata cibo pariter abstulit et luce. Quinto, postquam mori statuerat, die extincta est. Magnum 25
 20 profecto Alexandro indulgentiae in eam iustitiaeque in omnes captivos documentum est mors huius: quae cum sustinisset 20
 21 post Dareum vivere, Alexandro esse superstes erubuit. Et hercule, aeste inestantibus regem liquet, bona naturae eius 26
 22 fuisse, vitia vel fortunae vel aetatis. Vis incredibilis animi, laboris patientia propemodum nimia, fortitudo non inter reges modo excellens, sed inter illos quoque, quarum haec sola virtus fuit, liberalitas saepe maiora tribuentis, quam a dis petuntur, 28
 23 clementia in devictos, tot regna anti reddita, quibus ea demerserat bello, aut dono data, mortis, cuius metus ceteros exanimat, perpetua contemptio, gloria laudisque ut iusto maior 29
 24 cupido, ita in iuvene et in tantis eius admittenda rebus, iam 30
 25 pietas erga parentes, quorum Olympiada immortalitati consecrare decreverat, Philippum ultus erat, iam in omnes fore 31
 26 amicos benignitas, erga milites benivolentia, consilium par magnitudinis animi et, quantum vix poterat aetas eius capere, 32
 27 solertia, modus immodicarum cupiditatum, Veneris iura naturae 32
 28 desiderium usus nec ulla nisi ex permissio voluptatis ingentes

1. nepibus] Lauver: nepotibus A. — 2. Hephaestionem] Freytaghemius: ephestionem A. — 3. retractabat] retractabant A. — 4. Sisigambis] sisigambis P. — 8. quem] quam LF. — 9. exidisse] excedisse LFF. — 10. ipsas] necurrit] ipsa stuperetur P. — post P.; plus C. — 27. ea demerserat] eadem erat P. — 29. contemptio] contentio P. — 30. in iuvene] Jeopius: ut iuveni A. — eius] Jeopius: nec A. — 31. Olympiada] olimpiada LFF. — immortalitati] immortalitate P. — 35. modus] Lauver: modum A.

33 profecto dotes erant. Illa fortunae: dis aequare se et caelestes honores accersere et talia suadentibus oraculis credere et dedignantibus venerari ipsum vehementius, quam par esset, irasci, in externum habitum mutare corporis cultum, imitari devictarum gentium mores, quos ante victurum speraverat. Nam 5 iracundiam et cupidinem vini sicuti iuventa irritaverat, ita senectus mitigare potuisset. Fatendum est tamen, cum plurimum virtuti deberit, plus debuisse fortunae, quam solus omnium mortalium in potestate habuit. Quotiens illum a morte revocavit? quotiens temere in pericula vectum perpetua felicitate protexit? Vitae quoque finem eundem illi quem gloriae statuit. Expectavere eum fata, dum Oriente perdidit addio- 36 que Oceano, quidquam mortalitas capiebat, impleret. Huic regi docique successor quaerebatur: sed maior moles erat, quam ut unus subire eam possent. Itaque nomen quoque eius et 15 fama rerum in totum propemodum orbem reges ac regna diffudit, clarissimae sunt habiti, qui etiam minime parvi tantae fortunae adhaeserunt.

VI. Ceterum Babylone — inde enim devertit oratio — corporis(19) eius custodes in regiam principes amicorum ducesque copiarum 20 advocare. Secuta est militum turba cupientium scire, in quem Alexandri fortuna esset transitura. Multi duces frequentia militum exclusi regiam intrare non poterant, cum praeco exceptis, qui nominatim citarentur, adire prohiberet. Sed pre- 3 carium spernebatur imperium. Ac primum eiulatus ingens 25 ploratusque renovatus est: deinde futuri spectatio inhibitis lacrimis silentium fecit. Tum Perdicae regia sella in conspectum vulgi data, in qua diadema vestisque Alexandri cum armis erant, anulum sibi pridie traditum a rege in eadem sede posuit: quorum aspectu rursus obortae omnibus lacrimae integrare 30 luctum. Et Perdicae, 'Ego quidem,' inquit, 'anulum, quo ille regni atque imperii res obsignare erat solitus, traditum ab ipso mihi reddo vobis. Ceterum quamquam nulla clades huic, qua affecti sumus, par ab iratis dis excogitari potest, tamen magnitudinem rerum, quas egit, intuentibus credere licet, tantum 35 virum deos accommodasse rebus humanis, quarum sorte completa cito repereret eum suae stirpi. Proinde quoniam nihil aliud ex eo superest, quam quod semper ab immortalitate seducitur, corpori exanimi quoque quam primum iusta solvamus,

5. quos I; quas A. — 19. Babylone] habillone P, habillone LF. — 25. Ac primum Laner: ad primum A. — 27. Tum Laner: tunc A. — 29. sede] selem P. — 32. res Scheffer: vires A. — 39. exanimi quoque Joespui: nominique A.

hand oblitii, in qua urbe, inter quos simus, quali praeside ac rege spoliati. Tractandum est, commilitones, cogitandum- 5 que, ut victoriam partam inter hos, de quibus parva est, obtinere possimus. Capite opus est: hocine uno, an *pharbus*, 5 in vestra potestate est. Illud scire debetis, militarem sine duce turbam corpus esse sine spiritu. Sextus mercis est, ex quo Roxane praegnas est: optamus, ut marem enitatur: eius 9 regum dis adprobantibus futuram, quandoque adoleverit. 20 Interim a quibus regi velitis, destinate.' Haec Perdicae. Tum 10 Nearchus, Alexandri modo sanguinem ac stirpem regiae maiestati convenire, neminem aut posse mirari: ceterum expectari 11 nondum ortum regem et, qui iam sit, praeteriri, nec animis Macedonum convenire nec tenori rerum: esse e Barsine filium 12 regis: huic diadema dandum. Nulli placebat oratio. Itaque 13 suo more hastis scuta quatientes obstrere perseverabant. Iamque prope ad seditionem pervenerant Nearchus perrivacius tuente sententiam. Tum Ptolomaeus, 'Digna prorsus est sololes,' 13 inquit, 'quae Macedonum imperet regi, Roxanes vel Barsinae filius, cuius nomen quoque Europam dicere pigebit, maiore ex parte captivi. Est, cur Persas vicimus, ut stirpi eorum 14 serviamus. Quod iusti illi reges Dareus et Xerxes tot milium agminibus tantisque classibus nequiquam petiverunt? Mea sententia haec est, ut sede Alexandri in regia posita, qui consiliis eius adhibebantur, coeant, quotiens in commune consulto opus 15 fuerit, eoque, quod maior pars eorum decreverit, stetur, duces praefectique copiarum his pareant.' Ptolomaeo quidam, pauciores Perdicae adsentiebantur. Tum Aristonus orsus est dicere, Alexandrum consultum, cui reliqueret regnum, voluisse 20 optimum deligi. Iudicatum autem ab ipso optimum Perdicae, cui anulum tradidisset. Neque enim unum cum adessetis morienti, sed circumferentem oculos ex turba amicorum delegisse, cum traderet. Placere igitur, summam imperii ad Perdicae deliri. Nec dubitare, quin vera coeseret. Itaque uni- 18 versis procedere in medium Perdicae et regis anulum tollere iubebant. Haerebat inter cupiditatem pudoremque et, quo mode-

2. cogitandumque *Fidelianus*: cogitantumque P, cogitantumque C. — 4. *pharibus* add. I. — 7. eius I: cuius A. — 9. quibus] quibusque LPF. — 13. tenori *Joespui*: temporis A. — e Barsine *Modius*: a barsine A. — 16. perrivacius] perrivacius LF. — 17. sententiam] sententia E. — Ptolomaeus scriptus: ptolemus LF, ptolemus P, ptolemens B? P? — 21. Xerxes] xerxes LF, xerxes P. — 23. in] ut P. — 24. adhibebantur] adhibebantur P. — 26. Ptolomaeus scriptus: ptolemos P, ptolemos LF, ptolemos B? P? — 28. reliqueret] reliqueret P. — 29. deligi] deligi P. — ipso] ipsa P. — 31. circumferentem *Gianta*: circumferenti A. — delegisse] diligisse P.

stius, quod expectabat, appeteret, pervicacius oblaturos esse
 19 credebat. Itaque cunctatus diuque, quid ageret, incertus ad
 ultimum tamen recessit et post eos, qui sederant proximi,
 20 constitit. At Meleager, unus e ducibus, confirmato animo, (21)
 quem Perdicae cunctatio exererat, 'Nec diu sieri,' inquit, 5
 'ut Alexandri fortuna tantique regni fastigium in istos humeros
 ruat: homines certe non ferat. Nihil dico de nobilioribus,
 quam hic est, sed de viris tantum, quibus inuitis nihil perpeti
 21 necesse est. Nec vero interest, Roxanes filium, quandoque
 genitus erit, an Perdicam regem habeatis, cum iste sub tutela
 10 specie regnum occupaturus sit. Itaque nemo ei res placet,
 nisi qui nondum natus est, et in tanta omnium festinatione
 non iusta modo, sed etiam necessaria exactos menses solus
 expectat et iam diuinam marem esse conceptum: quem vos dubi-
 22 tetis paratum esse vel subdere? Si medius fidius Alexander 15
 hunc nobis regem pro se reliquisset, id solum ex iis, quae
 23 imperasset, non faciendum esse censerm. Quin igitur ad
 diripiendos thesauros discurritis? harum enim opum regiarum
 24 utique populus est heres.' Haec elocutus per medios armatos
 erupit, et, qui abeundi viam dederant, ipsum ad prouentiam 20
 praedam sequebantur.

VII. Iamque armatorum circa Meleagram frequens globus erat, (22)
 in seditionem ac discordiam viua contione, cum quidam pleris-
 2 que Macedonum ignotus ex infima plebe, 'Quid opus est,' in-
 quit, 'armis civilique bello habentibus regem, quem quaeritis? 25
 Arrhidaeus, Philippo genitus, Alexandri paulo ante regis frater,
 sacrorum caerimoniarumque consors modo, nunc solus heres,
 praeteritur a vobis. Quo merito suo? quidve fecit, cur etiam
 3 gentium communi iure fraudetur? Si Alexandro similem quaer-
 3 ritus, nunquam reperietis: si proximum, hic solus est.' His 40
 auditis contio primo silentium velut iussa habuit: conclamant
 deinde pariter Arrhidaeum vocandum esse mortemque meritis,
 4 qui contionem sine eo habuissent. Tum Pithon plenus lacri-
 marum orditur dicere, nunc vel maxime miserabilem esse
 Alexandrum, qui tam bonorum civium militumque fractu et 35
 praesentia fraudatus esset. Nomen enim memoriamque regis

9. Roxanes *Junia*; hroxanis *A.* — 13. solus] solus *P.* — 16. pro
 se] *om. P.* — 18. *Vindelicius*; hic *A.* — 20. prouentiam *Freisinhensis*;
 prouentiam *A.* — 23. contione *Vindelicius*; contio *A.* — 26. Arrhidaeus
Zumptius; arrhidaeus *A.* — 28. merito suo *C.*; suo merito *P.* — 31.
 conclamant] condemnant *P.* — 32. Arrhidaeum *Zumptius*; arrhidaeus *A.*
 [erulidum *F.*] — vocandum] uocatum *LPF.* — 33. Pithon *Freisinhensis*;
 phiton *A.* — 35. fractu] fructum *LPF.*

sui tantum intuentes ad cetera caligare eos. Haud ambigue 5
 iuuenem, cui regnum destinabatur, impetiit, sed probra, quae
 obiecerat, magis ipsi odium, quam Arrhidaeo contemptum attu-
 lerunt: quippe dum miserantem, etiam faverere cooperunt. Igitur 6
 5 non alium regem se, quam eum, qui ad hanc speem genitus
 esset, passuros pertinaci adclamatione declarant vocarique Arr-
 hidaeum iubent. Quem Meleager infestus inuisisque Perdicae 7
 strenue perducit in regiam: et milites Philippum consulatum
 regem appellant.
 (23) Ceterum haec vulgi erat vox, principum alia sententis. 8
 11 E quibus Pithon consilium Perdicae exequi coepit tutioresque
 destinat filio ex Roxane futuro Perdicam et Leonatum, stirpe
 regia genitis. Adiecit, ut in Europa Craterus et Antipater res 9
 administrarent. Tum insurandum a singulis exactum futuros
 15 in potestate regis genti Alexandro. Meleager haud iniuria 10
 metu supplicii territus cum suis secesserat. Rursus Philippum
 trahens secum irrupit regiam, clamitans suffragari spem de novo
 rege paulo ante conceptae aetatis: experirentur modo
 stirpem Philippi et filium ac fratrem regum duorum: sibimet-
 20 ipsis potissimum crederent. Nullum profundum mare, nullum 11
 vastum fretum et procellosum tantos ciet fluctus, quantos multi-
 tudo motus habet, utique si nova et breui duratura libertate
 luxuria. Pauci Perdicae modo electo, plures Philippo, quem 12
 spreverant, imperium dabant. Nec velle nec nolle quicumque
 25 diu poterant, paenitebantque modo consilii, modo paenitentiae
 ipsius. Ad ultimum tamen in stirpem regiam inclinare studis.
 Cesserat ex contione Arrhidaeus, principum auctoritate con- 13
 territus, et abeunte illo contineuerat magis quam elongauerat
 militaris favor. Itaque reuocatas vestem fratris, cum ipsam,
 30 quae in sella posita fuerat, induitur. Et Meleager thorace 14
 sumpto capit arma, novi regis satellites. Sequitur phalax has-
 tis clipeos quatiens, expleta se sanguine illorum, qui adde-
 clauerant nihil ad ipsos pertinens regnum. In eadem domo 15
 familiae imperii vires remansuras esse gaudebant: heredi-

2. impetit, sed *Jeepius*; impense *A.* — 3. Arrhidaeo *Zumptius*;
 arrhidaeo *A.* — 5. regem *P.*; *om. C.* — 6. passuros *P.*; passuros *C.* —
 pertinaci *C.*; peruenisti et *P.* — Arrhidaeum *Zumptius*; arrhidaeum *A.* —
 11. Pithon *Freisinhensis*; phiton *A.* — Perdicae] praedicae *P.* —
 13. genitos] gentes *P.* — 15. prolestat] potestatem *LPF.* — 16. suis
Giunta; his *A.* — 17. apri arripit; republicae *A.* — 22. si *Giunta*; et
C.; ipsi *P.* — 23. luxuria *Lower*; luxuria *A.* — 22. si *Giunta*; et
 quem spreverant *Acidalius*; quam sperauerant *A.* — 27. Arrhidaeus
Zumptius; arrhidaeus *P.*; arrhidaeus *C.* — 28. illo] ille *P.* — elongauerat
P.; langueret *C.*

tarium imperium stirpem regiam vindicatorum: adnetos esse
 nomen ipsum colere venerarique, nec quemquam ill capere,
 nisi genitum, ut regnaret. Igitur Perdica territus conclave, (24)
 in quo Alexandri corpus iacebat, observari iubet. ne cum ipso
 erant spectatae virtutis: Ptolomaeus quoque se adiunxerat ei 5
 17 puerorumque regia cohors. Ceterum haud difficulter a tot
 milibus armatorum claustra perfracta sunt. Et rex quoque
 18 erat. Iratusque Perdica hos, qui Alexandri corpus tueri vellet,
 sevocat: sed, qui irruerant, eminus tela in ipsum iaciabant. 19
 Multisque vulneratis tandem seniores demptis galeis, quo facilius
 nosci possent, precari eos, qui cum Perdica erant, coe-
 19 pere, ut assisterent bello regique et pluribus cederent. Primus
 Perdica arma deposuit, ceterique idem fecerunt. Melegro deinde
 suadente, ne a corpore Alexandri discederent, insidiis locum
 15 quaeri rati diversa regiae parte ad Euphratem fugam intendunt.
 20 Equitatus, qui ex nobilissimis invenum constabat, Perdica
 et Leonatum frequens sequebatur, placebatque excedere urbe
 21 et tendere in campis. Sed Perdica ne pedites quidem secu-
 rituros ipsum desperabat: itaque, ne abduccendo equites abru-
 21 piasse a cetero exercitu videretur, in urbe subsistit.

VIII. At Meleger regem monere non destitit, ius imperii Per- (25)
 dicac morte sancendum esse: nisi occupetur inopiens animus,
 2 res novaturum: meminisse eum, quid de rege meruisset: ne-
 minem autem ei satis fidum esse, quem metuat. Rex patie-
 26 batur magis, quam adsentiebatur. Itaque Meleger silentium
 pro imperio habuit misisque regis nomine, qui Perdica accer-
 3 serent. Idem mandatam, ut occiderent, si venire dubitaret.
 Perdica nuntiatum satellitum adventu sedecim omnino pueris
 30 regiae cohortis comitatus in limine domus suae constitit casti-
 gatosque et Melegri mancipia identidem appellans sic animi
 vultusque constantia terruit, ut vix mentis compotes figerent.
 4 Perdica pueros equos iussit conscendere et cum paucis ami-
 corum ad Leonatum pervenit, iam firmiore praesidio vim pro-
 5 pulsaturus, si quis inferret. Postera die indigna res Macedo-

nibus videbatur, Perdicae ad mortis periculum adductum, et
 Melegri temeritatem armis ultum ire decreverant. Atque ille 6
 seditione provisa, cum rex *contionem* adisset, interrogare eum
 coepit, an Perdicae comprehendi ipse iussisset. Ille Melegri
 5 instinctu se iussisse respondit: ceterum non debere tumul-
 (26)tuari eos, Perdicae enim vivere, Igitur contione dimissa 7
 Meleger equitum maxime defectione perterritus inopisque con-
 siliis — quippe in ipsum periculum reciderat, quod inimico
 paulo ante intenderat — triduum fere consumpsit incerta
 10 consilia solvendo. Et pristina quidem regiae species manebat:
 nam et legati gentium regem adibat, et copiarum duces ade- 8
 rant, et vestibulum satellites armatique compleverant. Sed in- 9
 gens sua sponte maestitia ultimae desperationis index erat,
 suspectique invicem non adire propius, non colloqui audebant
 15 secretas cogitationes intra se quoque volvente, et ex consp-
 ratione regis novi desiderium excitabatur amissi. Ubi ille esset, 10
 cuius imperium, cuius aspectum secuti erant, requirebant.
 Destitutos se inter infestas indomitaeque gentes, expulsi
 tot suarum cladum poenas, quandoque oblata esset occasio.
 20 His cogitationibus animos excedebant, cum adiunxerant equites, 11
 qui sub Perdica essent, occupatis circa Babylona campis frum-
 entum, quod in urbem vehebatur, retinuisse. Itaque inopia 12
 primum, deinde famae esse coepit, et, qui in urbe erant, aut
 reconciliandum cum Perdica gratiam aut armis certandum esse
 25 censebant. Forte ita acciderat, ut, qui in agris erant, popu-
 lationem villarum vicorumque veriti, conflugerent in urbem,
 oppidani, cum ipsos alimenta deficerent, *excederent* urbe et
 (27)utrique generi tutior aliena sedes quam sua videretur. Quo-
 rum consternationem Macedones veriti in regium coeunt, quae-
 30 que ipsorum sententia esset, exponunt. Placebat autem legatos
 ad equites mitti [et] de finienda discordia armisque ponendis.
 Igitur a rege legator Passas Thessalus et Amissus Megalopoli-
 15 tanus et Perilaus: qui cum mandata regis edidissent, non aliter
 posituros arma equites, quam si rex discordiae auctores dedi-
 35 disset, tulere responsum. His renuntiatis sua sponte arma
 milites capiunt. Quorum tumultu et regia Philippus excitus,

2. decreverant] decreverat P. — 3. rex *contionem* Halmsius: regem
 A. — 15. secretas cogitationes *Giants*: secretae cogitationis A. — vol-
 vente P.: volentes C. — 18. expulsi P.: expulsi C. — 21.
 Babylona] babilonia LP, babilonia F. — 27. *excederent* add. *Vindeli-
 tina*. — 31. ad equites *Lasser*: et equites A. — [et] del. *Vindelicius*. —
 ponendis] *hic desinit* P. — 32. Thessalus] tessalus LF. — Megalopoli-
 tanus I.: megalopolitanus A. — 35. His *Lasser*: his *BF*, is *LF*. — 36.
 e regia *LB*: a regia *FF*.

4. observari *Palmerius*: observari A. — 5. Ptolomaeus *scriptus*: pto-
 lomaeus F, ptholomaeus LP, ptholomaeus B? F? — 8. stipatus] stipatus P.
 — 9. *erat* add. *Vindelicius*. — hoc] hoc P. — 10. sed, qui] sequi
 LP, sequi qui P. — iaciabant] iacebant P. — 11. demptis] dentis P.
 — 12. eos P.: om. C. — 13. discederent] descenderat P. — 19. pedites]
 pelitas P. — 20. abduccendo] adducendo P. — 22. imperii P.: imperium
 C. — 23. ni *Modius*: ne A. — 24. novaturum *Modius*: novatum A.
 — 27. mistique] que *av. P.* — qui *av. P.* — 32. *invenum* *Lasser*: in-
 gerunt A. — 33. pueros *Lasser*: pueris A. — cum] cum P.

17 'Nihil,' inquit, 'seditio est opus. Nam inter se certantium
18 praemia, qui quieverint, occupant. Simul mementote rem
19 esse cum civibus, quibus spem gratiae cito abrupturæ ad bellum
20 civile propterantem est. Altera legatione, an mitigari possint,
21 experiamur: et credo nondum regis corpore sepulto ad praec-
22 standa ei iusta omnis esse coituros. Quod ad me attinet,
23 reddere hoc imperium malo, quam exercere civium sanguine:
24 et si nulla alia concordiae spes est, oro quæsoque, eligite
25 potiorem.² Obortis deinde lacrimis, diadema detrahit capiti,
dexteram, qua id tenebat, protendens, ut, si quis se digniorem
21 profliteretur, acciperet. Ingentem spem indolis ante eum diem
22 fratris claritate suppressæ tam moderata excitavit oratio. Ita-
23 que cuncti instare coeperunt, ut, quae agitasset, exequi vellet.
24 Eosdem rursus legat petiuros: ut Meleagrum tertium docem
25 acciperent. Haud aegre id impetratum est: nam et abducere
Meleagrum Perdica a rege cupiebat et unum duobus inparem
23 futurum esse censebat. Igitur Meleagro cum phalange obviam
egresso Perdica equitum turmas antecedens occurrit. Utrum-
24 que agmen mutua salutatione facta coit, in perpetuum, ut arbi-
25 trabantur, concordia et pace firmata.

IX. Sed iam fati admovebantur Macedonum genti bella civilia:³
21 nam et insociabile est regnum et a pluribus expetebatur. Pri-
22 mum ergo commiseri vides, deinde dispererunt: et cum plu-
23 ribus corpus, quam capiebat, onerasset, cetera membra defi-
24 cere coeperunt: quodque imperium sub uno stare potuisset,
25 dum a pluribus sustinetur, ruit. Proinde iure meritoque populus
Romanus salutem se principi suo debere prolietor, qui noctis,
4 quam paene supremam habuimus, novum sidus induxit. Huius,
hercule, non solis ortus lucem caliganti reddidit mundo, cum
5 sine suo capite discordia membra trepidarent. Quot ille tum
6 extinxit faces! quot condidit gladios! quantam tempestatem
7 subita serenitate discussit! Non ergo revirescit solum, sed
8 etiam floret imperium. Absit modo invidia, excipiet huius
saeculi tempora eiusdem domus utinam perpetua, certe diuturna
9 posteritas. Ceterum, ut ad ordinem, a quo me contemplatio
10 publicæ felicitatis averterat, redeam, Perdica unicam spem
salutis suæ in Meleagro morte ponebat: vanum eundem et

infidum celeriterque res novaturum et sibi maxime infestum
occupandum esse. Sed alta dissimulatione consilium premebat, s
ut opprimeret incautum. Ergo clam quasdam ex copiis, qui-
bus praeerat, subornavit, ut, quasi ignoraret ipse, conquere-
rentur palam Meleagrum aequatum esse Perdicae. Quorum a
sermone Meleager ad se relato furens iras Perdicae, quae con-
5 perisset, exponit. Ille velut nova res exteritius admirari, queri
dolentisque speciem ostentare ei coepit: ad ultimum convenit,
ut comprehenderentur tam seditiosae vocis auctores. Agit Melea-
10 ger patris amplexusque Perdicae fidem eius in se ac bene-
volentiam conlaudat. Tum communi consilio rationem oppri-
11 mendi noxios inenat. Placet exercitum patrio more lustrari:
et probabilis causa videbatur praeterita discordia. Macedonum
12 reges ita lustrare soliti erant milites, ut discissae canis viscera
13 ultimo in campo, in quem deduceretur exercitus, ab utraque
alicerent parte, intra id spatium armati omnes starent, hinc
14 (29) equites, illic phalanx. Itaque eo die, quem huic sacro desti-
nauerant, rex cum equitibus elephantisque constiterat contra
20 pedites, quis Meleager praeerat. Iam equestre agmen move-
batur, et pedites subita formidine ob recentem discordiam haud
21 sane pacati quæquam expectantes parumper addubitavere, an
in urbem subducerent copias: quippe pro equitibus planities
erat. Ceterum veriti, ne tenere commitionum fidem damna-
15 rent, substitere praeparatis ad dimicandum animis, si quis
22 viam inferret. Iam agmina coibant, parvumque intervallum
erat, quod aciem utramque divideret. Itaque rex cum una ala
16 obequitare pedibus coepit, discordiae auctores, quos tueri ipse
debebat, instinctu Perdicae ad supplicia depescens: minaba-
turque omnes turmas cum elephantis inducturum se in recu-
20 santes. Stupebant improvisa malo pedites, nec plus in ipso
Meleagro erat aut consilii aut animi. Tutissimum ex presen-
tibus videbatur expectare potius, quam movere fortunam.
Tum Perdica, ut torpentes et obnoxios vidit, cor fere, qui
15 Meleagram erumpentem ex contione, quae prima habita est
35 post mortem Alexandri, secuti erant, a ceteris discretos ele-
phantis in conspectu totius exercitus obicit: omnesque beluorum
pedibus obtriti sunt nec prohibente Philippo nec auctore:
adparebatque id modo pro suo vindicatorum, quod adprobasset 19

12. suppressæ tam moderata scripti: suppressæ et amoderata A.
— 14. petiuros Lasser: petiurus A. — 15. id impetratum] ab his ver-
bis incipit schedam Findobonnavæ. — 23. committere deperis: con-
libere A. — 24. capiebat S: capiebat C. — 26. dum] et dum S. — 27.
qui S: cui C. — 31. faces] faces S. — 37. potestat Prelnkemius: de-
ponebat A.

2. alta Giarda: alia A. — 4. conquerentur I: quæ querebantur BFS.
quæquerentur L, qui querebantur F. — 7. queri] que se S. — 11. op-
primendi] opprimendæ LF. — 12. Placet] placeat S. — 15. ultimo] oxi.
S. — 29. se in recusantes B: sine recutes F: sine recutes S, se in
recutes FL. — 31. aut animi] animi S. — 35. quod S: quo C.

eventus. Hoc bellorum civilium Macedonibus et omen et principium fuit. Melesager sero intellecta fraude Perdicae tum quidem, quia ipse corpori vis non adferebatur, in agmine
 20 quietus stetit: at mox damnata spe salutis, cum eius nomine, quem ipse fecerat regem, in perniciem suam abundantis videret
 21 inimicos confligi in templum: ac ne loci quidem religione defensus occiditur.

X. Perdica prolecto in urbem exercitu consilium principum
 22 virorum habuit, in quo imperium ita dividi placuit, ut rex quidem summam eius obtineret, satrapes Ptolomaeus Aegypti
 10 2 et Africae gentium, quae in ditione erant: Laomedonti Syria cum Phoenicia data est, Philotae Cilicia destinata, Lycium cum Pamphylia et maiore Phrygia obtinere iussus Antigonus, in Cariam Cassander, Menander in Lydiam missi: Phrygiam minorem Hellesponto adiunctam Leonati provinciam esse iusserunt.
 3 Cappadocia Eumeni cum Paphlagonia cessit: praecipuum est, ut regionem eam usque ad Trapezuntam defenderet, bellum cum
 4 Ariarathae gereret: solus hic detrectabat imperium. Pithon Mediam, Lysimachus Thraciam adpositasque Thraciae Ponticas gentes obtinere iussi. Qui Indiae quique Bactris et Sogdianis ceterisque aut Oceani aut Rubri maris aecolis praerant, quibus quisque finibus habuisset, imperium obtinerent, decretum est: Perdica ut cum rege esset copiosius praesesset, quae
 5 regem sequebantur. Credidere quidam testamento Alexandri distributas esse provincias, sed famam eius rei, quamquam
 6 ab auctoribus tradita est, vanam fuisse conperimus. Et quidem suas quaeque opes divisit imperii partibus tuebantur: quae ipsi fundaverant, si unquam adversus inmodicas cupiditates terminus staret. Quippe paulo ante regis ministri specie
 7 imperii aleni procurandi singuli ingentia invaserant regna sublatis certaminum causis, cum et omnes eiusdem gentis essent
 8 et a ceteris sui quisque imperii regione discreti. Sed difficile erat eo contentus esse, quod obulerat occasio: quippe sordent prima quaeque, cum maiora sperantur. Itaque omnes expeditus videbatur augere regna, quam fuisse accipere. 35

(31) Sepimus dies erat, ex quo corpus regis iacebat in solio, 9 curis omnium ad formandum publicum statum a tam sollempni munere aversis. Et non aliis quam Mesopotamiae regione
 10 fervidior aestus existit, adeo ut pleraque animalia, quae in nudo solo deprehendit, extinguit: tantus est vapor solis et caeli, quo cuncta velut igne torrentur. Fontes aquarum et rari sunt et incolentium fraude celantur: ipsis usus patet, ignotus est advenis. [Traditum magis quam creditum referunt.]
 11 Ut tandem curare corpus exanimum amicis vacavit, nulla tamen, 12 non in minimo quidem litore corruptum videre, qui intraverant. Vigor quoque, qui constat ex spiritu, non destituerat vultum. Itaque Aegyptii Chaldaeique, iussi corpus suo more curare, 13 primo non sunt ausi admoveere velut spiranti manus: deinde precati, ut ius fasque esset mortalibus attractare deum, purgare corpus, repletumque est odoribus aureum solium et capiti adiecta fortunae eius insignia. Veneno necatum esse
 14 credere plerique: filium Antipatri inter ministros, Iollam nomine, patris iussu dedisse. Saepè certe audita erat vox Alexandri Antipatri regium adfectare fastigium maioremque esse
 15 praefecti opibus ac titulo Spartanæ victoriae inflatum, omnia a se data adserentem sibi. Credebant etiam Craterum cum
 16 veterum militum manu ad interficiendum eum missum. Vim autem veneni, quod in Macedonia gignitur, talem esse constat, ut ferrum quoque exurat, ungulam inveniunt dumtaxat patientem esse [constat] succi. Stygem appellant fontem, ex quo
 17 pestiferum virus emanat. Hoc per Cassandrum adlatum traditumque fratri Iollae et eo ad supremæ regis potens inditum. Haec, utcumque sunt credita, eorum, quos rumor adperserat, 18 mox potentia extinxit. Regnum enim Macedoniae Antipater
 19 et Graeciam quoque invasit: suboles deinde cepit interficere omnibus, quicumque Alexandrum etiam longinqua cognatione contingerant. Ceterum corpus eius a Ptolomaeo, qui Aegyptus
 20 cesserat, Memphis et inde paucis post annis Alexandriam translatum est, omnisque memoriae ac nomini honos habetur.

4. at Janius; et A. — 10. Ptolomaeus scripti; ptolemus BS, philomus LF, ptolemæus FF. — 11. Laomedonti Pindaricus; leomedanti A. — 12. destituta] destituta est S. — Lycium BF; sicam FLSP. — 13. Pamphylia B; pamphilia FLSP. — Phrygia B; frigia FLSP. — Antipater] antipater LF. — 17. Trapezunta] trapezunta LSF. — 18. Ariarathae Zumptianus; barbata C. arabate S. — generis] goret S. — Pithon Frotschheimius; pithon A. — 19. Lysimachus Locoentius; leonachus C, leonachus C. — 22. imperium S; imperii C. — 28. quas add. L. — 29. specie] speciem S.

3. alius] alius S. — regione S; regioni C. — 5. deprehendit] deprehendit S. — 8. [Traditum magis quam creditum referunt] del. Lauer. — 11. non C; nondum S. — 14. deum Rosler; eum A. Hoc verbo desinit F. — 17. Antipatri] antipatri S. — 20. Spartanæ victoriae] spartanae victoriae S. — 24. ungulam J; ungulam A. — 25. esse] hic desinit L. — [constat] del. Accidinus. — 0. CURTI RUFII HISTORIAE ALEXANDRI MAGNI MACEDONIS LIBER DECIMUS FELICITER. EXP. AMEN F. 0. CURTI RUFII HISTORIAE ALEXANDRI MAGNI MACEDONIS LIBER X EXPLICITUS FELICITER B. 0. CURTI RUFII HISTORIAE ALEXANDRI MAGNI MACEDONIS LIBER X EXPLICIT S.

INDEX NOMINUM.

- A**bdalonynus 29, 10, 17, 25, 37.
 Abii Scythar 140, 29.
 Abisares 193, 16, 37, 196, 13, 201, 1, 229, 33, 230, 2.
 Abistamenes 9, 19.
 Abolites 76, 30, 35, 77, 23.
 Acodra 188, 29.
 Acarnus 12, 7. — Acarnanes 6, 31.
 Accenses 185, 4, 208, 3, 21, 209, 5.
 Achai 61, 3, 163, 24, 105, 36.
 Achais 40, 26.
 Achilles 44, 10, 175, 22.
 Acgyptio 30, 13, 20, 44, 19, 34, 45, 2. — — vates 52, 6, 253, 12.
 Acgyptius adi. 51, 20.
 Acgyptus 14, 28, 20, 27, 30, 9, 11, 23, 37, 5, 42, 34, 44, 15, 29, 33, 47, 18, 22, 26, 27, 48, 34, 62, 3, 156, 9, 252, 10, 253, 32.
 Acoelis 39, 24, 106, 2.
 Acochus Rhodius 47, 22.
 Aesclapiti 14, 4.
 Aethiops 45, 23, 36.
 Aethiopia 47, 18.
 Actoli 6, 31.
 Africa 36, 8, 39, 5, 47, 25, 27, 48, 34, 185, 27, 229, 23, 252, 11.
 Agasthon 76, 26, 228, 1.
 Agenor 28, 29, 39, 1.
 Aggrammes 263, 21.
 Agis, Lacedaemoniorum rex, 31, 14, 102, 30.
 Agis Argivus, poeta, 176, 25, 178, 5.
 Agritas 18, 11, 61, 9, 66, 23, 27, 78, 13, 23, 191, 1, 198, 6, 220, 20, 22, 16, 22, 21.
 Alexander Magnus, rex Macedonum, 3, 1, 13, 18, 4, 21, 6, 12, 7, 16, 17, 22, 24, 9, 15, 19, 10, 19, 11, 16, 12, 2, 31, 13, 37, 14, 35, 39, 15, 14, 16, 5, 18, 1, 17, 18, 19, 28, 20, 12, 16, 30, 21, 11, 18, 35, 22, 15, 35, 23, 20, 36, 24, 1, 38, 25, 2, 27, 11, 28, 1, 8, 29, 9, 32, 30, 4, 31, 1, 25, 32, 38, 33, 24, 34, 2, 27, 35, 7, 11, 37, 27, 34, 38, 21, 39, 15, 25, 32, 40, 9, 26, 31, 42, 1, 8, 11, 43, 23, 44, 4, 25, 31, 48, 1, 49, 3, 25, 50, 3, 51, 11, 52, 26, 53, 11, 37, 64, 1, 21, 55, 7, 21, 56, 16, 57, 19, 26, 59, 27, 60, 18, 63, 27, 64, 28, 32, 65, 24, 29, 68, 13, 15, 19, 26, 32, 39, 67, 13, 19, 24, 68, 1, 69, 10, 17, 71, 1, 11, 19, 72, 10, 20, 33, 76, 31, 78, 19, 81, 20, 85, 12, 86, 20, 88, 35, 36, 90, 21, 91, 23, 92, 11, 15, 93, 4, 94, 10, 12, 25, 96, 1, 23, 97, 8, 12, 21, 28, 103, 15, 26, 108, 17, 109, 1, 110, 17, 117, 6, 22, 118, 23, 3, 27, 115, 17, 117, 6, 22, 118, 23, 124, 17, 125, 30, 127, 1, 128, 3, 25, 129, 4, 130, 1, 131, 7, 18, 134, 32, 138, 25, 139, 6, 141, 11, 30, 142, 32, 36, 143, 3, 144, 14, 27, 146, 23, 147, 3, 5, 7, 148, 17, 24, 150, 6, 13, 15, 27, 151, 16, 26, 152, 4, 153, 23, 154, 32, 161, 3, 162, 35, 164, 1, 19, 165, 15, 18, 29, 166, 3, 167, 28, 34, 169, 28, 33, 170, 10, 172, 4, 7, 9, 26, 173, 7, 174, 31, 178, 11, 184, 20, 187, 10, 188, 35, 189, 18, 190, 11, 19, 23, 191, 30, 192, 18, 24, 33, 193, 1, 11, 13, 19, 22, 26, 194, 5, 195, 10, 21, 196, 24, 197, 13, 198, 6, 33, 26, 199, 5, 200, 1, 201, 2, 6, 39, 202, 8, 22, 36, 203, 13, 212, 24, 216, 27, 218, 27, 219, 37, 220, 14, 221, 19, 228, 12, 230, 14, 16, 31, 233, 7, 243, 9, 16, 19, 21, 244, 22, 229, 245, 10, 23, 28, 246, 6, 15, 26, 29, 35, 247, 15, 248, 4, 9, 15, 251, 35, 252, 24, 253, 18, 31.
 Alexander, rex Macedonum, Alexandri Magni proavus, 128, 30.
 (Alexander Molossus, rex Epiri, iavan-
 enus Alexander Magni 167, 14.
 Alexander Lycostes 131, 13, 132, 2, 133, 3, 161, 14, 182, 33, 231, 21,

- Arabiae 224, 20.
 Arabis 43, 3. — Arabes 34, 1, 44, 12, 45, 34, 137, 1.
 Arabus 224, 23.
 Arachosii 39, 29, 36, 28, 137, 26, 139, 17, 21, 194, 6, 217, 20, 224, 30.
 Aradus 27, 15.
 Araxes 39, 25, 80, 36, 83, 23, 26, 88, 19, 140, 34.
 Arbia 49, 31, 56, 14, 68, 27, 71, 6, 8, 72, 10, 103, 26, 205, 10.
 Archelus, rex Macedoniae, 128, 30.
 Archelus, praetor Alexandri, 77, 19.
 Archipolis 116, 30.
 Aretes 65, 31, 66, 9.
 Argivus 176, 26.
 Argyraspides 60, 32.
 Ariani 139, 6.
 Ariarathes 252, 18.
 Ariti 114, 15, 139, 12, 144, 4, 5.
 Arimaspi 139, 7.
 Arimazes 160, 28, 161, 2, 162, 29, 163, 8, 9.
 Ariobarzanes 56, 33, 79, 31, 81, 29, 82, 11, 85, 8.
 Aristander 32, 35, 42, 30, 59, 28, 67, 4, 80, 29, 152, 15, 153, 21, 24, 154, 3.
 Aristogetos 26, 17.
 Aristomedes Thessalus 17, 27.
 Aristomenes 31, 6.
 Ariston 51, 16.
 Aristicus 41, 10, 13, 17, 48, 16.
 Aristonius 212, 27, 35, 245, 27.
 Armenia 21, 20, 23, 75, 32, 106, 4, 140, 37. — Armenia maior 57, 14.
 Armeni 5, 31. — Armenii quos miros appellant 57, 6, 7.
 Artabazus Philippus 246, 26, 32, 247, 3, 6, 8, 10, 23, 27, 249, 36, 251, 37.
 Asacae 173, 13.
 Asarnes, Cilicis praefectus, 9, 25.
 Arames, Drangarum praefectus, 173, 12.
 Artabazus 26, 11, 90, 13, 91, 20, 25, 36, 92, 26, 29, 94, 31, 32, 36, 95, 30, 110, 5, 15, 18, 20, 111, 36, 139, 13, 144, 13, 161, 1, 163, 14, 165, 8, 34.
 Artacoans 115, 15.
 Artaxerxes (Beszus sic se appellari iubet) 113, 28.

- Polystratus Macedo 97, 37.
 Polytimetus 159, 12.
 Ponticum mare v. Mare.
 Ponticae gentes 252, 19.
 Porticium 219, 36, 39, 220, 4.
 Porus 193, 16, 39, 194, 3, 13, 195,
 9, 19, 196, 6, 10, 35, 197, 9, 11,
 28, 39, 198, 24, 37, 199, 6, 7,
 12, 16, 201, 2, 203, 25, 35, 204,
 38, 208, 12, 229, 33.
 Prasil 203, 21.
 Prouthleus 141, 6.
 Ptolomaeus 18, 4, 160, 7, 167, 35,
 165, 4, 180, 8, 188, 25, 195, 16,
 18, 32, 196, 6, 197, 16, 213, 15,
 215, 7, 220, 32, 221, 3, 6, 224,
 26, 28, 245, 17, 26, 248, 3, 252, 10,
 253, 32.
 Punicus 52, 23.
 Pylae Amanicae 16, 6.
 Pylae (Giliacae) 9, 23, 10, 19.
 Pylae Susides 79, 31.
 Pyramus 10, 8, 14, 8.
 Rheconathres 20, 27.
 Rhodius 47, 23. — Rhodi 40, 8,
 38, 18, 29.
 Rhosates 160, 1.
 Rhigagus 108, 15.
 Roman 178, 33.
 Romanus *adv.* 39, 12, 250, 27.
 Roxane 175, 11, 16, 245, 7, 18,
 246, 9, 247, 12.
 Rubrum mare v. Mare.
 Sabarcae 219, 10.
 Saeae 90, 37, 106, 30, 141, 25, 158,
 28, 33.
 Sagi 175, 2.
 Samaritae 48, 11.
 Samaxus 194, 9.
 Samburg 220, 5, 18.
 Sameramis 73, 24, 150, 34.
 Samothracae 166, 21.
 Sarcarius 4, 15.
 Sarses 22, 36, 75, 33.
 Sarmatae 151, 34.
 Sauribazanes 113, 29, 114, 15, 17,
 20, 29, 115, 19, 139, 10, 144, 6,
 Satrapese 76, 3.
 Satrapotae 49, 23, 51, 14.
 Saturnus 36, 25.
 Scythiae 41, 33, 49, 6, 38, 31, 62, 11,
 68, 27, 32, 66, 9, 104, 35, 105, 5,
 113, 29, 141, 25, 144, 2, 24,
 149, 33, 150, 1, 151, 27, 31, 33,
 152, 9, 28, 153, 2, 6, 155, 12, 17,
 156, 4, 21, 24, 157, 3, 24, 158,
 26, 30, 164, 21, 165, 3, 196, 25,
 205, 14, 206, 14, 217, 18.
 Scythiae Abili B. Abil.
 Scythiae 57, 12, 169, 24.
 Scythium 230, 35.
 Semiramis v. Samersamis
 Sentes 231, 31.
 Sibi 208, 22.
 Silyrius 226, 1.
 Sicilia 176, 27.
 Sidon 28, 31, 38, 30.
 Sidonii 28, 35, 38, 26.
 Simias 132, 10.
 Sinaoi 45, 36.
 Sinopenses 110, 22.
 Siphani 31, 19.
 Sisenas 14, 27, 33, 35, 15, 1.
 Sisigambis 8, 37, 23, 36, 24, 18, 65,
 15, 19, 77, 26, 33, 79, 8, 12,
 243, 4.
 Sismithres 179, 2, 25, 29, 171, 9,
 174, 36, 175, 1, 3.
 Sisocostus 192, 11.
 Sitalces 228, 1.
 Sorcates 40, 9.
 Sogdianus 160, 28. — Sogdiani 6, 7,
 39, 28, 36, 53, 106, 29, 141, 22,
 143, 2, 145, 1, 146, 17, 150, 4,
 156, 17, 159, 17, 160, 4, 164, 20,
 205, 15, 252, 20.
 Sogdiana regio 159, 10.
 Sol 46, 9, 59, 16, 200, 2.
 Soli 13, 38.
 Sopolites 202, 15, 23, 203, 10.
 Sopolis 181, 7.
 Socratus 178, 36, 37.
 Sparta 103, 16, 195, 30.
 Spartani 31, 17, 48, 28, 144, 28.
 Spartanus *adv.* 253, 20.
 Sphitanenses 146, 17, 27, 148, 11,
 12, 17, 150, 6, 151, 13, 154, 9,
 16, 30, 159, 2, 171, 36, 39, 172,
 19, 31, 173, 6.
 Stamenes 173, 14.
 Stasanor 173, 13.
 Sistris 39, 14.
 Sistris, rex Arabi, 27, 17.
 Sistris, rex Sidonis, 28, 32, 30, 1.
 Stix 253, 25.
 Sunium 232, 1.

- Susa 72, 2, 76, 30, 77, 19, 78, 15,
 86, 18.
 Susiani 96, 28, 78, 16, 79, 26.
 Susiana regio 77, 23.
 Susides pylae v. Pylae.
 Symmachus 194, 37.
 Syracense 36, 20.
 Syracensium 36, 8.
 Syria 27, 14, 37, 14.
 Syria 16, 2, 6, 24, 33, 31, 21, 24,
 32, 2, 48, 10, 62, 3, 39, 74, 29,
 96, 31, 106, 74, 156, 11, 160, 10,
 165, 22, 229, 23, 229, 252, 11, —
 Syria pro Assyria *see* *con.* *Mad*
pro *quad.* *lectio* *Scythis* 150, 8.
 Syria quam Goelen vocant v. Coe-
 lesyria.
 Syrtica gens 45, 37.
 Tabae 96, 3.
 Tancis 39, 29, 105, 3, 4, 113, 29,
 141, 25, 142, 18, 144, 2, 148, 9,
 149, 35, 150, 2, 151, 17, 27, 31,
 152, 3, 29, 156, 20, 157, 8.
 Tapyri 5, 34, 109, 37, 110, 4, 173, 11,
 Taurus 10, 29.
 Tarsaces 20, 27.
 Taron 78, 23, 37, 35, 197, 19.
 Taurus 140, 35.
 Tauris 193, 20, 194, 11, 198, 36, 40,
 199, 29, 208, 13, 229, 33.
 Tenedos 40, 27.
 Teriotes 219, 28.
 Tesis 87, 35.
 Thelestris 112, 7, 20.
 Thiassus 229, 30.
 Thecetes 84, 33.
 Thebae 39, 3, 167, 3.
 Thebe 10, 16.
 Themiscyris 112, 6.
 Theodolus 76, 19.
 Thermocon 112, 6.
 Thernippus 28, 29.
 Thessalus 17, 27, 249, 32. — The-
 sall 6, 30, 18, 7, 19, 32, 21, 3,
 5, 10, 61, 4, 68, 7, 115, 25.
 Thimbro 232, 8.
 Thracis 19, 6, 71, 2, 105, 2, 35,
 151, 33, 157, 9, 215, 31, 231,
 29, 32, 252, 19.
 Thracos 10, 25, 18, 9, 19, 19, 61, 12,
 75, 17, 78, 15, 198, 6, 230, 2.
 Thymodos 7, 9, 15, 5, 17, 24.
 Tigris 39, 25, 49, 22, 24, 39, 50, 14,
 24, 25, 52, 8, 63, 1, 68, 18, 72, 16,
 78, 7, 104, 34, 204, 15.
 Timaeus 212, 26, 29.
 Timagenes 213, 6.
 Tridates 83, 30, 88, 23, 180, 27.
 Tifiosus 47, 19.
 Trapezus 252, 17.
 Triballi 165, 35, 215, 31.
 Tripolis 30, 6.
 Trogothyae 45, 34.
 Typhionis specus 10, 16.
 Tyriotes 53, 19, 30, 40, 54, 5, 6.
 Tyros 31, 21, 23, 33, 18, 36, 23,
 37, 10, 38, 35, 40, 10, 48, 25.
 Tyrii 31, 29, 32, 18, 20, 33, 33, 2,
 21, 27, 37, 34, 6, 19, 37, 35, 12,
 16, 29, 36, 10, 37, 20, 26, 37, 38,
 16, 27, 29.
 Tyrius *adv.* 37, 30, 35, 48, 31.
 Uaii 78, 9, 15, 79, 26.
 Vened 5, 11.
 Vangilianus sidus 86, 28.
 Victoria 59, 30, 171, 8, 192, 8.
 Xenippo 169, 24.
 Xenophilus 77, 20.
 Xerxes 5, 22, 19, 15, 85, 28, 88, 27,
 147, 14, 16, 148, 8, 245, 21.
 Zariaspes 225, 36.
 Zebistes 108, 9.
 Zolhis 115, 24.
 Zopyrio 231, 28.



ADDENDA ET CORRIGENDA

pag.	40 vs. 14	ada. scribe	Philota pro Philotao
-	41 - 22	ada. -	Mytilenen pro Mytilenen
-	44 - 2	-	cogita, pro cogita...
-	45 - 7	-	interpellabo, pro interpellabo...
-	48 - 21	ada. -	Mytilensis pro Mytilenensis
-	60 - 32	-	stabat, quam pro stabat quam
-	64 - 5	-	illam pro illam
-	64 - 27	-	furo, pro furo,
-	65 - 2	-	ratus pro ratus,
-	66 - 8	ada. -	Vindelina: pro Vindelina.
-	86 - 10	ada. -	brochubelus pro brochubelus
-	102 - 28	ada. -	ut pro et
-	104 - 22	ada. -	ephistioni pro epistioni
-	109 - 11	-	Mosyni pro Mosyni ac dele ada.
-	132 vs. 1	ada. adde	5 ante iis
-	137 vs. 11	scribe	considera, pro considera,
-	166 - 9	-	sentiebant pro sentiebant,
-	167 - 29	-	cuis pro eius,
-	180 - 23	-	verberum pro verberum,
-	185 - 26	-	perspexit pro perspexit,
-	195 - 17	ada. -	ptholomus pro pthomus
-	210 - 33	adde ada.	Oxydracrum Aldur: sudracrum A.
-	211 - 12	ada. scribe	P pro F.



Bezdina, Ivan, Vologodskas (I. Reimer).

Uppsala, (1905), B. Hirschfeld.



DAS REICH UND DIE KRIEGSZÜGE ALEXANDERS

Entwickelt aus dem griechischen Bildnis 11-17

Abkürzungen: *Abkürzungen der Provinzen in der römischen Reichskarte*
die römischen Provinzen sind gegenüber in kleineren Schriftarten bezeichnet
die römischen Provinzen sind gegenüber in kleineren Schriftarten bezeichnet
die römischen Provinzen sind gegenüber in kleineren Schriftarten bezeichnet

1. Die Provinzen
 2. Die Städte
 3. Die Provinzen
 4. Die Städte
 5. Die Provinzen
 6. Die Städte
 7. Die Provinzen
 8. Die Städte
 9. Die Provinzen
 10. Die Städte
 11. Die Provinzen
 12. Die Städte
 13. Die Provinzen
 14. Die Städte
 15. Die Provinzen
 16. Die Städte
 17. Die Provinzen
 18. Die Städte
 19. Die Provinzen
 20. Die Städte
 21. Die Provinzen
 22. Die Städte
 23. Die Provinzen
 24. Die Städte
 25. Die Provinzen
 26. Die Städte
 27. Die Provinzen
 28. Die Städte
 29. Die Provinzen
 30. Die Städte
 31. Die Provinzen
 32. Die Städte
 33. Die Provinzen
 34. Die Städte
 35. Die Provinzen
 36. Die Städte
 37. Die Provinzen
 38. Die Städte
 39. Die Provinzen
 40. Die Städte
 41. Die Provinzen
 42. Die Städte
 43. Die Provinzen
 44. Die Städte
 45. Die Provinzen
 46. Die Städte
 47. Die Provinzen
 48. Die Städte
 49. Die Provinzen
 50. Die Städte
 51. Die Provinzen
 52. Die Städte
 53. Die Provinzen
 54. Die Städte
 55. Die Provinzen
 56. Die Städte
 57. Die Provinzen
 58. Die Städte
 59. Die Provinzen
 60. Die Städte
 61. Die Provinzen
 62. Die Städte
 63. Die Provinzen
 64. Die Städte
 65. Die Provinzen
 66. Die Städte
 67. Die Provinzen
 68. Die Städte
 69. Die Provinzen
 70. Die Städte
 71. Die Provinzen
 72. Die Städte
 73. Die Provinzen
 74. Die Städte
 75. Die Provinzen
 76. Die Städte
 77. Die Provinzen
 78. Die Städte
 79. Die Provinzen
 80. Die Städte
 81. Die Provinzen
 82. Die Städte
 83. Die Provinzen
 84. Die Städte
 85. Die Provinzen
 86. Die Städte
 87. Die Provinzen
 88. Die Städte
 89. Die Provinzen
 90. Die Städte
 91. Die Provinzen
 92. Die Städte
 93. Die Provinzen
 94. Die Städte
 95. Die Provinzen
 96. Die Städte
 97. Die Provinzen
 98. Die Städte
 99. Die Provinzen
 100. Die Städte





**DAS REICH UND DIE KRIEGSZÜGE
ALEXANDERS**

Abstrich von Geographischen Blättern 21/27

Bezeichnung bezeichnet die Züge Alexanders in der untenstehenden Reihenfolge
 des Abstriches. Hierin die Umrisse des Reiches und die Züge des Reiches
 die nach dem Tode des Königs Alexander bis zur Eroberung von Indien durch
 Seleukos Nikator (187 v. Chr.) stattfanden.

Veröffentlicht von
 Geographisches Institut
 Leipzig